

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
ESKİ TÜRK EDEBİYATI

MEHMED NEBİL ve DİVANI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
YASEMİN AKTAŞ

DANIŞMAN
PROF.DR. CEMAL KURNAZ

Ankara 2010

ONAY

Yasemin AKTAŞ tarafından hazırlanan ‘*Mehmed Nebil ve Divanı*’ başlıklı bu çalışma, 06/12/2010 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (*oybirliği/oyçokluğu*) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı ana bilim dalında *yüksek lisans* tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

Prof.Dr.Cemal KURNAZ (Başkan)

[İ m z a]

Prof.Dr.Yaşar AYDEMİR

[İ m z a]

[Prof.Dr.İsmail Hakkı AKSOYAK

ÖNSÖZ

Divan Edebiyatı, yüzlerce yıllık geçmişi olan bir edebiyattır. Türk Edebiyatı'nın en önemli kısımlarından birisini oluşturmaktadır. Bu edebiyatın ürünlerinin ne kadar büyük bir emekle ve özenle hazırlandığı okuyanların ve inceleyenlerin malumudur. Divan şairleri, özellikle şiirlerinin her bir mısrasında söz sanatları ve anlam inceliklerini buluşturmuşlardır. Bütün bunları yaparken aynı zamanda aruz veznini de kusursuz kullanmaya çalışmanın ne kadar büyük bir emek ve düşünce gerektirdiği açıktır. Divan Edebiyatı büyük şairler yetiştirdiği gibi, adı pek de duyulmamış orta düzeyde şairler de ortaya çıkarmıştır.

Divan Edebiyatı, çoğu edebi türde görüldüğü üzere yazıldığı dönemin genel anlayışını, özelliklerini bizlere yansıtır. Divan Edebiyatı'nın sosyal hayattan kopuk olduğu düşüncesi gerçeği yansıtmamaktadır. Çeşitli Divan tahlillerini incelediğimizde, bu eserlerdeki sosyal yaşamla ilgili unsurları gördüğümüzde bu düşüncenin pek geçerli olmadığını rahatlıkla görebiliriz. İnsanların ailevi yaşamından, eğlence hayatına; dini unsurlardan devlet yönetimine kadar pek çok konuyu divanlarda bulabiliriz.

18. yy Nedim ve Şeyh Galip gibi son iki üstadı yetiştirmiş bir yüzyıldır. Bu iki şair kendisinden sonraki pek çok şairi etkilemiştir. Özellikle Nedim kendisinden yüzyıllar sonra yaşayan isimleri dahi etkileyen bir şairdir. Bizler, Divan Edebiyatı alanında çalışma yapmış, ona ufak da olsa bir katkıda bulunmuş bütün şair ve yazarların araştırılması ve edebiyat dünyasına kazandırılması taraftarıyız. Her bir şairin ve yazarın kendisine özgü tarzıyla bu edebiyata güzellikler kattığını ve bunun Divan Edebiyatı'nın zenginliğini ortaya çıkarttığını düşünmekteyiz. Bizler bu düşünceyle, çalışmamızda 18.yy'ın sonu ve 19.yy'ın başlarında yaşamış olan Mehmed Nebil Bey'i konu olarak ele aldık.

Divan'ı üç bölüm halinde inceledik. İlk olarak Divan'da kullandığımız kısaltmalara yer verdik. Daha sonra ilk bölümde şairin hayatı, aile bireyleri ve edebi şahsiyetini ele aldık. Bu noktada ilk olarak Nebil'in hayatından bahsettik. Şair hakkındaki sınırlı bilgileri kaynaklardan taradık. Bir insanın yetişmesinde, var olduğu kültürel birikimi edinmesinde ailesinin önemi ve teşvikleri büyüktür. Mehmed Nebil oldukça kültürlü ve saygın bir aileye mensuptur. Dolayısıyla bu aile yapısının Nebil üzerindeki etkilerini görebilmek amacıyla aile bireylerini de anlatmayı uygun gördük. Nebil orta düzeyde bir şair olduğundan edebi yönü hakkında da kaynaklarda yeterli bilgi bulamadık. Var olan sınırlı kaynak bilgilerini araştırarak çalışmamızda değerlendirdik. Edebi yönünü ağırlıklı olarak Divan'ını inceleyerek kendimiz ortaya koymaya çalıştık. Beyitlerden yola çıkarak edebi yönü hakkında çıkarımlarda bulunduk. Bu bölümde kendisi hakkındaki başka şairlerin görüşlerini ele aldık, fakat sadece babası Halil Nuri Bey'in görüşlerini bulabildik. Daha sonra kendi sanatı hakkındaki görüşlerini, etkilendiği ve etkilediği şairleri de ayrıntılı olarak ele aldık. Dil ve üslup özellikleri ile Divan'daki deyim ve atasözlerini de bu bölümün sonuna ekledik.

İkinci bölümde Divan'ı şekil yönünden inceledik. Nazım şekilleri düzenli bir şekilde olmadığından şiirleri baştan sona sıraladık. Bu nazım şekillerini daha sonra gruplayarak hepsini ayrı ayrı ele aldık. Uygun yerleri tabloyla gösterdik. Nazım şekli diyemeyeceğimiz, fakat Divan'da yer alan farklı şiirleri de nazım şekillerinin sonunda açıkladık. Vezinleri, kafiye ve redifleri de ayrı başlık halinde ele aldık.

Üçüncü bölümde Divan'ı muhteva yönünden inceledik. Divan'daki dini ve sosyal unsurları tek tek fişledik. Bunları da alt başlıklar halinde daha da açarak ayrıntılı bir inceleme yaptık. Sonuç bölümünü de bunun sonuna ekledik. Bibliyografyada bir kısmından dolayı olarak, bir kısmında ise doğrudan dipnotlarda göstererek istifade ettiğimiz kaynakları gösterdik. Bu çalışmamızla birlikte Divan'ı inceleme bölümünü tamamladık.

Nebil Divan'ını baştan sona transkribe ettik. Kullandığımız transkripsiyon sistemini metin bölümünün başına ekledik. Divan nazım şekillerine göre düzenlenmiş olmadığından şiirleri baştan sona sırayla

numaralandırdık. Her beyit ya da bendi de kendi içinde numaralandırdık. Okuyamadığımız veya silik çıkan yerleri dipnotta belirttik. Buraları Divan sonundaki eklerde gösterdik. Ayrıca açıklama gereken yerleri, Farsça ve Arapça şiirlerin anlamlarını da dipnotlarda gösterdik. Bazı Farsça kelimelerde terkipleri uygun şekilde gösterdik.

Divan'dan örnek verdiğimiz şiirleri parantez içerisinde italik yazıyla gösterdik. Örneğin hangi beyitte geçtiğini belirlemek için şiir numarasından sonra beyit numarasını verdik. Divan'ın tamamında bu tarzı kullandık.

Tezimizin tek nüshası olan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ndeki nüshasını ele aldık.(T.1626)

Mehmed Nebil Divanı'nı ayrıntılı olarak ele alarak şairin edebiyat dünyasındaki yerini tespit etmeye çalıştık.

Bu çalışmamda bana yardımcı olan, sabırla ve emekle çalışmalarına katkıda bulunan, Divan'ı baştan sona okuyarak değerli bilgilerini benimle paylaşan değerli hocam Prof.Dr. Cemal KURNAZ'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Yasemin AKTAŞ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR.....	VI
I.BÖLÜM.....	1
A.MEHMED NEBİL'İN HAYATI.....	1
B.MEHMED NEBİL'İN AİLE BİREYLERİ.....	1
C.EDEBİ ŞAHSİYETİ.....	4
KENDİ ŞAİRLİĞİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ.....	5
ETKİLENDİĞİ ŞAİRLER.....	12
ETKİLEDİĞİ ŞAİRLER.....	20
DİL ve ÜSLUP ÖZELLİKLERİ.....	22
DİVANDA GEÇEN DEYİM ve ATASÖZLERİ.....	29
II.BÖLÜM: DİVANIN ŞEKİL ve MUHTEVA YÖNÜNDEN İNCELENMESİ	
A.DİVANIN ŞEKİL YÖNÜNDEN İNCELENMESİ	
1.NAZİM ŞEKİLLERİ.....	33
a.Kasideler.....	33
b.Gazeller.....	35
c.Kıt' a.....	37
d.Murabba.....	38
e.Muhammes.....	38
f.Tahmis.....	39
g.Müseddes.....	39
h.Terkib-bend.....	39
ı.Mesnevi.....	40
2.VEZİNLER.....	45
3.KAFİYE ve REDİFLER.....	47
a.Kafiyeler	47
b.Redifler.....	49
Ek Halindeki Redifler.....	49

Kelime Halindeki Redifler.....	49
Ek-Kelime Halindeki Redifler.....	50
Kelime Grubu Halindeki Redifler.....	51
B.DİVANIN MUHTEVASI.....	52
1.DİNİ UNSURLAR.....	52
a. Ayet ve Hadisler.....	55
b.Hz. Muhammed'in Mucizeleri.....	60
2.TASAVVUF.....	61
Zâhid-Rind.....	62
3.DİVAN'DA SEVGİLİ ve AŞK.....	63
4.DİVAN'DA GEÇEN İNSAN İSİMLERİ.....	66
5.DİVAN'DA GEÇEN YER İSİMLERİ.....	79
6.DİVAN'DA GEÇEN ESER İSİMLERİ.....	85
7.DİVAN'DA GÖRÜLEN SOSYAL HAYAT.....	87
SONUÇ.....	96
BİBLİYOGRAFYA.....	98
III.BÖLÜM: NEBİL DİVANI(METİN)	
Transkripsiyon Sistemi.....	100
Metin.....	101
ÖZET.....	383
ABSTRACT.....	384
EKLER.....	386

KISALTMALAR

a.g.e	: adı geen eser
C.	: cilt
s.	: sayfa
K.	: Kaside
G.	: gazel
Kt.	: kıta
Mr.	: murabba
Muh.	: muhammes
Tah.	: tahmis
Müs.	: müseddes
T.b.	: tekib-bend
Ms.	: mesnevi
Bkz.	: bakınız

I.BÖLÜM:

A.MEHMED NEBİL'İN HAYATI:

Şair Mehmed Nebil Bey'in doğum tarihi belli değildir. İstanbullu olduğunu biliyoruz.¹ Şeyhülislam Aşir Efendi'nin kızından torunu olup²; babası, Naili Abdullah Paşa'nın torunu, kalem erbabından Feyzullah Şakir Beyefendi'nin oğlu olan Halil Nuri Bey'dir.³ Halil Nuri Bey de şairdir. Kızı ise 19. yy'da yaşamış meşhur kadın şairlerimizden Şeref Hanım'dır.⁴

Mehmed Nebil, 1795 yılında müderris olmuştur.⁵ Daha sonra bir bilgiye göre 1810 yılında⁶, diğer bilgiye göre ise 1811 yılında Eyüp kadısı olmuştur.⁷ 1818 yılında Mısır kadısı olduktan sonra, 1820 yılında Medine kadılığına atanmışsa da,⁸ bu görevine başlamadan, daha yol hazırlığındayken vefat etmiştir.⁹ Bu sırada Mısır'da olan Nebil'in¹⁰ mezarı da Mısır'da bulunmaktadır.¹¹ Bir başka kaynakta ise Nebil'in 1234(1818) yılında vefat ettiği ifade edilmiştir.¹² Mehmed Nebil'in bilinen tek eseri Dîvânçe'sidir.¹³

B.MEHMED NEBİL'İN AİLE BİREYLERİ:

Mehmed Nebil oldukça tanınmış, kültürlü bir aileye mensuptur. Babası Halil Nuri Bey, Sadrazam Naili Abdullah Paşa'nın torunu, kalem erbâbından Feyzullah Şakir Beyefendi'nin oğludur.¹⁴ Halil Nuri Bey de şairdir. Annesi tarafından dedesi olan Mustafa Aşir Efendi¹⁵, İstanbul'da kendi adıyla anılan

¹ Nâil Tuman, **Tuhfe-i Nâili (Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri II)**, haz. Cemal KURNAZ, Mustafa TATÇI, Bizim Büro Yayınları, 2001, s.4220.

² Mehmed Süreyyâ, **Sicill-i Osmani**, İstanbul 1311, C.IV, s.540.

³ **İslam Ansiklopedisi**, İstanbul 1997, TDV., C.15, s..321.

⁴ Zehra Kürt, **XIII. Yy Divan Şâiri Halil Nûrî Bey, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divânının Tenkitli Metni**, Ankara 2005, s. 1.

⁵ Mehmed Süreyyâ, a.g.e., s.540.

⁶ Mehmed Süreyyâ, a.g.e., s.540.

⁷ Fâtîn Dâvud, **Tezkire-i Fâtîn (Hâtimetü'l-Eş'âr)**, İstanbul 1271, s. 396, 397.

⁸ Fâtîn Dâvud, a.g.e., s.396, 397.

⁹ **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler**, Dergah Yayınları, C. 6, s.547.

¹⁰ Mehmed Süreyyâ, a.g.e., s.540.

¹¹ Nâil Tuman, a.g.e., s.4220.

¹² Mehmet Arslan, **Şeref Hanım Divanı**, Kitabevi, İstanbul 2002, s. 12.

¹³ Mehmed Süreyyâ, a.g.e., s.540.

¹⁴ **İslam Ansiklopedisi**, a.g.e., s.321.

¹⁵ Mehmed Süreyyâ, a.g.e., s.540.

bir kütüphane vakfetmiştir.¹⁶ Dedesi Aşîr Efendi'nin Nebil'in hayatında önemli bir yeri olduğunu, Divan'ındaki şiirlerinin birçok yerinde isminin geçmesinden anlıyoruz. Nebil, dedesi Aşîr Efendi'den büyük bir hürmet ve övgüyle söz eder. Allah, onun şöhretiyle alemleri dolup taşırmıştır:

*Cedd-i vâlâ-rütbetim Âşîr Efendi kim Hudâ
Eylemiş leb-rîz şît-i şöhretiyle 'âlemi*

26/1

Dedesi Aşîr Efendi, Mustafa'nın dininin müftüsü(şeyhülislam) olmaya layıktır:

*Ceddim Âşîr Efendi lâyıktır
Müftû-i dîn-i Muşafâ oldu*

31/5

Dedesi Aşîr Efendi'nin gönlü ilimle Dürer nüshası gibidir:

*Ceddim 'Âşîr Efendimiz ki dili
'İlmile nüsha-i Dürer gibidir*

363/1

Aşîr Efendi'nin 3 oğlu ve bir kızı olduğu Nebil'in yazdığı bazı tarihlerden anlaşılmaktadır(27, 36, 48, 50).

Mehmed Nebil'in eşi Şerife Nakiyye Hanım, amcası Hafid Efendi'nin kızıdır.¹⁷ Hafid Efendi de Nebil'in hayatında önemli bir yeri olan insanlardandır. Şâir, Divan'ında birçok yerde Hafid Efendi'den bahseder. Hafid Efendi müderrislik, kadılık ve Rumeli kazaskerliği yapmıştır. En meşhur

¹⁶ Zehra Kürt, a.g.e., s.1.

¹⁷ Mehmet Arslan, a.g.e., s.13.

eseri bir galatlar sözlüğü olan *ed-Dürer*'dir ki, Nebil bazı beyitlerinde bu eserden bahsetmiştir.¹⁸

Ceddim ‘Âşîr Efendimiz ki dili
‘İlmile nüsha-i Dürer gibidir

363/1

Necl-i pâkî Hafîd Efendi kim
Bu da metn-i Dürer Ğurer gibidir

363/2

Dürr-i girân-mâye-i zât-ı şerîfîñi
Şerh eylesün Dürer gibi dâniş-ver-i bahâr

96/39

Mehmed Nebil'in kızı ise 19.yy'da yaşamış meşhur kadın şâirlerimizden Şeref Hanım'dır.¹⁹

Mehmed Nebil'in Şeref Hanımdan başka, Şerife Samiye Hanım adında bir kızı ve Mehmed Naili adında küçük yaşlarda ölen bir oğlu vardır. Şerife Samiye Hanım'ın eşi Osman Saib Efendi padişah tarafından müneccimbaşılık görevine getirilmiştir. Nebil'in bu kızından Hasibe Hanım, Nebil Bey, Besîm Bey ve Nakıyye Hanım adında dört torunu vardır. Nakıyye Hanım'la Besim Bey ikizdir. Hatice Nakıyye Hanım da teyzesi Şeref Hanım gibi şâirdir.²⁰ Ayrıca torunu Mehmed Nebil de kendi döneminde şâirliği ile bilinenlerdendir.(ö.1889)²¹. Mehmed Nebil'in Halilullah İbrahim adında bir de erkek kardeşi vardır.²² Kızı Şeref Hanım'ın Hz. Muhammed'in soyundan bir

¹⁸Recep Uslu, **Mehmed Hafîd Efendi ve Musiki**, Pan Yayıncılık, Ekim 2001, s.19.

¹⁹Zehra Kürt, a.g.e., s.1.

²⁰ Mehmet Arslan, a.g.e., s.17, 18, 20.

²¹ Recep Uslu, a.g.e., s.19.

²² Mehmet Arslan, a.g.e., s.20.

seyyide olduğu bilinmekteyse de, bu bağı babası Nebil Bey'den mi yoksa annesi Şerife Nakiyye Hanım'dan mı geldiği belli değildir.²³

C.EDEBİ ŞAHSİYETİ

Mehmed Nebil'in edebi şahsiyeti hakkında kaynaklarda fazla bilgi bulamıyoruz. Üslûbunun, sanatının özelliklerini ağırlıklı olarak kendi şiirlerinden örneklerle vermeye çalışacağız. Babası Halil Nuri Bey, yazdığı bazı beyitlerde oğlu Nebil'den övgüyle bahseder. Ona göre Nebil'in sanatı, şairliği o kadar güçlü ve etkilidir ki, onu 'aferin' deyip takdir ettikten sonra Nebil'in kaleminin atının yeryüzünde esip gittiğini söyler. Yani Nebil'in sözü, söyleyişi yeryüzünde her alana ulaşacak kadar etkili ve meşhurdur:

Şâbâş ola Cenâb-ı Nebîl-i hünervere

Kim esb-i kilki böyle zemînde eser gider²⁴

Bir beyitinde de yine oğlu Nebil'e yine 'aferin' diyerek, onun nükteyi güzel söyleyen bir yaratılışa sahip olduğunu ifade eder. Nebil o kadar etkileyici, mükemmel bir söyleyişe sahiptir ki, onun bir nazmını dinleyen bülbül coşkuyla dolar:

Hezârân âferin tab'-ı Nebîl-i nükte-perdâza

Eğer gûş eylese bir nazmını pür-cûş olur bülbül²⁵

Bir başka beyitinde ise böyle güzel şiirlerle, söyleyişlerle kendini meşhur etme, haset edenleri artırırın diyerek oğlu Nebil'e nasihatte bulunur:

Gün-be gün hussâdın artar gel Nebîlâ tut sözüm

Böyle mu'ciz şi'r ile kendini meşhûr eyleme²⁶

²³ Mehmet Arslan, a.g.e., s.16.

²⁴ Zehra Kürt, a.g.e., s.209.

²⁵ Zehra Kürt, a.g.e., s.283.

²⁶ Zehra Kürt, a.g.e., s.169.

Bu beyitlerde babasının aslında orta düzeyde bir şair olan Nebil'i, *methiye* sanatıyla yükselere çıkardığını görebiliriz. Bunu gerçekten Nebil'in iyi bir şair olduğunu düşündüğü için mi, yoksa babalık içgüdüleriyle mi şiirlerini ve sanatını beğendiğini tam olarak anlayamıyoruz.

KENDİ ŞAIRLİĞİ HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ

Şairin kendi şiiri ve sanatı hakkındaki görüşlerini de bazı beyitlerinde bulabiliriz. Nebil aslında orta düzeyde bir şair olmasına rağmen, şairlerin birçoğunda görüldüğü üzere bazı beyitlerinde *fahriye* sanatını kullanarak kendisini över. Bu övgülerin, Divan'ın tamamındaki üslubuna, ifadesine dayanarak, çok da fazla gerçekliği olmadığını görebiliriz. Fahriyesinde o kadar mübalağalıdır ki onun yaratılışının Gülgûn adlı atı toz koparır:

*Benim fahriyyede Gül-gûn-ı tab'ım toz koparmaz mı
Ki zîrâ 'âdet-i vahy-âverân-ı rûzgâr oldı*

97/38

Nebil'in söyleyişi o kadar etkili ve güzeldir ki, ağzını açtığı zaman bülbüller hayretinden susar, serçe gibi bir kuş olur:

*Açarsam ağzımı ey gonçe-fem hâmûş olur bülbül
Yanımda hayretinden serçe-veş bir kuş olur bülbül*

201/1

Nebil'in sözlerinin her damlası düşüncelerin dalgıçlarına deniz olur ve şirin nüktesinden sızıntı yapar. Nebil burada söylediği beyitlerin, sözlerin boş olmadığını, hepsinin okuyanları, dinleyenleri fikir deryalarına daldırdığını, düşündürdüğünü söyler. Ayrıca burada nüktesinin, sözünün hoş ve şirin söyleyişli olduğunu da ifade eder:

Nebîlâ bahr olur her katresi gavvâs-ı efkâra

Tereşşuh itdi ma‘ni nükte-i şîrîn-meâlimden

Ş.225/7

Ferhad'ın işini endişeli olan Hüsrev bilmez. Şirin ismi hem *Ferhad ile Şirin*, hem de *Hüsrev ile Şirin* hikayesinde geçer. Bu ismi burada tevriyeli olarak kullanır. İlk olarak bu hikayelerdeki kadın kahraman Şirin'i düşündürür. İkinci anlam olarak ise, Nebil, az önceki beyitte olduğu gibi sözlerinin şirin nüktesinde mananın kaynadığını ifade eder. Yani Nebil'in sözleri boş değildir, hepsinde derin bir anlam vardır:

Nebîlâ Husrev-i endîşe bilmez kâr-ı Ferhâdı

Nedir ol cûş-ı ma‘nâ nükte-i Şîrîn-meâlimde

Ş.247/7

Nebil'in gönlü, kalemini güzel söz söylemenin su yolu yapar. Yani Nebil yazdıklarını gönülden yazar. Gönülünden geçenler kalemine dolar ve o kalemle kemal icrası yapar:

Bir kalem su ile icrâ-yı kemâl itdi Nebîl

Eyleyüp hâmeyi mîzâb-ı belâgat gönlüm

Ş.214/7

Nazmının sesi Zöhre'nin kulağına varır. Zöhre, sabah yıldızıdır, aşk ve musiki ilahi makamındadır.²⁷ Mana gülşeninin bülbülü bağırıp çağırma ister mi diye sorduktan sonra, istediğine kanaat getirir:

²⁷ Ahmet Talat ONAY, *Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü*, Hz. Cemal KURNAZ, Birleşik Yayınevi, Eylül 2007, s.420.

Nebîlâ vardı gûş-ı Zöhreye âgâze-i nazmın

Hezâr-ı gülşen-i ma'ni figân ister mi ister yâ

115/5

Nebil kendini hüner sahibi olarak görür. Abdalları yani dervişleri zaten çok kişi idare etmiş, dediğini yaptırmıştır. Asıl hüner bir dağı yürütmektedir. Tabi ki mecazi anlamda olan bu ifadeyle Nebil kendisini bir dağı dahi yürütecek güçte görerek, diğer kişilerden üstün bulur:

Gerçi abdalı çok yürütmüş var

Sen Nebîlâ hünerle dağı yürüt

130/5

Nebil mana meclisinde sevgilisinin ince belini kucaklamak ister. Onun ince fikirleri, gözünün uykusunun mayasıdır:

Der-âgûş itmek ister mû-miyânın bezm-i ma'nâda

Bu bârikî fikrim mâye-bahş-ı hâb-ı çeşmimdir

163/4

Manada, Nebil'in şiirinin ateşten dili, beyanının ateşten husula gelmiş şiirini tutuşturur. Sözleri öyle manalıdır ki, onun ateşiyle dili, şiirlerini tutuşturur, onları hayata getirir, canlandırır:

Âteş-zebân-ı nazmı ma'anîde ey Nebîl

Bu şîr-i âteşîn-i beyânım tutuşturur

160/5

Nebil'in sözü, söyleyişi öyle etkili, öyle güçlüdür ki; yaratılışa gönül ferahlığı, ruha ise gıda verir:

Virmez mi Nebîlâ suhanın tab' a güşâyîş

Âgâzesi olmaz mı gıdâ rûha sürûdun

196/7

Nebil'in kalemi tarihe yol gösterir. Kaleminin kuyumcusu o kalemin parlaklığıyla, ışıltısıyla tarihi aydınlatmakta, onun yolunu açmakta ve ona yol göstermektedir:

Baîa gevher-fürûş-ı kılîk-i Nebîl

Beyt-i târîhe reh-nümâ oldu

31/4

Nebil kendini belagatin son derecesinde görür. Güzel söz söylemenin son haddinden dem vurur, kaleminin nâmı güzel konuşan olur:

Ey Nebîl urmakda dem i'câzdan

Nâm-ı hâmem kim suhan-perdâz olur

172/5

Nebil, düşünerek, ölçüp biçerek, hesaplıca söz söylemede dervişler gibidir:

Sühan-sencâna bergi sebz-i dervîş-ânedir ammâ

Bu şî'r-i ter Nebîlâ devha-i i'câzdan düşmüş

186/5

Şu beyitte ise ününün bülbül gibi ağlayıp inlemiş olduğu için değil de, hüma kuşu gibi yükseklerde olduğu için var olmasını ister:

Sîytın hümmâ gibi ola bâlâ-rev ol Nebîl
Nâm-âver olma hem-çü hezâr âh u nâleden

218/5

Nebil, söz söylemenin, belagatin son haddine, en üst seviyesine gelerek görevini tamamlamak üzere olduğunu düşünür:

Hem-rütbem olur tamâm şimdi
İ'câz-ı suhanda çeşm-i yârim

91/VII-7

Nebil'in kalemi sevgilinin yakıcılığıyla şarkı söyler. Âhının nağmesi bu ateşten şiire beste olur:

Sûz-ı dilberle terennüm-sâz olur kilik-i Nebîl
Nağme-i âhım bu şi'r-i âteşine bestedir

140/7

Nebil, bazen bilmece, bazen beyit, bazen de matla söyler. Artık o, layıkiyle söz söyleyen olmuştur:

Geh muammâ geh lügaz geh beyt geh matla Nebîl
Lâyikiyle zâde-i tab'a sühan-gû koymuş ad

135/7

Sultan Mahmud'un tahta çıkmasıyla ilgili yazdığı tarihinde, kaleminin elinin mücevher saçtığını ifade eder :

Dest-i kilki gevher-eşân itdi târîhim Nebîl
İtdi el-hak ‘adl ile Sultân Mahmûd Hân cülûs

56/7

Nebil’in himmeti aşkla yüksek bir rütbeye ulaşmıştır. Hüma kuşu ona atın terkisinin bestesi olsa yakışır:

Himmetim ‘aşk ile şol rütbe bülend oldı Nebîl
Olsa şâyeste hümâ beste-i fitrâk bana

113/5

Nebil, yazdığı şiirlerin bu beyitlerinde kendini övmüştür. Daha önce de söylediğimiz gibi bunlar şairlerin çoğunda görülen ‘fahriye’ sanatının tezahürüdür. Aşağıdaki gazelinin tamamında yine nasıl bir şair olduğundan, sanatından, tabirinin güzelliğiden övgüyle bahseder:

Sâî-i câm-ı belâgat bezm-i taîrîrimdedir
Neş ‘e-yi rûh-ı harîri feyz-i taîrîrimdedir

Zîver-i dest-i beyândır şâne-i zülf-i hayâl
Hall-ı eşkâl-i ma‘ânî hüsn-i ta‘bîrimdedir

Gevher eyler kîmyâ-yı ma‘nevî sîm ü zeri
Dûde-i şems ü îamer terkîb-i iksîrimdedir

Menzilim dursun ğubâr-ı pâyime irmek muhâl
Rîşe-i perr-i hümâ-yı ma‘rifet tîrimdedir

Zöhre dâmen der-miyândır ahz-ı fenn-i ‘ışvede

Bıkr-i fikrim ey Nebîl âgûş-ı tevkîrimdedir

146

Şu bendinde de aynı şekilde şiirini, sanatını ve kendisini över. Şiiri gökyüzünde tacdır, alem onun tabiatıyla kendinden geçmiştir. Parlak şiirleri cennet meyvesiyle aynı lezzettedir. Onun bir nüktesine bin cihan feda olmaktadır:

Ben gerçi nazarda bir ğubârım

Sencîde-i çeşm-i rûzgârım

Maḥsûd-ı zamâne itdi ṭab‘ım

Elṭâf-ı Hudâya şerm-sârım

Nazmım ki felekde zîb-i serdir

Ben mürğ-i hü mâ-yı i‘tibârım

Ser-mest-i ṭabîatımdır ‘âlem

Neşr olmada bûy-ı iştihârım

Hem-lezzet-i mîve-i cinândır

Erbâbına şi‘r-i âbdârım

Bir nükteme biñ cihân fedâdır

Müstagni-i fikr-i iftihârım

Hem-rütbem olur tamâm şimdi

İ'câz-ı suhanda çeşm-i yârim

Mest itdi beni hayâl-i şî'rim

Hem-neş'e-i bâdedir humârım

Fikr ol gül-i tâze hande eyler

Bî-kayd-ı hazândır bahârım

İklîm-i suhan kalem-revimdir

Mânend-i Nebîl kâm-kârım

Hâmemle cihân-güşâ-yı nazmım

Sulţân-ı felek-fezâ-yı nazmım

91/VII

Nebil'in düşünceleri saf ve temizdir. Bunun şişesi ise onun engin düşünce manasının içindedir:

Dağle cehlinden ider tahrîk leb kısrî-mizâc

Lübb-i ma'nâ şişe-i endîşe-i pâkimdedir

143/2

ETKİLENDİĞİ ŞAİRLER

Divan şairleri çoğunlukla kendilerinden önce yaşamış olan veya aynı devirde yaşadıkları büyük şairlerden etkilenirler. Eserlerinde onların şahıslarının ve sanatlarının büyüklüğünden isim vererek bahsettikleri gibi, onların şiirlerine nazire yazarak da beğenilerini ortaya koyarlar.

Mehmed Nebil'in şiirlerinde ağırlıklı olarak babası Halil Nuri Bey'in şiirlerinin etkisi görülür. Nitekim, şiirlerinin çoğu konu, vezin ve kafiye-redif olarak babasının şiirlerinin benzeridir. Babasıyla müşterek yazdığı şiirlerinin yanı sıra, hem Halil Nuri Bey'in kendi şiirlerine, hem kendisinin Halil Nuri Bey'in şiirlerine yazdığı nazireler bulunur. Halil Nuri Bey, Divanında, Nebil Bey'i altı kez tahmis etmiştir.²⁸ Babası Halil Nuri Bey, Mevlânâ, Bâki, Şeyh Galib gibi şâirlerin yolundan gitmek istediğini belirtir.²⁹ Babasının etkisinde olan Nebil'in de bu şairlerden etkilenmiş olabileceğini şiirlerine bakarak söyleyebiliriz. Nebil'in şiirlerinden bazıları babasının şiirleriyle aynı redif ve konuyla yazılmış olan nazire şiirlerdir:

‘Aceb mi çarha çıksa dûd-ı âhım yâ resûla’llah

*Feleklerden aşar zîrâ günâhım yâ resûla’llah*³⁰

Dil taşar bu dîde-i hûn-bârdan gel açma bahs

*Hep şaşar gûş eden ol cû-bârdan gel açma bahs*³¹

Tenebbüh gelmiş ol hâbîde yâre dîdeler rûşen

*Nigâh etmiş hele ‘uşşâk-ı zâre dîdeler rûşen*³²

Nebil babası gibi, Divan'ının birçok beyitinde Mevlana'dan hayranlıkla bahseder. Nebil'in kızı Şeref Hanım'ın Mevlevi olduğu bilinmektedir.³³ Mevlana'dan ve Mevlevilik unsurlarından övgüyle bahsetmiş olmasına karşın, Nebil'in Mevlevi olup olmadığı hakkında bir kanaate varamıyoruz:

²⁸ Zehra Kürt, a.g.e., s.17.

²⁹ Zehra Kürt, a.g.e., s.10.

³⁰ Zehra Kürt, a.g.e., s.87.

³¹ Zehra Kürt, a.g.e., s.192.

³² Zehra Kürt, a.g.e., s.305.

³³ Mehmet Arslan, a.g.e., s.15.

*Âsumân-mesned Celâlüddîn-i Rûmî kim anıñ
Hâk-i pâyinden felek deryûze-i ihsân ider*

17/1

*Kâse-lîs-i matbah-ı in‘âmı olmuş mihr ü meh
Ey Nebîl ol şevk ile her rûz u şeb devrân ider*

17/2

Nebil'in bazı şiirleri daha önce de belirttiğimiz gibi Halil Nuri Bey'in şiirleriyle ortak rediflidir, fakat bunlardan bazılarını Halil Nuri Bey başka şairlere nazire şiir olarak yazmıştır. Nebil'in bu şiirlerinde babası Halil Nuri Bey'in şiirlerinde mi, yoksa bu nazire yazılmış olan şairlerin şiirlerinden mi etkilendiği açık değildir:

*Sihâm-ı gâmze imdâd-ı kemân ister mi ister yâ
Bu za‘hm-ı sîneye şekk ü gümân ister mi ister yâ*

115/1

*Kadinden gayri dil serv-i çemân ister mi ister yâ
O murg ‘anka-menişdür âşiyân ister mi ister yâ³⁴*

*Ol hilâl-ebrûyî ma‘hûb ‘itâb itdik bu şeb
Devr-i ha‘ttda cünbişi pâ-der-rikâb itdik bu şeb*

120/1

*Yârla meh-tâbda nûş-ı şarâb etdikbu şeb
N’eyleyim bu cünbişi nakş-ber-âb etdik bu şeb³⁵*

³⁴ Zehra Kürt, a.g.e., s.180.

³⁵ Zehra Kürt, a.g.e., s.185.

Sırr-ı la'liñ dil-i kemterde kodı cilve-i 'aşk

Gevher-i neş'eyi sâğarda kodı cilve-i 'aşk

191/1

Dâ'imâ bülbülü dillerde kodı cilve-i 'aşk

Yakdı pervâneleri derde kodı cilve-i 'aşk³⁶

Nebil de, devrindeki birçok şairde görüldüğü üzere, 18. yy'da yaşamış olan Nedim ve Şeyh Galib gibi divan şiirinin son büyük ustalarından fazlasıyla etkilenmiştir. Şeyh Galib'e yazdığı vefât târihinde, ondan övgüyle bahseder. Galib, ilim ve hüner sahibidir. Onun eseri değerini ispata yeter:

Şeyh-i zî 'ilm ü hüner Hazret-i Gâlib Dede kim

Eşer-i tab'ı yeter kadrini istidlâle

37/2

Galib, Nebil'e göre o kadar büyük bir şairdir ki, felek şiir ve nesrini tellala verse(satışa çıkarsa), karaların ve denizlerin kıymetli madenleri onun bedeli olmaz idi:

Mâye-i baħr u berr olmaz idi hem-vezn-i bahâ

Şi'r ü inşâsını virseydi felek dellâle

37/3

Bu beyitler bize tek başına şâirin Şeyh Galib'i örnek aldığını göstermez, fakat gerek şiirlerindeki tasavvufi unsurlar, gerek buradaki övgü dolu sözleri, gerekse babasının da Şeyh Galib'in yolundan gitmesi bize bu

³⁶ Zehra Kürt, a.g.e., s.269.

büyük şairi örnek aldığını düşündürebilir. Nebil'in bazı şiirlerinde geçen Mevlevilik ve Nakşibendi tarikatiyle ilgili övgü dolu beyitleri, şairin bu gruplara bir ilgisi olduğunu düşündürür.(17, 23, 38) Dolayısıyla bu ilgi, şiirlerine tasavvufi özellikler yüklemiş olabilir. Tabii ki şiirlerinin tamamının tasavvufi unsurlarla yazıldığını söyleyemeyiz.

Nebil'in söyleyiş ve anlam olarak, Nedim'i anımsatan şiirleri de azımsanmayacak derecededir. Nedim, yaşadığı dönemden itibaren etrafında muakkipler toplayabilen nadir şairlerdendir.³⁷ Dolayısıyla bu büyük şair Nebil'i de fazlasıyla etkilemiştir. Özellikle Nebil'in gazellerinde bu etkiyi fazlasıyla bulabiliriz. Şu beyitte Nedim kelimesini tevriyeli olarak kullanmıştır. Hem şair Nedim; hem de meclis, sohbet arkadaşı anlamı düşünülebilir:

Ben Nedîm-i bezm-i dildârım Nebîl

Mecma'-ı ahhâbı bilmem kâdardır

145/7

Nedim, söyleyişi neşeli ve şuhane olan bir şairdir. Nebil'in birçok şiirinde de bu etki görülebilir. Örneğin şu şiirindeki neşeli, şûhane söyleyiş buna örnek olabilir:

O perî rûyî mî gördüñ 'acabâ noldı saña

O hayâlâtı söyle baña noldı saña

Eylemem va' dimi pââmâl-ı tegâfûl dir idîñ

Şimdi ey nâsih-i ayîn-i vefâ noldı saña

Peyrev-i pîr mî pesmânde-i tedbîr misin

Tîr-i müjgân ile ey kadd-i dü-tâ noldı saña

³⁷ Muhsin Macit, *Nedim Divânı*, Akçağ yayınları, Ankara 1997, s.XXII.

*Bûy-ı cânân ile terfîh-i fuâd eylemediñ
 Kavlimiz bu idi ey bâd-ı şabâ noldı saña*

*Zülf ü rûyunda değil ise Nebîlâ nazarıñ
 Böyle âh itmez idiñ şubh u mesâ noldı saña*

112

Nedim şiirlerinde tasavvufa yer vermemiş, ‘Gülelim, oynayalım, kâm alalım dünyadan’³⁸ diyerek, bu dünyayı zevk ve eğlenceyle geçirmek gerektiğini düşünmüştür. Şarkının en güzel örneklerini Nedim vermiştir.³⁹ Bu nedenle Nedim’den sonra yazılmış olan şarkılarda, onun etkisinin görülmesi kaçınılmazdır. Nebil’in şu şarkısı ifade tarzıyla bize Nedim’i anımsatır:

*Bir perî misin nesin insân mısın
 Kız mısın bilsem ‘aceb oğlan mısın
 Ân mı ey rûh-ı muşavver cân mısın
 Kız mısın bilsem ‘aceb oğlan mısın*

*Rağş iderken hîrelendi çeşm-i ter
 Böyle söyler cümle erbâb-ı nazar
 Evc-i hüsne yâ güneşdir yâ kamer
 Kız mısın bilsem ‘aceb oğlan mısın*

*Vahşi tavşansın efendim neyleyim
 Nakd-i cânımla vişaliñ peyleyim
 Kaçma gel bir kerre vakt eyleyim
 Kız mısın bilsem ‘aceb oğlan mısın*

³⁸ Muhsin MACİT, a.g.e., s.264.

³⁹ Ahmet Mermer, Lütfi Alıcı, Muvaffak Eflatun, Yavuz Bayram, Neslihan Koç Keskin, **Eski Türk Edebiyatı’na Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara 2007, s.499.

Rûh-ı Mecnûn itdi me'vâ perçemiñ

Bu Nebîl-i zâr-âsâ perçemiñ

Zann idermiş zülf-i Leylâ perçemiñ

Ƙız mısın bilsem 'aceb oğlan mısın

98

Sadabad ve Kağıthane, Nedim'in şiirlerinde çok kullandığı eğlence mekanlarındandır. Nebil çağında da bu eğlencelerin sürdüğü anlaşılmaktadır:

Sa' d-âbâd:

Bahâriyye bu nev-câyı alup der-ğurb-ı Sa' d-âbâd

Becâdır didiler behv-i behâmîn ismi ta'yîne

42/3

Kağıthane:

Bahâr oldıçça feyzi şahın-ı Kâğıd-ğânemiñ dilde

Ƙomaz ģâcet ģam-ı ģağğ-ı civânı meşğ ü terkîne

42/4

Nebil'in şiirlerinde yer yer hikemi üslup görülürse de bu tarz şiirler çok fazla yer tutmaz. Nebil'de ağırlıklı olarak Nedim'deki neşeli; Fuzuli ve Şeyh Galib'deki tasavvufi hava görülür. Aşağıdaki gazelinde, açıklayıcı ve öğüt verici cümlelerdeki hikemi üslûbu ise Nabi'ye benzetebiliriz:

Nâşiyeñde var ise ñbâl kendin gösterir

Multezâ-yı ser-nüvişt aģvâl kendin gösterir

*Kûdek-eṭvârı telâş-ı nâ-be-câ rüsvây ider
Setr iderken ‘aybını eṭfâl kendin gösterir*

*İaşdı bu dollâb ile ḥaḥın gözin açmak mıdır
Şan‘atiyle faḥr idüp keḥḥâl kendin gösterir*

*Rağbet-i nâsı füzûn eyler sükût-ı ehl-i ḥâl
Ketme sa‘y itdikçe şâhib-mâl kendin gösterir*

*Zîb-i dûşı zâtını eyler mi şâyân-ı nazar
Gerçi kim feryâd idüp dellâl kendin gösterir*

*Vaşf-ı zâtı şûret-i ḥâli değil mi herkesiñ
Kılsa âğâz-ı işâret lâl kendin gösterir*

*Ḥaî‘a lâzımdır ‘ubudiyyetde seb‘at ey Nebîl
Ḥidmete kim itse isti‘câl kendin gösterir*

147

Nebîl’in gazellerinin ilki *peydâ* redifli gazelidir. Divan şiirinde bu redifle ve bu redifin kullanıldığı şiirlerdeki vezinle (4 *mefâ‘ilün*) yazılmış pek çok örnek mevcuttur. Bunlardan bazıları Fuzuli, Hayalî, Vecdî ve Naili gibi şairlerin şiirleridir. Nebîl’in de Divan’ına *peydâ* redifli gazelle başlaması, bize Fuzuli’yle birlikte ismi zikredilen diğer şairlerden de etkilenmiş olabileceğini düşündürmektedir:

*Eğer bu âb-rûdan itse de feyz-i nümâ peydâ
Gül-i ṭâ‘âtın ey zahîd ider bûy-ı riyâ peydâ*

*Şabâ zülf-i girih-gîrin ‘aceb taḥrîk itmiş mi
Yine baḥr-ı cünûn itmekde mevc-i câ-be-câ peydâ*

*Nidem ol tıfl-ı nâzım meyl-i ḥâb eylese meclisde
Ḥikâyât-ı niyâzımda olur ḥavf u recâ peydâ*

*Ayağı yer basar mı sâlikânın farḥ-ı ḥâhişden
Bu şuretle reh-i vuşlatda olmaz nakş-ı pâ peydâ*

*Asılsa Ḥakkı izhâra uzatsa baḥş-ı gîsûyı
Nebilâ olsa bir Ḥallâc-ı Manşûru’l-livâ peydâ*

*Bu kûteh-pây-ı ḥâmeyle o zâta pey-rev oldu kim
İder vaşşâf-ı devrân ile vaşfi intihâ peydâ*

108

Nebil, Fars şairlerden de etkilenmiş, onların bazılarına nazire şiirler yazmıştır. Nazim, Fehim, Şevket-i Buhari ve Kelim-i Kaşani Nebil’in etkilendiği Fars şairlerdendir. Nebil’in etkilendiği isimlerden Şeyh Galip, Şevket-i Buhari ve Kelim-i Kaşani Sebk-i Hindi akımının önemli temsilcilerinden ise de, bu akımın etkisini Nebil’in şiirlerinde tam olarak göremeyiz.

ETKİLEDİĞİ ŞAİRLER

Nebil’in kendisinden sonraki şairleri çok fazla etkilemediğini söyleyebiliriz. Nebil’in en büyük etkiyi kızı Şeref Hanım’da bıraktığını ifade edebiliriz. Şeref Hanım’ın bazı şiirlerinde babasının şiirleriyle ortak redif kullanmış olması ve bazı konularda ortak şiirler yazması (yani nazire şiirlerin mevcudiyeti), az da olsa Nebil’in şiirlerinden etkilenmiş olduğunu göstermektedir. Şeref Hanım Nebil’e nazire şiirler yazmıştır. Nebil’in torunları

Mehmet Nebil'in ve Nakiyye Hanım'ın da şair olması, onların da büyük dedeleri Halil Nuri Bey, dedeleri Mehmed Nebil Bey ve Şeref Hanım'dan etkilendiklerini düşündürebilir. Şiirlerindeki etkilerinin yanı sıra, onları şairlik yönleriyle teşvik ettikleri de kuvvetle muhtemeldir.

Bâd-ı âhım ile zülfün târ-mâr itsem gerek

Derd ile ağyârı âhir zâr zâr itsem gerek⁴⁰

Yine dilber geliyor hâtırına

Cevr-i diğer geliyor hâtırına⁴¹

Şeref Hanım'ın bazı şiirlerindeki redifleri hem dedesi Halil Nuri Bey, hem de babası Mehmed Nebil Bey kullanmıştır. Şeref Hanım'ın bu yönden Halil Nuri Bey'den mi yoksa Mehmed Nebil'den mi etkilenmiş olduğunu kesin olarak söyleyemeyiz:

Hem-meclis-i nigâr idim eyvâh bir zamân

Bîgâne-i humâr idim eyvâh bir zamân⁴²

Eğer olmaz ise lutfun penâhım yâ Resûlallâh

Nolur rûz-ı cezâ hâl-i tebâhım yâ Resûlallâh⁴³

Bu bilgilerden yola çıkarak şu kanaatlere varabiliriz:

Nebil'in şiirlerinde çok fazla aruz kusuru görünmez. Buna dayanarak şairin aruz veznini ustalıkla kullandığını söyleyebiliriz.

Nebil'in şiirlerine baktığımızda dilinin çok fazla ağır olmadığını görürüz. Dönemin Nedim etkisindeki mahallileşme akımı, dildeki sadeleşme ve İstanbul Türkçesi'nin şiire girişi Nebil'in şiirlerinde de ağırlıklı olarak hissedilir.

⁴⁰ Mehmet Arslan, a.g.e., s.365.

⁴¹ Mehmet Arslan, a.g.e., s. 425.

⁴² Mehmet Arslan, a.g.e., s. 391.

⁴³ Mehmet Arslan, a.g.e., s. 433.

Yine bu tarzın etkisiyle samimi, akıcı, anlaşılır bir dilinin olduğunu söyleyebiliriz.

Nebil Divan'da taksim başlığıyla farklı türde bir şiir de yazmıştır. Taksim, birkaç şeyi arka arkaya sayıp, sonra da sayılan bu şeyleri ayrı ayrı vasfetmektir.⁴⁴ Nebil Divan'ında bir adet farsça taksim vardır. Bu taksimde birinci beyitte bu ev, bu dünyayı seyretmek; ikinci beyitte bu bahçeler, bu sahra, dağ ve ova; üçüncü beyitte büyük gemi ve kayık; dördüncü beyitte küçük mücevher(taş) ve billur avize; beşinci beyitte deve ve güzel sesli kaynayan kazandan ayrı ayrı bahsetmiştir. Son beyitte ise karşılaştırma yoktur, dünya mülkü ve Dârâ'nın şevketinden bahseder. Bu taksimde ayrı ayrı vasfedilen bu unsurları birleştirmemiştir. (360)

Nebil, tek bir tarzla yetinmeyen, yeniliklere açık, şiirlerinde her türlü konuyu ele alıp işleyebilen çok yönlü bir şairdir. Tasavvuf, dini motifler, gündelik yaşam hepsi kendisine Nebil Divanı'nda yer bulmuştur. Özellikle fahriyede oldukça başarılıdır. Aruzu ustalıkla kullanmıştır, çok az sayıda aruz kusuru görülmektedir. Birçok beyitinde söz sanatları ve anlam inceliğini büyük bir ustalıkla birleştirmiştir. Bütün bu bilgiler ışığında, Nebil'in divan şiirinde iyi sayılabilecek, orta düzeyde bir şair olduğunu söyleyebiliriz.

DİL ve ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

Nedim etkisiyle kendini daha çok belli eden mahallileşme akımı ve İstanbul Türkçesi'nin dile girişi Nebil'de de kendisini fazlasıyla hissettirir. Bu dönem eserlerinde dil daha çok sade, açık ve anlaşılırdır. Nebil'de dili bu şekilde kullanmaya gayret etmiştir:

Çifte köstekle durur belde o cevher hançer

Oynasa sîne-i bî-kîneyi ister hançer

176/1

⁴⁴ Hasan Enveri, **Ferheng-i Suhen**, Sühen Yayınları, Tahran 1381(2002), s.1832.

*Dikilüp kan tere batmaz mı olup lerzende
Görse ebrûsını hışm itdiği demler haçer*

176/4

*Biz o nev-reste nihâli revîşinden bilürüz
Ne kıyâmet kopacaktır gelişinden bilürüz*

178/1

*Zülf-i Leylâyı Nebîl eylerdi rû-pûş-ı habâb
Zulmet-i hicrinde memnûn olduğım görseydi Kays*

183/5

*Şûretin buldı Nebîlâ yine müştâk-ı hayâl
Çözdirüp tûresini perde kodı cilve-i ‘aşk*

191/7

*Nedir tefevvukı bilmem o zülfü ebrûnuñ
Başar mı üstine bir kimse yerdeki rûnuñ*

197/1

*Gördi nokşanımı yârim aña mı acıyayım
Yek tamâm eyledi kârım aña mı acıyayım*

207/1

*Renk virmek gibidir nabzına dâ ’ir şerbet
Elini açma kızıl kıana boyandım bilürüm*

210/3

*Yâri yolda niyâzı sebkat ider
Nâz ile bir gider ki hiç şorma*

239/3

*O haţ-âver geliyor hâtırına
Eski demler geliyor hâtırına*

242/1

Bunların yanında dili ağır bir şekilde kullandığı beyitleri de vardır:

*Îkâfda ‘Ankâyı dehşet âşiyân ber-dûş ider
Velvele-endâz olunca kûs-ı ‘azmi nâ-gehân*

45/7

*Nebîlâ bir düşer zînet-dîh-i divân olan târîh
Hafîd-i zî ‘âlemle Anadolu oldu zîbende*

54/7

*Âlâmetdir tebâşîr-i şabâhü’l-hayr-ı ikbâle
İrince şubh-ı vaşla gerdeniñden bûse-çîn olsa*

243/2

Kelime tekrarlarına yer vermiştir:

*Geh muammâ geh lügaz geh beyt geh matla Nebîl
Lâyikiyle zâde-i tab‘a sühan-gû koymuş ad*

135/7

Yemin anlamına gelen and ve peyman sözcükleri aynı beyitte kullanılmıştır. Ayrıca peymân ve peymâne sözcükleriyle de ahenk sağlanmıştır:

Hem-çü peymâne kırdı peymânı

And içerken o tevbe-kâr-ı cefâ

281/2

Dârâ ve dârât kelimesinde de ses tekrarı yapmıştır:

Seyre gelsün söyle Dârâya şalâ dârâtını

Şevketin her cum‘a kâşırdır zebân ta‘bîrden

40/3

Zî kelimesiyle ahenk sağlanmıştır:

Nebîlâ bir düşer zînet-dih-i dîvân olan târîh

Hafîd-i zî ‘âlemle Anadolu oldu zîbende

54/7

Nerm ve Nerîman kelimeleri ahenk bakımından uyumludur:

Nerm idüp zûr-ı mey ol şahib-kırân-ı ‘işveyi

Sîneye çekdim beni gûyâ Nerîmân eyledi

278/2

Mısra başı ses tekrarı yapmıştır:

Şadr-ı devletden olmasun münfek

Şadra haqqâ ki zîb ü fer gibidir

363/35

Mazhar-ı dîdâr-ı Haşsin yâ Resûlallâh meded

Mazhar-ı envâr-ı Haşsin yâ Resûlallâh meded

13/1

Ahenk için iki cümleyi peşpeşe tekrarlamıştır:

Bu mışrâ'ı Nebîl-âsâ zebân tekrâr idüp söyler

Şefâ'at yâ Resûlallâh şefâ'at yâ Resûlallâh

4/7

Farsça taksiminde, sırayla *ez-ân-i men* ve *ez-ân-i tû* kelimelerini kullanarak ahenk sağlamıştır. (360)

Mu'ayyeb-cû ve hatâ-pûşân gibi manaca zıt iki kelimeyi aynı beyitte kullanarak, anlamı tezat sanatıyla güçlendirmiştir:

Mu'ayyeb-cû ser-â-pâ çeşm olur gözden geçürmekde

Hatâ-pûşân Nebîlâ eylemez taşîn gırbâle

234/7

Daha çok 'çün' şeklinde kullanılan 'gibi' manasındaki kelimeyi 'çü' şeklinde de kullanmıştır:

Daķîķa-dân-ı ıarîķat ķurınca ķalbinde

Çü sâ‘at işler o ân lâ-ilâhe illallâh

1/2

Düşer mi şâhid-i âmâle teklîf itme zühhâde

Çü yer da‘vâyı ey sâķî riyâ düşmen dil âmâde

326

Pekiştirme ekleri kullanılmıştır:

Oldıkķa ķar ıopı o şâriķ ber-ser-i şitâ

Buz gibi şom şovuk görünür peyker-i şitâ

327

Vezne uygun olması amacıyla ucun edatını kendisinden önceki sözcükle birleştirmiştir:

Olnca mühmil-i Aķmedde şâne zülfe zîb-efzâ

Benimçün dir ‘Arab ķadd-i dü-tâ fevķimde nâ-peydâ

354

Bazen uzun tamlamalar kullanmıştır:

Taķammülle Nebîlâ şîve-i ķadd-i dil-âvîze

Miyân-ı yâr kim hayret-fezâ-yı mû-şikâfândır

157/7

Şûh-ı devrânsın ey mest-i mey-i naķvet ü nâz

Neş‘e-i cânsın ey mest-i mey-i naķvet ü nâz

177/1

‘Emsem’ kelimesini eşsesli olarak kullanmıştır. Hem em- fiili, hem de ilaç anlamında olan ‘em’ ve zehir anlamındaki ‘sem’ kelimesini bir araya getirmiştir:

La ‘lîñle şifâ-yâb olurum emsem olur mı

Bir ‘âşık-ı dîl-hasteye hiç em sem olur mı

338

Nebil tamamı eşsesli sözcüklerden oluşan bir gazel yazmıştır. (138).

‘Ödül’ anlamında hem *kasabü’s-sabk* hem *öñdül* kelimesi kullanılmıştır:

Seyr it miyânede kaçabü’s-sabk olup Nebîl

Bel bağlamış maḥabbet-i pîre cenâb-ı ney

258/7

Meydân-ı teğazzülde Nebîl öñdül olanlar

Şeb-dîz-i hüner-güster-i aqlâm ile geçmiş

187/5

Aşağıdaki beyitinde g harfiyle aliterasyon yapmıştır. Ayrıca gül kelimesini iki, gûş kelimesini de cümlede üç yerde kullanarak ahenk oluşturmuştur:

Aşıldı şâḥ-ı naḥl-ı verde gûş itdirmeğe derdin

Gülün gülşende gûyâ gûşına mengûş olur bülbül

201/3

Farsça –be- edatını sıklıkla kullanmıştır: ör. *leb-be-leb* ve *sîne-be-sîne*

Leb-be-leb sîne-be-sîne beni gördikçe felek

Reşk ile kan yutar çâk-i girîbân ederek

331

Sayf ve şîta kelimelerini yer değiştirerek ahenk oluşturmuştur:

Şayfi şîtâ şîtâyı idüp sayf ber-ţaraf

Her sâl ola ħarîfde ġâret-ger-i bahâr

96/47

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Nebil dil ve üslup konusunda sade, anlaşılır bir dili tercih etmiştir. Çeşitli söz sanatları ve kelime oyunları ile da bu edebiyata vakıf olduğunu ortaya koymuştur.

DİVAN'DA GEÇEN DEYİM ve ATASÖZLERİ:

Divan'da anlama uygun olarak atasözleri ve deyimler yer yer kullanılmıştır. Deyimlerin sayısı atasözlerinden fazladır. Bu atasözü ve deyimlerden bazıları şunlardır:

Balık bilmezse Halık bilir:

Felekde cûşîş-i tûfân-ı cürmüm ġarķ ider mâhı

Anı Ĥâlîķ bilür bilmezse mâhî yâ Resûlallâh

10/6

El elden üstündür(Dest-ber-bâla-yı dest):

Bâni-i Kaşr-ı Havernağ kaşr-ı yed eyler idi

Dest-ber-bâlâ-yı desti bu esâs-ı muhkeme

83/10

Ayağı yere basmamak:

Ayağı yer basar mı sâlikânîñ farṭ-ı hâhişden

Bu şuretle reh-i vuşlatda olmaz nakş-ı pâ peydâ

108/4

Havadan nem kapmak:

Ol meh-i burc-ı leṭâfet kim hevâdan nem kapar

Çıkmasun ḥabs-ı nefesden bir kez âhı kimseniñ

195/3

Gözünün üstünde kaşı olmak:

Sürüp yüz bâb-ı bâlâ-tâk-ı zerrîn kavş-ı sulṭâna

Gözün üzre kaşın var dir mi baḳ eṭvâr-ı devrâna

302

Gelse kaşbaşdı ile bezmime ol mâh-liḳâ

Gözün üstinde kaşın var diyemez kimse baña

351

Üstüne toz kondurmamak:

Kimse toz konduramaz üstine ol bendesi kim

Cebhe-pîrâdır aña hak-i reh-i Şâh Maḥmûd

64/3

Habbeyi kubbe etmek:

Murâd itdikçe gerdûn ḥabbeyi bir kubbe itmez mi

Ṭutınca ‘aksini bu şûretiñ maḥv olmuş ol günbed

80/4

Kulağına söz çalınmak:

Bu söz çalındı gûş-ı ehl-i şavma şît-ı nâmından

Bilüp her vaḳti var def‘-i ğumûm-ı intizâr eyle

69/12

Bir içim su olmak:

Leṭâfetle leb-i deryâda gûyâ bir içim şudur

Boğaz içre gelüp ey teşne-i seyri qarâr eyle

69/10

Cana canlar katmak:

Ġayri söz yok dehân-ı yâre Nebîl

Câna cânlar kıtar ki hiç şorma

239/5

Divan'da tespit ettiğimiz diğer deyimler ise şunlardır:

aman vermemek(1/7), lütuf etmek(2/III), kıyamet kopmak(5/5, 28/4), el çekmek(8/5), başdan aşmak(9/3), havadan dem vurmak(10/2), gark etmek(10/6), bir kılına feda olmak(11/2), el vermek(13/7), akan suların durması(14/II), nazar eylemek(15/9), cihana sığmamak(15/27), yüz sürmek(15/37, 21/1, 22/1), yüzü olmamak(15/56), merhamet eylemek(16/V), tarih düşmek(24/2), bel bükme(29/3), baş eğmek(37/5), gözü aydın olmak(56/2), yüz vermemek(58/5), gözü tutmak(91/II.4), rahmet okutmak(91/III.2), kanı kurutmak(91/III.3), baştan çıkarmak(91/III.5), haber uçurmak(91/VI.4), göz açdırmamak(91/VI.5), cihan feda olmak(91/VII.6), bir içim su olmak (69/10), gözünü açmak(147/3), dikiş tutmamak(151/5), tadı tuzu olmamak(162/4), yüz bulmak (206/5), gözü aydın olmak(dîdeler rûşen)(230/1), gözüne kesdirmek(245/3), kadir bilmemek(340), gözden düşürmek(340), emri başı üstüne olmak(343),

II.BÖLÜM:

DİVÂNIN ŞEKİL ve MUHTEVÂ YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

A.DİVÂNIN ŞEKİL YÖNÜNDEN İNCELENMESİ

1. NAZİM ŞEKİLLERİ

Mehmed Nebil Divân'ında 16 kaside, 151 gazel, 103 kıta, 10 murabba, 3 muhammes, 2 tahmis, 1 müseddes, 3 terkeb-bend ve 1 adet de mesnevi vardır. Bunlardan başka nazım şekilleri içerisinde yer almayan mısra, müfred ve beyitleri vardır. Divan'daki şiirlerin dağılımı şu şekildedir:

NAZİM ŞEKİLLERİ	K.	G..	Kt.	M r.	Muh.	Tah.	Müs ..	T.b.	Ms.	Toplam
	16	151	103	10	3	2	1	3	1	289

Tablo 1 Nazım Şekillerinin Sayısı

a.Kasideler:

Mehmed Nebîl Divan'ında 16 adet kasîde bulunmaktadır. Kasidelerin uzunluğu konusunda değişik görüşler vardır. İki beyitten oluşan kasideler de tespit edilmiştir. ⁴⁵ Kasidenin üst sınırının ise 99 beyit olduğu kabul edilmekle birlikte, bundan daha uzun kasideler olabileceği de ifade edilmiştir.⁴⁶ Nebil, kasidelerini genellikle sayıca az beyitlerle yazmayı tercih etmiştir. 18.şiiri iki beyitten oluşur. Hz. Emir'i vafeden bu şiir kaside şeklinde

⁴⁵ Yaşar Aydemir, *XVII.Yüzyıl Türk Edebiyatı'nda Kaside*, Gazi Ü., SBE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1994, s.VIII.

⁴⁶ Mehmed Çavuşoğlu, 'Kaside', *Türk Dili-Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)*, S.415-416-417, Temmuz, Ağustos, Eylül, s.20.

kafiyelenmiştir(18). 5 beyitten oluşan na't türünde bir kasidesi vardır(12). 9 kasidesini 7 beyit halinde yazmıştır(1, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 13, 23). Bir kasidesi ise 11 beyitlidir(11). Bu kasidelerin çoğunluğu tevhid ve na'ttır. Özellikle na't Divan'da önemli bir yer tutar. '*Kasîde Der-Vasf-ı Hazret-i Habîb-i Ekrem Sallallâhü Teâlâ Aleyhüs's-Sellem*' şeklinde yazdığı na'tı 62 beyitlidir ve bu sayı az önce de belirttiğimiz gibi kasidede kabul edilen beyit sayısı aralığındadır. Bu kaside de kaside bölümleri pek fazla görülmez. 26. beyite kadar teşbîb bölümüdür. Bu kasidede tegazzül bölümü yoktur. 26.beyitle methiye başlar ve 58. beyite kadar sürer. 58.beyit fahriye beyitidir. 62. Beyit ise dua bölümüdür(15).

50 beyitli bir diğer kasidesi 'Bahâriyye Der-Sitâyiş-i Şeyhül-İslâm-ı Selemehü's-Selâm' başlığını taşır. Bu adı üstünde bir *bahâriyye*dir. Bu kasidenin ilk 28 beyiti *nesib* bölümüdür. Burada baharı tasvir ettikten sonra, 29. Beyitten 34.beyite kadar 5 beyitten oluşan *tegazzül* bölümü başlar. 34. Beyit girizgâh bölümüdür. Burada bir beyitle giriş yaptıktan sonra *methiye* bölümüne geçer. 46. beyitten son beyite kadar ise dua bölümüyle kasideyi bitirir. Bu kaside nazım şeklinin özelliklerine uyan bir kasidedir(96).

Son kasidesi ise 47 beyitlidir. Bu da bir *bahâriyye*dir. 'Bahâriyye Der-Medh-i Mahdûm-ı Hazret-i Veliyyü'n-Ni'âmî başlığını taşır. İlk 16 beyiti *nesib* bölümüdür. Burada aynı şekilde baharı tasvir ettikten sonra 5 beyitlik *tegazzül* bölümü başlar. 22. beyit girizgâh bölümüdür. Daha sonra methiye bölümüne geçer. 38. beyite kadar süren bu bölümden sonra şair fahriye bölümüne geçer ve fahriyede ne kadar üstün olduğunu ifade eder. 38.

beyitten 44. beyite kadar fahriye bölümüdür. 47. bölümde ise dua bölümüyle kasideyi sonlandırır. Bu kaside de klasik kaside nazım şeklinin özelliklerine uymaktadır(97).

b.Gazeller:

Divanda en çok kullanılan nazım şeklidir, 151 adet gazel bulunmaktadır.

Gazeller alfabetik düzene uygun bir şekilde yazılmıştır. Gazellerin harflere göre dağılımı tabloda gösterilmiştir(Bkz. Tablo 2). En çok *re* harfini kullanmıştır. 40 gazelinde 're' harfini kullanır. Bunu sırasıyla 18 tane '*nun*' ve 16 tane '*he*' harfleri takip eder.

Türk edebiyatında gazeller 4-15 beyit arasında yazılmıştır.⁴⁷ Gazellerin beyit sayıları 5 ile 9 arasında değişmektedir. Gazellerini daha çok beş beyitli olarak yazmıştır. 100 gazeli beş beyitten oluşmaktadır. Bu da divan şairleri tarafından genellikle tercih edilen sayıya Nebil'in de uyduğunu göstermektedir. 44 gazelinde ise yedi beyit kullanılmıştır. Gazellerinde beyit sayısı 9'u geçmediğinden *gazel-i mutavvel* yoktur.

Gazellerinde en çok (38 şiir) remel bahrinden Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün veznini kullanmıştır. Bunu 31 vezinle hezec bahrinden Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün takip etmiştir. Nebil gazellerini eksiksiz olarak yazmıştır. Bütün gazellerinde mahlas beyiti vardır. Dolayısıyla na-tamam gazel bulunmamaktadır.

4 gazeli farsça olarak kaleme almıştır. İkişi Şevket (136) ve Kelim'e (233) nazire olarak yazdığı gazellerdir. Babası Halil Nuri Bey'le de müşterek bir gazel yazmıştır (232). Ayrıca bir adet de cinaslı gazel mevcuttur(138).

Bazı gazeller de matla beytindeki dize, aynen son beyitte de tekrarlanabilir. Nebil bazı gazellerinde redd-i matlaya uygun örnekler kullanmıştır:

⁴⁷ Haluk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, Dergah Yayınları, Şubat 2001, s.17

Ol hâl-i lebine nokta-i tergîb-i neş 'edir
Mazmûn-ı hattı bûs ile tergîb-i neş 'edir

.....

Gördüm Nebîl keyfîn 'ademden zuhûrını
Ol hâl lebine nokta-i tergîb-i neş 'edir

141/1,7

Bir diğer örnek ise şudur:

Kemer-i gayretini bende kuşandım bilürüm
Fıkr-i âgûş-ı miyân ile dolandım bilürüm

.....

Destîne girmez ucu üstine pek dönme Nebîl
Fıkr-i âgûş-ı miyân ile dolandım bilürüm

210/1,7

İki matlalı gazellere *gazel-i dü-matla* denir. Nebîl'de buna uygun bir örnek vardır:

Sihâm-ı ğamze imdâd-ı kemân ister mi ister ya
Bu zaḥm-ı sîneye şekk ü gümân ister mi ister ya

Dehân-ı bî-vücûdundan nişân ister mi ister ya
İdenler maḥv-ı hestî nâm ü şân ister mi ister ya

115/1,2

Bazen mahlasın son beyitten önce kullanıldığı da olur. Mahlas beyitinden sonra birini övmek için bir ya da birkaç beyit eklenebilir. Böyle gazellere *gazel-i müzeyyel* denir. Nebil, bir gazeline mahlas beyitini söyledikten sonra Halim'i öven bir beyit eklemiştir.(149) Yine aynı şekilde mahlas beyitinden sonra Neşet'i öven bir gazeli vardır.(182)

Gazellerine divan şairlerinin bazılarının daha önce de kullanmış olduğu *peydâ* redifli gazeliyle başlamıştır.(108) Birçok şiiri redif yönünden babası Halil Nuri Bey'in şiirleriyle aynıdır. Yani Halil Nuri Bey'in çoğu şiirini nazire etmiştir.

Gazellerin içerisinde 2 adet de müstezâd kaleme almıştır.(129, 237)

c.Kıta:

Divan'da 103 tane kıta vardır. Hz.Mevlana'yı öven kıtasıyla başlar. Bu kıta 4 beyitlidir. Kıtalarda mahlas kullanılması pek kabul görmese de, Nebil kıtalarında genellikle mahlasını kullanmıştır. Mahlas beyitini ilk beyitte söylediği de olmuştur(19). Nebil Divanı'nda tarihler önemli bir yer tutar. Nebil, kendisi için önemli olan birçok olay ve kişi için tarih düşmüştür. Tarihler *xa xa...* şeklinde kafiyeleşmiştir.

Nebil, Aşir Efendi'nin çocukları, Zeyni Efendi'nin oğlu İmâmüddin Ebu'l Takva, Ahmed Tevfik ve Sultan Süleyman gibi isimlerin doğumlarına tarih düşmüştür.

Yan Molla, Tiryaki Mustafa, Şeyh Galib Dede, Şeyda Dede, Sadüddin İbn-i Veliüddin Bey, Ebu Bekir Sami Paşa, Rukiye Hanım, Latif Molla, Sadrüddin Bey ve Melek Hafız gibi isimlere ölüm tarihi yazmıştır.

Nebil, Divan'ında o dönemde yenilenen bazı mekanlar için de tarih yazmıştır.

Yine ağırlıklı olarak Hafid Efendi, Aşir Efendi'nin ve padişahların yaşamlarında meydana gelen bazı önemli olaylar için de tarih düşmüştür.

3 kıta Arapça olarak kaleme alınmıştır(259, 260, 261). Kıtalarından biri ise taksim adında çok da kullanılmayan bir türde kaleme alınmıştır(360). Nebil Divanı'nı da bir kıtayla sonlandırmıştır(364.)

d.Murabba:

Divan'da 10 adet murabba bulunmaktadır. Divan'daki ilk murabba aslında kendi içinde kafiyeli musammat kaside tarzında yazılmış ise de, biz bunu dörtlük şeklinde yazılmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz. Bu murabba abab, cccb, dddb...şeklinde kafiyeleşmiştir(7).

Divandaki murabbalar genellikle şarkı başlığı altında yazılmıştır. Bu bölümdeki ilk murabba, *murabba-ı müzdeviç* olup kafiye düzeni şöyledir(98):

aaaa bbba ccca ddda

İkinci murabba, *mefâ'ilün mefâ'ilün* vezniyle yazılmıştır(99). Kafiye düzeni pek kullanılmayan tarzdadır:

abab cccb dddb eeeb

Üçüncü murabba tek *müstef'ilâtün* vezniyle yazılmış olup kafiye düzeni de yine bir öncekiyle aynı tarzdadır(101):

abab cccb dddb eeeb fffb

Dördüncü murabba yine bir *murabba-ı müzdeviç* olup kafiye düzeni şöyledir(102):

aaaa bbba ccca ddda

Diğer murabbalar da abab, cccb... tarzında kafiyeleşmiştir. (103, 104, 105, 106, 107)

e.Muhammes:

Divan'daki ilk muhammes tevhid türüyle kaleme alınmıştır. Bu bir *muhammes-i mütekerrirdir*(2). Kafiye düzeni şöyledir:

aaaAA,bbbAA, cccAA, dddAA, eeeAA

Bir diğer muhammes de yine aynı şekilde kafiyeleşmiş bir *muhammes-i mütekerrirdir*. Na' t türünde kaleme alınmıştır(14).

Divandaki son muhammes ise, şarkı bölümünde, murabbaların arasında yer almaktadır. Bu muhammes sevgili üzerine yazılmıştır. Bu da bir *muhammes-i mütekerrirdir*. Kafiyeleşmesi yine diğerleriyle aynıdır (100).

f.Tahmis:

Divandaki ilk tahmis Nazım'ın şiirine yazılmıştır(16). aaa(aa) bbb(ba) ccc(ca) ddd(da) eee(ea) fff(fa) ggg(ga) hhh(ha) iii(ia) şeklinde kafiyeleşmiştir.

Bir diğer tahmis, Nebil'in babası Halil Nuri Bey'in gazeline tahmistir(95). Kafiye düzeni şöyledir:

aaa(aa) bbb(ba) ccc(ca) ddd(da) eee(ea) fff(fa) ggg(ga)

Nebil, her iki şiirde de anlama uygun olarak şiirleri ustalıklı tahmis etmiştir.

g.Müseddes:

Divandaki tek müseddes terci'-bend başlığı altında yazılmıştır. Bunun hatalı bir yazım olduğunu, kafiye düzenine bakarsak bu nazım şeklinin esasen *müseddes-i mütekerrir* olduğunu görebiliriz(93). 5 bendlik bu müseddesin kafiye düzeni şöyledir:

1.Bend:	aaaaAA
2.Bend:	bbbbAA
3.Bend:	ddddAA
4.Bend:	eeeeAA
5.Bend:	ffffAA

h.Terkib-bend:

Nebil Divanı'nda üç adet terkeb-bend vardır. Bir tanesi müseddes başlığı altında yazılmıştır, fakat esasen bu bir terkeb-benddir. İlk terkeb-bend Fehim'in şiirine naziredir, 7 bendden oluşur(91). Her bendde 11 beyit vardır. Kafiye düzeni şöyledir:

1.Bend:	aa xa xa xa xa xa xa xa xa xa bb
2.Bend:	cc xc xc xc xc xc xc xc xc xc dd
3.Bend:	ee xe xe xe xe xe xe xe xe xe ff
4.Bend:	gg xg xg xg xg xg xg xg xg xg hh
5.Bend:	ıı xı xı xı xı xı xı xı xı xı ii
6.Bend:	jj xj xj xj xj xj xj xj xj xj kk
7.Bend:	ll xl xl xl xl xl xl xl xl xl mm

İkinci terkeb-bend her biri 5 beyitten oluşan altı benden meydana gelmiştir(92). Başlığı, *Terkib-Bend-i Muhammedtir*. Kafiye düzeni şöyledir:

1.Bend:	aa xa xa xa bb
2.Bend:	cc xc xc xc dd
3.Bend:	ee xe xe xe ff
4.Bend:	gg xg xg xg hh
5.Bend:	ıı xı xı xı ii
6.Bend:	jj xj xj xj kk

Üçüncü terkeb-bend, *müseddes* başlığı altında yazılmıştır, fakat kafiye düzenine bakılırsa bunun hatalı olduğu görülebilir. Bentlerde vasıta beyiti değiştiği için bunun terkeb-bend olduğu açıktır(94). 6 bendlik bu terkeb-bendin kafiye düzeni şöyledir:

1.Bend:	aa aa bb
2.Bend:	cc cc dd
3.Bend:	ee ee ff
4.Bend:	gg gg hh
5.Bend:	ıı ıı ii
6.Bend:	jj jj kk

Bu üç terkeb-bendin konusu da aşktır.

1. Mesnevi:

Divanda 66 beyitlik bir mesnevi bulunmaktadır.

Divan'da bu nazım şekillerinin dışında farklı şiirler yer almıştır. Divan'da Benâm-ı Mehmed Arif ve Berây-ı Mihr başlığında 2 adet mısra bulunmaktadır(358, 359). Bunların dışında kıtaların arasına beyitten oluşan şiirler yerleştirmiştir(30, 76, 85, 86, 87).

Divan'da *'Ebyât-ı Münâsibe Berây-ı Kitâbe-i Bâ-Bahâ Der-Sarây-ı Hümâyûn-ı Hazret-i Şehenşâhî'* başlığıyla ebyat bölümüne başlamıştır. Bu bölümde 20 tane farklı beyti kendi içlerinde ayrı kafiye ve vezinle yazmış, fakat bunları 'Diğer' başlığıyla birleştirerek ana başlıkla bağımlı hale getirmiştir. Aynı şekilde 'Beray-ı Kitâbe-i Germâbe-i Hazret-i Zill-ullahi'(314) ve *'Berây-ı Kitâbe-i Câm-gâh-ı Hazret-i Pâfişâhî'* (318) başlıklarında da aynı tekniği kullanmıştır. Sonra 'Berây-ı Kible Nümâ' ve *'Diğer Beray-ı Kible Nümâ'* başlıklarıyla ayrı ayrı iki beyit daha yazmıştır.

Divan'da Müfredât başlığı altında 29 adet şiir bulunmaktadır. Bunlardan biri hariç diğerleri kendi aralarında kafiyeli mısralardan oluşmaktadır. Bu şiir ise *musammat* beyitlere örnektir:

Âzâde dil noldı yine tûl-ı emel buldı yine

Bir zülfe bend oldı yine dîvânedir dîvânedir

Ş.348

Bunlardan başka 5 tane daha beyitlerden oluşan muamma yazmıştır(353, 354, 355, 356, 357).

Divandaki nazım şekillerine baktığımızda eksik nazım şekilleri bulunduğunu görebiliriz. Bir Divançe için bu normaldir. Nazm, ruba'î, tuyuğ, müselles, terbî, tardiyye, taştîr, tesdîs, müsebbba', tesbî', müsemmen,

tesmîn, mütessâ', tetsî', mu' aşşer, ta' şir ve terci'-bend kullanılmayan nazım şekilleridir. Kullandığı nazım şekilleri ise kaside, gazel, kıta, murabba, muhammes, tahmis, müseddes, terkîb-bend ve mesnevidir. Nebil, nazım şekillerini çoğunlukla doğru bir şekilde kullanmış olmasına karşın, hatalı kullandığı yerler de vardır. Bir murabbayı musammat kaside tarzında yazmış olmasına karşın bu bir murabbadır(7). Yine aynı şekilde terci'-bend başlığı altında yazılmış bir müseddes(93) ve müseddes başlığıyla yazılmış bir terkîb-bend de vardır(94). Daha öncede ifade ettiğimiz gibi, Nebil orta düzeyde bir şairdir. Dolayısıyla bu şekildeki hatalar kaçınılmazdır. Yine de divanın çoğunluğunda nazım şekillerini ustalıkla kullandığını söyleyebiliriz.

HARF	KASİDE	GAZEL	TOPLAM
ELİF		8	8
BE		11	11
TE		4	4
SE		1	1
CİM		1	1
ÇİM			
HA		1	1
HI			
DAL	3	3	6
ZEL			
RE	3	40	43
ZE		6	6
SİN		2	2
ŞİN		3	3
SAD			
ZAD		1	1
TI			
ZI		1	1
AYIN			
GAYIN			
FE			
KAF		3	3
KEF		6	6
LAM		6	6
MİM		11	11
NUN		18	18
VAV			
HE	9	16	25
YE	1	9	10
TOPLAM	16	151	167

Tablo 2

KASİDE VE GAZELLERİN BEYİT SAYILARI			
BEYİT SAYILARI	KASİDE	GAZEL	TOPLAM
2	1		1
5	1	100	101
6		3	3
7	10	44	54
8		2	2
9		2	2
10			
11	1		1
12			
13			
47	1		1
50	1		1
62	1		1
TOPLAM	16	151	167

Tablo 3

Kasidelerin uzunluğu konusunda değişik görüşler vardır. İki beyitten oluşan kasideler de tespit edilmiştir.⁴⁸ Nebil’de de 2 beyitlik bir kaside vardır(18). Kasidenin üst sınırının ise 99 beyit olduğu kabul edilmekle birlikte, bundan daha uzun kasideler olabileceği de ifade edilmiştir.⁴⁹ Nebil, kasidelerini genellikle sayıca az beyitlerle yazmayı tercih etmiştir. En uzun kasidesi 62 beyitlidir(15).

Türk edebiyatında gazeller 4-15 beyit arasında yazılmıştır.⁵⁰ Gazelerde çoğunlukla 5 beyit tercih edilir. Nebil’de 5 beyitlik 100 gazel

⁴⁸ Yaşar Aydemir, a.g.e., s.VIII.

⁴⁹ Mehmed Çavuşoğlu, a.g.e., s.20.

⁵⁰ Haluk İpekten, a.g.e., s.17.

yazmıştır. Bunu 7 beyitle 44 gazeli takip eder. Gazellerinde beyit sayısı en fazla 9'dur. Dolayısıyla *gazel-i mutavvel* yoktur.

2.VEZİNLER

Divan'daki nazım şekillerinde 19 farklı vezin kullanılmıştır. En fazla kullanılan vezin remel bahrinden Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün'dür. Nebil Divanı'nda vezni bulunamayan şiir yok gibidir. Divan'daki 3 şiirde vezin bulunamamıştır(260, 261, 276). Nebil'in aruzu ustalıkla kullandığını söyleyebiliriz.

Divan'daki toplam 16 kasidenin 10'unda hezec bahrinden Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün veznini kullanılmıştır. Gazelerde ise en fazla (38 şiir) remel bahrinden Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün vezni kullanılmıştır. Bunu 31 vezinle yine hezec bahrinden Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün takip etmiştir.

VEZİN	K.	G.	Kt.	Mr.	Muh.	Tah.	Müs.	T.b.	Ms.	TOPLAM
Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün	1	38	29	1		2	1			72
Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün	1	8	1							10
Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün	10	31	21							62
Mef' ülü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün	4	19	6					1		30
Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün		3			1					4
Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün		12	11	1	1					25
Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün		8	6	1						15
Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün		21	9					1		31
Mef' ülü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ülün		8	7	1						16
Mef' ülü / Mefâ' ilün / Fe' ülün		1	2	1				1	1	6
Mef' ülü / Mefâ' ilün / Mef' ülü / Mefâ' ilün		1								1
Mef' ülü / Fâ' ilâtün / Mef' ülü / Fâ' ilâtün			1							1
Mef' ülü / Fâ' ilâtü / Mef' ülü / Fâ' ilâtü			1							1
Mefâ' ilün / Mefâ' ilün				2						2
Müstef' ilâtün				1						1
Müstef' ilün / Müstef' ilün				1						1
Mef' ülü / Mefâ' ilün / Fe' ülün				1						1
Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün					1					1
Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Fe' ülün			4							4
TOPLAM	16	150	98	10	3	2	1	3	1	

Tablo 4

Bunların dışında iki şiirde 4 müstef' ilün(84,205) ve bir şiirde Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Fa' ülün (259) vezinleri kullanılmıştır.

3.KAFİYE ve REDİFLER

a.Kafiyeler:

Divan'da kafiye'nin ustalıkla kullanıldığı söylenebilir. Divan'da en fazla zengin uyak kullanılmıştır. Bunu tam uyak takip eder. Nebil uzun ünlüleri fazlaca kullanır. Bir ünsüz ve bir uzun ünlüyle meydana getirdiği pek çok zengin kafiye örneğini Divan'da bulabiliriz:

Halka-i turesi el-ân dolaşur elden ele

Mühr-i engüşt-i Süleymân dolaşur elden ele

Oğudum hüsn-i haatı zîb-i ruh-ı âl olıcağ

Nüşa-i nâdiredir şan dolaşur elden ele

235.1/2

Divan'da tunç uyak da kullanmıştır:

Tığ çekmiş gamzeden bir hûn-feşândır çeşm-i yâr

Sanki mirrîh-i sipihr-i hüsn ü ândır çeşm-i yâr

139/1

Cinaslı uyak kullandığı gazelinde *em* ve *sem* kelimelerini iki ayrı anlamda kullanmıştır:

La'liñle şifâ-yâb olurum emsem olur mı

Bir 'âşık-ı dil-hasteye hiç em sem olur mı

338

Bir gazelinde mısralardaki sondan bir önceki kelimeyi ikiye bölüp tekrar kullanarak ahenk oluşturmuştur(238):

*Bürûdet ile düşen endîşe-i encâmdan câma
Keser içlik için mevc-i neşât câmdan câme*

*Tebâşîr-i zuhûr-ı gerdene zülfinde vaqt ister
Şabâhü'l-hayra hasretidir giren ahşâmdan şâma*

238.1/2

Farsça taksiminde ez-ân-i men ve ez-ân-i tû sözcüklerini her beyitte sırayla tekrarlayarak kafiye oluşturmuştur:

*În hane-i harâb ki yekser ez-ân-i men
Cunbuş-fezâ nezâret-i dunyâ ez-ân-i tû*

*În bağhâ ki dâhil-i sûrest ez-ân-i men
Şahrâ vu kûh u deşt serâpâ ez-ân-i tû*

360.1/2

Kafiye oluşturulurken genellikle isimse isim, fiilse fiille, yani baştan sona aynı sözcük türleriyle kafiye yapılması tercih edilir. Nebil genelde bu kurala uymuştur:

*Hüsn-i ruḥunuñ zevâli yok mı
Emr-i ḥaṭa imtişâli yok mı*

256/1

Nebil değişik kelime ve eklerle yaptığı kafiyelerle sanatını ortaya koymuştur. Kafiyeleleri ustalikle kullandığını söyleyebiliriz.

b.Redifler:

Redifler şiirde ahengi sağlamada önemli birer unsurdur. Nebil Divanı'nda da oldukça fazla kullanılmıştır. Nebil, Divan'ında ağırlıklı olarak ek+kelime şeklinde redifle ahenk sağlamayı tercih etmiştir. 77 şiirinde bunu kullanmıştır. 49 şiirinde ek halinde, 45 şiirinde kelime halinde ve 48 şiirinde ise kelime grubu halinde redif kullanmayı tercih etmiştir.

REDİFLER	
Ek Halindeki Redifler	49
Kelime Halindeki Redifler	45
Ek ve Kelime Halindeki Redifler	77
Kelime Grubu Halindeki Redifler	48
TOPLAM	219

Tablo 5

EK HALİNDEKİ REDİFLER:

-a(22), -e(46), -evî(76), -idir(86), -âh(87), -n(88), -ir(89), -âr(138), -imdedir(143), -dedir(144), -imdedir(146), -dur(150), -dır(157), -ler(168), -umuz(182), -uñ(196), -nuñ(197), -den(218), -dan(219), -dan(220), -dan(221), -dan(222), -undan(223), -den(224), -imden(225), -dan(226), -den(227), -ından(228), -e(234), -a(236), -dan... -a(238), -ına(245), -ımıza(246), -imde(247), -de(248), -da(249), -uñ(294), -dır(296), -den(298), -a(302), -dir(306), -iñ(309), -dır(313), -larla(314), -dır(318), -ı(329), -medi(340), -ıdır(345), -dir(355)

KELİME HALİNDEKİ REDİFLER

ider(15), şokdı(30), oldı(97), peydâ(108), baña(113), imşeb(126), it(128), yürüt(130), tesbîh(133), bâftend(136), mıdır(149), gider(152), ider(153), mudır(156), mıdır(158), lâzımdır(164), eyler(165), yetişür(170), olur(171), olur(172), ister(173),

bî-haber(174), micmer(175), hançer(176), söylenmez(180), olmaz(181), eyledim(212), gönlüm(214), zebân(216), olsun(229), ez-men(233), piyâle(237), itme(241), olsa(243), olsun(299), olsun(301), dinmez(303), âsâ(305), lâzımdır(311), oldu(316), geldi(325), eyledim(337), saña(341), eyler(342), est(346)

EK-KELİME HALİNDEKİ REDİFLER:

-dır halka-i tevîd(3), -ım yâ Resûlallâh(6), -den yâ Resûlallâh(8), -ım yâ Resûlallâh(9), -ı yâ Resûlallâh(10), -dır yâ Resûlallâh(11), -em yâ resûlallah(12), -ı Hâksın yâ Resûlallâh meded(13), -ı Nakş-bend(23), -dır bu(85), -i bahâr(96), -i diğer şevd peydâ(109), -ı sâkiyâ(114), -dir mehtâb(116), -dir şarâb(117), -yı muhabbet(127), -ı neşât it (129), -dan gel açma bahş (131), -lerde hiç(132), -ım gitdi elden herçi-bâd-âbâd(134), -i nevbahâr(137), -dır çeşm-i yâr(139), -e bestedir(140), -ı neş'edir(141), -i neş'edir(142), -ı bilmem kıandadır(145), -i ruhsârıdır(154), -i ruhsârın mıdır(155), -a şûret vir(159), -ım tutuşdurur(160), -i hâmuşdur(161), -i yokdur(162), -ı çeşmimdir(163), -ım söndürür(167), -in söyler(169), -sın ey mest-i mey-i naḥvet ü nâz(177), -inden bilürüz(178), -den bilürüz(179), -dan düşmüş(186), -yı feyz(188), -ı 'âşık(190), -de kodı cilve-i 'aşk(191), -ın adı 'aşk(192), -i şad-çâk(193), -ı kimseniñ(195), -ı neyleyim(204), -ı neyleyim(205), -ı neyleyim(206), -ım aña mı acıyayım(207), -ımdır benim(208), -yı nigâh itsem(209), -dım bilürüm(210), -a beñzetdim(211), -dır gönlüm(213), -dır gönlüm(215), -a dîdeler rûşen(230), -e meyl itme(240), -dir her biri(250), -ya yüz tıtdı(251), -yı muhabbeti(252), -ındadır daḥi(254), -i yok mı(256), -yı gördün mi(257), -ı ney(258), -ı neşât olsun(300), -mez mi(317), -a bak(319), -dan sonra(320), -i şitâ(327), -e düşdi(328), -a döndüm(330), -dur sensiz(332), -dır kadeḥ(335), -dan itmez ferâğ(339), -ım üstine(343), -a gel(344), -a düşer(352)

KELİME GRUBU HALİNDEKİ REDİFLER:

lâ-ilâhe illallâh(1), yâ Resûlallâh(4), şefâ'at yâ Resûlallâh(5), olan Hâzret-i Emîr(18), oldu baña(110), oldu baña(111), noldı saña(112), ister mi ister ya(115), ya' nî şarâb(118), 'âlem-i âb(119), itdik bu şeb(120), itdiñ bu şeb(121), olmuş bu şeb(122), itmiş bu şeb(123), olmuş bu şeb(124), olur her şeb(125), koymuş ad(135), kendin gösterir(147), kendin gösterir(148), tutmazsa müşkildir(151), olduğım günler(166), olduğım görseydi Kays(183), mânend-i mıkñâtıs(184), şeb-i âteş(185), ile geçmiş(187), misin vâ' iz(189), olur giderek(194), itsem gerek(198), kim çeşmimdir ol(199), eylesün bülbül(200), olur bülbül(201), hâli şeb-bû rûyî gül(202), olsa da mâni' değil(203), idim eyvâh bir zamân(217), itdikçe sen(231), dolaşur elden ele(235), ki hiç şorma(239), geliyor hâtırıma(242), itmiş yine(244), olmamış dañi(253), çıkardı mı(255), ola dâ'im(304), lâzım mı(308), dese de(315), görmüş mi(334), geldi hâtıra(336), olur mı(338), gelür gider(347)

B.DİVÂNIN MUHTEVÂSI

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Nebil tarz ve üslup olarak birbirinden çok farklı şairlerden etkilenmiştir. Bu etki, onun şiirlerine hemen hemen her konuda geniş bir içerik dünyası kazandırmıştır. Dini konulardan sosyal hayata, ilahi aşktan dünyevi aşka kadar çok zengin bir içeriğe sahip olan Divan, bu yönüyle harmanlaşmış bir çeşniye sahiptir. Bu da bize Nebil'in çok yönlü bir şair olduğunu düşündürmektedir.

1.DİNÎ UNSURLAR

Nebil, özellikle kaside şeklinde yazdığı şiirlerinin bir bölümünü dini bir anlayışla kaleme almıştır. Tevhid konusunda yazdığı şiirleri varsa da, asıl ağırlığı na' t türünde yazdığı şiirler oluşturur. Hz. Muhammed'e duyduğu derin sevgi ve aşk onu bu türde yazmaya yöneltmiştir.

Bir beyitinde Allah ismi yerine Yezdan kelimesini tercih etmiştir:

Bi-ḥamdillâh yine şulbından ol sulṭân-ı âgâhıñ

Ḳudûmı 'âleme şeh-zâdeniñ iḥsân-ı Yezdândır

74/9

Allah'ın emrine itaat etmek gerekir, Allah'ın emrine karşı gelenler Hak kapısından kovulurlar:

Ulû'l-emre itâ'at naşş ile farz oldı insâna

Bunu inkâr idenler der-geh-i Ḥaḳdan olur maṭrûd

77/6

İbadet etmek, nefsi gûnahtan arındırarak temizler:

‘İbâdet maḥv idüp çirk-i günehden nefsi pâk eyler

Şurâhî dahî tahfîf-i ḥarâm eyler sücûdundan

223/6

Özellikle seher vakti yapılan duaların kabul edileceği hem Kur'an'da (Zariyat suresi, 18) hem de Hz. Muhammed'in hadislerinde belirtilmiştir:

Terk eyle gel ‘inâyet idüp ḥâb-ı ğafleti

Vaqt-i seḥer duâları Ḥaḳ müstecâb ider

15/13

Müfettiḥü'l-ebvâb hayır kapılarını açan, bütün müşkilleri giderip ferahlatan demektir. Müfettiḥ, fetheden, açan demektir. El-Fettah Allah'ın 99 isminden, Esmâül'l-hüsnadan birisidir ve 'açan' demektir. Bu ismi şerifi Kur'an'ı Kerim'de bir defa **“De ki: Rabbimiz hepimizi bir araya toplayacak sonra aramızı hak ile açacak. O açandır, her şeyi bilendir” (Sebe 26)** ayetinde geçer. Allah kullarını sıkıntıda bırakmaz, onların üzüntülerini gidererek ferah kapılarını açar:

Teslîm ol müfettiḥ-i ebvâbdır Ḥudâ

Me'yûs eylemez kûlını feth-i bâb ider

15/25

Allah affedicidir. Karamsarlık günahtır. İnsanlar asla ümitsizliğe düşmemelidir, çünkü Allah Kerim'dir:

Bi-cürmin lâ tekûn mey'ûse ‘afvin

Lienne'l-Ye'se min zenbîn ‘azîmin

Zuhûru hañfeti zâdet racâ'î
Feinnellâhe zû 'afvin Kerîmin

259

Hz. Muhammed iki alemin de medar-ı iftiharıdır:

Nebîl-âsâ seniñ bir bende-i nâ-çiziñ olmağdır
Dü 'âlemde medâr-ı iftiğârım yâ Resûlallâh

9/7

Hz. Muhammed gül çiçeğiyle vasfedilir:

Her nuñkı şer' iñ ey gül-i âl-ı Muğammedi
Kılmıñ Hudâ faziletiñi berter-i bahâr

96/36

Cihan Hz. Muhammed'in bir tek kılına baştanbaşa feda olmaktadır. Hz. Muhammed'in sakal-ı şerifi kutsal emanet olarak geçmişten günümüze her zaman saygı görmüştür. İnsanlar onu görebilmek için kitleler halinde bulunduğu mekana koşmaktadır. İnananlar onun bir tek kılına canlarını feda edecek kadar çok severler:

Rehîn-i 'acz ider ta'rîf-i kadriñ mû-şikâfânı
Cihân bir mûyuña yek-ser fedâdır yâ Resûlallâh

11/2

Hz. Muhammed, Allah'ın kainattaki yüzünün ve nurlarının tecellisidir:

Mazhar-ı dîdâr-ı Hâşsin yâ Resûlallâh meded

Mazhar-ı envâr-ı Hâşsin yâ Resûlallâh meded

13/1

Peygamberler hitabet sanatını en iyi şekilde kullanan kişilerdir. İnsanlara bir şeyler tebliğ edebilmenin, onları söylediklerine inandırabilmenin en önemli yollarından birisi etkili ve güzel konuşmaktır. ‘*Ene efsahü’l-Arab*’ hadisi Hz. Muhammed’in hitabette ne derece etkili olduğunu ifade etmektedir:

Derûnuñ baḥr-ı pür-emvâc-ı ‘irfân-ı ilâhîdir

Zebânıñdır o mecrâ-yı belâgat yâ Resûlallâh

4/2

a.Ayet ve Hadisler:

Divan’da ayet ve hadislerle de yer verilmiştir. Bazı unsurları (bkz. Masiva, ayne’l-yakîn) tasavvuf başlığında ele almıştık.

La-ilahe illallah: ‘Allah’tan başka tapacak yoktur.’ Bu ibare, İslam Dini’nin iman esaslarından olan ‘La- ilahe ila’llah, Muhammedün Resûlü’llah: Allah’tan başka tapacak yoktur, Muhammed O’nun elçisidir’ sözünün (Kelime-i Tevhîd’in), tam metninin birinci bölümüdür.⁵¹

İder derûnı mekân lâ-ilâhe illallâh

Mişâl-i cevher-i cân lâ-ilâhe illallâh

1/1

⁵¹ Mehmet Yılmaz, *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992, s.102.

Şefi'ü'l-Müznibîn: 'Günahkarların şefaathçisi, Hz. Muhammed' Şefi, şefâat mastarının sıfat-ı müşebbehesidir. Değişmeyen bir vasıf ve keyfiyet bildiren kelimelere sıfat-ı müşebbehe denir.

Şefâat, Allah'tan suçlu bir kimsenin bağışlanmasını dilemektir. Şefâat ile daha çok ahîrette günahkar mü'minlerin, Hz. Peygamber ve öbür iyi kulların aracılığı ile Allah tarafından bağışlanması kastedilir.

Yüce Tanrı tarafından Hz. Muhammed'e şefâat etme yetkisi verilmiştir. (Bkz. Âl-i İmrân, 3/159; Muhammed, 47/19; Bakara, 2/225). Hz. Peygamber'de 'Benim şefâatım, ümmetimden büyük günah işleyenler içindir.' (Sünen-i Ebî Dâvud, 11/537; Sünen-i Tirmizî, hn. 2435) buyurarak, şefi'ü'l-müznibîn olduklarını ifade ederler.⁵²

Şefi'ü'l-müznibîn-kân şefâ'at yâ Resûlallâh

Budur ser-şatır-ı 'ünvân şefâ'at yâ Resûlallâh

5/1

Selsebîl: 'Tatlı ve hafif su, Cennette bir çeşmenin adı.' Cennette, cennetliklere verilecek mükafâtlardan bir kısmının anlatıldığı âyetlerden birinden alınmadır.

'(Bu), orada bir çeşmedir ki adına 'Selsebîl' denir. (İnsan, 18).⁵³

İdince selsebîl dîde-i cûşîş vaqt-i bî-hûşî

Döner zincîre her târ-ı nigâhım yâ Resûlallâh

6/6

Levh-i Mahfûz: 'Korunmuş levha.' Bkz. Levh ü Kalem

Levh ü Kalem: 'Levha ve kalem.' Levh üzerine yazı yazılan düz şey, üstü düz manasına gelir. Levh ü Kalem, Levh-i Mahfûz ve buraya yazan kalem

⁵² Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.148.

⁵³ Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.141.

demektir. Levh-i Mahfûz, Allah tarafından taktîr edilen şeylerin yazılı bulunduğu manevî levha, ilâhi ilimdir.

‘(onun aslı) Levh-i Mahfûzdadır (Allah’ın bilgisinin tesbit edildiği, bütün varlıkların esaslarını içine alan, mahiyeti bilinmez, korunmuş bir Levha’dadır). (Burûc, 85/22).⁵⁴

Mağarr-ı cilve itmişdir nigâhıñ levh-i mahfûzı

O sırr-ı Haqla çeşm-i âşinâdır yâ Resûlallâh

11/3

Lev-Lâke Lev-Lâk Le-Mâ-Halaktü’l-Eflâk: ‘Sen olmasaydın felekleri(kâinâtı) yaratmazdım.’ Hadis bilginleri (Sagânî başta olmak üzere) bu sözü uydurma hadisler arasında gösterirler, lafız itibariyle böyle bir kutsî hadis olmadığını savunurlar.

Bu bilginlerden bir kısmı, bu söz, hadis olmasa bile Deylemî’nin İbn-i Abbas’tan merfû’ (senesinde atlama olsun olmasın doğrudan Hz. Peygamber’e nisbet edilen hadis) olarak rivayet ettiği şu hadîse, ‘Cebrâil bana geldi ve dedi: Allahû Teâlâ buyuruyor: Yâ-Muhammed, sen olmasaydın cenneti yaratmazdım, sen olmasaydın cehennemi yaratmazdım.’ Başka bir rivâyette, ‘Sen olmasaydın dünyayı yaratmazdım.’ Uyduğu için meâl bakımından hadis sayılır derler.(Bkz. Aclûnî, Keşfü’l-Hafâ, 2/164; Ahmet Serdaroğlu, Mevzûat-i Aliyyü’l-Kârî Tercemesi, Ank. 1966, S.99). Hz. Peygamber’i övüş olarak yazılan na’tların çoğunda bu söz geçer.⁵⁵

⁵⁴ Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.112.

⁵⁵ Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.113.

Gerçi kim vaşfinda dil çâlâkdir
Lîk medhiñ müntic-i idrâkdir
Ḳadrine nisbetle gevher hâkdir
Zât-ı pâkiñ mazhar-ı levlâkdir
Hâk-i pâyiñ zîver-i eflâkdir

14/1

Kurb-ı Ev Ednâ: ‘(Yahut) yakınlık(iki yay aralığından) daha az(kaldı).’ Bkz. Abduhû leylen; denâ; fe-kâne kâbe kavseyni ev ednâ.⁵⁶

fe-kâne kâbe kavseyni ev ednâ: ‘Onunla arasındaki mesafe, iki yay kadar, yâhut daha az kaldı.’ İsrâ ve Mi'râc olayında, Yüce Tanrı'nın elçisi Hz. Muhammed'i kendisine iki yay aralığı kadar, hattâ ondan daha fazla yaklaştırdığı açıklanmaktadır. Yaklaştırmamanın, iki yay aralığıyla açıklanmasının ayrı bir anlamı var: O dönemlerde Araplarda yaygın olan bir adet vardı. Yaylaya çıktıklarında iki dost, dostluklarının göstergesi olarak çadırlarını birbirlerine iki yay aralığı kadar yakın kurarlardı. Bu yakınlık en samimi dostluğun ifadesiydi. Ulu Tanrı, bu olayda sevgili elçisi Hz. Muhammed'i, kendisine bu iki dostun birbirine yaklaştığından daha çok, (53/9) yaklaştırdığını bildirmektedir.

‘Böylece Peygamber’ e olan mesâfesi iki yay aralığı kadar, yâhut daha az kaldı.’ Necm⁵⁷

‘Eksiklikten uzaktır O(Allah) ki geceleyin kulunu Mescid-i Haram’dan, çevresini bereketli kıldığımız Mescid-i Aksâ’ya yürüttü. O’na âyetlerimizden bir kısmını gösterelim diye (böyle yaptık). Gerçekten O, işiten, görendir.(İsrâ, 17/1).⁵⁸

⁵⁶ Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.95.

⁵⁷ Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.52.

⁵⁸ Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.15.

*Ḳurb-ı ev ednâya olduñ sen ḳarîn
 Yetmez ol câye bu çarḥ-ı heftümîn
 Nısf-ı rehden ḳaldı Cibrîl-i emîn
 Zât-ı pâkiñ mazhar-ı levlâkdir
 Ḥâk-i pâyiñ zîver-i eflâkdir*

14/IV

Müfettiḥu'l-Ebvâb: ‘Kapıları açan, Allah’. Müfettiḥ, fetheden, açan demektir. Müfettiḥu'l-ebvâb, kapıları açan anlamına gelir. Bu tamlamanın önüne nidâ edatı ‘yâ’ getirilerek Allah’a hitap edilir: ‘Yâ Müfettiḥu'l-ebvâb’ (Ey kapıları açan Allah!).⁵⁹

*Teslîm ol müfettiḥ-i ebvâbdır Ḥudâ
 Me ’yûs eylemez ḳulını fetḥ-i bâb ider*

15/25

Arş-ı A’zam: ‘en büyük arş.’ Bkz. Arş-ı a’lâ.⁶⁰

Arş-ı A’lâ: ‘Yüce arş.’ Arş, taht, sedir, tavan, bilgi, tedbir, tasarruf gibi mânâlara gelir. Kur’an, Tanrı’nın bir ulu arşından bahseder. Bunu olduğu gibi kabul edenler var, bilgi, tedbir, tasarruf ve saltanat anlamlarına geldiğini söyleyenler var, dokuzuncu kat gök kabul edenler var. (Bkz. Tevbe, 9/129; Mü’minün, 23/86; Neml, 27/23; Tekvîr, 81/20).

Edebiyata, Kur’anda olduğu şekliyle değil, dokuzuncu kat gök mânâsı gözetilerek ‘arş-ı a’lâ’ şeklinde geçmiştir.⁶¹

⁵⁹ Mehmet Yılmaz, a.g.e, s.129.

⁶⁰ Mehmet Yılmaz, a.g.e, s.23.

⁶¹ Mehmet Yılmaz, a.g.e, s.22.

İtdikde ‘arş-ı a‘zam-ı kalbi teveccühü

Dünyâyı dest-hûş-ı yed-i inkılab ider

15/41

Ümmü’l-Kitâb: ‘Ana kitap (bütün kitapların aslı, Levh-i Mahfûz) bkz. İndehû Ümmü’l-kitâb. ‘ o katımızda bulunan ana kitapta (Levh-i Mahfuz’da)dır. Şanı yücedir, hikmetle doludur.’ (Zuhuf, 43/4)⁶²

İndehû Ümmü’l-kitâb: ‘Ana kitap(bütün kitapların aslı) onun yanındadır.’ ‘Ümmü’lekitâb’, arşın üstündeki kaza ve kader levhası, her kitabın ve yazılanın aslı(Levh-i Mahfûz) manâına gelir. Çünkü olacak her şey onda yazılıdır.

‘Allah dilediğini siler, (dilediğini) bırakır.(Bütün) kitap(ların) anası(aslı) O’nun yanındadır.’ (Ra’d, 13/39).⁶³

Mişliñ ‘adîm-i nüh şadef itmiş ki medhiñi

Dürr-i yetîm-i kulzüm-i ümmü’l-kitâb ider

15/51

Mâsivâ ve ayne’l yakîn sözcüklerinin açıklamasında da ayet vardır, fakat bunlar aynı zamanda tasavvuf terimleri olduğu için tasavvuf başlığı altında ele aldık.

b.Hz. Muhammed’in Mucizeleri:

Hiz. Muhammed, zaman zaman çeşitli mucizelerle islamı tebliğ etmeye çalışmıştır. Bu mucizeler insanların İslam dinine inanmalarında büyük pay sahibidir. Hiz. Muhammed’in her halinin ve hareketinin nice maksatında hikmet açık-seçik bellidir, kerametleri ilan eder:

⁶² Mehmet Yılmaz, a.g.e, s.159, 160.

⁶³ Mehmet Yılmaz, a.g.e, s.78.

Her eṭvârın ki zımnında nice hikmet hüveydâdır

İder i' lân-ı envâ'-ı kerâmet yâ Resûlallâh

4/3

2.TASAVVUF:

Nebil'de babası Halil Nuri Bey ve Şeyh Galib'in etkisiyle tasavvufi unsurlar görülür. Özellikle babasından gelen dini eğitimin bunda önemli payı olduğunu düşünebiliriz.

İlm-i ledünnî: Allah'ın sırlarına ait manevi bilgi demektir⁶⁴. Ayette şu şekilde geçer: 'Orada kendi indimizden bir rahmet (vahy ve nübüvvet veya uzun ömür) verdiğimiz ve ona ledünnî ilmi öğrettiğimiz kullarımızdan birini (Hızır'ı) buldular. (Kehf sûresi: 65)

Seni Hâk hâce-i esrâr idüp 'ilm-i ledünnîde

Saîna keşf eyledi âyet-be-âyet yâ Resûlallâh

4/4

Mâ-sivâ: 'Bir şeyden başka şeylerin hepsi.' Bu, özellikle sofilerce çok kullanılan bir tabirdir; dünya ile ilgili olan her şey, Allah'tan başka bütün varlıklar demektir.⁶⁵

Zuhûr-ı neş'e-i vahdetle mâ-sivâ mı kalur

Virince zevk-i nihân lâ-ilâhe illallâh

1/4

⁶⁴ Ferit Devellioğlu, **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2007, s.546.

⁶⁵ Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.119.

Ayne'l-Yakîn: 'Gözüyle görmüş gibi (açıktan açığa görme).' Yakîn, şübhesiz, sağlam, kesin bilgi demektir. İslam Din'i sanıya hiç önem vermez. Onun ölçüsü kesin bilgidir. Asılsız ifadelerle başvuranları hoş karşılamaz.

'Ayne'l-yakîn', bir şeyi bizzat gözüyle görüp, ne olduğunu kesin bilme, 'Hakka'l-yakîn', doğru olduğunda şüphe olmayan bilgi, 'İlme'l-yakîn', kesin elde edilmiş bilgi demektir.

'Sonra onu yakîn gözüyle 'açıktan açığa' göreceksiniz.'. (Tekâsür, 102/7).⁶⁶

Şuâ'-ı gevher-i 'ayne 'l-yakîni dîde-i cân

Görince oldı 'ayân lâ-ilâhe illallâh

1/6

Gubâr-ı hâk-i pâyiñ sürme-i 'ayne 'l-yakîn ister

Cihânda dîde-i bâ-intibâhım yâ Resûlallâh

6/3

Süveyda: Tasavvufta gönül insan için en önemli şeydir. Kalpteki gerçek aşkın tecelli ettiği kara noktanın adı ise süveydadır:

Olur dâğ-ı süveydâ zerre-veş luţfuñla hûrşîde

Şuâ'-ı kevkeb-i baht-ı siyâhım yâ Resûlallâh

6/5

Zâhid-Rind:

Nebil, bir çok divan şairinde görüldüğü gibi zâhidleri beğenmez. Onları riyakar ve yalancı olarak görür:

⁶⁶ Mehmet Yılmaz, a.g.e., s.26.

İder çirk-i hafî mirât-ı şıdkı zâhidâ pür-jeng

Dimem sevb-i riyâdan kâmet-i islâma şûret vir

159/2

Sükûtun ba'zı yerde mûsikî-veş hüsni zâhirdir

Seni evvel görüşde zâhidâ insâna beñzetdim

211/4

Zâhidi şıfra çıkar tenzîl idüp

Var anı birûn aşâğı sâkiyâ

114/6

Garañîñ fehm ideriz hâhiş-i huld eylemeden

Zâhidâ biz seni aşhâb-ı şikemden bilürüz

179/4

3. DİVAN'DA SEVGİLİ ve AŞK:

Mehmed Nebil Divan'ında, özellikle gazellerde söz konusu olan aşk, daha çok beşeri aşktır. Örnek aldığı isimlerden Fuzuli ve Şeyh Galip gibi aşkı tasavvufi anlamda ele almamış, daha çok Nedim gibi bu dünyadaki beşeri aşkı konu edinmiştir. Özellikle gazeller bölümünde üslubu ve tarzı Nedim'inkiyle hemen hemen aynıdır. Sevgili klasik divan şiiirlerinde görüldüğü üzere hem vefasız, hem fitneci, hem de gönülleri yakıcıdır. Bunun yanında da olağanüstü bir güzelliكتedir. Nedim'in meşhur '*Haddeden geçmiş nezâket...*' ile başlayan gazelinin son beyitinde geçen 'Bir perî sûret görünmüş bir hayal olmuş sana'⁶⁷ haliyle sevgili aslında ona hayal şeklinde görünmüştür:

⁶⁷ Muhsin Macit, a.g.e., s.274.

Şadme-i bûs-ı taḥayyül mi ‘aceb gül gül eden

Bûsezâr-ı rûḥı daḥi gülzâr-ı ḥayâl oldu baña

111/4

Şu beyitte de yine sevgilinin aynı şekilde hayali olduğundan bahseder:

O perî rûyı mı gördüñ ‘acabâ noldı saña

O ḥayâlâtı söyle baña noldı saña

112/1

Nebil, sevgiliyi fizik olarak divan edebiyatında genellikle kullanılan benzetmelerle tasvir etmiştir:

Şeftâlu-yı ruḥı resen-i zülfe bestedir

Geçmez Nebîl şabr ile sevdâ-yı ḥâmdan

226/7

Ol hilâl-ebrûyı maḥcûb ‘itâb itdik bu şeb

Devr-i ḥaṭda cünbişi pâ der-rikâb itdik bu şeb

120/1

Zülf-i siyehiñ rûy-ı ‘araḫ-rîze dökülmüş

Bu gülşeni basmış yine şebbû-yı muḥabbet

127/3

Her ne dem ol gamze-i ḥûn-rîz şûr-engîz olur

Her müjeñ cây-ı gürîz-i fitne-i Cengîz olur

171/1

Sevgili vefasızdır. Nebil bu hal için sabah akşam âh eder:

*Zülf ü rûyunda değil ise Nebîlâ nazarın
Böyle âh itmez idiñ şubh u mesâ noldı saña*

112/5

*Ol sîne-i billûrî hayâl eyle de âh it
Âyîne-i gerdûnı bu şûretle siyâh it*

128/1

Nebil, imkansız bir aşka tutulmuştur. Gönlü imkansız bir aşkı fikretmektedir:

*Yâri mey âşüfte-hâl itmiş bu şeb
Dil yine fikr-i muhâl itmiş bu şeb*

123/1

Sevgili o kadar mükemmeldir ve kusursuz yaratılıştadır ki, onun boyunu tasvirde Nebil'in dili söylemez olur:

*Ḳadd-i bâlâsını ta'rifde lâl oldu Nebîl
Yine ahvâl-ı kıyâmet mi sû'âl oldu bana*

111/5

Nebil'in gönlündeki duygular kalemine dökülür. Sevgilinin aşkının yakıcılığıyla Nebil'in kalemi söyler olur:

Sûz-ı dil-berle terennüm-sâz olur kıl-k-i Nebîl

Nağme-i âhım bu şi'r-i âteşîne bestedir

140/7

Sevgilinin ağzı cana canlar katar:

Gayri söz yok dehân-ı yâre Nebîl

Câna cânlar katar ki hiç şorma

239/5

Nebil, sevgilinin lutfuyla mahzun olur ve aklını kaybeder:

Yâr lutf itdikçe mahzûn oldığım görseydi Kays

Çıldırırdı böyle Mecnûn oldığım görseydi Kays

183/1

4. DİVAN'DA GEÇEN İNSAN İSİMLERİ:

Mehmed Nebil Divanı'nda ağırlıklı olarak dedesi Aşir Efendi ve amcası Hafid Efendi'nin isimleri geçer. Buradan ailevi değerlerine sıkı sıkıya bağlı olduğu sonucuna varabiliriz. Onlardan büyük bir hayranlık ve övgüyle bahseder. Kaside ve tarihlerinin çoğunda ikisinin yaşadığı olaylar ve meydana getirdikleri eserlerden bahsedilir. Ed-Dürer, Hafid Efendi'nin meşhur bir galatlar sözlüğüdür ve Nebil bu esere sık sık atıfta bulunmuştur:

Dürr-i girân-mâye-i zât-ı şerîfîni

Şerh eylesün Dürer gibi dâniş-ver-i bahar

96/39

Ceddim ‘Âşîr Efendimiz ki dili

‘İlm ile nüshâ-i Dürer gibidir

363/1

Necl-i pâki Hafîd Efendi kim

Bu da metn-i Dürer Ğurer gibidir

363/2

Nebil, Şeyh Galib hayranıdır ve onun vefatıyla ilgili tarih yazmıştır:

Şeyh-i zî ‘ilm ü hüner Hazret-i Ğalib Dede kim

Eşer-i şab‘ı yeter kadrini istidlâle

37/2

Mevlevi Dervîşi Şeyda Dede de Nebil’in ölümüne tarih düştüğü isimlerdendir:

Fevti târîhi segâh ile qarâr itdi Nebîl

Gitdi Şeydâ Dede yâ hû diyerek ‘uqbâya

38/6

Nebil, padişah isimlerini de Divanında kullanmıştır. Sultan Mahmud ve Sultan Selim en çok ismi geçen padişahlardır:

Bende şevkimden Nebîlâ söyledim târîh-i tâm

Şân ile Sulţân Maĥmûd oldı dehre pâdişâh

57/3

Şehen-şâh-ı cihân Sultân Selîm Hân

Bu dârât ile maḥsûd-ı düveldir

39/1

Zamânı içre vaḳfî Bâyezîdîñ

Emîn-i dest-i erbâb-ı dağaldır

39/5

Dürrizade:

Muvaffaḳ oldı Dürrî-zâde gibi şeyḫü'l-islâma

Gel ey kilk-i hüner vaşfiyla kesb-i iştiḥâr eyle

69/4

Veliyyü'n-nimet-i 'âlemdir Abdullâh Efendi kim

Yazup Dürrî şenâsın zîb-i gûş-ı rûz-gâr eyle

69/5

Acem kahramanları Divan'da önemli bir yer tutar. Rüstem; Neriman'ın torunu, Zal'ın oğlu olan bir cihan pehlivanıdır:⁶⁸

Aldıḳça kemânı deste ol dem

Yâ Haḳḳını çekdi rûḫ-ı Rüstem

361/39

⁶⁸ Ahmet Talat Onay, **Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü**, Birleşik Yayınevi, Eylül 2007, s.11.

*Yıkıldı yârı bir ayağ ile çelüp
Devr ider meydânda Rüstemdir şarâb*

117/3

*Bu ta‘lîmin dimiş İsfendiyâra görme hacletdir
Atup bu tîr-i Rüstem eftah-i ‘aynın idüp î mâ*

90/8

*Âgûşa Rüstemâne çekince o meh-veşi
Bükdi miyân-ı Zâli sipihri oyûnumuz*

182/4

Neriman, Rüstem’in dedesi, Sâm’ın da babasıdır. Neriman pehlivandır, Sâm da cihan pehlivanı olmuştur.⁶⁹

*Nerm idüp zûr-ı mey ol şahib-kıran-ı ‘işveyi
Sîneye çekdim beni gûyâ Nerîmân eyledi*

278/2

İsfendiyar, Keyaniyan’dan Küştasb’ın oğludur. İranlılarca büyük kahraman, Yunanlılarca büyük hükümdardı. Milattan 549 yıl önce Rüstem’le ettiği savaşta vefat etmiştir.⁷⁰

*Bu ta‘lîmin dimiş İsfendiyâra görme hacletdir
Atup bu tîr-i Rüstem eftah-i ‘aynın idüp î mâ*

⁶⁹ Ahmet Talat Onay, a.g.e., s.11.

⁷⁰ Ahmet Talat Onay, a.g.e., s.10.

90/8

*Görince rûh-ı Rüstem havfa düşmüş tîr-i müjgânın
Çeküp bir hû dimiş İsfendiyâra dîdeler rûşen*

230/4

Efrasiyab, Peşeng'in oğludur. Feridun'un oğlu Türk bunun torununun torunudur.⁷¹

*Zîr-i zemîniñ istese kem-ter 'inâyeti
Mâ-fevķini hazâin-i Efrâsiyâb ider*

15/34

Cengiz, dünyanın en büyük cihangiri olup Türk ve Mançularla cinsi karabeti bulunan Moğol kumandanıdır. Şark edebiyatında zulümi yağma, katil ilahı gibi tanınmıştır.⁷² Daha çok fitneci sevgiliye benzetmek için kullanılır:

*Hañcer-i bîdâdı iħrâc-ı niyâm itmiş yine
Fitne-i Cengîze 'arz-ı ihtîşâm itmiş yine*

244/1

*Her nedem ol gamze-i ħûn-rîz şûr-engîz olur
Her müjeñ cây-ı gürîz-i fitne-i Cengîz olur*

171/1

⁷¹ Ahmet Talat Onay, a.g.e., s.9.

⁷² Ahmet Talat Onay, a.g.e., s.84.

Leyla ve Mecnun hikayesi divan şairlerinin sık kullandığı unsurlardandır. Bu efsanevi aşk hikayesinin kahramanlarının isimleri ve hikayeleri Nebil Divanı'nda da oldukça fazla kullanılmıştır. Şu bölümlerde Leyla saçlarıyla vasfedilmiştir :

Rûh-ı Mecnûn itdi me 'vâ perçemiñ

Bu Nebîl-i zâr-âsâ perçemiñ

Ẓann idermiş zülf-i Leylâ perçemiñ

Ḳız mısın bilsem 'aceb oğlân mısın

98/IV

Şaçaklı eyleseydi esbine ger zülf-i Leylâyı

Dimez miydi gören Mecnûn-ı şeydâ hûş-yâr oldı

97/34

Ser-rişte-i ser-zenişdi Ḳaysa

Leylîye ḳalaydı zülfîni yâd

91/IV.3

Ḳılsaydı lîḳa hoḳḳasına zülf-i Leylîyi

Mecnûn bulurdı ḳayd-ı ḳalem nîstden rehâ

41/7

Ferhad aşkı şirin için dağları delmiştir. Onlarda efsanevi aşklarıyla birçok divan şairi gibi Nebil'de de kendine yer bulmuştur:

Tâ başdan aşardı cûy-ı Şîrîn

‘Aşkîñla uraydı tîşe Ferhâd

91/IV.2

Dini ve efsanevi hayvanlar da Divan’da yer bulmuştur. Gülgûn, Şirin’in bindiği açık doru attır.⁷³

Benim fahriyyede Gül-gûn-ı tab‘ım toz koparmaz mı

Ki zîrâ ‘âdet-i vahy-âverân-ı rûz-gâr oldu

97/38

Gül-gûn-ı hayâle dizgin itme

Bak bak da bu hâle dizgin itme

361/50

Düldül, Hz. Ali’nin atıdır :

Benem zûr-âver-i Düldül-süvâr-ı ‘arşa-i ma‘nî

Ki şemşîr-i yerâ‘am haşm-ı dûna Zülfeğâr oldu

97/39

Divan’da dini kahramanların isimleri de vardır. Şiirlerinin bir bölümü tasavvufi unsurlar içeren birisi için bu durum kaçınılmazdır. Şu beyitte Hz. Meryem’e telmih vardır:

⁷³ Ahmet Talat Onay, a.g.e., s.157.

*Buḥûr-ı Meryeme destinde virmiş misk-i rûmîdir
Elinden yandı ol muğbeçeniñ bî-berg ü bâr oldu*

97/12

Hz. Abbas, Hz. Muhammed'in amcasıdır:

*Hem-nâm-ı İbn-i Ḥazret-i ‘Abbâs kim odur
Kemter ğubâr-ı ḥâk-i deri zîver-i bahâr*

96/15

Hz. Adem, yaratılan ilk insandır:

*Mecma‘ü’l-baḥreyn-i elṭâf ü himemdir şâh-ı dîn
Cûdı cârî şu gibi sârî vücûd-ı Âdeme*

83/1

Hz. Yakub ve Ken‘an kuyusuna telmih şu beyitlerdedir:

*Doğdı dehriñ dîdeler rûşen günü Ya‘kûb-veş
İtdi ğûyâ ümm-i dünyâyâ meh-i Ken‘ân cülûs*

56/2

*Açılsun rûşen olsun çeşm-i Ya‘kûb-ı felek ğayrı
Seḥâb açıldı meh-tâb-ı meh-i Ken‘ân-ı Mısr oldu*

44/11

Ebu Hanife ismi de bir beyitte geçer:

Mesnedinde Bû Hanîfe-menkabet şâbit ola

Bu du'âdır her-dem efvâh-ı şenâ-gûyâyâ zeyn

88/6

Hz. Ebubekir, islamiyete inanan ilk insandır:

Ser-fürû eylerdi fazlın gûş ideydi Bû 'Alî

Ol dağî aşhâb-ı fenn-i hikmete oldu reîs

52/5

Karun, Hz. Muhammed'in akrabasından olup delâletiyle toprağı altın yapma sanatı olan kimyâyı öğrenmiş ve bu sayede çok zengin olmuştur:⁷⁴

Ķarîn-i himye eyler nefsinî Ķârûn-ı vaĶt olsa

Bulanlar çâre derd-i ĝayret-i aĶrân u emşâle

234/3

Hızır, darda kalanlara yardım eden peygamberdir:

Dir lebde nihândır Âb-ı Hayvân

Sebz-i haĶı olsa Hızır-ı gûyâ

91/1.8

Hz. Yusuf ile Züleyha'nın aşkları da divan şairlerinin çok fazla kullandığı unsurlardandır. Yusuf ile Züleyha ismi şu beyitte geçer:

⁷⁴ Ahmet Talat Onay, a.g.e., s.230.

*Züleyhâ-yı zamân şan Yûsufa ‘arz-ı vişâl itdi
Aķan hûn-ı ‘adû hınnâ-yı hüsn ü ân-ı Mısr oldı*

44/7

Şarabı bulan padişah Cem’in de ismi Divan’da sık sık geçer:

*Bâ-cünd-i neş ‘eyiz Cem-i bezm-i vişâl idik
Şâhib-nüfûz-ı ‘âlem-i bezm-i vişâl idik*

94/IV.2

*Haşre dek mestûre kalmışdı ‘ademde duht-ı rez
Neş ‘e-baħş olsaydı eyyâmı eğer vaķt-i Ceme*

83/7

*Nice böyle şâh-zâdeyile o şâh-ı Cem-ħaşem
Zîb-i evreng ola şevket ile yevmü’t-tenâd*

58/7

Bihzad, İran mitolojisinde çok meşhur bir ressamın adıdır: ⁷⁵

*Bihzâdı iderdi resm-i ‘işven
Levh-i ğama şûret-i heyûlâ*

91/I.4

*Sanup resm-i kıyâmet kâlib-ı bî-rûh olur Bihzâd
Hırâm-ı nâz ile ol kıdd-i serv-endâma şûret vir*

159/6

⁷⁵ Ahmet Talat Onay, a.g.e., s. 71.

Meşhur filozoflardan Aristo ismi de Divan'da yer alır:

*Bu rüşd ile Aristoyı okutsa tâ elif-bâdan
Felâtûnda derûn-ı humda noķşânın olur gûyâ*

90/12

*Nizâm-ı mülke şûret virdi ol sır-dâş-ı İskender
Aristo safvet-i mirât-ı 'irfânında hayrândır*

74/4

Aristo'nun adı bazen Eflatun olarak da kullanılmıştır:

*Semiyy-i mefhar-ı 'âlem Hafîd-i 'âtıfet-kârîñ
İderdi görse Eflâtûnı farı-ı zihni şermende*

54/1

*Zühd ü verâ'ı bâde-i gül-gûna değişdim
Dîvânelięi 'aql-ı Felâtûna değişdim*

289/1

Dara, Keyâniyân'dan dokuzuncu ve sonuncu hükümdardır. Ekber, Keykûbâd da derler. İskender'le yaptığı harpte mağlup olmuş, vefatıyla sülalesi sona ermiştir.⁷⁶

⁷⁶ Ahmet Talat Onay, a.g.e., s. 9.

Şehen-şâh-ı cihân Sultân Maḥmûd Hân-ı Ğâzîniñ

Der-i cûdın ider deryûze-gâh İskender ü Dârâ

90/1

Der-bânlığın Dârâ ider dârât-ı nev-peydâ ider

Mihr-i cihân-ârâ ider olsa sezâ-yı Topkapu

84/5

Pâdişâh-ı baḥr u berr İskender-i ḥûrşîd-fer

Himmetidir sedd olan def'-i Ye'cüc-i ğama

83/2

Görmedi çeşm-i felek zât-ı hümayûnı gibi

Bir şehen-şâh-ı kerem-güster ü Dârâ-der-bân

78/2

Seyre gelsün söyle Dârâya şalâ dârâtını

Şevketin her cum'a kâşırdır zebân ta'bir den

40/3

Zerka-i Yemame, üç günlük bir mesafede olan bir şeyi görüp teşhis eden Yemameli, mavi gözlü bir kadındır⁷⁷:

Baḳsa Zerka-i Yemâme irtifa'-ı şânına

Pesti-i medd-i başar eylerdi anı mülzeme

83/15

⁷⁷ Ahmet Talat Onay, a.g.e., s.419.

*Çeşm-i Zerķâ-i Yemâme saķfını görmek muķâl
Eyledi bir öyle sultân-ı bülend-eyvân cülûs*

56/4

Sinimmar, Nu'man İbn-i Münzir'in Havernak adıyla yaptırdığı köşkün mimarıdır. Köşk bittikten sonra bir benzerini daha yapmasın diye sarayın damından atılarak öldürülmüştür.⁷⁸

*Sukût eyler kuşûrın fehm ile Kaşr-ı Havernaķden
Görüp rûh-ı Sinimmâr işbu resmi şerm-sâr oldu*

73/10

*Gezse Sinimmâr-ı hayâl destinde pergâr-ı hayâl
Eyler nigûn-sâr-ı hayâl resm-i fezâ-yı Topķapu*

84/9

Keykavus, Keyâniyân'ın ikinci padişahı olup Keykubâd'ın torunu ve halefidir.⁷⁹

*Şüphesiz kendin kıyâs eylerdi der-zîr-i zemîn
İrtifâ'-ı şâh-ı vâlâsın göreydi Keyķubâd*

58/2

*Bu aşra gelse Keyķâvûs emîn-i maţbah eylerdi
O şeh kim kâse-lîs-i cûdı şad fağfûr u hâķândır*

74/8

⁷⁸ Ferit Devellioğlu, a.g.e., s.955.

⁷⁹ Ferit Devellioğlu, a.g.e., s.514.

Cemşid, Cemşâsb (Hz. Süleyman)'ın babasıdır.⁸⁰ Cemşid ismi, İran hükümdarlarından, şarabı icat eden Cem için de kullanılmaktadır:

Tâcdır her rind-i şahbâ nûşî Cemşîd itmeğe

Ol habâb-ı bâde kim şekl-i külehdır her biri

250/2

Değişmez pâ-y-ı humda neş 'esin evreng-i Cemşîde

Sifâl-ı köhnedir tâc-ı seri fâğfûr-ı rindâna

236/3

Bu isimlerin yanında, şairin veya ailesinin yaşamında önemli yeri olan isimlerde divanda yer bulmuştur.

5. DİVAN'DA GEÇEN YER İSİMLERİ:

Nebil Divan'ında pek çok yer ismi bulabiliriz. Bunlardan bazıları bizzat şairin yaşadığı yerlerken, bir kısmı ise şiirleride bahsi geçen isimlerin hayatında var olmuş olan yer isimleridir.

ANADOLU:

Hüner-verlik ile reşk-âver-i cümle şudûr oldu

Sezâdır şadr-ı Anadolu ol zât-ı hîred-mende

54/4

Divanda, İstanbul'daki mekanlar ayrı bir yer tutar. İstanbul ve onun doğal güzellikleri birçok divan şairinde olduğu gibi, Nebil'in şiirlerinde de önemli bir yer bulmuştur:

⁸⁰ Ferit Devellioğlu, a.g.e., s.133.

Boğaz:

*Gîsûlara cây olursa gerden
Kâfirine zabt ider Boğâzı*

91/II.7

Hisar:

*Verâ-yı perde de zevrağ-ı süvâr ‘âlem-i âb
İder ûsul ile seyr-i Hişâr ‘âlem-i âb*

119/1

Beykoz-Fındıklı:

*Ol gözi bâdâm eşkim itdi hûn Fındıklıda
Dünki gün Beykozda itmişdi bu gün Fındıklıda*

333

Sadabad ve Kağıdhane, Osmanlı Devleti Dönemi'nde İstanbul'un en sevilen mesire yerlerindendi. Burada özellikle Lale Devri'nde büyük eğlenceler düzenlenmişti. Nebil'de divanında bu mekanlarda özellikler baharda yapılan eğlencelere kayıtsız kalmamıştır:

Sa‘d-âbâd:

*Bahâriyye bu nev-câyı alup der-ğurb-ı Sa‘d-âbâd
Becâdır didiler behv-i behâmîn ismi ta‘yîne*

42/3

Kağıthane:

Bahâr oldıkça feyzi şahın-ı Kâğıd-hâneniñ dilde

Komaz hâcet gam-ı hatt-ı civânı meşk ü terkîne

42/4

Cedvel-i Sim, Lale Devri'nde Kağıthane'de açılmış bir deredir:

Bu bir hayr-ı 'azîm oldu ki bâlâya mûmâşildir

Hazâ'in şarf idüp bir Cedvel-i Sîm eyledi icrâ

90/15

Topkapı Sarayı, devletin idare edildiği, ayrıca padişahın özel hayatının geçtiği mekandır:

Ser-be-ser tecdîd olup sâhil-serây-ı Topkapu

Oldı şâyân-ı nişest ol pâdişâh-ı a'zama

83/9

Bursa:

Pîr-i merdân-ı Hudâdır ey Nebîl

Şeyh İsmâ'îl Hakkı Bursada

19/1

Yenişehir:

‘Adl ile kıldı Yeñişehre varup

Bir sene icrâ-yı şer‘e ihtimâm

55/2

Soğukkuyu:

Câmî‘-i pâk-ı Sovuqquyu imâmı göçdi âh

Az gelür dehre Latîf Mollâ gibi şahş-ı nazîf

67/1

Kastamonu:

Müfti-i Kaştamonı ol fâzıl-ı cihânîñ

Kim tutmadıysa kavlin semt-i haţâya gitdi

82/1

EyTürk-beççe Kaştamonudan mısın ‘aceb

Żabţ eylediñ bu eski sarây-ı muhabbeti

252/4

ARABİSTAN YARIMADASI:

Mekke:

O zıll-ullâhdır şâh-ı zamân kim iftihâr eyler

Aña hıdmetle kim fahr-ı zemîndir sâye-i Mekke

72/2

Sezâ bu pâye-i Mekke Hafid Efendimize

Ne gûne mesned-i iqbâle virdi seyr it zeyn

33/1

Irak, Acem, Arabistan:

Musikîde hele Fârâbi-i ‘aşr idi o pîr

Şîti varmışdı ‘Irak u ‘Acem ü ‘Urbâya

38/2

Bağdat:

Neş ‘e-i hısmı haş-ı Bağdâdda izhâr ider

Bir Hülâgûdur ki mest ü bî-emândır çeşm-i yâr

139/3

Hint:

İşmâm iderse hâl-i lebiñ bûy-ı vuşlatı

Tâ Mâverâ-yı Hinde kadar bu haber gider

152/4

Hind-Yemen:

*Bağ çevresinde hâl ile ol rû-yı âlede
Devr eyle Hind ile Yemeni al hayâle de*

290/1

AFRİKA:

Mısır:

*Cenâb-ı Hazret-i Sultân Selîm-i mülket-ârâ kim
Hezârân bendesi vâlî-i şehristân-ı Mısr oldu*

44/1

*Şûret-i silm üzre girmişken Firânçe hâ'ini
İtdi izhâr-ı 'adâvet zabt-ı Mısr içün hemân*

45/1

Kahire:

*Firânçe erliği maḥv itdi meydân-ı kefâ'etde
Alup hîleyle zabt-ı Kâhire işden midir zence*

46/1

*Yazdı târîḥini bâ-'avn-ı Hudâ kilik-i Nebîl
Yürüdi Kâhireye emri yine pâdişehiñ*

47/3

ORTA ASYA:

Buhara:

*Ḥazretü'l-Şeyḥ Aḥmed kim Buḥârâdan gelüp
Medfeni olmuşdı fevtinde bu cây-ı ma'bedi*

79/4

Maveraünnehir:

*Yok 'aynı gezse dehri hep geşt ile her bir şehri hep
Tâ Maverâü'n-nehri hep çeşm-âşinâ-yı Topkapu*

84/13

Cibal-ı Şahika:

*Ne kudret birden üç yüz biñ nüfûsı eylemek i' mâl
Bu himmetdir dayanmaz bir Cibâl-i Şâhiḳa aşlâ*

90/10

6. DİVAN'DA GEÇEN ESER İSİMLERİ:

Divan'da çeşitli edebi eserlerin veya mimari yapıtların da adları geçmektedir.

Dürer, Hafid Efendi'nin meşhur galatlar sözlüğüdür.⁸¹

*Ceddim 'Âşîr Efendimiz ki dili
'İlmile nüşâ-i Dürer gibidir*

363/1

⁸¹ Recep Uslu, a.g.e., s. 19.

*Necî-i pâkî Hafîd Efendi kim
Bu da metn-i Dürer Ğurer gibidir*

363/2

*Dürr-i girân-mâye-i zât-ı şerîfîñi
Şerh eylesün Dürer gibi dâniş-ver-i bahar*

96/39

Mâni-i Nakkaş, mevhum bir Çinli nakkaştır. Resim mecmuasına Erteng, Erjeng, Engelyûn ve Nigâr da denir.⁸²

*Haş mıdır nireng-i ruhsârîñ mıdır
Nüşa-i Erjeng-i ruhsârîñ mıdır*

155/1

Topkapı:

*Ser-be-ser tecdîd olup sâhil-serây-ı Topkapu
Oldı şâyân-ı nişest ol pâdişâh-ı a' zama*

83/9

Havarnak Kasrı:

*Sukût eyler kuşûrın fehm ile Kaşr-ı Havarnağden
Görüp rûh-ı Sinimmâr işbu resmi şerm-sâr oldı*

73/10

⁸² Ahmet Talat Onay, a.g.e. s. 266.

Gülistan:

Medhiñ gören kitâb-ı Gülistân zann ider

Müjgân-ı bülbül olsa eğer mıstar-ı bahâr

96/40

Şakayık Zeyli:

Zeyl eyler ise vaşfiñi berg-i Şakâyıkâ

Olsun midâdı reng-i gül-i ahmer-i bahâr

96/42

Ser-â-ser şoñra teslîm eyledi cûyâ-yı tahkîki

Bulup Zeyl-i Şakâyıkda olınca vâsıl-ı makşûd

77/14

Nâmı Şeyh Ahmed olup ‘ârif-i billâh idigin

Eylemiş kîlk-i hüner Zeyl-i Şakâyıkda beyân

78/8

7. DİVANDA GÖRÜLEN SOSYAL HAYAT:

Divan Edebiyatı hakkında sosyal hayattan kopuk olduğu yönündeki eleştiriler gerçeği yansıtmamaktadır. Divan Edebiyatı kendi çağıyla uyum içinde bir sanat telakkisi olduğu için, onun yönlendirdiği bir yapı içinde bir toplum yansımaları söz konusudur.⁸³ Özellikle Tanzimat Dönemi'nde bazı aydınların sahip olduğu bu düşüncenin, çeşitli divan tahlillerindeki sosyal hayatla ilgili örnekleri görerek ve inceleyerek pek de geçerli olmadığını görebiliriz. Divanlarda sosyal hayatta yer alan pek çok unsuru bulabiliriz. Dönemin eğlence anlayışı, günlük yaşamdan kesitler vs. hemen hemen her

⁸³ Mehmet Kahraman, **Divan Edebiyatı Üzerine Tartışmalar**, Beyan Yayınları, İstanbul, Ekim 1996, s.340.

divanda bulabileceğimiz unsurlardandır. Mehmed Nebil Divanı'nda da, bize dönemindeki sosyal hayata dair ipuçları veren pek çok örnek bulunmaktadır.

Eğlence hayatı, her dönemde olduğu gibi o dönemde de insanların hayatında bütün heyecanıyla yer almaktadır. Özellikle şarap meclisleri buna en güzel örnektir:

Neş 'eyi bezme yürüt iqdâmla

Bu husûşa baş ayağı sâkiyâ

114/4

Burc-ı ferâha şems-i meyiñ seyrini göster

Devr-i felek-i bezmi sûturlab-ı neşât it

129/5

Feleğîñ devri mihr ü mâh iledir

Bezme bir kac piyâle lâzımdır

164/2

Fişek, parlak ışıklar saçarak yanan bir ışıktır. Eğlence gecelerinin vazgeçilmezlerindendir:

Mehtâbı yakmasun bu hevâî fişenk ile

.....meh âhı sûz-ı nihânım tutuşdurur

160/4

Püskürme fişeng oldı fem-i ejder-i şahbâ

Pür-şu'le olınca leb-i deryâ şeb-i âteş

185/3

Müzik insanların hayatında her dönemde var olan önemli eğlence araçlarındandır. Özellikle şenliklerin, toplantıların vazgeçilmezlerindendir:

Dil-beste olup maķâm-ı zülfe

Kâr eyledi nağme-i hicâzı

91/II.3

Bûselikden girelim nâz u niyâza ammâ

Hele tennî tene ten nağmesi tekrâr olsun

229/4

Evc-gîr-i rif'at-ı âheng maķâmından düşer

Müste'âr ile karârı nağme-i iķbâlde

248/6

Kanun ve saz müziğın önemli çalgılarındandır:

Ķânûn-ı cefâya virdi âheng

Dil olalı nağme-senc-i feryâd

91/IV.4

Mestâne bûselikde karâr eylemiş yine

Sâz-ı emelde nağme-i tekrârı neyleyim

206/4

Diş kirası, iftarda misafirliğe gelen kişilere verilen bir hediyedir:

İstemez diş kirâsı bûs-ı lebi

Bezm-i vaşla nevâle lâzımdır

164/4

Av da, sosyal hayatın önemli bir parçasıdır. Türk tarihinde, özellikle Orta Asya'dan gelen avcılık özelliği Osmanlı dönemi'nde de kendine önemli bir yer bulmuştur. Özellikler erkeklerin yiğitliklerini göstermeleri açısından önemli görülür. Ağır tüfek denilen alet avlarda kullanılmıştır:

Bağ-ı şarâba muvâfık ağır tüfeng midir

Nefs ile şayd olunurmuş şikâr 'âlem-i âb

119/2

Bayramlar insanları birbirine yaklaştıran önemli günlerdir. Bayramlarda dargınlıklar son bulur ve insanlar arasında muhabbet oluşur. Ramazan bayramı bir hilalle başlar:

Nażar bâzân-ı rü'yet 'ıyd-ber-bâlâ-yı 'ıyd eyler

Hilâl-i bâde-i serşâr kim tekrâr olur her şeb

125/3

'ıyd olur 'âşık-ı şûrîdeye nışf-ı ramazân

Ža'f-ı şavm ile hilâl olsa o mâh-ı tâbân

265/1

Doğmuş hilâl 'ıyd ile bir gurre-i vişâl

İşbât için bakın o hilâl-ebruvânıma

293/2

‘İydeyn mi kaçlarıñı tev’em

Doğmuş dü hilâl-i ‘âlem-ârâ

91/1.6

Nebil, baharı bütün canlılığı ve güzelliğiyle tasvir etmiştir:

Gül-bün-tırâz-ı nâz iken açıldı gonçeler

Sûz-ı niyâz-ı bülbül olup mazhar-ı bahâr

96/4

İzhâr-ı mevc idince yem-i aḫzar-ı bahâr

Geldi yine ḫazâ’in-i bâd-âver-i bahâr

96/1

Bir kasidesinin bütün beyitlerinde farklı bir çiçekten bahsederek, yine baharı tüm güzelliğiyle vasfetmiştir. Sadabad ve Kağıthane eğlencelerinden bahseden beyitleri de dönemin sosyal yapısı hakkında ipucu vermektedir.

Kış da aynı şekilde bütün güzelliğiyle tasvir edilmiştir:

Ṭafra-i berf ile ḫopdı ey hezâr âşûblar

Berg-i verd uçdu hevâlandı yine maṭlûblar

Aldı tıflân-ı şitâ deste gümüşden ṭöplar

Bir oyundur dûrbâşa şûret-i pâ-kûblar

Nâ-be-hengâm gülsitâna gelmesün maḥbûblar

Men’e her naḥl oldu destine hezârân çûblar

93/1

Kış gecelerinde ocak etrafında toplanılarak atasözleri söylenmesi, güzel hikayeler anlatılması bir gelenektir:

*Ey Nebîl îhâm-ı vaşla bul maḥal şimden gerü
Söylenür kış gicesi darb-ı meşel şimden gerü
Dâmen-i gül-zâra söyletmeyiz el şimden gerü
Zevk-i ḥammâmı buña kılsun bedel şimden gerü
Nâ-be-hengâm gülsitâna gelmesün maḥbûblar
Men'e her naḥl oldu destine hezârân çûblar*

93/TV

Satranç, hem zekayı kullanmayı gerektiren, hem de hoş vakit geçirmek için kullanılan bir tür oyundur:

*Açılmışdır gönül ferzânesi menşûbe-i 'aşka
Seni açmazdan ey şeh bu kış tutmazsa müşkildir*

151/2

*Darb-ı muṭrîb defe şeyḥi zâr fî'l-ṭanbûr olup
Sînesi pür-zaḥm-ı mızrâb olsa da mâni' değil*

203/4

Nebil ayrıca eğlence araçlarından biri olan muammalar da yazmıştır.(353, 354, 355, 356, 357, 358)

Fal bakmak o zamanda sosyal hayatın önemli parçalarından biridir:

*Atıldı zîb-i şadr-ı vaşl iken çün tîr dûr oldum
Çıkup vaşf-ı kemân-ebrûsı fâl-ı ḥasbiḥâlimde*

247/5

Şişe veya cam kırılınca nazarın çıktığına inanılır:

Ḳırsa ‘aceb mi şişe-i ḳalbim benim o yâr

Târîḥ-i sâl çünki Nebilâ uğurdur

150/5

Hamamlar temizlik için kullanılmasının yanı sıra, insanların bir araya gelerek toplu olarak eğlenmeleri için de kullanılır:

Bu ḥammâm-ı feraḥ-baḥş içre ḥalvet-âşinâlarla

Ola germ-ülfet-i şıḥḥat şeh-i ‘âlem şafâlarla

314

O dönemde giyilen bazı kıyafetlerin isimlerini de Divan’da görebiliriz. Kaşbaşdı, kaşların üstünden altına sımsıkı bağlanan tülbenttir.⁸⁴

Gelse ḳaşbaşdı ile bezmime ol mâh-liḳâ

Gözün üstinde ḳaşın var diyemez kimse baña

351

Ḳaşbaşdı ile ol mehi dil-dâdesi görüp

Dönmüş hilâl-i gurreye deyr zîr-i hâlede

290/2

⁸⁴ Reşad Ekrem Koçu, **Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü**, Ankara 1967, s.147.

Fes bir çeşit külahtır:

*Fesden hüccûm-ı turre-i târâc-ı ‘aqladır
Ol bû-yı fitneler ki dimağındadır dağî*

254/2

Soğuk günlerde kürk giyilir:

*Girdi semmûr-ı şehâb içre şovukdan âfitâb
Çıkmadı tennûr-ı şebden şubh olunca mâh-tâb
Ağçe itmez devre kıl meclisde âheng-i şitâb
Sâkiyâ buzlanmadan destîndeki la‘l-i müzâb
Nâ-be-hengâm gülsitâna gelmesün mağbûblar
Men‘e her nağl oldu destine hezârân çûblar*

93/II

Güzel ve mutlu bir haber alındığında ‘gözünüz aydın’ denilerek sevinç ifade edilir:

*Dîdeler rûşen zuhûr-ı ‘aynıdır rû’yâların
Ol meh-i ‘işveyle ‘azm-ı câme-hâb itdik bu şeb*

120/2

*Ğubâr-ı haţtı şimdi sürme-i âvâz-ı bûlbüldür
Haber vir nergis-i pür-intizâra dîdeler rûşen*

230/2

Birisi misafirliğe veya ziyarete geldiği zaman güleryüzle ve ‘hoş geldin safa geldin’ sözüyle karşılanır:

Sa‘âdetle cefâ nâmında bir şâhib-vefâ geldi

Ânıñdır hâne-i dil söyle hoş geldi şafâ geldi

325

Hemen hemen çoğu Divan’da olduğu gibi Nebil Divanı’nda da gündelik yaşamdan pek çok kesit bulabiliriz. Nebil eserinde halkı ve onun yaşam biçimini de ustalıkla kaleme almıştır. Bu bize Divan edebiyatının sosyal yaşamdan kopuk olduğu eleştirilerinin haksızlığını göstermektedir.

SONUÇ

Mehmed Nebil Bey, 18.yy 'ın sonunda ve 19. yy'ın başında yaşamıştır. Bu çalışmamızda Nebil'in bilinen tek eseri olan Divançe'sini ele aldık. Kaynaklardaki sınırlı bilgilerle yola çıktık, bunun için ağırlıklı olarak kendi şiirlerini inceleyerek hayatı ve edebi şahsiyeti hakkında bilgiler sunmaya çalıştık.

Mehmed Nebil'in oldukça kültürlü bir aileden gelmektedir. Bu aile ortamının şair üzerinde nasıl bir etki bıraktığını bir nebze de olsa anlayabilmek için şairin aile fertlerini de ayrı bir başlık halinde açıklayarak, bu kültür birikiminin Nebil'in üzerindeki etkisini belirlemeye çalıştık. Nebil'in kendisi gibi şair olan akrabalarını da inceledik. Özellikle kızı Şeref Hanım'da etkisinin büyük olduğunu tespit ettik.

Nebil'in edebi şahsiyetini ayrıntılı olarak inceledik. Etkilendiği ve kendisinin etkilediği şairleri araştırdık. Kendi sanatı hakkındaki fahriye beyitlerini de ayrı bir değerlendirmeye tabi tuttuk.

Mehmed Nebil Bey, Divan'ında birçok nazım şeklini kullanmıştır. Divan'da 16 kaside, 151 gazel, 103 kıta, 9 murabba, 3 muhammes, 2 tahmis, 1 müseddes, 3 terkib-bend ve 1 adet de mesnevi vardır. Tabii ki bu bir divançe olduğundan kullanılmayan nazım şekilleri de mevcuttur. Ruba'î, tuyuğ, müselles, terbi, tardiyye, taştîr, tesdîs, müsebbâ, tesbî, müsemmen, tesmîn, mütessâ, tetsî, mu' aşşer, ta' şîr ve terci'-bend kullanılmayan nazım şekilleridir. Bazı nazım şekillerini yanlış başlıkla kullandığını gördük. Bunu da orta düzeyde bir şair olmasına bağladık.

Nebil'in dilinin artık o dönemde revaçta olan mahallileşme akımına uygun olduğunu gördük. Dilinin ağır olduğu yerleri de ifade ederek birkaç beyitle örnekledik. Deyim ve atasözleriyle ifadesini ne kadar etkili hale getirdiğini de tespit ettik.

Şairin aruzu ustalıkla kullandığını tespit ettik. Ayrıca şairin pek de kullanılmayan değişik vezinlere de yer verdiğini gördük.

Divan da hem dini, tasavvufi; hem de Nedim tarzında daha çok dünyevi zevklerle dolu şiirler olduğunu gördük. Bunların özellikle gazeller bölümünde olduğunu tespit ettik. Divan'daki muhtevayı fişleyerek ayrıntılı şekilde tek tek açıkladık. Divan'da geçen insan, mekan, eser isimlerini de bularak bunlar hakkında da kısaca açıklama yaptık.

Bütün bu incelemelerimiz sonucunda Mehmed Nebil'in iyi sayılabilecek, yani orta derecede bir şair olduğu çıkarımına vardık.

Yaptığımız bu çalışmanın edebiyat dünyasına adı pek de duyulmamış bir şair olan Mehmed Nebil Bey'i kazandırdığı kanaatindeyiz.

BİBLİYOGRAFYA

ARSLAN, Mehmed; **Şeref Hanım Divanı**, Kitabevi, İstanbul 2002

İSLAM ANSİKLOPEDİSİ; TDV., İstanbul 1997, C.15.

AYDEMİR, Yaşar; **XVII.Yüzyıl Türk Edebiyatı'nda Kaside**, Gazi Ü., SBE, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1994.

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed; **'Kaside', Türk Dili-Türk Şiiri Özel Sayısı II (Divan Şiiri)**, S.415-416-417, Temmuz, Ağustos, Eylül.

DEVELLİOĞLU, Ferit; **Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat**, Aydın Kitabevi, Ankara 2007.

ENVERİ, Hasan; **Ferheng-i Suhen**, Sühen Yayınları, Tahran 1381(2002).

FATİN DAVUD; **Tezkire-i Fatin (Hâtimetü'l-Eş'âr)**, İstanbul 1271.

İPEKTEN, Haluk; **Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz**, Dergah Yayınları, Şubat 2001.

KAHRAMAN, Mehmet; **Divan Edebiyatı Üzerine Tartışmalar**, Beyan Yayınları, İstanbul, Ekim 1996.

KOÇU, Reşat Ekrem; **Türk Giyim Kuşam ve Süslenme Sözlüğü**, Ankara 1967.

KURNAZ, Cemal; ÇELTİK, Halil; **Divan Şiiri Şekil Bilgisi**, H Yayınları, Nisan 2010.

KÜRT, Zehra; **XVIII. Yy Divan Şâiri Halil Nûrî Bey, Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Divânının Tenkitli Metni**, Ankara 2005.

MACİT, Muhsin; **Nedim Divânı**, Akçağ yayınları, Ankara 1997.

MACİT, Muhsin; **Divan Şiirinde Ahenk Unsurları**, Kapı Yayınları, Nisan 2005.

MEHMED SÜREYYA; **Sicill-i Osmani**, İstanbul 1311.

MERMER, Ahmet; ALICI, Lütfi; EFLATUN, Muvaffak; BAYRAM, Yavuz;

KOÇ KESKİN, Neslihan; **Eski Türk Edebiyatı'na Giriş**, Akçağ Yayınları, Ankara 2007.

ONAY, Ahmet Talat; **Açıklamalı Divan Şiiri Sözlüğü**, Hz. Cemal KURNAZ, Birleşik Yayınevi, Eylül 2007.

ŞEMSETTİN SAMİ; **Kâmus-ı Türkî**, Çağrı Yayınları, İstanbul 2007.

TUMAN, Mehmed Naili; **Tuhfe-i Nâili (Divan Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri II)**, hz. Cemal KURNAZ, Mustafa TATÇI, Bizim Büro Yayınları, 2001.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler, Dergah Yayınları, C. 6.

YENİ TARAMA SÖZLÜĞÜ; Düzenleyen Cem Dilçin, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1983.

YILMAZ, Mehmet; **Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler**, Enderun Kitabevi, İstanbul 1992.

USLU, Recep; **Mehmed Hafid Efendi ve Musiki**, Pan Yayıncılık, Ekim 2001.

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

آ ا	a, â
ء	ʾ
ث	<i>Ṣ, ṣ</i>
ح	<i>H, h</i>
خ	<i>Ḥ, ḥ</i>
ذ	<i>Z, z</i>
ص	<i>Ṣ, ṣ</i>
ض	<i>Ḍ, ḍ, Ḑ, ḑ</i>
ط	<i>T, t</i>
ظ	<i>Ẓ, ẓ</i>
ع	ʿ
غ	<i>Ġ, ġ</i>
ق	<i>Q, q</i>
گ, ك	<i>k, g, ñ</i>
ا, و, و	<i>v, u, û, ü</i>
ي, ی	<i>y, ı, i, î</i>

NEBİL DİVANI (METİN)

KAŞİDELER

TEVHÎD-İ BÂRÎ ‘ AZZE ve CELLE

1

Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün

- 1 İder derûnı mekân lâ-ilâhe illallâh
Mişâl-i cevher-i cân lâ-ilâhe illallâh
- 2 Daķıķa-dân-ı tarîķat ķurınca ķalbinde
Çü sâ‘at işler o ân lâ-ilâhe illallâh
- 3 Zebâne-i nefes itmez mi dîv-i nefsi zebûn
Olursa vird-i zebân lâ-ilâhe illallâh
- 4 Zuhûr-ı neş‘e-i vahdetle mâ-sivâ mı ķalır
Virince zevķ-i nihân lâ-ilâhe illallâh
- 5 Her âyine gerek işbât-ı Hakkı maķv-ı şıver
İder bu sırrı beyân lâ-ilâhe illallâh
- 6 Şuâ‘-ı gevher-i ‘ayne’l-yaķîni dîde-i cân
Görince oldu ‘ayân lâ-ilâhe illallâh
- 7 Nedem ki ķançere-zîb-i dehân olursa Nebîl
‘Adûya virmez amân lâ-ilâhe illallâh

2

TEVHÎD-İ BÂRÎ ‘ AZZE ve CELLE

Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün

I

- 1 Felegiñ devrile mihr ü mâhı
- 2 Gösterir Tûr-ı dil-i agâhı
- 3 Zıkrle rûz u şeb eyler âhı
- 4 Ululardan ulu bil Allâhı
- 5 Yücelerden yücedir der-gâhı

II

- 1 Luţfı kim cümleye yek-sândır anıñ
- 2 ‘ Azm-ı şânını i‘ lândır anıñ
- 3 ‘ Azamet zâtına şâyândır anıñ
- 4 Ululardan ulu bil Allâhı
- 5 Yücelerden yücedir der-gâhı

III

- 1 Luţf idüp kullarınıñ mülhemine
- 2 Saltanat zevkı virir her demine
- 3 Reşk ider şehler anıñ ‘ âlemine
- 4 Ululardan ulu bil Allâhı
- 5 Yücelerden yücedir der-gâhı

IV

- 1 Feleği döndirüp eyler bedevî
- 2 Bedr iden kudretidir mâh-ı nevi
- 3 Cümlesi şânına bürhân-ı kavî
- 4 Ululardan ulu bil Allâhı
- 5 Yücelerden yücedir der-gâhı

V

- 1 Olma ta' rife Nebilâ mecbûr
- 2 Hakk vaşfın idemez ehl-i şu' ûr
- 3 Sen de ol mu' tarif ' acz u kuşûr
- 4 Ululardan ulu bil Allâhı
- 5 Yücelerden yücedir der-gâhı

3

ZİKR-İ EVŞÂF-I TEVHÎD

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Sihâm-ı maşşadı menzil-resândır hâlka-i tevîd
Bu sırrı keşfe kavı-ı imtihanıdır hâlka-i tevîd
- 2 Sirişk-i ' ayn-ı ' uşşâk eylemiş pür-cevher etrafın
Şan engüşt-i şehâdetde ' ayândır hâlka-i tevîd
- 3 Saña eylerse izhâr-ı letâ' if hamsede maşşûd
Anı iş' âra remz-i hâcegândır hâlka-i tevîd
- 4 Hümâ-yı zikre yokdur evc-i kurba çıkmâğa mâni'
Çü tavk-ı kumrî nakş olmuş nişândır hâlka-i tevîd

- 5 Hürûş-ı kûlzüm-i rahmetle devrân dalgalandıkça
Niçün girdâb-ı çeşm-i münkerândır halka-i tevhîd
- 6 Virilmişdir bu şûret devr-i pergâr-ı kerâmetle
Kenâr-ı merkez-i kutb-ı zamândır halka-i tevhîd
- 7 Nebîlâ dağk-ı bâb-ı feyze hâzır himmet-i merdân
Dimem muhtâc-ı tahrîk-i benândır halka-i tevhîd

4

**NA‘T-I ŞERÎF-İ HAZRET-İ FAHRÛ‘L-KÂİNÂT ALEYHÛ‘S-
ŞALAVÂT VE ‘T-TAHİYYÂT**

- 1 Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün
İdüp Hâk hatm-ı tûmâr-ı risâlet yâ Resûlallâh
Seni ba‘ s itdi bâ-mihr-i nübüvvet yâ Resûlallâh
- 2 Derûnuñ baħr-ı pür-emvâc-ı ‘irfân-ı ilâhîdir
Zebânıñdır o mecrâ-yı belâgat yâ Resûlallâh
- 3 Her eṭvârın ki zımnında nice hikmet hüveydâdır
İder i‘lân-ı envâ‘-ı kerâmet yâ Resûlallâh
- 4 Seni Hâk hâce-i esrâr idüp ‘ilm-i ledünnîde
Saña keşf eyledi âyet-be-âyet yâ Resûlallâh
- 5 Zebân olsa ser-â-ser mûy-ı ten ta‘dâd için cirmim
Bulunmaz kıl ü kâlinde nihâyet yâ Resûlallâh

6 Humâyûn zât-i tû çun zîver-i evreng-i levlâkest
Nihâde ber seret tâc-i sa‘ âdet yâ resûlallâh⁸⁵

7 Bu mışrâ‘ 1 Nebîl-âsâ zebân tekrâr idüp söyler
Şefâ‘ at yâ Resûlallâh şefâ‘ at yâ Resûlallâh

5

NA‘T-I ŞERÎF

Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün

1 Şefî‘ ü’l-müznibîn-kân-ı şefâ‘ at yâ Resûlallâh
Budur ser-şatır-ı ‘ünvân-ı şefâ‘ at yâ Resûlallâh

2 Alur sayeñde rub‘ un çâr-yâr erbâb-ı ‘işyânın
Olnca çâr-erkân-ı şefâ‘ at yâ Resûlallâh

3 Duğûle kudret ihsân eyleye tevfiķ-i Sübhânî
Kurulduķda o dîvân-ı şefâ‘ at yâ Resûlallâh

4 Girîbân-çâk-ı ‘işmet kırtulur der-zîr-i pâ kalmaz
Girerse deste dâmân-ı şefâ‘ at yâ Resûlallâh

5 Kõpar ol dem kıyâmet mücrimânıñ el-amânından
Hırâmıñ itse i‘lân-ı şefâ‘ at yâ Resûlallâh

⁸⁵ Senin mübarek zâtın “levlâk” yıldızının süsü olup, başına saadet tacı koymuştur yâ Resûlallah.

- 6 Tefavvuk itdi bendeñ ma‘ şiyetle cümle aqrâna
Eğer mücrimse şâyân-ı şefâ‘ at yâ Resûlallâh
- 7 Nebîl-i zârı koyma cürmle pâ-der-gil-i hayret
Elin tut vaqt-i ihsân-ı şefâ‘ at yâ Resûlallâh

6

NA‘T-I ŞERÎF

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 Girîbânîñ tutup ebr-i günâhım yâ Resûlallâh
Şarılusun dâmen-i eflâke âhım yâ Resûlallâh
- 2 Bu mâr-ı nefis-i emmâre iderken böyle kec reftâr
Çıkar mı Hakkâ doğru şâh-râhım yâ Resûlallâh
- 3 Ğubâr-ı hâk-i pâyiñ sürme-i ‘ayne’l-yaķîn ister
Cihânda dîde-i bâ-intibâhım yâ Resûlallâh
- 4 Ümîd-i ‘aks-ı luţfuñ gevher-i mirât-ı kalbimde
Bu sırra Hâzret-i Hakkdır güvâhım yâ Resûlallâh
- 5 Olur dâğ-ı süveydâ zerre-veş luţfuñla hûrşîde
Şuâ‘-ı kevkeb-i baht-ı siyâhım yâ Resûlallâh
- 6 İdince selsebîl dîde-i cûşış vaqt-i bî-hûşî
Döner zincîre her târ-ı nigâhım yâ Resûlallâh

7 Nebîl-âsâ der-i devlet-meâbîndır benim ancak
Cihânîñ maṭlabı cây-ı penâhım yâ Resûlallâh

7

NA‘T-I ŞERÎF

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

I

1 Esîr-i nefis-i meyyâlim
2 Şefâ‘ at yâ Resûlallâh
3 Sebât üzre değıl hâlim
4 Şefâ‘ at yâ Resûlallâh

II

1 Derûnuñ baḥr-ı raḥmetdir
2 O mecrâ-yı sa‘âdetdir
3 Sözüñ ‘ayn-ı ‘inâyetdir
4 Şefâ‘ at yâ Resûlallâh

III

1 Görüp cürmüm ḥiṭâb itme
2 Sezâ-vâr-ı ‘itâb itme
3 Beni ğark-ı ḥicâb itme
4 Şefâ‘ at yâ Resûlallâh

IV

1 Gönül pâ-mâl-i hüsrândır
2 Zebûn-ı dest-i ‘işyândır
3 Meded muḥtâc-ı iḥsândır
4 Şefâ‘ at yâ Resûlallâh

V

- 1 Ayâg-ı cürm ile mestim
- 2 Kalup der-zîr-i pâ pestim
- 3 Güşâde lûtfuña destim
- 4 Şefâ' at yâ Resûlallâh

VI

- 1 Xalursa 'adl-ı Mevlâya
- 2 'Amelden yok baña dâye
- 3 Xuluñ geldikde ol câye
- 4 Şefâ' at yâ Resûlallâh

VII

- 1 Nebîl-i zâra kudret vir
- 2 Kanat açdıķça rif'at vir
- 3 Aña uçmağâ ruḥṣat vir
- 4 Şefâ' at yâ Resûlallâh

8

NA'T-I ŞERÎF

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Nice dil pâk olur çirk-i güneşden yâ Resûlallâh
O kim pür-lekkedir hırş u şereşden yâ Resûlallâh
- 2 'Amûd-ı şubḥı engüş-t-i işâret itse de tevḥîḳ
Görünmez zulmet-i farṭ-ı veleşden yâ Resûlallâh
- 3 Kemend-i şevḳi virmişdir yed-i nefse maşûn olmaz
El irmez ise âfât-ı nigeşden yâ Resûlallâh

- 4 Sevâd-ı fışkı olmuşken tırâz-ı dâmen-i leylî
Ne hâşıldır bu âh-ı şubh-gehden yâ Resûlallâh
- 5 Tehî dest-i şevâba düşmez ızhâr-ı refâh itmek
Dil el çekmez bu i' lân-ı sefehden yâ Resûlallâh
- 6 Şuâ'-ı pertev-i luţfuñdan alsun kevkeb-i bahtım
Halâş it imtinân-ı mihr ü mehden yâ Resûlallâh
- 7 Nebîl-i zâr bendeñ olsa da âlûde-i ' işyân
Ümîd-i luţf ider sen pâdişehden yâ Resûlallâh

9

NA' T-I ŞERÎF

- Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
- 1 Ğubâr-âlûd-ı zillet-hâk-sârım yâ Resûlallâh
Bu şûretle perîşân rûzgârım yâ Resûlallâh
- 2 Bulur bâğ-ı nedâmet nergis-i tâ'ât ile zînet
Sirişkim olsa bârân-ı bahârım yâ Resûlallâh
- 3 O deryâ-nûş-ı ' işyân rind-i ser-mestim ki maḥşerde
Aşar tâ başdan emvâc-ı humârım yâ Resûlallâh
- 4 Şeb-i târîk-i ğaflet ḥaşm-ı ḥûrşîd-i hidâyetdir
Benim hem-reng olur leyl ü nehârım yâ Resûlallâh

- 5 Faḫat ta‘ dâd olunsa cürm-i mektûb eylemezdim ḳayd
Geçerdi ḥadd-i imkânı şümârım yâ Resûlallâh
- 6 Görüp pîr-i ḥarâbât esb-i nefsi virdi meydânı
Alup elden ‘ inân-ı ihtiyârım yâ Resûlallâh
- 7 Nebîl-âsâ seniñ bir bende-i nâ-çîziñ olmaḳdır
Dü ‘ âlemde medâr-ı iftiḥârım yâ Resûlallâh

10

NA‘T-I ŞERÎF

- Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün
- 1 Sevâd-ı cürm olup nûr-ı siyâhı yâ Resûlallâh
İder luṭfuñla necmim tîre mâhı yâ Resûlallâh
- 2 Hevâdan dem ururken ney gibi her şeb dil-i nâlân
Neyi münticdir âh-ı şubḫ-gâhı yâ Resûlallâh
- 3 Bulur ḳadr-i bülendi muḳtezâ-yı ser-nüvişt âḫir
İden der-gâhına vaz‘ -ı cibâhı yâ Resûlallâh
- 4 Hevâ-yı sünbül-i zülfi idüp zîb-i ser-i ‘ âr itmem
Çıḳardım başa her fışḳ u günâhı yâ Resûlallâh
- 5 Cihânda nükte-i nâ-çîzine yok vüs‘ at-ı efkâr
Nedir sende o esrâr-ı ilahî yâ Resûlallâh

6 Felekde cûşîş-i tûfân-ı cürmüm ğarķ ider mâhı
Anı Hâlik bilür bilmezse mâhı yâ Resûlallâh

7 Nebîl-i zârı mesrûr ile îmâ-yı şefâ‘atle
Dirîğ itme med ü ‘atf-ı nigâhı yâ Resûlallâh

11

NA‘T-I ŞERÎF

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

1 Ğubâr-ı maķdemiñ kühl-i semâdır yâ Resûlallâh
Hayâli pertev-i çeşm-i hümâdır yâ Resûlallâh

2 Rehîn-i ‘acz ider ta‘rîf-i ķadriñ mû-şikâfânı
Cihân bir mûyuña yek-ser fedâdır yâ Resûlallâh

3 Maķarr-ı cilve itmişdir nigâhıñ levh-i maķfûzı
O sırr-ı Hâķla çeşm-i âşinâdır yâ Resûlallâh

4 Cilâ-yı zâhirimdir ‘ayb-pûş-ı perde-i bâtın
Hâbâb-âsâ derûnum pür-hevâdır yâ Resûlallâh

5 Nedâred hiç eşer ez-bû-yi tâ‘at ğonce-i sıdķem
Budur şükrüm ki bî-hâr-ı riyâdır yâ Resûlallâh⁸⁶

⁸⁶ Doğruluk goncama taat/kulluk kokusundan hiç iz/eser yoktur. Ancak şükürler olsun ki [sıdk goncama] riya dikenini yoktur, ya Resulallah.

- 6 Seniñ pervâneñ ol îfâ-yı şevk itmez cemâ' atdır
Ki zâtıñ şem' -i mihrâb-ı vefâdır yâ Resûlallâh
- 7 Biri şıdk u şafâdan âb-ı rûy-ı mü'minîn oldı
Biri de menba' -ı 'adl u şehâdır yâ Resûlallâh
- 8 Biri ser-dâde-i teslîmdir hilm ü hicâbından
Şecâ' atle biri şîr-i Hudâdır yâ Resûlallâh
- 9 Ol iki nûr-ı çeşmiñ kim cihâna dâğ-ı hasretdir
Biri meh biri şems-i pür-ziyâdır yâ Resûlallâh
- 10 Penâh-ı bî-kesândır cümlesi sâyeñde hamd olsun
Hüdâdan her biri luğ u 'ağâdır yâ Resûlallâh
- 11 Meded dest-i şefâatle bırakma hâk-i zilletde
Nebîl-i zâr kim der-zîr-i pâdır yâ Resûlallâh

12

NA‘T-I ŞERÎF-İ FARÎSÎ⁸⁷

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 Der ‘âlem mâ‘il-i nağş-ı ber-âbem yâ resûlallah
Zi hayret râh cûyâ-yi serâbem yâ resûlallah
- 2 Bi-ḥamdilleh şumâr-i luṭf-i bî-pâyânet imkân nist
Füzûn âmed zi-curm-i bî-ḥesâbem yâ resûlallah
- 3 Meḡer der-şubḡ-i maḡşer bînem aşâr-ı peşîmânî
Ki her hengâm-i feyz âlûde ḡâbem yâ resûlallah
- 4 Direngî nîst der dil ez-şitâb-i râh-i rusvâyî
Zi-hırşem der pey-i vaḡt-i şebâbem yâ resûlallah
- 5 Tehî ez-nağd-i tâ‘ at çun Nebîl hemyân-i faḡrem lîk
Der ‘işyân mâlik-i ḡadd-i nişâbem yâ resûlallah

⁸⁷ 1. Âlemde yok olmaya meylim var yâ Resûlallah, Yoldaki şaşkınlığımdan, serabı aramaktayım yâ Resûlallah. 2. Allah’a hamd olsun, sonsuz lütfunu saymaya imkan yok, [Lütfün] hesapsız cürmümden daha fazladır yâ Resûlallah 3. Maḡşer sabahında pişmanlık izlerini görür müyüm acaba, Çünkü her feyz anında uyku içindeyim yâ Resûlallah 4. Rüsvalık yolunda koşmaktan bir duraksayış yok [bende], İhtirasım yüzünden gençlik çağının peşindeyim yâ Resûlallah 5. Nebîl gibi itaat ve kulluk nakdinden yoksun, övünç kesesiyim, fakat İsyân bakımından nisap haddine sahibim yâ Resûlallah (İsyân bakımından haddi aşmak üzereyim)

13

NA‘T-I ŞERİF

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Mazhar-ı dîdâr-ı Hâksın yâ Resûlallâh meded
Mazhar-ı envâr-ı Hâksın yâ Resûlallâh meded
- 2 Ümmetiñ zîr-i livâ-yı hamdıñı eyler penâh
Aḥmed-i Muḥtâr-ı Hâksın yâ Resûlallâh meded
- 3 Ehl-i şirkiñ maḥv iden sensin sevâd-ı kızbini
Şubḥ-ı şıdk-âşâr-ı Hâksın yâ Resûlallâh meded
- 4 İtdi Cibrîl-i emîni şemme-i feyziñ hezâr
Bir gül-i bî-hâr-ı Hâksın yâ Resûlallâh meded
- 5 Zâtıña mekşûf mirât-ı cemâl-i Kibriyâ
Vâkıf-ı esrâr-ı Hâksın yâ Resûlallâh meded
- 6 ‘Arşa çıkdı meh-çe-i râyât-ı iclâliñ seniñ
Meh-ḥadem sâlâr-ı Hâksın yâ Resûlallâh meded
- 7 El virir tutsa kenâr-ı dâmen-i luṭfuñ Nebîl
Merkez-i pergâr-ı Hâksın yâ Resûlallâh meded

14

NA‘T-I ŞERÎF

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

I

- 1 Gerçi kim vaşfinda dil çâlâkdir
- 2 Lîk medhîñ müntic-i idrâkdir
- 3 ẖadrine nisbetle gevher hâkdir
- 4 Zât-ı pâkiñ mazhar-ı levlâkdir
- 5 Hâk-i pâyiñ zîver-i eflâkdir

II

- 1 Haşre dek aḥkâm-ı şer‘ iyyen yürür
- 2 Kim ki inkâr itse zincîriñ sürür
- 3 Bunda elbette aḥan şular durur
- 4 Zât-ı pâkiñ mazhar-ı levlâkdir
- 5 Hâk-i pâyiñ zîver-i eflâkdir

III

- 1 Ehl-i cürm ümmîd-i me’vâ eylemek
- 2 Olsa da beyne’s-şüreyyâ vü’s-semek
- 3 Baḥr-ı luṭfuñ ḳaṭresi cirm-i felek
- 4 Zât-ı pâkiñ mazhar-ı levlâkdir
- 5 Hâk-i pâyiñ zîver-i eflâkdir

IV

- 1 Kırb-1 ev ednâya olduñ sen kıarın
- 2 Yetmez ol câye bu çarh-1 heftümîn
- 3 Nısf-1 rehden kıaldı Cibrîl-i emîn
- 4 Zât-1 pâkiñ mazhar-1 levlâkdir
- 5 Hûk-i pâyiñ zîver-i eflâkdir

V

- 1 Dil Nebîl-âsâ idüp başt-1 maķâl
- 2 Oldı o şâf-1 hümâyûnuñda lâl
- 3 Hûk-i zilletde kıoma şûrîde-hâl
- 4 Zât-1 pâkiñ mazhar-1 levlâkdir
- 5 Hûk-i pâyiñ zîver-i eflâkdir

15

**KAŞİDE DER-VAŞF-I HAZRET-İ HABİB-İ EKREM
ŞALLALLÂHÜ TEÂLÂ ALEYHÜ'S-SELLEM**

Meʿ ulü / Fâʿ ilâtü / Mefâʿ ilü / Fâʿ ilün

- 1 Her şeb hıred yakup beni hışm u ʿ itâb ider
Pervâne-i zebâne-i şemʿ -i hıṭâb ider
- 2 Miʿ şârını beyândan evvel şabaḥ olur
Taʿ dâd-ı cürm ile şebi rûz-ı hısâb ider
- 3 Pey-rev olursın anda ḥaṭâ âşikâr iken
Göñlüñ nidem ki meyl-i reh-i nâ-şavâb ider

- 4 Tâ‘ atde vaķârı ĥalelden maşûndur
Seyr eyle sũ-yı fısķa ne ģũne şitâb ider
- 5 Der-kâr iken bu meyl-i ĥarâbât-ı ‘ âķıbet
Ma‘ mûre-i serâ-ķe-i zühdi ĥarâb ider
- 6 Mişvâr-ı esb-i nefse heves-kâr idüp seni
Çevġân-ı irtikâb ile pâ-der-rikâb ider
- 7 Çarķıñ muvâfık ise de devri öġünme kim
Seyl-i sirişķe şoñra seni âsiyâb ider
- 8 Tek dur uşûl-sâz-ı maķâm-ı naşîhat ol
Dil meyl-i ġuş-ı dem dem-i ķeng ü rebâb ider
- 9 Eyler mi âb-ı gevher-i ĥûrşide hiç nazâr
Sâķî lebiñe foya-i la‘ l-i müzâb ider
- 10 Olma o Leylî-meşrebe ser-dâde-i hevâ
Dîvâne cû gibi seni pür-pîç ü tâb ider
- 11 Destinden ihtiyârını selb eyleyüp o şûĥ
‘ Uşşâķını muķallid-i tavr-ı şebâb ider
- 12 Doġsa ġüneşler üstine bîdâr olur mı hiç
Mestâne-dil o tıfl ile âheng-i ĥâb ider

- 13 Terk eyle gel ‘ inâyet idüp hâb-ı ğafleti
Vakt-i seher duâları Hâk müstecâb ider
- 14 Fikr-i ayâğ-ı meyle de ser-mest idüp seni
Bu hırş-ı fışk eliñdeki âbı şarâb ider
- 15 Şâhib-yesâr-ı cürm diyü kayd ider biri
Âsâyişi sürûş-ı yemîn-i şevâb ider
- 16 Mevc-âver olsa kûlzüm-i pür-cûş-ı cür’eti
‘ Aynında cürm-i dûzağı şekl-i habâb ider
- 17 Bu hâl ile duhûlî ümîd eylemek değil
Huld-ı tefekkür itmeğe âdem hicâb ider
- 18 Bu keşret-i zünûb ile dûzağda nâz idüp
Belki kabûlden o dağı ictinâb ider
- 19 Ol gün ki yâr u yâverin imdâdı kaţ‘ olup
Aşhâb-ı tâtî ‘ ameli behre-yâb ider
- 20 Ol günde muktezâ-yı ‘ amel ‘ âkıbet seni
Havfîm budur ki suhre-i şeyh ü şâb ider
- 21 Ey pür-hevâ tefekkür-i havf-ı celâl-i Hâk
Aşhâb-ı hûşî âh ile pür-ıztırâb ider

- 22 Tevbîhî gûş idince hıredden bu gûne dil
Bil-cümle i‘tirâf ile redd-i cevâb ider
- 24 Dil nuṭṭa gelse böyle gelür ḥabṭ idüp seni
Cümle kelâmın ecvibe-i müsteṭâb ider
- 24 Me ‘yûs olup ‘inâyet-i Ḥaḳdan seniñ gibi
‘Âlemde kim bu zenbi ‘aceb irtikâb ider
- 25 Teslîm ol müfettiḥ-i ebvâbdır Ḥudâ
Me ‘yûs eylemez ḳulını fetḥ-i bâb ider
- 26 Elṭâfı ‘abd-ı bî-kes-i reh-berlik eyleyüp
Ma‘dûd-ı bende-i der-i devlet-meâb ider
- 27 Şıḡmaz cihâna bende-i nâ-ḳızı faḥr ile
Bu iftiḥârı her şeh-i ‘âlî-cenâb ider
- 28 Ḥurşîd ü mâh reşk ile dil-sûz-ı şevḳ olur
Her kim felekde der-gehiñe intisâb ider
- 29 İ‘lân idüp nüfûzını maḥbûbının Ḥudâ
Mücrimleri şefâ‘at içün intiḥâb ider
- 30 Ancak budur ümîd-i tehî-dest-i ṭâ‘ate
Elṭâf-ı Ḥaḳ o zümre ile kâm-yâb ider

- 31 Raḥm eyleyüp meded-res olur Ḥazret-i Resûl
Bu luṭfı bî-kes-ümmete bî-irtiyâb ider
- 32 Bir nûr-ı Ḥaḳdır Aḥmed-i Muḥtâr gün gibi
Her bir kemîne zerresini âfitâb ider
- 33 Peygâmbere-i kerîm ki naḳd-i şefâ'ati
Çok müflisân-ı tâ'ati şâhib-nişâb ider
- 34 Zîr-i zemîniñ istese kem-ter 'inâyeti
Mâ-fevḳini ḥazâin-i Efrâsiyâb ider
- 35 'Atf-ı nigâh-ı kudretine mazḥar eylese
Mûr-ı za'îfi ḥamlegin-i şîr-i ğâb ider
- 36 Tâb-efgen olsa şu'le-i ḥûşîd-i re'feti
Deryâ-yı pür-ḥurûş-ı zünûbı serâb ider
- 37 Mi' râcda rikâb-ı hümayûna yüz sürüp
Ol şevḳ ile hilâli felek mâh-tâb ider
- 38 Ka'bın 'ayân itmek için Ḥaḳ felekleri
Ruḥ-sûde-i zemîn iyâb ü zihâb ider
- 39 Kilk-i şefâ'ati olıcaḳ zîver-i benân
Bu seyyi'âtı maḥv ile naḳş-ber-âb ider

- 40 Teslîm idince ribķa-i mülk-i itâ'ati
Hâķ ol Resûl-i Ekremi mâlik-riķâb ider
- 41 İtdikde 'arş-ı a'zam-ı ķalbi teveccühü
Dünyâyı dest-hûş-ı yed-i inķılâb ider
- 42 İtmezse şem muķabbet-i verd-i Muķammedi
Bûlbûlde olsa nağme-i zişt-i ğurâb ider
- 43 Bûy-âşinâ-yı şevķi nedem girye-rîz olur
Vech-i 'arûs-ı tâ'at o eşki gül-âb ider
- 44 Yâd ile o turre-i Cibrîl-i bendini
Âh-ı derûnı dâĝ-ı dil-i müşĝ-i nâb ider
- 45 Ey zîb-i taķt-gâh-ı risâlet ki bâbına
Şehler de bendelikle şeref iktisâb ider
- 46 Görse ğubâr-ı bâr-geh-i rif'atîñ felek
Târ-ı şuâ' -ı şemsini zerrîn tınâb ider
- 47 Her beyti ķaşr-ı huld ile hem-vezn olur anıñ
Gül-zâr-ı nazma medħiñi kim âb u tâb ider
- 48 Şâyân-ı tâc-ı na't -ı şerîfiñ olur diyü
Baķr-ı 'arûza nuķķını dürr-i hoş-âb ider

- 49 Cûyâ-yı vaşf-ı zât-ı hümâyûnuñ ‘ acz ile
Deryâ-yı bî-gerâna şan icrâ-yı âb ider
- 50 Vaşf eyleyüp Kelâm-ı Kâdîminde Hâk seni
Mesned-nişîn-i tahtıña nüh kıbâb ider
- 51 Mişlîñ ‘ adîm-i nüh şadef itmiş ki medhiñi
Dürr-i yetîm-i kûlzüm-i ümmü’l-kitâb ider
- 52 Koyma Nebîl-i zârı meded ye’s ile melûl
İmdâdı şefkatiñ bize vaqt-i ‘ ikâb ider
- 53 Fikr-i naîm-i lutfuñ olur âteşim benim
Havf-ı cahîm-i dilleri pür-iltihâb ider
- 54 Mevķûf eylemiş seniñ ihsânıña Hudâ
Bu fikri ben dimem faķat ehl-i ‘ azâb ider
- 55 Gösterme zevķ-i bezmiñi pervâzdan baña
Mürğ-i nigâhı sûziş-i ğayret kebâb ider
- 56 Yokdur huzûr-ı devletiñe varmaĝa yüzüm
Dil rûyına bu rengi hicâbı niķâb ider
- 57 Ref eylemezse lutfuñ eĝer hâkden beni
Şükri o demde rif at-ı ķadre türâb ider

- 58 Bir nükte görse fenn-i ma‘ âşîde dikkatim
Şerh eyleyüp cihân kadar bir kitâb ider
- 59 Tâ kim felek hilâlini hem-şekl-i tîğ idüp
Geh âşikâra itse gehî der-kırâb ider
- 60 Zerrîn siper idüp aña hûrşîd-i enveri
Pûşîdesin anuñ dağı gâhî şehâb ider
- 61 Rûz u şebîñ miyânını faşl itmeğe Hudâ
Bürhân-ı nûr u zulmeti nâ ‘ib-menâb ider
- 62 Olsun revân-ı ravzaña gül-deste-i selâm
Tâ kim hezâr-ı çarhda âhın şihâb ider

16

TAHMÎS-İ MUṬARRAF-I NA‘T-I ŞERÎF-İ NAZÎM

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

I

- 1 Faḥr-ı ‘âlem maḥrem-i râz oldığı şebdir bu şeb
- 2 Nûr-ı esved ile hem-reng ü mürekkebdir bu şeb
- 3 ‘Arş-ı tayyib ḥâk-pây ile muṭayyebdir bu şeb
- 4 Pest olup kadr-i kamer çün mâh-ı naḥşebdir bu şeb
- 5 Kâ ‘inât envâr-ı rahmetle leb-â-lebdir bu şeb

II

- 1 Nâme-i a' mâl-i ümmet ol şeff'-i maḥşeriñ
 2 Pîş-gâhında okundu ya' ni ol ta' mîriñ
 3 Her tehî dest olmada muḥtâc-ı luṭfî yâveriñ
- 4 Hücet-i iflâs-ı cürmi bî-naşîb ümmetleriñ
 5 Zîver-i imzâ-yı ' afvıyla müzehhebdir bu şeb

III

- 1 Hân-ı dîdâra o maḥbûb-ı Hudâ da' vet olup
 2 Seyr-i envâr oldu mergûb-ı Hudâ da' vet olup
 3 Terk idüp Cibrîli maşhûb-ı Hudâ da' vet olup
- 4 Bu' dı tayy itdi o maṭlûb-ı Hudâ da' vet olup
 5 Bezm-i kurb esbâb-ı vuşlatla mürettebdir bu şeb

IV

- 1 Nûr-ı teşrîf ile ol mihr-i sipihr-i ' izzetiñ
 2 Meh-çe-i râyâtı düşdi ehl-i şirk ü bid' atîñ
 3 Na' l-i esbi çün hilâl-i ' ıyddır ol ḥazretiñ
- 4 Oldı kurbân-ı kudûmı mihr o bedr-i rif' atîñ
 5 Bir hümâyûn tâlî' -i ferḥunde-kevkebdir bu şeb

V

- 1 Müjdeler ey mağfîret-cûyân Ḥabîb-i Kibriyâ
 2 Merḥamet eyler bülend iḥsân Ḥabîb-i Kibriyâ
 3 Şubḥ-ı maḥşer gösterüp bürhân Ḥabîb-i Kibriyâ

- 4 Lutf-ı ‘âmin itmeğe i‘ lân Hâbîb-i Kibriyâ
 5 Meclis-i haşş-ı ilahîde muhâtabdır bu şeb

VI

- 1 Müstecâb olsa revâdır da‘ vet-i ehl-i niyâz
 2 Gün gibi zâhir olup mâhiyyet-i ehl-i niyâz
 3 Zîr ü bâlâda ‘ayândır himmet-i ehl-i niyâz
 4 Bu değil midir zamân-ı ruḡṣat-ı ehl-i niyâz
 5 Kim zemîn ü âsumân pür-şît-ı yâ Rabdır bu şeb

VII

- 1 Her mübârek şu‘ le-i kandîl-i râḡat-güsteri
 2 Eyledi pür-nûr-ı havz-ı Hâzret-i Peyğamberi
 3 Vüs‘ atin mi‘ râcda seyr itdi çeşm-i enveri
 4 Şu‘ le-i yâḡûtı işrâb itdi câm-ı kevşeri
 5 Şevḡ-baḡş-ı ḡâtır-ı her-teng-meşrebdır bu şeb

VIII

- 1 Vesme-i ebrû-yı havrâ-yı cinân olsa n’ola
 2 Rengi reşk-i zülf-i ḡûbân-ı cihân olsa n’ola
 3 Ḥâk-ı pâyi ile ḡadri müstebân olsa n’ola
 4 Meyli hem-şekl-i hilâl-i âsümân olsa n’ola
 5 Sürme-i çeşm-i sürûşân-ı muḡarrebdır bu şeb

IX

- 1 Kıadrini ŧeb-zinde-dârân-ı tecellî fehm ider
 2 ŧubha dek bu feyzi hayrân-ı tecellî fehm ider
 3 ŧanma kim ğaflet-ŧi' ârân-ı tecellî fehm ider
- 4 Sırr-ı her-agâhı cûyân-ı tecellî fehm ider
 5 Tâlib-i dîdâr olan bîdâra maṭlabdır bu ŧeb

X

- 1 Vaḳtidir mi' râc-ı ümmîde 'urûc eyle Nazîm
 2 ' Âlem-i bâlâ-yı maṭlûba vülûc eyle Nazîm
 3 Çek burâk-ı himmeti 'azm-ı ħurûc eyle Nazîm
- 4 Çün Nebîl ol mâh ile seyr-i burûc eyle Nazîm
 Vâsıl-ı maḳsûd olur herkes mücerrebdır bu ŧeb

17

DER-VAŞF-I ḤAZRET-İ MEVLÂNÂ KÜDDİSE SİRRAHU'L-İSNÂ

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Âsumân-mesned Celâlüddîn-i Rûmî kim anıñ
 Ḥâk-i pâyinden felek deryûze-i iḥsân ider
- 2 Kâse-lîs-i maṭbah-ı in'âmı olmuş mihr ü meh
 Ey Nebîl ol ŧevk ile her rûz u ŧeb devrân ider

18

DER-VAŞF-I HAZRET-İ EMÎR SULTÂN KÜDDİSE SİRRAHU

Mef'ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- 1 Ey reh-ber-i hakikat olan Hazret-i Emîr
Şâhen-şeh-i velâyet olan Hazret-i Emîr

- 2 Âb-ı hayât-ı lutfuña leb-teşnedir Nebîl
Ey menba'-ı inâyet olan Hazret-i Emîr

19

DER-VAŞF-I HAZRET-İ ŞEYH İSMÂ'ÎL HAKKÎ KÜDDİSE SİRRAHU

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Pîr-i merdân-ı Hudâdır ey Nebîl
Şeyh İsmâ'îl Hakkî Bursada

- 2 Gösterir mir'ât-ı rûhâniyyeti
Şûret-i tahşîl-i Hakkî Bursada

20

DER-VAŞF-I HAZRET-İ ŞEYH ÜFTÂDE KÜDDİSE SİRRAHU

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Hazret-i Üftâdeniñ biz Bursada
Çehre-fersâ-yı mu' allâ câhıyuz

- 2 Ey Nebîl ol şâh-ı gerdûn-mesnediñ
Âşık-ı üftâde-i der-gâhıyuz

21

DER-VAŞF-I HAZRET-İ BAŞCI SULTÂN KUDDİSE SIRRAHU

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Der-geh-i vâlâsına yüzler sürüp
Hâk-i pâ-y-i Başcı Sultân oldu dil

- 2 Luţfuna ser-dâde-i teslîm olup
Ser-be-ser şâyân-ı ihsân oldu dil

22

DER-VAŞF-I HAZRET-İ ABDÂL MURÂD KUDDİSE SIRRAHU

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Fe' ûlün

- 1 Gelüp bu der-geh-i vâlâda durma
Yüzüñ sür merķad-ı Abdâl Murâda

- 2 Tutarsa rişte-i feyzin Nebîlâ
İrer elbet yed-i Abdâl Murâda

23

DER- SÎTÂYİŞ-İ TARÎKAT-İ NAKŞ-BENDİYYE

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- 1 Hâlvat der-encümen ola ger dâr-ı Nakş-bend
Ġurbet deĝil midir vaţan-iş'âr-ı Nakş-bend

- 2 Bulmuş maķâmını eşer-i zıkr-i kalb ile
Bî-şavt iken bu bülbül-i gül-zâr-ı Nakş-bend

- 3 İhlâsdır netîcesi bu ĥatm-ı ĥâcenîñ
Koymuş uşûle ĥâce nigû-kâr-ı naķş-bend
- 4 Der-evvel-i sülûk bulur feyz ġâyeti
Gezmez kenâr-ı merkezi pergâr-ı naķş-bend
- 5 Naķş ola tâ leţâ'if-i ĥamse derûnuña
Oldur ĥavass-ı bâţın-ı esrâr-ı naķş-bend
- 6 Hep ser-fürû-yı Ĥaķla nazâr ber-ķadem imiş
Ol ĥâk-i pâ görür seni ebrâr-ı naķş-bend
- 7 Şûret-dih olmada veled-i ķalbe ey Nebîl
Mirât-ı dilde sırr-ı nev-âşâr-ı naķş-bend

24

TÂRÎĤ-İ NÜZÛL-İ ÜÇ ANBARLI

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Kıldı tekşîr-i süfün deryâ-himem şâh-ı cihân
‘Ömrini Ĥaķ mevc-i deryâlar ķadar-efzûn kıla
- 2 Düşdi târîĥim dahî vefķ-i müşelleş ey Nebîl
Şeh Selîm indirdi Üç Anbârlı dü fülk ile

1211

25

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Seyr idenler dir donanma-yı hümayûn-i şehi
Her biri bir ƣal'a-yı seyyârdır reftârlı

- 2 Himmeti üçlerle yazdım ben de târîhin Nebîl
İndi dü zevraƣla bahre berden Üç Anbarlı

1211

26

TÂRÎH-İ VELÂDET

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Cedd-i vâlâ-rütbetim ' Âşîr Efendi kim Hüdâ
Eylemiş leb-rîz şît-i şöhretiyle ' âlemi
- 2 Ğayrınıñ ' indinde bir deryâ-yı bî-pâyân olur
Ğonce-i gül-zâr-ı ' ilm ü fazlınıñ bir şeb-nemi
- 3 Geldi şulbünden yine bir nûr-ı mağz oldu ' ayân
Pertev ile mehd içinde tutdı dehr-i a' zâmı
- 4 Zîb-i âğûş eylemişdir hâle bir meh-ƣal' ati
Şanma mehd içre yatur ol necl-i pâk-i ekremi
- 5 Ref' idüp Hâƣƣa dü-desti yazdı târîhin Nebîl
Ola Tâcüddîn Efendiniñ mübârek mağdemi

1211

27

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Hâzret-i ' Âşir Efendiniñ yine bâ-luţf-ı Hâk
Oldı şulbünden ' ayân bir necl-i pâk-i muhterem

- 2 Zîver-i ser-levha bu târiḥ tam olsun Nebîl
Başdı Tâcüddîn Mollâ sa' d ola dehre ḳadem

1211

28

TÂRİḤ-İ VEFÂT-I YAN MOLLÂ

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Merd-i meydân-ı muḥabbet idi Yan Mollâ Faḳîr
İtmedi meyl-i zen-i dünyâ ile sûd u ziyân

- 2 Şâf-meşreb ' âşık-ı şûrîde-i maḥbûb idi
Ders-i ' aşḳı çağlayup şu gibi eylerdi beyân

- 3 Olsa da şad-çâk dönmezdi girîbân-ı ḳarâr
Hıdmet-i dildâr için olmuşdı dâmen der-miyân

- 4 Şîve-i reftâr-ı ḥûbâna işâret eyleyüp
Dir idi ḳopdı ḳıyâmet ḥâb-ı ḡafletden uyan

- 5 Hücet-i müsvedde-i ' ömri beyâza ḳıḳdığın
Haṭṭ-ı cânân eyledi ol ' âşık-ı zâra ' ayân

6 ‘Âkıbet bî-çâre mahv itdi vücûd-ı zârını
Çün semender nâr-ı ‘aşk içre tutardı âşiyân

7 Gûş idüp fevtin Nebîlâ söyledim târîhîni
Şu‘ le-i dîdâr-ı hûr-ı ‘adne bakup Mollâ Yan

1211

29

VEFÂT-I TİRYÂKÎ MUŞTAFÂ

Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün

1 Muştafa kanda gitdi zevke ‘aceb
Şükr eylerdi dil-i çâlâki

2 Bang-ı nâ-geh zühûr-ı mevt ile âh
Yoğiken göçdi kimseden bâki

3 Râst-girdâr iken belin bükdi
Başdırup keyf o şâhib-idrâki

4 Geldi def‘-i yübûsetiñ vaqti
Nûş ide kevşeri leb-i çâki

5 Cennetiñ keyf-i dâ‘iminde
Terk ide ğayri fikr-i imsâki

6 Halka halka duğân-ı âh-ı derûn
İde hem-reng-i kahve eflâki

- 7 Yazdı kıl-k-i Nebîl târîhin
Yedi berş-i eceli Tiryâkî
1211

30

TÂRÎH

- Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün
1 Çıkardı buzlu cevher şandı bu târîhi el şokdı
Kurup tennûr-ı kabri Karcıbaşıya ecel şokdı
1212

31

TÂRÎH-İ MEŞÎHAT-İ 'ÂŞİR EFENDİ

- Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün
1 Hâzret-i Hân Selîm-i Şâliş kim
Kalbi ilhâm-ı âşinâ oldu
2 Şeyhü'l-islâm idince ol zâtı
Nâsa bürhân-ı müdde' â oldu
3 Âsitân-ı bülendine gerdûn
Çehre-fersâ-yı ilticâ oldu
4 Baña gevher-fürûş-ı kıl-k-i Nebîl
Beyt-i târîhe reh-nümâ oldu

- 5 Ceddim ‘ Âşir Efendi lâıyıkıdır
Müftî-i dîn-i Muştafa oldu

1213

32

DİĞER

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Keffidir ‘ Âşir Efendi zîb-i âgûş eylesün
Şadr-ı gerdûn kadr-i taķvâ şimdi buldı ehlini

- 2 Yüzgörümlük düşdi bir târîh ‘ arz eyle Nebîl
Manşıb-ı vâlâ-yı iftâ şimdi buldı ehlini

1213

33

TÂRÎH-İ PÂYE-İ MEKKE-İ MÜKERREME HAFİD EFENDİ

Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün

- 1 Sezâ bu pây-e-i Mekke Hafîd Efendimize
Ne gûne mesned-i iķbâle virdi seyr it zeyn
- 2 O nûr-ı çeşm-i veliyyü’n-ni‘ âm ki mihr-âsâ
Felekde görmese mişlin ‘ aceb midir bir ‘ ayn
- 3 Umûr-ı müşk ile şûret-nümâ-yı imkândır
Secencel-i dil-i şafvet beyânıdır bî-reyn
- 4 Edâ-yı mehdidir ancak ħalâş-ı câ-yı menâş
O zât-ı pür-hüneriñ vaşfı oldu ħâmeye deyn

- 5 Nebîl secde-i şükr itdi yazdı bir târîh
 Ola sa‘îd bu câhın bi-hürmeti’l-Haremeyn
 1213

34

TÂRÎH-İ PÂYE-İ İSLÂMBOL HAFÎD EFENDİYE

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 ‘Ayândır qadr-i necl-i pâk-i şâhib-mesned-i fetvâ
 Ne geldi ne gelür bunca hûnerle mişli dünyâya
- 2 Sitanbul pâyesi işbâta kâfidir anın qadrin
 ‘Aceb şâhid mi lâzımdır bedîhî böyle da‘vâya
- 3 Nola gelse Nebîlâ hâtıra bu mısra-i târîh
 Hafîd-i âsumân-câha becâdır işte bu pâye
 1213

35

DİĞER

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 Felek-pâye Hafîd-i ‘âtıfet-güster ki iqbâli
 Ola şubh u mesâ dâğ-ı derûn hırşîd ile bedre
- 2 Sitanbûl pâyesi kesb-i şeref itdi vücûdıyla
 Karîben ola zîb-efzâ bunun fevkindeki şadra

- 3 Nebîlâ rütbe-i ‘ ulyâda kayd eyle bu târihi
Sitanbûl pâyesi geldi Hafîd-i şâhib-i kadre
1213

36

TÂRÎH-İ VELÂDET

Mef’ ûlü / Fâ’ ilâtü / Mefâ’ ilü / Fâ’ ilün

- 1 ‘ Aşrîñ Ebû Hanîfesi müftîsi ‘ âlemiñ
Şâbit ola bu mesned-i vâlâda dâ ’imâ
- 2 Müftî-i dîn Hazret-i ‘ Âşir Efendi kim
Her bir kelâmı râh-ber-i şer‘ -i Muştafa
- 3 Müşgil-güşâ-yı halk-ı cihân eylemiş anı
Zînet-fezâ-yı şadr-ı mu‘ allâ idüp Hudâ
- 4 Bir nûr-ı çeşm-i şulbı yine eyleyüp zuhûr
Revnağ-tırâz-ı mehd-i cihân oldu habbezâ
- 5 Kaţ‘ it zebân-ı hâmeyi târîh için Nebîl
Ümmü’n-nihân Beniyye Hanım başdı dehre pâ
1213

37

TÂRÎH-İ VEFÂT-I ŞEYH GÂLİB DEDE EFENDİ

Fe’ ilâtün / Fe’ ilâtün / Fe’ ilâtün / Fe’ ilün

- 1 Sûziş-i gerdiş-i nâ-sâzı ile devrânıñ
Neyde tennûre döner baksa eğer bu hâle

- 2 Şeyh-i zî ‘ ilm ü hüner Hâzret-i Gâlib Dede kim
Eşer-i tab‘ ı yeter kadrini istidlâle
- 3 Mây-e-i baır u berr olmaz idi hem-vezn-i bahâ
Şi‘ r ü inşâsını virseydi felek dellâle
- 4 Görmeğe luţf-ı şeh-i mâh-‘ âlem-i mi‘ râcı
Gitdi ol şevk ile şabr eylemeyüp şevvâle
- 5 Baş eğer mi feleğe sâye-i Mevlânâda
Ser-fürû eyleyen ol der-geh-i pür-iclâle
- 6 Her biri bendesiniñ bir şeh-i şâhib sikke
Eylemez ‘ atf-ı nigh tât-ı zer-i iķbâle
- 7 Didi târîhini bu demde ney-i kilik-i Nebîl
Göçdi Gâlib Dede yâ hû diyüp ehl-i hâle

1213

38

TÂRÎH-İ VEFÂT-I ŞEYDÂ DEDE EL-MEVLEVÎ

Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün

- 1 Tel kırup muṭrib-i çarḥ eyledi devr-i nâ-sâz
Urdı mızrâb-ı ecel sâz-ı dil-i şeydâya
- 2 Mûsikîde hele Fârâbi-i ‘ aşr idi o pîr
Şîti varmışdı ‘ Irâk u ‘ Acem ü ‘ Urbâya

- 3 Bâ' iş-i kec-nigehi ' âleme neydi ' acabâ
Şâh-ı Manşûrî girift itdi yed-i şekvâya
- 4 Zühreyi rakşa getirmişdi anıñ besteleri
Çıkup âğâzesi evc-i felek-i bâlâya
- 5 Gördi devrânda âheng-i uşûl olmadığın
Gitdi tebdîl-i maķâm itmek için me'vâya
- 6 Fevti târîhi segâh ile qarâr itdi Nebîl
Gitdi Şeydâ Dede yâ hû diyerek ' uķbâya

1214

39

TÂRÎH-İ TECDÎD-İ MUVAĖĖT-HÂNE-İ SULTÂN BÂYEZÎD

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fe'ûlün

- 1 Şehen-şâh-ı cihân Sultân Selîm Hân
Bu dârât ile maķsûd-ı düveldir
- 2 Münebbih ģalbine sâ' at-be-sâ' at
Hep ilhâm-ı Hudâ-yı lem-yezeldir
- 3 Muķârin oldı bir müftî-i dîne
O zî ' ilm ü ' amel faķr-ı mileldir
- 4 Anıñ necli Hâfîd-i pür-kerem kim
Ma' ârifle o da ģarb-ı meşeldir

- 5 Zamânı içre vakfı Bâyezîdîñ
Emîn-i dest-i erbâb-ı dağaldır
- 6 Sa‘ âdetle idüp teşrîf gördi
Muvakkit-hâne bir cây-ı sıkaldır
- 7 Huşuşâ şâ’im iken müslimîne
Çıkup hem itme îrâş keseldir
- 8 O sâ‘ at eyledi tebdîle niyyet
Bunuñ tebdîli bir mümtâz ‘ameldir
- 9 Basîî-i hâke indi şimdi ammâ
Çü hurşîd irtifâ‘ı bî-cedeldir
- 10 Felek bezminde aylı günli sâ‘ at
Cihân bir köhne dollâb-ı ezeldir
- 11 Dönüp rakqâş-ı gerdûn tîs-ı çarhı
Pür itse şîî-i vaşfiyla mağaldır
- 12 Resendir tâmına hem-şekl-i zincîr
Şuâ‘-ı âfitâb altûn teldir
- 13 Nebîlâ dense mîkât-i felekdir
‘Ayârı şânına belkim haleldir

- 14 Bu tam târîhi tezyîn it güherle
Muvakkît-hâne-i nev bî-bedeldir

1214

40

TÂRÎH-İ BERÂ-YI TA‘MÎR-İ MAHFİL-İ HÜMÂ-YÛN

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Pâdişâh-ı ehl-i sünnet Şeh Selîm-i şâlişîñ
Farzdır nâsa duâ‘ sı havf olur te‘hîrden
- 2 Huṭbesin Bercîs okursa minber-i eflâkde
Tîğını Mirrîḥ virsün zâtına tevḳîrden
- 3 Seyre gelsün söyle Dârâyâ şalâ dârâtını
Şevketin her cum‘ a kâşırdır zebân ta‘bîrden
- 4 Nakş ider târîhi ḥâme âb-ı gevherle Nebîl
Maḥfil-i şâhen-şeh oldı bî-bedel ta‘mîrden

1214

41

TÂRÎH-İ BÎNÂ-YI KÛTÛB-ḤÂNE-İ ‘ÂŞİR EFENDİ

Mef‘ ûlü / Fâ‘ ilâtü / Mefâ‘ ilü / Fâ‘ ilün

- 1 Müşkil-güşâ-yı ḥalk-ı cihân müftî-i zamân
‘Âşir Efendi ya‘ni o hem-nâm-ı Mustafâ
- 2 Ruḥsâr-ı dîne ḥâmesini vesme-keş idüp
Kıldı cemâl-i şâhid-i islâmı dil-güşâ

- 3 Fetvâ karîn olunca o kân-ı fazîlet
Çıkdı kadîmi dostu taqvâyâ âşinâ
- 4 Niyyet olunsa şerhe kitâb-ı ma‘ ârifî
‘Ömr-i cihân muqaddimeye eylemez vefâ
- 5 Maḥv-ı vücûd iderdi daḳîḳî hevâ gibi
Alsaydı vaḳtinden eḡer behre âsiyâ
- 6 Şîrâze bend-i cild-i cihândır felek müdâm
Varsa nazîr-i nüṣṣa-i zâtı disün şalâ
- 7 Kılısaydı lîḳa ḥoḳḳasına zülf-i Leylîyi
Mecnûn bulurdu kayd-ı ḳalem nîsteden rehâ
- 8 Rûkn-i rekîn-i dîn o ‘allâme-i cihân
Muḥkem bu dâr-ı ‘ilm-i nevi itdiler binâ
- 9 Te’lif idüp ḳulûb-ı cihânı bu ḥayr ile
Ser levḥa-i fuḥûl-ı kirâm oldu ḥabbezâ
- 10 Zîb-i kitâbesi ola târiḥim ey Nebîl
Genc-i ‘ilim denilse bu dâr-ı kütüb revâ

42

**TÂRÎH-İ HÂNE-İ CEDÎD-İ HAFÎD EFENDİ DER-ĞURB-I SA‘D-
ÂBÂD**

Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün

- 1 Cenâb-ı necl-i gerdûn mesned-i müftî-i ‘âlem kim
Hacâlet bahş olur dâ‘im vağârı zât-ı temkîne
- 2 Hafîd-i ‘âtıfet-güster ki farf-ı zihn ü idrâki
Felâtûnı zarûrî mâ‘il eyler semt-i taşsîne
- 3 Bahâriyye bu nev-câyı alup der-ğurb-ı Sa‘d-âbâd
Becâdır didiler behv-i behâmîn ismi ta‘yîne
- 4 Bahâr oldıkça feyzî şah-ı Kâğıd-hâneniñ dilde
Kıomaz hâcet ğam-ı hatt-ı civânı meşğ ü terkîne
- 5 Ser-â-ser hâki gûyâ mâye-i feyz-i bahâr olmuş
Ki her sebz-i giyâhı ğıbta-fermâ hatt-ı müşgine
- 6 Nebîlâ çıkdı bir şah-ı güle bûlbûl didi târîh
Buyur vaqt-i bahâr oldıkça bu behv-i behâmîne

1214

43

TÂRÎH-İ VELÂDET

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Virdi bir hayrû‘l-halef Zeynî Efendiye Hudâ
Pîr ola ‘âlemde ‘ilm ü fażl ile yek-tâ ola

2 Nâmnı çün kim ‘İmâdüddîn Ebu’l Takvâ komuş
Ey Nebîl ârâyış-i zühd ile müsteşnâ ola

3 Eyler istidlâl târîhim şalâh-ı hâline
Zühd ile ma‘ mûr ‘İmâdüddîn Ebu’l Takvâ ola

1215

44

**TÂRÎH BERÂY-I NEZ‘-İ MIŞR EZ DEST-İ FIRANSIZ ve DER-
SİTÂYİŞ-İ ŞÂH-I CİHÂN HAZRET-İ SULṬÂN SELÎM HÂN**

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

1 Cenâb-ı Hâzret-i Sulṭân Selîm-i mülket-ârâ kim
Hezârân bendesi vâlî-i şehristân-ı Mısr oldu

2 Tarâvet virdi cûy-ı lutfî el-hakḳ ümm-i dünyâya
Kef-i ihsânı gûyâ Nîl feyz-efşân-ı Mısr oldu

3 Zamân-ı devletinde naḳş-ı ahd ile Firansızlar
Alup bir iki yıl zu‘mınca fermân-râh-ı Mısr oldu

4 Cenâb-ı pâdişâha ‘arz için hâlin o günlerde
Aḳan ol Nîl eşk-i dîde-i giryân-ı Mısr oldu

5 Teraḫḫum eyledi ol pâdişâh-ı merḥamet-pîşe
Duyunca giryessin cûyende-i dermân-ı Mısr oldu

- 6 Hâkîmâne idüp tedbîr-i def' itdi şeh-i ' âlem
Firengî zaḥmı gerçi müceb-i efgân-ı Mısr oldu
- 7 Züleyhâ-yı zamân şan Yûsufa ' arz-ı vişâl itdi
Aḳan ḥûn-ı ' adû ḥınnâ-yı ḥüsn ü ân-ı Mısr oldu
- 8 Şehen-şâh-ı cihânıñ şu' le-i meh-tâb-ı tîğından
Adû maḥv olmada mânende-i kettân-ı Mısr oldu
- 9 Alınca fârisân-ı ' asker-i İslâm meydânı
Görüp Mısr oyunun küffâr rû-gerdân-ı Mısr oldu
- 10 Girîbân-ı ḥayâtı dest-i seyf itdikçe ber-çîde
Serildi bû-riyâ-yı deşt bî-pâyân-ı Mısr oldu
- 11 Açılsun rûşen olsun çeşm-i Ya' kûb-ı felek ğayrı
Şehâb açıldı meh-tâb-ı meh-i Ken' ân-ı Mısr oldu
- 12 Nebîlâ geldi bâ-sür' at ' Uṭârid yazdı târîhin
' Azîzim Şeh Selîm alup yine Sultân-ı Mısr oldu

1216

45

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Şûret-i silm üzre girmişken Firânçe ḥâ'ini
İtdi ızhâr-ı ' adâvet zabt-ı Mısr için hemân

- 2 Hüd' ası ma' lûmı olduḡda o bed-peymânlarıñ
Cenge emr itdi o dem Sultân Selîm-i kahramân
- 3 İtdi bu tenbîh ile ser-dâr-ı şadr-ı a' zâmın
Haşma var mülk-i ademde eyle ta' yîn-i mekân
- 4 Fâtih olmuşlardı Mısrı bî'n-nefs feth eyleyüp
Hazret-i Sultân Selîm-i evvel-i huld-âşiyân
- 5 Kudretiñ fehm ile şevketle muḡîm-i taht iken
Fâtih-i şâni-i Mısr oldu şeh-i Cem âsitân
- 6 Ümm-i dünyâyı alan merdâne bir ser-dâr ile
Kendi 'azm itmek eḡer lâzım gelürse bî-gümân
- 7 Kâfda ' Anḡâyı dehşet âşiyân ber-dûş ider
Velvele-endâz olunca kûs-ı ' azmi nâ-gehân
- 8 Yaz Nebîlâ böyle bir berceste târîḡ-i selîs
Mısrı aldı ceng idüp Efrenc ile şâh-ı cihân

1216

46

DİĞER

Mefâ' îlün / Mefâ' îlün / Mefâ' îlün / Mefâ' îlün

- 1 Firânçe erliḡi maḡv itdi meydân-ı kefâ'etde
Alup ḡîleyle zabt-ı Kâhire işden midir zence

- 2 Boşatdılar zarûrî cebr-i tîğ-ı hükmi-i şer' ile
Bu da' vâyı düşür kayd itme her şahş-ı sühân-sence
- 3 Nebîlâ söyledim bîkr-i dilârâ bende bir târîh
Kâlar mı ümm-i dünyâ böyle bed-fercâm-ı Eference
- 1216

47

DİĞER

- Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün
- 1 Hâmdülillâh yine Mısr oldu naşîb-i İslâm
Görmedi böyle ğazâ dîdesi hûrşîd ü mehiñ
- 2 Meş' al-i mihri be-dest itse de görmez kâfir
Rûz-ı ümîdini târ itdiler ol rû-siyehiñ
- 3 Yazdı târîhini bâ-^c avn-ı Hudâ kilik-i Nebîl
Yürüdi Kâhireye emri yine pâdişehiñ
- 1216

48

TÂRÎH-İ VELÂDET

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Şimdi dehrîñ fazl ile mümtâzıdır
Hâzret-i ' Âşir Efendi mecd ile
- 2 Olmuş idi şâh-ı vâlâ-mesnediñ
Müfti-i ' âlem-pesendi mecd ile

- 3 Geldi şulbundan yine bir nûr-ı maḥẓ
Ya‘ni necl-i ercümendi mecd ile
- 4 Pîr idüp ḥayrû‘l-ḥalef ide Ḥudâ
Böyle bir kadri bülendi mecd ile
- 5 Söyle târîḥ-i mücevher ey Nebîl
Doğdu Mecdüddîn Efendi mecd ile

1216

49

TÂRÎḤ-İ BERÂY-I SÂḤİL-SARÂY-I ÇİRÂĞÂN

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 Şehen-şâh-ı cihândır bâ-himem Sultân Selîm Ḥân kim
Ḥudâ efzûn ide ‘ömrin o şâh-ı ma‘delet-ḥâhîñ
- 2 Bu sâḥil-ḥâneyi bî-miṣl ü mânend eyledi ḥaḳḳâ
Bu resme ihtirâ‘-ı ṭab‘ı ol şâh-ı dil-âgâhîñ
- 3 Görülmüş mi bu revnâk ey felek kaşr-ı Ḥavernaḳda
‘Aceb dûş oldu mı çeşmi bu resme mihr ile mâhîñ
- 4 Nuḳuş-ı kâsrını tercîḥ iderdi gül-şene elbet
Gelüp görseydi bülbül feyzini vâḳt-i seḥergâhîñ
- 5 Nebîlâ zer-ḳalemle bi‘l-bedâhe yaz bu târîḥi
Maḳarr-ı zevḳ ola sâḥil-serâsı şâh-ı Cem-câhîñ

TÂRÎH-İ HAZRET-İ HİTÂN-I MAHDÛMÂN-I ‘ÂŞİR EFENDİ

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 Cihânîñ Hazret-i allâmesi ‘Âşir Efendi kim
Nazîrin görmedi ol âsumân-câhîñ bu nüh eflâk
- 2 Efendi diğkatin hiç şorma iğrâc-ı mesâilde
Yarup fark itme bir mûyî meşeldir bu ider şad-çâk
- 3 Sa‘ âdetle dü-necl-i pâkine sûr-ı hıtân itdi
İdüp gül-zâr-ı şer‘ i girye-i şâdî ile nem-nâk
- 4 Dü-necl-i muhterem kim her biriniñ neyyireyn-âsâ
Ziyâ bahş olmak üzre ruğlarından şu‘ le-i idrâk
- 5 Bahâeddîn Efendi biri Tacüddîn Efendidir
İkisi de hüner ağız eylemekde çâbük ü çâlâk
- 6 Rebi‘ -ü’l-evvelîñ on doğuzuncu pençsembe gün
Şerefle her biri icrâ-yı sünnet eyledi bî-bâk
- 7 Nebîlâ âb-ı gevherle yazıldı böyle târîhi
Hıtân olundılar bu sâl bir günde dü-necl-i pâk

51

**TÂRÎH-İ SÂL DER-SİTÂYİŞ-İ HÂZRET-İ SULTÂN SELÎM HÂN
MAHMÛDÜ'L-HİŞÂL**

Mef' ûlü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ûlün

- 1 Hâkân-ı cihân Hâzret-i Sultân Selîmiñ
Bî-şübhe kıomaz şîtıda a' dâya mecâli
- 2 Bir şeh ki muķârin ola ilhâm-ı Hudâya
Her nesnede kesb itse n'ola farṭ-ı kemâli
- 3 Endîşesi kesb-i hüner ü baḥş-ı mekârim
Kim gördi bu gûne şeh-i pâkîze-ḥıṣâli
- 4 Ol nüṣṣa-i dîrîneye beñzer bu cihân kim
Zâtıdır anıñ zübde-i ma' nâ-yı me'âli
- 5 Bir düşse Nebîlâ n'ola târîḥ-i dilârâ
Şâhen-şeh-i dehrîñ ola mes' ûd bu sâli

1220

52

TÂRÎH-İ RİYÂSET-İ VÂŞİF EFENDİ

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Hiç şafâdan bir başar mı pâ-yı erbâb-ı kemâl
Pür-hüner bir zât-ı şadr-ı rif' ate oldu re'îs
- 2 Ya' ni vaşşâf-ı cihân Vâşıf Efendi-i benâm
Devlet-i şâhen-şeh-i zî şevkete oldu re'îs

- 3 Olsa gûyâ kâdr-i zer zerger-şinâsı dil n'ola
Şeh Selîm Hân-ı sûtûde-haşlete oldu re'îs
- 4 Gonçe-i esrârdır her nuṭḫı tâc-ı devlete
Gül-şen-i pür-feyz-i ferr ü haşmete oldu re'îs
- 5 Ser-fürû eylerdi fazlın gûş ideydi Bû 'Alî
Ol daḫi aşḫâb-ı fenn-i ḫikmete oldu re'îs
- 6 Tutsa şâyeste-i devletiñ elde Bercîs-i felek
Şımf kitâb-ı ma' ârif raġbete oldu re'îs
- 7 Zîver-i ser-levḫa kıl târîḫ-i naşbın ey Nebîl
Yümn ile vaşşâf-ı ' âlem devlete oldu re'îs

1220

53

TÂRÎḫ-İ CÜLÛS-I SULṬÂN MUŞṬAFÂ HÂN-I RÂBÎ'

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Ḥamdulillâh oldu revnâk-sâz-ı taḫt-ı salṭanat
Mâye-i şevk ü meserret ola Sulṭân Muşṭafâ
- 2 Pîşesi luṭf u semâḫat 'adl olup endîşesi
Ḥâris-i mülk ü ra' iyyet ola Sulṭân Muşṭafâ
- 3 Ğâlibiyyet üzre dâ'im düşmen-i bed-ḫâhına
Ru' b-endâz-ı mehâbet ola Sulṭân Muşṭafâ

- 4 Mihr ü mâhı rütbe-i adr-i bülendi pest idüp
Saltanat-pîrâ-yı rif' at ola Sultân Muştafâ
- 5 Eyleyüp hükmi-i şerî' atle münevver âlemi
Nâsih-i her zulm ü bid' at ola Sultân Muştafâ
- 6 Baħr u berrde kahr-ı â' dâ-yı melâl-engîz ile
Mazhar-ı envâ' -ı nuşret ola Sultân Muştafâ
- 7 Yazdım iclâsın Nebîlâ gûş idüp târîhini
Zîb-i evreng-i ' adâlet ola Sultân Muştafâ

1222

54

TÂRÎH-İ ŞADÂRET-İ ANADOLU ĦAFİD EFENDİ

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Semiyy-i mefħar-ı ' âlem Ħafid-i ' âtıfet-kârın
İderdi görse Eflâtûnı farı-ı zihni şermende
- 2 Cihânda pençe-i ħurşid-veş mâhiyyeti zâhir
Nümâyân oldu ızhâr-ı yed-i tûlâsı her fende
- 3 Göreydi şerm ile leb-beste-i ħayret iderdi hep
Ġalat-gûyân-ı eslâfı nev-âşâr-ı ħoş-âyende
- 4 Hüner-verlik ile reşk-âver-i cümle şudûr oldu
Sezâdır şadr-ı Anadolu ol zât-ı ħired-mende

- 5 Ma' ârif muḳtezâ-yı hilkatında mûndericdir hep
Huşûşâ hüsn-i hulkı eylemişdir 'âlemi bende
- 6 Felek gül-gönçe-i iḳbâlin itsün zîver-i tâcı
Şerefde âfitâb u mâha kılsun rûz u şeb ḥande
- 7 Nebîlâ bir düşer zînet-dih-i dîvân olan târîḥ
Ḥafîd-i zî 'alemle Anadolu oldu zîbende

1222

55

TÂRÎḤ-İ VEFÂT-I SA' DÜDDÎN İBN-İ VELÎYYÜ'D-DÎN BEG

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Necl-i memdûḥı Velîyyü'd-dîn Beg
Ya' ni Sa' düddîn Beg ol nîk-nâm
- 2 'Adl ile kıldı Yeñişehre varup
Bir sene icrâ-yı şer' e ihtimâm
- 3 Âsitân-ı devlete ba' d ez-ḳufûl
Oldı mümtâz-ı mevâlî-i ' izâm
- 4 Nâm-dâş-ı mefḥar-ı âlem idi
Ola iḥsân-ı şefâ' atle bekâm
- 5 Oldı bu şehri şıyâm içinde âh
Rûze-i ma' dûde-i ' ömri tamâm

6 Cürmüni ‘afv eyleyüp her rûz u şeb
Kabrini pür-nûr ide Rabbü’l-enâm

7 Söyle bir târîh sende ey Nebîl
Kıla Sa‘ düddîn Beg huldı maķâm

1222

56

**TÂRÎH-İ CÜLÛS-I HÜMÂYÛN-I ŞEHEN-ŞÂH-I CİHÂN-DÂRÂ
DER-BÂN-I HAZRET-İ SULTÂN MAHMÛD HÂN**

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

1 Hamdülillâh buldı revnaķ taķt-ı Oķmânî yine
Kıldı Maķmûdü’ş-şiyem bir şâh-ı ‘âlî-şân cülûs

2 Doğdı dehriñ dîdeler rûşen günü Ya‘ kûb-veş
İtdi gûyâ ümm-i dünyâyâ meh-i Ken‘ân cülûs

3 Zamma tebrîke Uķârîd vaşfını mecbûrdur
Salţanat elķâbına virdükde nev-‘ unvân cülûs

4 Çeşm-i Zerķâ-i Yemâme saķfını görmek muķâl
Eyledi bir öyle sultân-ı bülend-eyvân cülûs

5 ‘Aks-i ķûn-ı haşmıdır dâmen-tırâz-ı şevketi
İtdi şan evreng-i şubķa mühr-i nûr-efşân cülûs

6 Ola her tedbîri hem-zânû ķadirle yâ ilâh
İstinâden lutfîña itdi şeh-i devrân cülûs

- 7 Dest-i kilki gevher-efşân itdi târîhim Nebîl
İtdi el-ḥaḳ ‘adl ile Sulṭân Maḥmûd Ḥân cülûs
1223

57

DİĞER TÂRÎḤ-İ CÜLÛS-I MEYMENET-ME’NÛS

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Ḥamdülillâh zîb-i evreng-i şehen-şâhî yine
Oldı Maḥmûdü’ş-şiyem bir şâh-ı sâḥib intibâh
- 2 Şübhesiz mânend-i gerdûn irtifâ‘ u şân bulur
Eyleyenler hâk-ı der-gâhın görüp vaz‘ -ı cibâh
- 3 Bende şevkimden Nebîlâ söyledim târîḥ-i tâm
Şân ile Sulṭân Maḥmûd oldı dehre pâdişâh
1223

58

TÂRÎḤ-İ VELÂDET-İ ŞEH-ZÂDE-İ ŞÂH-I CİHÂN SULTÂN MURÂD

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Ḥazret-i Sulṭân Maḥmûd Ḥân-ı gerdûn-mesnediñ
Sâye-i ‘adl-i hümayûnunda ‘âlem oldı şâd
- 2 Şüphesiz kendin kıyâs eylerdi der-zîr-i zemîn
İrtifâ‘ -ı şâh-ı vâlâsın göreydi Keykubâd

- 3 Hâşma olsun hân mân-sûz-ı belâ-yı âsumân
Ra‘ d-ı top-ı âteş-efşân berķ-i şemşîr-i cihâd
- 4 Câ-yı râhat bulmaya mülk-i ‘ademden ğayri hiç
Râh-ı cûyâ-yı gürîz-i a‘ dâ-yı dîn-i bed-nihâd
- 5 Virmeyüp eyyâm-ı mes’ûdunda yüz bir vech ile
Şimdi yüz tutdı şalâha bir bir erbâb-ı fesâd
- 6 Hâmdülillâh oldı ber-vefk-i murâd ‘âlem yine
Müjde-i şulb-ı hümâyûn ile mesrûrû’l-fuâd
- 7 Nice böyle şâh-zâdeyle o şâh-ı Cem-haşem
Zîb-i evreng ola şevket ile yevmü’t-tenâd
- 8 Ber-murâd olsun o şâhen-şâh-ı Ferîdûn-ğadem
Nâm-ı şulb-ı pâkin itdikçe murâd ismiyle yâd
- 9 Gûş idince söyledim târîh-i mevlûdın Nebîl
Şulbıdır şâh-zâdeden Sultân Maḥmûduñ murâd

1226

59

DİĞER

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Hâmdülillâh oldı leb-rîz-i feraḥ ser-tâ-be-ser
Şimdi ‘âlem şulb-ı şâhen-şeh-i dil-agâh ile

- 2 Tâmdır târîh-i mevlûdın Nebîlâ söyledim
Ber-murâd oldu bu ‘ âlem nesl-i Maḥmûd Şâh ile
1226

60

DİĞER

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Yümn ile mevlûdı mesrûr eyledi ‘ âlemleri
Feth ü nuşret ola yâ Rab tev’em-i Sultân Murâd
- 2 Gûşıma târîhi böyle geldi bâlâdan Nebîl
Mâye-i sûr oldu her sû maḥdem-i Sultân Murâd
1226

61

**TÂRÎḤ BERÂ-Y-I ŞADÂRET-İ RUMELİ ḤAZRET-İ ḤAFÎD
EFENDİ**

Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün

- 1 Cihânda Ḥazret-i Maḥmûd Ḥân-ı Ğâzîniñ
Derûn-ı mülhemi tevfiḳ-i Ḥaḳḳa me’vâdır
- 2 Muvaffaḳ oldığı ol şâh-ı ma‘ delet-kârıñ
Umûr-ı ehline tefvîzden hüveydâdır
- 3 Mu‘ azzez eyledi bir zâtı ḥükm-i şer‘ ile kim
Dilinde ‘ ilm ile faẓl âşinâ-yı taḳvâdır

- 4 Hükem-şinâs-ı şerî' at Hafîd Efendi kim
Vücûdî şadr-ı mu' allâya zîver-efzâdır
- 5 Olursa kulzüm-i ' irfânı kaatre-pâş-ı kemâl
O kaatre sâire nisbet mişâl-i deryâdır
- 6 Muvaffak olmağa şahid hûlûş-ı kalbi yeter
Netîce bahş olan ' âlemde şıdk-ı da' vâdır
- 7 Nebîl yazdı bu târîhi bi'l-bedâhe hemân
Hafîd Efendiye bu şadr-ı Rûm ahrâdır

1226

62

**TÂRÎH BERÂY-I İSTİHLÂŞ-I MEDÎNE-İ MÜNEVVERE EZ-
EYÂDÎ-İ HAVÂRİC**

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Disünler havf-ı tîğ-ı şavlet ile ser-be-ser dehrîñ
Ser-efrâzânı hep râm oldu cünd-i Hân Maḥmûda
- 2 Muvaffak oldılar ber-vefk-i dil-hâh-ı şeh-i ' âlem
Bu nuşret vevk-i i' lâm oldu cünd-i Hân Maḥmûda
- 3 Zamân-ı tenfîz emrin aḳdem-i âmâl idüp söyler
Zemîn pâmâl-i akdâm oldu cünd-i Hân Maḥmûda
- 4 Tavâfa Ka' betü'l-uşşâk olan ol ravza-i pâki
Varınca cevşen iḥrâm oldu cünd-i Hân Maḥmûda

- 5 Olup Bercîs-i çarhıñ zîb-i kilki haşre dek yazsun
Bu hizmet bâ' iş-i nâm oldı cünd-i Hân Maḥmûda
- 6 Hele kâr-ı havâric ḥâric ez-ta' bîr olup itmâm
Yine elṭâf-ı Hâk tâm oldı cünd-i Hân Maḥmûda
- 7 Nebîlâ söyledim târîḥ-i tâmın ḥamd idüp ben de
Medîne cây-ı ârâm oldı cünd-i Hân Maḥmûda
- 1227

63

DİĞER

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Hâdim-i beyt-i Resûlullâh idüp elṭâf-ı Hâk
Eyledi şâh-ı cihân Maḥmûd Hânı kâm-bîn
- 2 Secde-i şükr ile bir târîḥ yazdım ey Nebîl
Sürdi yüz pây-ı Resûlullâh ceyş-i müslimîn
- 1227

64

DİĞER

- Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün
- 1 Şehr-yâr-ı ' azamet-güster ü gerdûn-mesned
Farḳ-ı eflâkdedir bâr-geh-i Şâh Maḥmûd

- 2 Şâh-ı cîne ide şad-çîn-i cebîn-i naḥvet
Ya‘ ni bir çâker-i zerrîn-küleḥ-i Şâh Maḥmûd
- 3 Kimse toz konduramaz üstine ol bendesi kim
Cebhe-pîrâdır aña ḥak-i reh-i Şâh Maḥmûd
- 4 Reh-i mesdûdı açıldı hele Beytullâhıñ
Gördi bu luṭf-ı Ḥudâyı nigeḥ-i Şâh Maḥmûd
- 5 Ḥaremeyniñ olıcaḳ ḥademi eslâfı gibi
Şükr ile oldı zemîn secde-geh-i Şâh Maḥmûd
- 6 Yazdı bu vech ile tâm kıl-k-i Nebîl târîḥin
Sürdi yüz Beytullâha sıpeḥ-i Şâh Maḥmûd

1227

65

TÂRÎḤ-İ VEFÂT-I EBÛ BEKİR SÂMÎ PAŞA

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Bir vezîr İbnü’l vezîr ‘azm eyledi ‘uḳbâya âḥ
Reşk iderdi râyına her Âşâf-ı pür-iḥtişâm
- 2 Şıdk ile nâm-dâş-ı Ḥazret-i Şıddîḳ kim
Devlete olmuş idi ḳâ‘ im-maḳâm-ı nîk-nâm
- 3 Şeyḥ idi faẓl u ḳademle âşâfân-ı ‘aşrına
Ḳadrine eylerdi şâhen-şâh-ı ‘âlem iḥtirâm

- 4 Rütbe-i fazl-ı bülendin haşre dek iş'âr ider
Maḥlâş-ı Sâmi ile şî'rindeki feyz-i kelâm
- 5 Kışver-i ma' nî qalem-revdi vezâretle aña
Mâlik-i seyf ü qalem olmuşdı ber-vefk-i merâm
- 6 Câ-y ide zîr-i livâ-yı Hâzret-i Peyğamberi
Hişşe-dâr-ı lutf u ihsân eyleyüp Rabbü'l-enâm
- 7 Tâ-m olur târîhi fikr-i ḥazf-ı ismiyle Nebîl
Bû Bekir Paşa bula firdevsde Sâmi maqâm

1229

66

TÂRÎḤ-İ VEFÂT-I RUḤİYYE ḤÂNIM

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Duḡter-i pâkizesi Tâhir Efendiniñ âh
Qaldı bu sûz-ı kulûb gitdi Ruḡiyye Ḥânım
- 2 Tâze iken gülşen-i 'ömrine irdi ḥazân
Gonçe-i rûyı şolup gitdi Ruḡiyye Ḥânım
- 3 Girye Nebîlâ güher-rîz ola târîhine
'Âzime-i 'adn olup gitdi Ruḡiyye Ḥânım

1229

67

TÂRÎH-İ VEFÂT-I LAÎF MOLLA

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

1 Câmî' -i pâk-ı Sovuqqıyı imâmı göçdi âh
Az gelür dehre Laîf Mollâ gibi şahş-ı nazîf

2 Mâlik-i sırr-ı tarîkat oldı zıkr-i kalb ile
Salik-i râh-ı haqîkat idi ol merd-i zarîf

3 Ol melek-ıaşlet tecerrüd 'âleminde şâh idi
İde 'adnı vuşlat-ı hûrân aña cây-ı mazîf

4 Bâtını ma' mûr idi keşf itdi vaqt-i rıhletın
Aldı mebtûnen şehâdet ecrin ol zât-ı şerîf

5 Bir cemâ' at-ı kudsiyân geldi Nebîl târîh için
Şahın-ı huldı secde-gâh ide İmâm Abdü'l-laîf

1229

68

TÂRÎH-İ VELÂDET-İ AHMED TEVFİK

Me'f ülü / Fâ' ilâtü / Me'f ülü / Fâ' ilâtü

1 Müjde Velî Efendi ol fâzıl-ı cihânın
Bir necl-i ercümendi tahkîk kevne geldi

2 Rüşd ü sedâdı mâder-zâd oldığı 'ayândır
Vechi idüp bu sırrı taşdîk kevne geldi

3 Nâz eyleyüp dokuz mâh emr-i Hudâya bakdı
İndikde vâlideynin teşvîk kevne geldi

4 Hayrû'l-ḥalef idüp Hâk kılsun mu'ammer anı
Vaḳti gelince olmaz ta'vîk kevne geldi

5 Milâdına Nebîlâ târîḫ-i tâm söyle
Aḥmed olup refîḫ-i tevḫîk kevne geldi

1229

69

**TÂRÎḤ-İ MUVAḲḲÎT-ḤÂNE DER-HİŞÂR İNŞÂD DÜRRÎ-ZÂDE
ŞEYḤÛ'L-İSLÂM ABDULLÂH EFENDÎ**

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Şeh-i deryâ-himem Sulṭân Maḥmûd Ḥân-ı ḡâziniñ
Çü emvâc-ı biḥâr-ı 'ömrin ilâhî şümâr eyle

2 O zıll-ullâh-ı Cem-câhıñ sen ey mihr-i felek her gün
Baḳup bu irtifâ'-ı şânına reşkinden 'âr eyle

3 Münebbih istemez îḳâza ol şâh-ı dil-âḡâhı
Anıñ zâtıyla her sâ'at sen ey taḥt iftiḫâr eyle

4 Muvaffaḳ oldı Dürrî-zâde gibi şeyḥÛ'l-islâma
Gel ey kilik-i hüner vaşfıyla kesb-i iştiḫâr eyle

5 Veliyyü'n-nimet-i 'âlemdir Abdullâh Efendi kim
Yazup Dürrî şenâsın zîb-i ḡuş-ı rûz-ḡâr eyle

- 6 İfâde hiç fazlından anıñ yek-kaatre mümkün mi
Gerek her sözde var biñ baħr-ı ma‘ nî âşikâr eyle
- 7 Değil kâbil daķıķa şâniyeyle vâsfı diķķatde
Gerekse artırup peyveste-i ĥadd-i hezâr eyle
- 8 İdüp rakķâs-ı çarħıñ mihr ü mâhı ķurta-i gûşı
Derinde ey felek deryûze-i leyl ü nehâr eyle
- 9 Muvakķit-ĥâne-i nevle ĥişârı eyledi iĥyâ
Gelüp kılda temâşâ vaşfı bî-iĥtiyâr eyle
- 10 Leţâfetle leb-i deryâda gûyâ bir içim şudur
Boğaz içre gelüp ey teşne-i seyri ķarâr eyle
- 11 Kenârımda bir şûĥ-ı daķıķa-dâna dönmüşdür
Dimişler baħre revnaķ-sâz-ı âgûş-ı kenâr eyle
- 12 Bu söz çalındı gûş-ı ehl-i şavma şît-ı nâmından
Bilüp her vaķti var def‘ -i ģumûm-ı intizâr eyle
- 13 ‘Umûmîdir bu iĥsânı ĥişâra inĥişâr itme
Değildir kâbil-i ta‘ dâd meyl-i iĥtisâr eyle
- 14 O gerdûn-mesnediñ bu pertev-i iķbâlini yâ Rab
Dem-â-dem ĥûre-baĥş-ı çeşm-i mihr-i tâb-dâr eyle

- 15 Nebîlâ âb-ı gevherle yazıldı tâm târîhi
 Muvakkît-hâne-i nev-resmi gör seyr-i Hîşâr eyle
 1230

70

TÂRÎH-İ VEFÂT-I ŞADRÜDDÎN BEG

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Eyledi 'azm-ı beğâ bir mîr-i memdûhü'ş-şiyem
 Raḥmet-i ḥaḳḳı idüp kendüye aḳşâ-yı merâm
- 2 Ya'ni Şadrüddîn Beg ol seyyid-i 'âlî neseb
 Nesl-i pâk-i şadr-ı esbak Pîr Pâşâ-yı benâm
- 3 Zâtına virmişdi eşref-zâdelik daḥi şeref
 Eylese firdevse ecdâd ile âheng-i ḥırâm
- 4 Raḥmet-i Ḥaḳ ḥişşe-dâr-ı bûy-ı iḥsân eyleyüp
 Ola gül-zâr-ı behiştî cây idüp gül-çîn-i kâm
- 5 İtdi târîhi Nebîlâ medd-i âhımıla şudûr
 Ola Şadrüddîn Bege darü's-selâm yâ Rab maḳâm
 1230

71

TECDÎD-İ TEKYE-İ MERḤÛM ŞEYḤ 'ATÂ DER-KAÑLICA

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Şeh-i şâhân-ı 'âlem Ḥazret-i Sultân Maḥmûduñ
 Olur bây u gedâ cûdundan elbet vâye-dâr-ı sûd

- 2 Odur kıtb-1 zamân kim devr-i pergâr-1 havâdişden
Anıñ zât-1 hümayûn-1 felek der-gâhıdır maşsûd
- 3 Bülend-iqbâl ile ber-vefk-i şâhândır o zıll-ullâh
Ola zıll-1 hüma-yı şevket-i bâlâ-revi memdûd
- 4 Şu rütbe muştezâ-yı ‘adli ma‘mûr-1 harâb eyler
Cihândan cây-1 vîrân ister ise yevm olur nâ-bûd
- 5 Huşûşâ bu maşâmı itdi ihyâ Şeyh ‘Atâ merhûm
Velî ol zât aşhâb-1 velâyetden idi ma‘dûd
- 6 Görüp meylin harâba itdi tecdîde o şeh himmet
Bu hayrı rûh-1 Şâh-1 Nakş-bendi eyledi hoşnûd
- 7 ‘Ubeydullâh Ahrâr ile bi’l-cümle ‘azîzânıñ
Değil mi sırları bu tekyede erbâbına meşhûd
- 8 Olup maşrûm zevk-i hamse dest-i redd-i mürşidle
Odur remz-i leâ’if olma ey cûyâ-yı Hâk merdûd
- 9 Derûnı halvet-i der-encümen mir‘ât-1 sâf eyler
Der-i gayri idince sırr-1 ezkâr-1 hafî mesdûd
- 10 Dil-i âgâha vâşıldır geçenler şît-1 hestîden
Karîn-i baır olınca maşv olur cûş u hurûş-1 rûd

- 11 Veled peydâ idüp bu mekteb-i ‘irfâna kalbinde
Sebak-ğânân-ı ihlâş oldu ğatm-ı ğâcede mevcûd
- 12 Esâs-ı devleti şân ile kesb itdikçe istihkâm
Mu‘ammer ide bânîsi o şâhı Ğazret-i ma‘bûd
- 13 Nebîlâ kalbime târîğî bâlâdan sünûğ itdi
Mücedded eyledi bu cây-ı vâlâ ğadri Ğân Mağmûd
- 1231

72

PÂYE-İ MEKKE-İ MÜKERREME BE-ĞAĞĞÂĞ RÂĞIM EFENDİ

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 Bi-ğamdillâğ devr-i Ğazret-i Mağmûd Ğandır bu
Ağıldı şâğ-râğ-ı beyt-i Ğağ pîrâye-i Mekke
- 2 O zıll-ullâğdır şâğ-ı zamân kim iftiğâr eyler
Aña ğıdmetle kim fağr-ı zemîndir sâye-i Mekke
- 3 Bilürdi şıdğını şâğ-ı cihân Râğım Efendiniñ
O zâta itdi feyz-i rütbesin sermâye-i Mekke
- 4 ‘Ulüvv-i ka‘bın i‘lân itdi pâyeyle ma‘ârifde
Aña elğâf-ı Ğağdır ğışşe-i bî-ğâye-i Mekke
- 5 İdenler şıdğ-ı niyyet pâyeden ol pâye mülğağdır
Olur züvvâre gerçi anda rağmet-vâye-i Mekke

6 Kıyâs olmaz hulûş-ı sâfdır ol şâha çün zemzem
Müsâvî mi şerefde kurb ile hem-sâye-i Mekke

7 Nebîlâ çıktı şakķ-ı hâmeden târîh-i bâlâsı
Becâ Râķım Efendi aldı bâ-ķatt pây-e-i Mekke

1231

73

TÂRÎH-İ SÂHİL-SÂRÂ-Y-I ŞEYHÜ'L-İSLÂM ÂŞİM EFENDİ

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Sudûruñ ser-bülendi Hâzret-i Âşım Efendiniñ
Ķudûmı şadr-ı Rûma mâye-baķş-ı iftiķâr oldı
- 2 Bi-ķaķķ-ı Ka'bet'ullâh-zâde-i Mekkî Efendi kim
'Ulüvv-i ka'b ile bir zât-ı şâhib-iştihâr oldı
- 3 Odur rükn-i rekîn-i dîn maķdûm-ı felek-temkîn
Vüfûr-ı 'aķl u rüşdi ğıbķa-fermâ-yı kibâr oldı
- 4 Kıyâs olsa tefevvuk itdiĝi rüşendir aķrâna
Dinür mi encüme hem-ķadr-ı mihr-i tâb-dâr oldı
- 5 Maķarr-ı zât-ı vâlâsı bu sâhil-ķâne-i zîbâ
Esâsından olunca maķv u işbât üstüvâr oldı
- 6 İden pür-mevc-i hayret 'aksidir mir'ât-ı deryâyı
Bu dil-cû resm-i nevle zîb-i âĝûş-ı kenâr oldı

- 7 Şabâdan bu maķâmıñ şemm idüp bûy-ı gül-i naķşın
Uşûl-i bûlbüle devr-i hışâr âġâz-kâr oldu
- 8 Hezâr-ı zârı mumlar hâhiş-i zevk-i şehir-gâhı
Mücessemde şabâhü'l-hayr hem-feyz-i bahâr oldu
- 9 Haber virmiş mi bûlbül rif' at-i gülmiñ-i der-gâhın
İdüp 'arz-ı taķassür gonceler merkûz-ı hâr oldu
- 10 Suķût eyler kuşûrın fehm ile Kaşr-ı Havernâķden
Görüp rûh-ı Sinimmâr işbu resmi şerm-sâr oldu
- 11 Olinca vaşfa cârî hâmede hâl-i leb-i deryâ
Anıñ gûyâ-yı taşdıķı lisân-ı hem-civâr oldu
- 12 Neẓâret bî-naẓîr âb u hevâ müstaġnî-i ta' rif
Der-i devlet-me'âbı mültecâ-yı rûz-gâr oldu
- 13 Gelüp tebrîk için ol baķr-ı gevher-pâş-ı 'irfâna
Olan ruhsâre-sâ mânend-i mevc-i bî-şümâr oldu
- 14 Pey-ender-pey derûnı cılve-gâh-ı şevķ ü zevķ olsun
Meh ü hûrşide tâ kim cılve-geh leyl ü nehâr oldu
- 15 Kenâr-ı ķulzüm-i endîşede cây oldu târîķe
Bu beyt-i dil-nişîn şâyân-ı resm-i i' tibâr oldu

- 16 Ziyâde bir güzel târîh düşdi mışra‘ -i evvel
Nebîlâ mışra‘ -ı şânîde tâmı âşikâr oldu
- 17 Metîn ‘ Âşîm Efendi yaptı nev-şayfiyye sâhilde
Bu nev-şayfiyye kim zînetde sû-yı Hışâr oldu

1231

74

**TÂRÎH-İ VELÂDET-İ ŞEH-ZÂDE KUTB-I ZAMÂN SULTÂN
SÜLEYMÂN**

Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün

- 1 Şehen-şâh-ı cihân Sultân Maḥmûd Hân-ı Ğâzi kim
Çıkınca Âdeme ecdâdı cümle yâr-ı şâhândır
- 2 Hünerle rûḥ-ı eslâf-ı kirâmın itmede iḥyâ
Ma‘ ârif-pîşe ‘ adl-endîşe Sultân İbn-i Sultândır
- 3 Kerâmetdir uḳûl ‘ âcizdi tanzîminde dünyânıñ
Bu da‘ vâya muvaffaḳ oldığı âşârı bürhândır
- 4 Nizâm-ı mülke şûret virdi ol sır-dâş-ı İskender
Aristo şafvet-i mirât-ı ‘ irfânında ḥayrândır
- 5 Reh-i mesdûdı vaḳtinde açıldı Ka‘ betu’llâhıñ
Odur ḳutb-ı zamân kim kıble-i şâhân-ı devrândır

- 6 Hudâdan nâsa bir luṭf oldu kim zât-ı hümâyûnu
Ser-â-ser ‘ aczimiz îfâ-yı şükrinde nümâyândır
- 7 Selef farṭ-ı zekâsın itseler idrâk dirlerdi
Felâtûn şît-ı rüşdinden derûn-ı ḥamde pinhândır
- 8 Bu ‘ aşra gelse Keykâvûs emîn-i maṭbah eylerdi
O şeh kim kâse-lîs-i cûdı şad Fağfûr u Hâḳândır
- 9 Bi-ḥamdillâh yine şulbindan ol sulṭân-ı âgâhıñ
Ḳudûmı ‘ âleme şeh-zâdeniñ iḥsân-ı Yezdândır
- 10 Dönüp ber-vefk-i maṭlab vâye-dâr-ı feyz olur herkes
Bu müjde mâye-i şevḳ ü sürûr-ı çarḫ-ı gerdândır
- 11 Ḳımât-ı medhini ol nûr-ı çeşm-i ‘ âlemiñ gerdûn
Şuâ‘ -ı neyyir-i ḥûrşidden nesh itse şâyândır
- 12 Hudâ şeh-zâdegâniñ göstere ‘ ömr-i ṭabî‘ îde
Bu elṭâfa sezâ vâlidleri ol şâh-ı zîşândır
- 13 Sürûrumdan Nebîlâ söyledim bu tâm târîḫi
Şafâ-res bu cihâna maḳdem-i Sulṭân Süleymândır

75

TÂRÎH-İ BİNÂ-YI SÂHİL-SARÂ-Y-I BEŞİKTAŞ

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Şeh-i deryâ-himem sâhil-sarâyın eyledi âbâd
Yanup sûz u dilin ' arz eyleyince irdi maşşûda

- 2 Nebîlâ ' aks-i hâme şafha-i târîhden düşdi
Ola cây-ı şafâ şayfiyye-i nev Hân Maḥmûda

1232

76

DER-GÂH-I MU' ALLÂ DER SÂHİL-SARÂ-Y-I BEŞİKTAŞ

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Mışra' -ı bercestedir târîh-i tâmı muḥtevi
Yapdı el-ḥaḳ cûd-ı Maḥmûd Hân bu der-gâh-ı nevî

1232

77

ZUHÛR-I MERḲAD-İ ŞERÎFÜ'Ş-ŞEYḤ AḤMED EL-BUHÂRÎ

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Şehen-şâh-ı mu' azzam Ḥazret-i Sulṭân Maḥmûd Hân
Ola zıll-ı Ḥudâdır ḥaşr olunca sâyesi memdûd

- 2 Penâh-ı müstemendân-ı zamân İskender-i devrân
Cihânda ola bâb-ı zinde-gânı ḥaşmına mesdûd

- 3 O gevher-pâş-ı iḥsân baḥri eyler berrile yek-sân
Olinca dest-i cûdı maḥrem-i naḳdîne-i mevcûd

- 4 Yed-i fikre ola râmı nizâm-ı devleti sübhâ
Le'âlî-i hikem hep silk-i tevfiğe olup menzûd
- 5 Yine olmaz tınâb-ı bâr-geh-i rif' at ol şâha
Olursa târ-ı şemse rişte-i enzâr eğer meşdûd
- 6 Ulü'l-emre itâ' at naşş ile farz oldu insâna
Bunu inkâr idenler der-geh-i Hâkdan olur maîrûd
- 7 Hudâ zıkr itdi ta' zîm-i Resûlullâh ' aqîbinde
İdüp sırr-ı velâyetden o şâhı vâye-dâr-ı sûd
- 8 Şeh-i şâhib-kerâmet mâ' il-i lutf u ' adâlet kim
Nazîrin görmedi devr ideli bu çarh-ı nâ-asûd
- 9 Berîn ez-cümle takrîr eyleyim sen zîb-i gûş eyle
Alındı şâhibin irzâ ile bu hâne-i maîhdûd
- 10 Olup vakfından istidlâl ile ihrâc-ı hedm oldu
Zuhûr itdi derûnında hemân bu kabir-i feyz endûd
- 11 Olan bu hâneye mâlik bu kabre olmayup vâkıf
Sinîn-i vâfire gözden bu zât olmuş idi mefkûd
- 12 Bu yatdıķça hıdemâsının ' ömrin füzûn itsün
Yeñiden türbe-i vâlâ yapıldı hâne-i ma' hûd

- 13 Olup engüşt-i hayret ber-dehen herkes bu ahvâle
Kerâmât-ı bülend-i pâdişehden itdiler ma‘ dūd
- 14 Ser-â-ser şoñra teslīm eyledi cûyâ-yı tahkîkî
Bulup Zeyl-i Şakâyıkda olunca vâsıl-ı maşşūd
- 15 Buḥâradan gelüp bu zübde-i ebrâr Şeyḥ Aḥmed
Olunmuş ḥânesi içre defn-i ḥâk-i müşg-âlūd
- 16 Dokuz yüz sâle doḡsan dōrt olunca zamm vefât itmiş
Bu ‘ âlemden olup dâmen-keş ol cûyende-i ma‘ būd
- 17 Yapup ḥuld-âşiyân Sulṭân Murâd Ḥân üstine ḡubbe
Mürûr-ı vaḡt ile ol ḡubbeden olmuş eşer nâ-būd
- 18 ‘ Ayân oldu bu zât oldıḡı ta‘ f maḡallinden
Gelür ḡabr-i laṭifinden dimâḡ-ı câna bûy-ı ‘ ūd
- 19 Şehen-şâh-ı cihân bir gevher-i yek-tâya mâlikdir
Şuâ‘ -ı feyz-i rûḡaniyyeti erbâbına meşhūd
- 20 Baḡup ta‘ zîmine himmetlerin mebzûl iderler hep
Bu ḡayrından ḡurûh-ı evliyâullâh olup ḡoşnūd
- 21 Ziyâ-baḡş ola mihre meh-çe-i râyât-ı iḡbâli
Münevver eyledikçe ‘ âlemi şâh-ı felek maşşūd

22 Cihân durdukça dursun zîb-i taht-ı salţanat olsun
Olup zâhir derûnında olan her maţlab-ı mes‘ûd

23 Nebîlâ söyledi kûtb-ı zamân târîh-i itmâmın
Bulup yaptı bu cây-ı ‘ârif-i âgâhı Hân Maḥmûd

1232

78

TÂRÎḤ-İ DİĞER BERÂY-I MERḲAD-İ MEZKÛR

Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün

1 Şâh-ı gerdûn-‘atebe Ḥazret-i Hân Maḥmûduñ
Olmada ḥâk-ı deri nâşiye-zîb-i şâhân

2 Görmedi çeşm-i felek zât-ı hümâyûnı gibi
Bir şehen-şâh-ı kerem-güster ü Dârâ-der-bân

3 Şânını devletiniñ ‘aqlı bülend itmededir
Nice teşbîh olunur her şeh-i iqlîmistân

4 Aldı bu ḥâneysi seyr eyle o zıll-ullâhı
Ḳalbine sırr-ı velâyet olıcaḳ feyz-resân

5 Kimseniñ olmadı ma‘lûmı nedir maḳşad-ı şâh
Hedmine emr-i hümâyûnı idince cereyân

6 Ḳabrini itdi kerâmet ile bu zâtıñ iḥrâc
Kenz-i medfûn gibi olmuşdı bu menzilde nihân

- 7 Şâhibi aldı bahâsın talebinden efzûn
Halk ile sonra bakup oldu bu hâle hayrân
- 8 Nâmı Şeyh Ahmed olup ‘ârif-i billâh idigin
Eylemiş kilik-i hüner Zeyl-i Şakâyıkda beyân
- 9 Bildiler bu idigin fikr-i dakîk aşhâbı
Semt-i kabrinde muharrer olıcağ sû-yı kapân
- 10 Ma‘bedi medfen olur zümre-i ehlullâhın
Mülk-i fânîden eğer itseler âheng-i cinân
- 11 Bu dağ defn olıcağ hânesine Hân Murâd
Eylemiş kubbe yapup üstine ta‘yîn-i mekân
- 12 Kim bilür olduğunu hâne-i mezkûr içre
Mahv olup ölmüş iken merkadî bî-nâm u nişân
- 13 İtdi ta‘zîm ile ihyâ bu makâm-ı pâki
İdicek türbesin ol şâh binâyâ fermân
- 14 Sırr-ı zikri müteveccih görür etrâfında
Kabri bu buğ‘ada ol zâtın ola zîb-i miyân
- 15 Bunuñ izhârı kerâmet mi değildir yâ nedir
Ey olan kudret-i hallâk-ı cihâna nigerân

- 16 Berķi görmez gözi gûş eylemeyince ra‘ dı
Bî-başar böyle heyûlâya dinür mi insân
- 17 Eşer-i kil olamaz perde ziyâsı mihre
Olmaz erbâb-ı nazar semt-i hilâfa pûyân
- 18 Bu‘ da ma‘ dûd-ı kerâmât-ı şeh-i ‘ âlem olup
Kalmadı kuvvet-i kudsiyyesine şekk ü gümân
- 19 Himmeti hâzır ola cümle ricâlullâhın
Celb idüp onları ta‘ zîm-i şehen-şâh-ı zamân
- 20 Hakkı evşâfi edâ eylemiş emr-i mecâl
Şıdk ile ğayri du‘ âsın idelim vird-i zebân
- 21 İde ikbâli ile ‘ ömrini Allâh efzûn
Bulmada sâye-i ‘ adlinde cihân emn ü emân
- 22 Her taraftan kesilüp desti ola işi tamâm
Virmeye haşmına Hakk kuvvet-i tahrîk-i benân
- 23 Oldı târîhi Nebîlâ baña ilhâm-ı Hudâ
İtdi bu cây-‘ ayân keşf ile sultân-ı cihân

TARÎH-İ DİĞER BERÂY-I MERKAD-İ MEZKÛR

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Eylemiş âgâh esrâr-ı velâyetden Hudâ
Hâzret-i Sultân Maḥmûd Hân gerdûn-mesnedi
- 2 ‘Adli mıṣbâḥ-ı hidâyetdir o kûṭb-ı ‘âlemiñ
Meh-çe-i râyâtı pür-nûr ide necm-i Ferḳadi
- 3 Nâsa i‘lân itdi şimdi kuvvet-i kudsiyyesin
Zâhir itdikde derûn-ı ḥânedan bu merḳadi
- 4 Hâzretü’l-Şeyḫ Aḥmed kim Buḥârâdan gelüp
Medfeni olmuşdı fevtinde bu cây-ı ma‘bedi
- 5 Eylemiş gencîne-i medfûn gibi devrân nihân
Hâk-i ḳabrinde görünce feyz-i ḳadr-i ‘ascedi
- 6 Naḳş-bendi tekyesiyle ḳabrini yaptı o şâh
Ḳadrine bürhân-ı meşhûd eyleyüp bu meşhedi
- 7 Haşre dek oldıkça zîb-efzâ-yı taḥt-ı saltanat
Hem-dem olsun aṭvel-i ‘ömre şafâ-yı sermedi
- 8 Harf-i mevḳûṭunda zâhirdir dü târîḫ-i laṭîf
Yaz Nebîlâ ṭâḳına şâyestedir bu müfredi

- 9 Hân-ķâh-ı nevre ihyâ eyledi keşf eyleyüp 1232
 Kıldı nev Sultân Maḥmûd ķabr-i Şeyḥ Aḥmedi 1232

80

**TÂRÎḤ BERÂ-Y-I ḤÂN-ĶÂH-I NAĶŞ-BENDİYYE DER-
 MERĶAD-İ ŞERÎF-İ ŞEYḤ AḤMED BUḤÂRİ**

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Şeh-i şâhân-ı 'âlem Ḥazret-i Sultân Maḥmûduñ
 Alur sırr-ı velâyetden zamîri vâye-i bî-ḥad
- 2 Derûn-ı ḥânedan bu ķabr-i pür-envârıñ ızhârı
 Olunmuşdur kerâmât-ı bülend-i pâdişehden 'add
- 3 Vefât itmiş bu mevķi' de yapılmış üstine ķubbe
 Buḥârâdan gelüp irşâda bu Şeyḥ Aḥmed-i erşed
- 4 Murâd itdikçe gerdûn ḥabbeyi bir ķubbe itmez mi
 Tütınca 'aksini bu şûretiñ maḥv olmuş ol günbed
- 5 Şehen-şâh-ı cihân bâ-ķuvve-i ķudsiyye keşf itdi
 Olup nâ-bûd o ķubbe-ḥânedan ma' dûd iken merķad
- 6 Yeñiden türbe-i vâlâ ile bir ḥân-ķah yaptı
 İde feyz-âşinâ-yı ḥalvet-i der-encümen meşhed
- 7 İdüp Ḥaķ ḥaşre dek zîb-âver-i evreng-i Oşmânî
 Hemân faḥr eylesün zât-ı ḥümâyûn ile ol mesned

- 8 Nebîlâ nokta konmaz dir idim bu beyt-i ra' nâya
Hurûf-ı cevherîsinden dü târîh olmasa ma'şad
- 9 Mekân-ı Nakş-bendi Hân Maḥmûd eyledi ma' mûr 1232
Yapıldı oldu ihyâ merḳad-i mefḳûd-ı Şeyḥ Aḥmed 1232

81

TÂRÎḤ-İ ÇEŞME DER-ḤÂN-ḲÂH-I NAKŞ-BENDİYYE

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Şeh-i ' âlem aḳıtdı eyleyüp bu mevḳi' i ihyâ
Şafâ-yâb olsun ey leb-teşne cânın âb-ı şâfiden
- 2 Şenâsın şu gibi ezberle tertîb-i lisân eyle
Nedem kim maḥv ola sûz-ı nihânın âb-ı şâfiden
- 3 Nebîlâ ḥame işrâb eyledi bu tâm târîhi
Du' âsıyla al iç Maḥmûd Hânın âb-ı şâfiden

1232

82

TÂRÎḤ-İ VEFÂT-I MELEK ḤÂFİZ

Mef' ûlü / Fâ' ilâtün / Mef' ûlü / Fâ' ilâtün

- 1 Müfti-i Ḳaştamonı ol fâzıl-ı cihânın
Kim tutmadıysa ḳavlin semt-i ḥaṭâya gitdi
- 2 ' İlm ü ' amelle zâtı mümtâz-ı ' âlem idi
Sâlik olan bu işre râh-ı Hüdâya gitdi

- 3 Zann itme kim beşerdi Hâfız Melek Efendi
Terk itdi mâsivâyı kurb-ı Hudâya gitdi
- 4 Tahlîş idince kendin bu sıklet-i cisimden
Pey-rev olup sürûşa rûhı ‘alâya gitdi
- 5 Bir şavt irişdi nâ-gâh târîhidir Nebîlâ
Şimdi Melek Efendi mülk-i beğâya gitdi

1232

83

TÂRÎH-İ TECDÎD-İ SÂHİL-SERÂ-Y-I TOPKAPU

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Mecma‘ ü’l-bahreyn-i elţâf ü himemdir şâh-ı dîn
Cûdı cârî şu gibi sârî vücûd-ı âdeme
- 2 Pâdişâh-ı baħr u berr İskender-i hûrşîd-fer
Himmetidir sedd olan def‘ -i Ye‘cüc-i ğama
- 3 Kûlzüm-i pür-mevc-i gevher-pâş-ı ihsândır o şâh
Baħşış-i yek-rûzesi sermayedir şad Hâteme
- 4 Hâzret-i Sultân Maħmûd Hân-ı gerdûn-mesnediñ
Devr-i ‘adlinde cihân şükr eylemekde bu deme
- 5 Açdı sa‘yı Ka‘betullâhıñ reh-i mesdûdını
Şaldı şark u ğarba şıdk-ı niyyet ile zemzeme

- 6 ‘ Aks ider âyîne-i albinde h sn-i ŗ reti
 Ŗarf-ı zih n itmezden evvel keŖf-i sırr-ı m bheme
- 7 H Ŗre dek mest re almıŖdı ‘ ademde duğt-ı rez
 NeŖ’e-baĖŖ olsaydı eyy mı eğer vağt-i Ceme
- 8 BaĖr-ı c dında olan zevĖ-ı ma‘  Ŗı fikr id p
 H hiŖinden m rg-i  b ler h c m eyler yeme
- 9 Ser-be-ser tecd d olup s hil-ser y-ı T p apu
 Oldı Ŗ y n-ı niŖest ol p diŖ h-ı a‘ zama
- 10 B ni-i  Ŗr-ı H vern Ė  Ŗr-ı yed eyler idi
 Dest-ber-b l -y  desti bu es s-ı muĖkeme
- 11  n tecess m itmede naĖŖındaki feyzin bah r
 one-i Ŗ k ftesi itmez tenezz l Ŗeb-neme
- 12 R z u Ŗeb zer-t p-ı mihr   meh iki  v zedir
 Ben Ŗ reyy y  sez  g rmem bu c y-ı h rreme
- 13 R Ŗe-i b l-i h m  nesc ola t r-ı Ŗems ile
 Ya‘ ni p y-end ze ol Ŗ h-ı h m y n maĖdeme
- 14 H k-i p ya ‘ arz ider n h p ye-i arĖı felek
  Ŗr-ı iĖb li eğer muĖt c olursa s lleme

- 15 Baḳsa Zerḳa-i Yemâme irtifâ‘ -ı şânına
Pesti-i medd-i baṣar eylerdi anı mülzeme
- 16 Kelle-i a‘ dâsı olsun külh-i ḳahra nişân
Ṭûl-ı ‘ ömr iḥsân idüp Allâh o şâh-ı mülheme
- 17 Ḳâlib-ı merḡûba bir târiḡ-i sebk itdim Nebîl
Doldı şît-i Ṭopḳapu resm-i nev ile ‘ âleme

1233

84

TECDÎD-İ SÂHİL-SERÂ-Y-I ṬOPḲAPU

Müstef‘ ilün / Müstef‘ ilün / Müstef‘ ilün / Müstef‘ ilün

- 1 Ser-tâc-ı şâhân-ı cihân zıll-ı Hudâ Maḥmûd Hân
Bûs-ı ḳudûmıdır hemân dâ‘im recâ-yı Ṭopḳapu
- 2 Şâhen-şeh-i devrândır vâlâ-mekân sultândır
Eflâk ile yek-sândır cây-ı şafâ-yı Ṭopḳapu
- 3 Yek-sân demek çespân mıdır da‘ vâsına bürhân mıdır
Gûş itmeḡe şâyân mıdır bu müddeâ‘ -yı Ṭopḳapu
- 4 Ḳadr-i maḳâm-ı pâdişeh bâlâ-ter ez-ḥûrşîd ü meh
Eflâki ḳor der-nısf-ı reh rif‘ atde cây-ı Ṭopḳapu
- 5 Der-bânlığın Dârâ ider dârât-ı nev-peydâ ider
Mihr-i cihân-ârâ ider olsa sezâ-yı Ṭopḳapu

- 6 Emr itdi ol şâh-ı güzîn tarh oldu resm-i dil-nişîn
İtdi cihânı püt-ţanîn şît-ı binâ-yı Țopkapu
- 7 Bağ kâlib-ı merġûbına döndi cihânıñ hûbuna
Mevzûn-reviş maĥbûbına nev-ţarz edâ-yı Țopkapu
- 8 Her şemse-i tâğ-ı nevi baĥre şalınca pertevi
Maĥv itdi mâh-ı şeb-revi reşk-i ziyâ-yı Țopkapu
- 9 Gezse Sinimmâr-ı ĥayâl destinde pergâr-ı ĥayâl
Eyler nigûn-sâr-ı ĥayâl resm-i fezâ-yı Țopkapu
- 10 Olsaydı bir ĥâlî yeri eylerdi çarĥ-ı serserî
Âyîne-i İskenderi zînet-fezâ-yı Țopkapu
- 11 Her bir hevâdan vâye-gîr esrâr-ı baĥreyne ĥabîr
Ĥayret-dih-i ebr-i maţîr bu mâcerâ-yı Țopkapu
- 12 Bu mevķi' ye bî-irtiyâb cennetden irmiş âb u tâb
Pîre virir feyz-i şebâb âb u hevâ-yı Țopkapu
- 13 Yok 'aynı gezse dehri hep geşt ile her bir şehri hep
Tâ Maverâü'n-nehri hep çeşm-âşinâ-yı Țopkapu
- 14 Deryâdaki nev' -i güher maĥşûl-i kân-ı sîm ü zer
Bir yerde top olsa eğer olmaz bahâ-yı Țopkapu

- 15 Her cây-gâh-ı müntaḥab nüzhet-geh-i Suğd u Şâbı
Gavṭa-i ubülle cümle hep olsun fedâ-yı Topkapu
- 16 Resm-i kühen tecdîd olur raḡş-âver-i nâhîd olur
Mengûş-ı mürvârid olur nazm-ı şenâ-yı Topkapu
- 17 Geldikçe şâh-ı kâm-kâr ol mültecâ-yı rûz-gâr
Neşr eylesün bûy-ı bahâr bâd-ı şabâ-yı Topkapu
- 18 Dâim Nebîl ol şeh hemân zevk ide durdukça cihân
Ḥaşmı ola ḡahra nişân budur du‘ â-yı Topkapu
- 19 Târîḡ-i tâmindan ‘adû olsun fetîli sû-be-sû
Şâhî güzel resm oldu bu sâḡil-serây-ı Topkapu

1233

85

**TÂRÎḤ BERÂ-Y-İ KÎTÂBE-İ ḲAPU DER-SERÂ-Y-İ HÜMÂ-YÛN-İ
ḤÂZRET-İ ŞEHEN-ŞÂHÎ**

Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün

- 1 Yazılsun âb-ı gevher ile târîḡe sezâdır bu
Mu‘ allâ bâb-ı dîvân-ḡâne-i zînet-nümâdır bu

1233

86

BERÂY-I KİTÂBE-İ GERMÂBE-İ HAZRET-İ ZILLU'LLÂHÎ

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Kalem hoy-gerde olmaz mı bu târîh-i müfdidir
 Karîn-i şevk-i Hân Maḥmûd ḥammâm-ı cedîdidir
 1233

87

BERÂY-I KİTÂBE-İ CÂME-GÂH HAZRET-İ PÂDİŞÂHÎ

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Geydi târîhi mücevher düğme sevb ez-luṭf-ı şâh
 Câ-yı Hân Maḥmûd der-zînet-nümâ nev-câme-gâh
 1233

88

**TÂRÎH-İ MEŞÎḤAT-I MEKKÎ-ZÂDE MUŞṬAFA 'ÂŞİM EFENDİ
 HAZRETLERİ**

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Mazḥar-ı tevḥîḳ-i Ḥaḳdır Ḥazret-i şâh-ı cihân
 Ḥaşre dek olsun bu taḥt-ı salṭanat-pîrâya zeyn
- 2 Manşıb-ı fetvâyı bir ḳadri bülende virdi kim
 Oldı el-ḥaḳ şadr-ı gerdûn pâye-i takvâya zeyn
- 3 Neşr-i Ḳul Muşṭafa 'Âşım Efendimiz ider
 Ḥâne-i pür-feyzi oldıḳça yed-i imlâya zeyn

- 4 Damen-i iķbâlini bûs eylesün mihr-i felek
Şubh-ı rûşen gibi oldu ferve-i beyzâya zeyn
- 5 Fikr idüp bu câh-ı vâlâ şâhibin hussâdîde
Nâmin eylerdi zarûrî harf-i istişnâya zeyn
- 6 Mesnedinde Bû Hanîfe-menķabet şâbit ola
Bu du‘ âdır her-dem efvâh-ı şenâ-gûyâya zeyn
- 7 Zâhir ızın-i müctehid târîh-i tâmindan Nebîl
Eylesün ‘ Âşım Efendi ismini fetvâya zeyn

1233

89

DİĞER

Mef‘ ûlü / Fâ‘ ilâtü / Mefâ‘ îlü / Fâ‘ ilün

- 1 Her bir umûrî ehline tefvîz gösterir
Tevfîķe Hazret-i Şeh-i devrân ķarîndir
- 2 Bir fâzıl-ı yegâne olup müfti-i zamân
‘ Âlem derinde nâşiye-sâ-yı zemîndir
- 3 Redd ü ķabûli cünbüş-i kilki ‘ ayân ider
Revnaķ-dih-i ķalem-rev-i şer‘ -i mübîndir
- 4 Târîhî bir işâret-i luţf ister ey Nebîl
‘ Âşım Efendi müfti-i dîn-i güzîndir

1233

**TÂRÎH BERÂ-YI İCRÂ-YI NÎL EZ-MAHMÛDÎYYE BE-
HİMMET-İ MEHMET ‘ÂLÎ PAŞA VÂLÎ-İ VÂLÂ-ŞÂN-I
EYÂLET-İ MİŞR-I FÂHİRE**

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 Şehen-şâh-ı cihân Sultân Maḥmûd Ḥân-ı Ğâzîniñ
Der-i cûdın ider deryûze-gâh İskender ü Dârâ
- 2 O kûṭb-ı ‘âlemiñ düstûr-ı mümtâz-ı felek ḳadri
Müşîri vâlî-i Mışrı ‘Âli Pâşâ-yı şâhib-râ
- 3 Rehi mesdûd-ı Beytullâhı açdı şıdḳ-ı niyyetle
Ḥavâric bildi bir şîr-i veġâ-girdâr imiş ḥakkâ
- 4 Ḥayâl itdikçe düşmen şu‘le-i meh-tâb-ı şemşîrin
Dilinde hem-çü kettân ıztırâb-ı nev olur peydâ
- 5 Ḥuşûşâ ravza-i pâk-i Resûle itdiġi ḥidmet
Du‘âya rûz u şeb erbâb-ı îmânı ider iġrâ
- 6 Derûna eylemişdi iştiyâḳ-ı rû‘yeti te’sîr
Bu şûret bendesin Mışra nihâyet eyledi ilkâ
- 7 İşitsün ṭop-ı ra‘d âşûbınıñ üslûb-ı ta‘lîmin
Ḥasedle düşmenân-ı dîn ü devlet çatlasun her câ

- 8 Bu ta‘lîmin dimiş İsfendiyâra görme hacletdir
Atup bu tîr-i Rüstem eftah-i ‘aynın idüp îmâ
- 9 Bu def‘a himmeti⁸⁸vâlâyı icrâda
Muḥâl ‘add iden aşḥâb-ı ḥasûdî eyledi rüsvâ
- 10 Ne ḳudret birden üç yüz biñ nüfûsı eylemek i‘mâl
Bu himmetdir dayanmaz bir Cibâl-i Şâhiḳa aşlâ
- 11 Virüp meşşâta-i tedbîri şûret.....⁸⁹
Yeñiden ümm-i dünyâ kesb-i ḥüsn itmekdedir ḥâlâ
- 12 Bu rüşd ile Aristoyı okutsa tâ elif-bâdan
Felâṭûnda derûn-ı ḥumda noḳşânın olur gûyâ
- 13 Bu şûret düzdiği mir‘ât-ı İskenderde ‘aks itse
Yapup ‘aynın olurdu sırr-i ḥikmetde o dem yek-tâ
- 14 Duḥûl-ı Nîl-âşinâsında baḥreyn ictimâ‘ından
Nüfûs-ı vâfire her sâl mâl ile olup ifrâ
- 15 Bu bir ḥayr-ı ‘azîm oldu ki bâlâyâ mûmâşildir
Ḥazâ’in şarf idüp bir Cedvel-i Sîm eyledi icrâ
- 16 Bulunmak zâtına vech-i şebah ‘âlemde müşkildir
Ḥudâ ḥalk eylemiştir zâtını mümtâz u müştesnâ

⁸⁸ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 1.

⁸⁹ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 1.

- 4 Bihzâdı iderdi resm-i ‘ işven
Levh-i ğama şûret-i heyûlâ
- 5 Reftârını zülf ider kıyâmet
Ser-rişte-i fitnedir ser-â-pâ
- 6 ‘ İydeyn mi kaşlarını tev’em
Doğmuş dü hilâl-i ‘ âlem-ârâ
- 7 İtmekdedür irtifâ‘ -ı hüsni
‘ Aks-i müjeler ruğında î mâ
- 8 Dir lebde nihândır Âb-ı Hayvân
Sebz-i haţı olsa Hızr-ı gûyâ
- 9 Sîm-âbda gösterir vaķârı
Dilde olan ıztırâb hâlâ
- 10 ‘ Aks-i müjem oldu hâme-i mû
Evşâf-ı miyânıñ itdim imlâ
- 11 Ey zülfi penâh-ı cân-ı ‘ âşık
Her bir şiken-âşiyân-ı ‘ âşık

II

- 1 Çekdikde o ğamze tîĝ-ı nâzı
Gûyâ siper eyledim niyâzı

- 2 Düşnâmı negam-şinâs-ı ‘ aşka
Âheng-i nevâ-yı çâre-sâzı
- 3 Dil-beste olup mağâm-ı zülfe
Kâr eyledi nağme-i hicâzı
- 4 Ol ğamze içün nazardadır hep
Tutsaydı gözi metâ‘ -ı râzı
- 5 Maḥmûr-ı ‘ itâba ḥaṭṭ-ı la‘ li
Derc eyledi nûkte-i cevâzı
- 6 Dâmânına fitneler dökülsün
Reftâra götür o ser-firâzı
- 7 Gîsûlara cây olursa gerden
Kâfûrına zabṭ ider Boğâzı
- 8 Şardıkça o mû-miyâna şardım
Fikrim gibi rişte-i dırâzı
- 9 Bir lu‘ b ile şayd ider hümâyı
Seyr eyle amân o ‘ işve-bâzı
- 10 Bir kâmet ile kıpar kıyâmet
Ebrû kıor işâret-i namâzı

- 11 Ey ruḥları câmi‘ -i leṭâfet
Ebrûları kıble-i zarâfet

III

- 1 Ser-rişte bulursa ger tegâfûl
Yek mûyî hezâr ider tegâfûl
- 2 Zülf-i siyeh e okutdı rahmet
Pek kâfir imiş meĝer tegâfûl
- 3 Kanın kurudurđı olsa zî-rûḥ
Eyler idi bahrı ber tegâfûl
- 4 Eflâke çıkardıñ âh u zârı
Ey mâh yeter yeter tegâfûl
- 5 Gîsûyı daḥi çıkardı başdan
‘Aqla idicek zarar tegâfûl
- 6 Çün tîr-i kazâ göze görünmez
Bî-kayd-ı siper gider tegâfûl
- 7 Pîşindedir ol hümâ-yı nâzıñ
Müstaĝni-i bâl ü per tegâfûl
- 8 Ol ĝamzeleriñ naẓar-gehinde
‘Arz eylese ger hüner tegâfûl

9 D ny y  har b ider de seyr it
Bilmez gibi b -haber teg f l

10  l itdi kırıldı M  ter ler
Mirri e ider e er teg f l

11 K l -y  hasende reng  almaz
S de ceber t  kimse almaz

IV

1  e m-i siyehi  iderse b -d d
G r z lm  o z lfe eyler isn d

2 T  ba dan a ardı c y-    r n
'A  k n la uraydı t  e Ferh d

3 Ser-ri te-i ser-zeni di  aysa
Leyli e  alaydı z lfi i y d

4   n n-  cef ya virdi  heng
Dil olalı na me-senc-i fery d

5 Reft rda s nesi a ılmış
Ge mem o hev dan itse ber-b d

6   den kesilince dest-i fitne
El virdi hele o  e m-i cell d

- 7 Dâmân-ı kıyâmeti tutar âh
Seyr it giderek o kıadd-i şimşâd
- 8 Mevķûf-ı rumûz-ı ğamzesiymiş
Âfât-ı fiten olur mı ta‘ dâd
- 9 Luţfında arar rumûz-ı cevri
‘Uşşâķ olalı cefâya mu‘ tâd
- 10 Kesmiş ise rişte-i ĥalâşı
Kıl beste-i zûlfi ğamdan âzâd
- 11 Serhengi olurdı rûķ-ı Mecnûn
Dîvâne duķûla olsa me‘zûn

V

- 1 Dîdemdeki eşki rûĝan itdiñ
Kandîl-i ĥayâli rûşen itdiñ
- 2 Şarkındılık itdi bûs-ı lebde
Ĝîsû-yı siyâhı reh-zen itdiñ
- 3 Olmaz mı şeb ol şabâķa ķurbân
Zûlfiñ açup ‘arz-ı gerden itdiñ
- 4 Maķv eyledi tûde-i ķarârı
Ol ğamzeyi berķ-i ĥırmen itdiñ

- 5 Pâ-mâl-i hırâm idüp beni âh
Ol şûha ğubâr-ı dâmen itdiñ
- 6 Dil oldı hayâl-i hâba hasret
Müjgân mı nevk-i sûzen itdiñ
- 7 Xalbin gibi Bîsütûn-ı ‘aşkıñ
Her sengini kûh-ı âhen itdiñ
- 8 Lenger süridüp hevâ-yı zülfî
Der-vaqt-i şeb ‘aqla yelken itdiñ
- 9 Dâğ oldı dehen-güşâ o yâre
Yek-pâre zebân-ı sûsen itdiñ
- 10 Ey ‘aşk hezâr âşinâsın
Bülbül gibi meşķ-i şîven itdiñ
- 11 Luţfuñ ola bî-şümâr ey ‘aşķ
İtdiñ beni şerm-sâr ey ‘aşķ

VI

- 1 Zülf eyledi baķr-ı ‘aşķı pür-cûş
Urdı ķaraya sefine-i hûş
- 2 Şeh-bâz-ı nîgehde üskûf olmaz
Ebrûlar anıñ ķün açıldı âĝûş

- 3 Vaşf-ı lebi gûş-vâr-ı la' l it
Güller o hevesle oldu pür-gûş
- 4 Bülbüllere bir haber uçursam
Gül-bang gönlümi itdi hâmûş
- 5 Mest-i nigehe göz açdırır mı
Çeşmân-ı siyeh o iki ser-hûş
- 6 Gîsûnıñ o meh de pençesinde
İşte bu hükûmet-i Kırakûş
- 7 Ol turreyi zîb-i dûş idince
Çok fitneyi itdi hâne ber-dûş
- 8 Şan gerdenidir o ke's-i kâfûr
Gîsû-yı mu' anber aña ser-pûş
- 9 Dil fikr iderek o mû-miyânı
Eylerdi hayâlini der-âgûş
- 10 Âhım o meh itdi peyk-i feryâd
Zühre bu hevâdan oldu bî-hûş
- 11 Terk eyle yeter yeter bu nağme
Gâyetde eşer ider bu nağme

VII

- 1 Ben gerçi nazarda bir ğubârım
Sencîde-i çeşm-i rûz-gârım
- 2 Maḥsûd-ı zamâne itdi ṭab‘ım
Elṭâf-ı Hudâya şerm-sârım
- 3 Nazmım ki felekde zîb-i serdir
Ben mürġ-i hü mâ-yı i‘tibârım
- 4 Ser-mest-i ṭabî‘atımdır ‘âlem
Neşr olmada bûy-ı iştihârım
- 5 Hem-lezzet-i mîve-i cinândır
Erbâbına şî‘r-i âbdârım
- 6 Bir nükteme biñ cihân fedâdır
Müstâġni-i fikr-i iftiḥârım
- 7 Hem-rütbem olur tamâm şimdi
İ‘câz-ı suḥanda çeşm-i yârim
- 8 Mest itdi beni ḥayâl-i şî‘rim
Hem-neş‘e-i bâdedir ḥumârım
- 9 Fikr ol gül-i tâze ḥande eyler
Bî-kayd-ı ḥazândır bahârım

- 10 İklîm-i suhan kalem-revimdir
Mânend-i Nebîl kâm-kârım
- 11 Hâmemele cihân-güşâ-yı nazmım
Sultân-ı felek-fezâ-yı nazmım

92

TERKÎB-BEND-İ MUHAMMES

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

I

- 1 Zîver-i gerdem-i billûrdur ol zülf-i siyâh
Nûrdan şîşededir sünbül-i cennet her-gâh
- 2 Tâbı hûrşîde olup dâğ-ı süveydâ-yı derûn
Vechiniñ sûziş-i 'aksiyle fetîl olmada mâh
- 3 Kâmet-i dil-keşîni ruḥşat-ı reftâr virüp
Bırağup sâyeyni âlûde-i ḥâk eyleme âh
- 4 Âh ol gânzeler âfet-res-i hûş oldu yine
Nedir ol tavr-ı levendâne o cân-gâh-ı nigâh
- 5 Âhdır bâ' iş-i ârâm-ı dil-i 'âşık-ı zâr
Şu' le-i ser-keş-i nâ-râm-ı dil-i 'âşık-ı zâr

II

- 1 Eyleme gânze-i ḥûn-rîzini düstûr-ı cihân
Ey nigâhında 'ayân âfet-i şad şûr-ı cihân

2 Serdi taḥḳîr-i ẖırâm itmede der-zîr-i ẓâdem
İtmesün ẓadd-i bülendiñ seni mağrûr-ı cihân

3 Hûn-ı dil cümle o çeşmân-ı füsûn-kâra fedâ
Olsa muḥtâc-ı şabûḥ ol iki maḥmûr-ı cihân

4 ẖaysı yolsuz düşürür râst-rev-i râh-ı hüdâ
Zen-i dünyâya ne meyl itdi o meşhûr-ı cihân

5 Olmağa lutf-ı Hudâ yâr u refîki ister
Ġâyet-i ‘ aşkı gönül ‘ aşk-ı ḥaḳîki ister

III

1 Şu‘ le-i reng-i ruh-ı âlîña sûzân olayım
Şekl-i pervânede bir bûlbûl-i gûyân olayım

2 Şiken-i turrede ser-dâde-i teslîm oldım
Bende kayd it beni de lutfuña şâyân olayım

3 Eyle şâyeste-i ‘ atf-ı nigeḥ ey ẓaş kemân
Nice bir ben hedef-i nâvek-i müjgân olayım

4 Rûz-ı ‘ ıyd oldı şalın serv-i ẖırâmân-âsâ
Reviş-i ẓadd-i dil-âvîziñe ẓurbân olayım

- 5 O temâyülle geh î mâ-yı selâm eyleyerek
Yüri ‘uşşâkıñı pâ-mâl-i hırâm eyleyerek

IV

- 1 Ey meh ahvâlimi cevriñle diğ er-gûn itdiñ
Âh-ı her-gâh ile ğâret-gin-i gerdûn itdiñ

- 2 Baña ol ğamze-i ğammâz ne işler kesdi
Bağrımı ħançer-i müjgân ile pür-ħûn itdiñ

- 3 ‘Âşıkı mahrem-i esrâr-ı kıyâmet iderek
Pây-mâl-ı revîş-i kâmet-i mevzûn itdiñ

- 4 Âh-ı ‘uşşâk nola perde ber-endâz olsa
Her-dem âheng-i cefâ itmeğ i kânûn itdiñ

- 5 Ğarâziñ cevri ü cefâ ise yeter ğayri yeter
Nesh-i âyîn-i vefâ ise yeter ğayri yeter

V

- 1 Fikr-i zülfiñle gezüp ħâhiş-i dîdâr itmem
Dil-i dîvâneyi ben pîr ü ħüşyâr itmem

- 2 Bâr olur bûlbûl-i şûrîdeniñ âhıyla baña
Bu sebebden güli ben zîver-i destâr itmem

- 3 Sînedir çâk-ı girîbâna sebep şevkimden
Şûret-i şekveyi bir vech ile izhâr itmem
- 4 Meşk-i şîvem iderim ravza-i endîşemde
‘ Aşk-ı bülbül gibi vâ-beste-i gül-zâr itmem
- 5 Çün hezâr-ı âhıma mevķûf değil fasl-ı bahâr
Âh-ı her-gâhıma mevķûf değil fasl-ı bahâr

VI

- 1 Tarķ-ı bî-dâda dü çeşmiñ gibi âfet mi olur
İki şeh hükmi ide bir mülke ‘ adâlet mi olur
- 2 Bir eli kabza-i şemşîr-i nigâhında imiş
Ėamze-i şûķ-ı siyeh-mest ile ülfet mi olur
- 3 Kışsa-i zülfine zeyl eyleme vaşf-ı kaddin
Gice kûtehdîr uzun boylı hikâyet mi olur
- 4 Göricek habt olurum vechiñi mânend-i Nebîl
Dilde tahrîk-i zebân itmeğe kudret mi olur
- 5 Şemm-i zülfîñle perîşân-dil olup hayrânım
Zülfîñe bend olanıñ hâli budur sulţânım

93

TERCİ' -BEND⁹⁰

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

I

- 1 Taфра-i berf ile  opdı ey hez r    blar
- 2 Berg-i verd u du hev landı yine ma l blar
- 3 Aldı t fl n-ı  it  deste g m  den t plar
- 4 Bir oyundur d rb  a   ret-i p -k blar
- 5 N -be-heng m g lsit na gelmes n ma b blar
- 6 Men' e her na l oldu destine hez r n   blar

II

- 1 Girdi semm r-ı se  b i re  ovukdan  fit b
- 2  ı madı tenn r-ı  ebden  ub  olınca m h-t b
- 3 Ak e itmez devre k l meclisde  heng-i  it b
- 4 S  iy  buzlanmadan destin deki la' l-i m z b
- 5 N -be-heng m g lsit na gelmes n ma b blar
- 6 Men' e her na l oldu destine hez r n   blar

III

- 1 Ru ları  k zs n hil l-i b de-i ser-  ardan
- 2 Bezmler germ olsun ol h r  id-ve  ru   ardan
- 3 Gel   n ka ma bu g nler '     -ı   m-  ardan
- 4 R z-g r   h lini fehm eyle bu g    ardan
- 5 N -be-heng m g lsit na gelmes n ma b blar
- 6 Men' e her na l oldu destine hez r n   blar

⁹⁰ Divanda terci' -bend ba lı ıyla yazıldı ı halde, bunun bir m seddes oldu u a ıktır.

IV

- 1 Ey Nebîl îhâm-ı vaşla bul maḥal şimden gerü
 2 Söylenür kış gicesi darb-ı meşel şimden gerü
 3 Dâmen-i gül-zâra söyletmeyiz el şimden gerü
 4 Zevk-i ḥammâmı buña kılsun bedel şimden gerü
 5 Nâ-be-hengâm gülsitâna gelmesün maḥbûblar
 6 Men'e her naḥl oldu destine hezârân çûblar

V

- 1 Baḥr-ı zehhâr-ı hüner ya'ni Ḥafîd-i kâm-kâr
 2 'Âlem-i imkâna mişlin az getürdi rûz-gâr
 3 Servi-i dehr ile eşcârı görüp bî-berg ü bâr
 4 Kâlbine ol dem sünûḥ itmiş bu beyt-i âbdâr
 5 Nâ-be-hengâm gülsitâna gelmesün maḥbûblar
 6 Men'e her naḥl oldu destine hezârân çûblar

94

MÜSEDDES⁹¹

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' îlü / Fâ' ilün

I

- 1 Tenvîr-i kâlb ideydi o ḥûşîd-i ṭal'atiñ
 İtmezdi tîre-rûz bu zulm ü meşakkatiñ
 2 Pür-âteş eyledi ten-i 'uşşâkı firkatiñ
 Seyr eyle gülde keşretini dâğ-ı ḥasretiñ

⁹¹ Divan'da bu başlığa 'müseddes' yazıldığı halde bentlerde vasıta beyitleri değiştiği için terkib-bend olduğu açıktır.

- 3 Eyle feżâ-yı sînede geşt ü güzâr-ı ‘aşk
Şâyeste-i teferrüc olur lâle-zâr-ı ‘aşk

II

- 1 Tervîc ider nifâkıñı ağyâr-ı bed-gümân
Şâyân-ı i‘timâd mı güftâr-ı hâşm-ı cân
- 2 Hâk itme der-zemîn-i hâkâret bizi amân
Bu dizginiñ nedâmeti çekme bir zamân
- 3 Reftâr-ı nâza sür‘atîñ aşlı şehânadır
Şemşîr-i ğamzeniñ gelişi kaçd-ı cânadır

III

- 1 Oldı serâb ‘âlem-i âbîñ şafâları
Bî-gâne-meşrebâ çekemem bu edâları
- 2 Maḥrûm-ı iltifât idüp âşinâları
Dil-sîr-i vuşlat itmedesin nâ-sezâları
- 3 Bu kec nighle cevri düşürmez idim saña
Ben doğrısı bu tavrı düşürmez idim saña

IV

- 1 Biz ol zamân ki hem-dem-i bezm-i vişâl idik
Bintü’l-‘ineble maḥrem-i bezm-i vişâl idik

2 Bâ-cünd-i neş'eyiz Cem-i bezm-i vişâl idik
Şâhib-nüfûz-ı 'âlem-i bezm-i vişâl idik

3 Yâd eyleyüp o demleri kıan ağla bir zamân
Fıkr eyleyüp bu rengi hemân ağla bir zamân

V

1 Çeşmiñ bilür misin nice bir bî-emândır
İmdâd iderse hısmıñ eğer pek yamândır

2 Tîğ-ı müjeñ ne rütbede bir hûn-feşândır
Rûyında cevher itdiği emvâc-ı câdır

3 Tâkât gelür mi ğamzeleriñ mekr ü âline
'Aklı giderdi Rüstemiñ alsa hayâline

VI

1 Kaşdıñ rakîble rûşen-i nâ-becâ mıdır
Bî-gâne-i muhabbet olan âşinâ mıdır

2 Şimdi Nebîl-i zâra bu tavrıñ revâ mıdır
İtmek fedâ-yı tîğ-ı teğâfûl sezâ mıdır

3 Ey şâh-bâz-ı nâz-ı şikâr eylemez misin
Deşt-i niyâzı geşt ü güzâr eylemez misin

95

TAHMÎS-İ ĞAZEL-İ NÛRÎ BEG

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

I

- 1 Dâ'imâ şaf-beste-i tertûbdır şâhân-ı 'aşk
 2 Tâ ebed olmağdadır ğavġâ-yı ser-bâzân-ı 'aşk
 3 Birisi gitse hezârı itmede i' lân-ı 'aşk
 4 Şanma kim hâlî kalur 'uşşâğdan meydân-ı 'aşk
 5 Haşre dek ta' kîb iderler birbirin merdân-ı 'aşk

II

- 1 Zâhid olmaz dîl-ber-i sem'e me'vâ-yı nüzûl
 2 Bu riyâ ile saña düşsün mü da'vâ-yı nüzûl
 3 İtmeyince şıdkı pây-endâz-ı pehnâ-yı nüzûl
 4 Eylemez her kalbgâhıñ menzilin cây-ı nüzûl
 5 Şâh-ı istiġnâ sipâh-ı mülk-i bî-pâyân-ı 'aşk

III

- 1 Devr-i Âdemden berü olmağda manşûrû'l-livâ
 2 Bi'z-zarûrî ser-fürû eyler cihân ser-tâ-be-pâ
 3 Zîr-i hükmünde nola maġlûb ise şâh u gedâ
 4 Ğâlib oldı 'asker-i tedbîr ü 'aqla muṭlaqa
 5 Râyet-i nuşret-nümâ-yı Hâzret-i Sultân-ı 'aşk

IV

- 1 Yalınız zann itme erbâb-ı nühâ mecbûr olur
 2 Dir dimez yerde beşer gökde hümâ mecbûr olur
 3 Emrini tenfîze bâ-hükm-i kazâ mecbûr olur
- 4 İmtisâl itmekliğe şâh u gedâ mecbûr olur
 5 Nâfizü'l-hükm olmada ol mertebe fermân-ı 'aşk

V

- 1 Eyleme bu kalb-i pür-âmâl ile fikr-i duhûl
 2 'Akl u tedbîr ü şafâ-yı bâl ile fikr-i duhûl
 3 Pek ba'îd olmaz mı bu eşkâl ile fikr-i duhûl
- 4 Ey hîred-mend eyleme bu hâl ile fikr-i duhûl
 5 Mecma'-ı dîvângâhdır şuffe-i dîvân-ı 'aşk

VI

- 1 Bî-bekâdır çün nuğûş-ı 'âlem-i dâr-ı fenâ
 2 İş midir meyl-i hurûş-ı 'âlem-i dâr-ı fenâ
 3 Lîk bilmez ehl-i hûş-ı 'âlem-i dâr-ı fenâ
- 4 Şöyle dursun 'ayş u nûş-ı 'âlem-i dâr-ı fenâ
 5 Olmadı teşne şarâb-ı kevşere mestân-ı 'aşk

VII

- 1 Gerçi bulduk gevher-i 'aşkıñ Nebîlâ kânını
 2 Tîşe-i endîşe ile yokladık her yanını
 3 Görmediñ mir'ât-ı dilde şûret-i imkânını

- 4 Kimseler bulmuş değil çün kim bün ü pâyânını
 5 Olmasun da neylesün Nûrî ‘aceb hayrân-ı ‘aşk

96

**BAHÂRÎYYE DER-SÎTÂYİŞ-İ ŞEYHÜ’L-İSLÂM
 SELLEMEHÜ’S-SELÂM**

Mef’ûlü / Fâ’ ilâtü / Mefâ’îlü / Fâ’ ilün

- 1 İzhâr-ı mevc idince yem-i aḫḫâr-ı bahâr
 Geldi yine ḥazâ’in-i bâd-âver-i bahâr
- 2 İshmâm idince maḫdemini Ḥüsrev-i gülün
 Oldı nesîm-i peyk-i feraḥ-güster-i bahâr
- 3 Her ḥuṭbesinde ḳâfiye-i gül redîf olur
 Oldı ḥaṭîb-i bülbüle câ minber-i bahâr
- 4 Gül-bün-ṭırâz-ı nâz iken açıldı gonçeler
 Sûz-ı niyâz-ı bülbül olup maḫḫar-ı bahâr
- 5 Eyler zebân-dırâzlık eṭfâl-i gülşene
 Der-dest-i sûsen oldığı dem ḥançer-i bahâr
- 6 Taḫrîk-i fitneden yine ḥavf itmeyüp şabâ
 Zülf-i ‘arûsı eyledi ser-‘asker-i bahâr
- 7 Merdüm-den itmez ehl-i nazar himmeti dirîğ
 Cûyâ-yı zevḳe nergis olur reh-ber-i bahâr

- 8 Evrâkın açdığı gül-i şad-berg olmasun
Dest-i hezâr-ı zârdaki defter-i bahâr
- 9 Bûlbüllerin uçurdu yine hûb u râhatın
Sünbül teberde zâhir olup şeş-per-i bahâr
- 10 Keyf-i şabûhdur sebep-i na‘re-i hezâr
Leb-rîz-i şebnem oldu yine sâgar-ı bahâr
- 11 Dest-i güle şükûfe-i zerrîn kadeh virir
Ferş oldu hâke na‘-ı zer-ender-zar-i bahâr
- 12 Gelmez mi hâk-i pâyna ol fahr-ı milletin
Važ‘-ı cibâha şah-ı bülend-efser-i bahâr
- 13 ‘Allâme-i yegâne ki yek-şemme fazl ile
Eyler ‘ayân cihân-ı nev-i dîger-i bahâr
- 14 Hallâl-ı müşkilât-ı cihân kim zamânede
Bir gonçe kaldı ‘ukde-i müşkil-ter-i bahâr
- 15 Hem-nâm-ı İbn-i Hazret-i ‘Abbâs kim odur
Kemter gubâr-ı hâk-i deri zîver-i bahâr
- 16 İmdâd iderse lutfi nesîm-i ferağ gibi
Cünd-i şitâya gâlib olur leşker-i bahâr

- 17 Taḥrîkde olurdı ‘ayân ‘aczi şarşarîñ
Temkîni olsa tâb-dih-i lenger-i bahâr
- 18 Hıfz eyler idi derdi ḥazân-ı zamânede
Evşâf-ı fazlı olsa eğer ezber-i bahâr
- 19 Germ-ülfet olsa luṭfı hevâ-yı şitâ ile
Her şîr-i berf olurdı ğazanfer-fer-i bahâr
- 20 Maḥrûm-ı bû çemende bırakmazdı lâleyi
Hem-bû-yı ḥulķı olsa eğer micmer-i bahâr
- 21 Olsaydı feyz-baḥş-ı zemîn ḥâk-i der-gehi
‘Anber olurdı tûde-i ḥâkister-i bahâr
- 22 Âsûde-i ḥimâyesi olsaydı şübhesiz
Olmazdı raḥne-dâr-ı ḥazân kişver-i bahâr
- 23 Gülzârı cây-ı ḥalvet-i der-encümen ider
Olsaydı luṭf-ı bâṭını ger yâver-i bahâr
- 24 Mir‘ât-ı ḳalb-i bûlbûl olaydı bu sırra câ
‘Aks eyler idi şûret-i ḥayr u şer-i bahâr
- 25 Hem-bû-yı feyz-i ḳalbi eğer olsa nâmiye
Gülde olurdı zikr-i ḥafî mużmer-i bahâr

- 26 Baḥş iderek leṭâ'if-i ḥamseyle seb'adan
Feyzi hezârı eyler idi server-i bahâr
- 27 Sünbül gibi olur o felek-mesnediñ müdâm
Hem-reng-i âsumânîsi zîb-i ser-i bahâr
- 28 'Arz itdi ḥâk-i pâyna bir nev-zemîn gâzel
Gülşende 'andelîb-i suḥan-perver-i bahâr
- 29 Ey pây-mâl her ḳademi 'ar'ar-ı bahâr
Reftârdır muḳaddime-i maḥşer-i bahâr
- 30 Zann itme ṭarf-ı ḥâtem-i la'linde ḥaṭṭ-ı nev
Taḥrîr olundı berg-i güle maḥzar-ı bahâr
- 31 Her bir ḥabâb-ı bâde olup ḥayme-i neşâṭ
Gül-zâra çıḳdı şâh-ı cihân-dâver-i bahâr
- 32 Sâḳi açıldı gül gibi te'sîr-i neş'eden
Bülbül olinca bezmde ḥınyâ-ger-i bahâr
- 33 Bûy-âşinâ-yı zevḳi Nebîlâ hezâr olur
Ḥâl-i lebinde muzmer imiş cevher-i bahâr
- 34 Ey mefḥar-ı zamâne ki vaşfıñla teng olur
Gül-gûn-ı fikre vüs'at-i pehnâ-ver-i bahâr

- 35 Sensin veliyy-i ni‘ met-i ‘ âlem ki ser-be-ser
Eyler cihâmı âtıfetiñ hem-ser-i bahâr
- 36 Her nuṭḡı şer‘ iñ ey gül-i âl-ı Muḥammedî
Kılmıṣ Ḥudâ faziletiñ berter-i bahâr
- 37 Koymazdı fi‘l-i gülde te‘ add-i bülbüli
‘ Adl u kemâliñ olsa eğer maşdar-ı bahâr
- 38 Olmaz bahâsı gülşen-i fazlında bir gülüñ
Faşl-ı rebî‘ i virse de sûdâ-ger-i bahâr
- 39 Dürr-i girân-mâye-i zât-ı şerîfiñi
Şerḥ eylesün Dürer gibi dâniş-ver-i bahâr
- 40 Medḥiñ gören kitâb-ı Gülistân zann ider
Müjgân-ı bülbül olsa eğer mıstar-ı bahâr
- 41 Yetsün mi şerḥ-i şemme-i fazl u kemâliñe
Berg-i laṭîf her gül-i nazik-ter-i bahâr
- 42 Zeyl eyler ise vaşfiñi berg-i Şaḳâyıka
Olsun midâdı reng-i gül-i aḥmer-i bahâr
- 43 Ancaḳ medâr-ı faḥr u mübâhât bendeñe
Olmaz mı bendelik saña ey mefḥar-ı bahâr

- 44 Ma‘ dūd-ı bende-i der-i devlet-me’âbîñ it
Reşk itsün ‘ andelîb-i çemen çâker-i bahâr
- 45 Tenbîh itdi vaşf-ı gül-i zât-ı pâkiñi
Bülbül olunca bende-i fermân-ber-i bahâr
- 46 Lâl oldı Hakk-ı vaşfîñ edâda kuluñ gibi
Olmağda bu du‘ â ile şevk-âver-i bahâr
- 47 Şayfi şitâ şitâyı idüp şayf ber-ıaraf
Her sâl ola ħarîfde ġâret-ger-i bahâr
- 48 İcrâ idüp fuşûlını vaġtiyle her biri
Ta‘ kîb-i cemre eyleye tâ dâver-i bahâr
- 49 Gül-zâr-ı ‘ ömr ü devleti hiç görmesün ħazân
Tâ kim cihânda zâhir olur peyker-i bahâr
- 50 Zâtı şerîf-i kavm göre necl-i pâkiñi
Devletde hem-çü ġonce-i ħoş-manzar-ı bahâr

**BAĤÂRİYYE DER-MEDĤ-İ MAĤDÛM-I ĤÂZRET-İ
VELİYYÛ’N-Nİ‘ AMÎ**

Mefâ‘ îlün / Mefâ‘ îlün / Mefâ‘ îlün / Mefâ‘ îlün

- 1 Gelüp baş ġöster ey bülbül ki vaġt-i âĥ u zâr oldı
Açıldı ġonceler ârâyîş-i tâc-ı bahâr oldı

- 2 Uçardı nergisiñ çeşminde bu eyyâm-ı ğam-fersâ
Kudûm-ı ‘ andelîbe dîde-dûz-ı intizâr oldu
- 3 O yâre yâsemen gelmiş yâ reng-i neş’eden kızmış
Görüp gül gül ruḥ-ı âlın hezârân bî-ķarâr oldu
- 4 Kāranfil oldu Mecnûnı görüp ol zülf-i leylâkı
Baķup bu ḥâle şeb-bû vü benefşe târ u mâr oldu
- 5 Hezârın mest iden zerrîn-ķadeḥdir bûlbûl-i zârın
Ayâĝ-ı bâde pâ-kûb-ı ser-i şahş-ı ḥumâr oldu
- 6 Maşûndur fûl-ı baḥri bîd-i Mecnûnuñ ezânından
Anı zabt itmeĝe zincîr-i mevc-i cû medâr oldu
- 7 Didim ol perçem-i reyḥâna bende ‘ ıtr-ı şâhîdir
O her dem tâze yâri şemm idi bî-iḥtiyâr oldu
- 8 Hilâl-i câmı der-dest eyleyüp gice şafâ itdik
Kenâr-ı cûda nîlûfer bu zevķe ḥişşe-dâr oldu
- 9 Baķup meh-tâb iderler ĝonceler üşkûfe-i mâha
Çemen taḥrîk-i bâd ile biḥâr-ı mevce-dâr oldu
- 10 Nice zülf-i ‘ arûs inkâr olur daḥl itme ey sûsen
Behey dîvâne baķ hem-hey’et-i zülf-i nigâr oldu

- 11 Dehân-ı gonce-i nev-resteyi pür-şebnem itmekle
Şabâ gül-şende gûyâ dâye-i şefkat-şî‘âr oldu
- 12 Buḥûr-ı Meryeme destinde virmiş misk-i rûmîdir
Elinden yandı ol muğ-beçeniñ bî-berg ü bâr oldu
- 13 Şakâyık şan duvağ-ı âl girmiş bir gelincikdir
Bu ne zanbak şıḡâr mı hep görenler ḥâst-gâr oldu
- 14 Ser-â-ser şahın-ı bâḡa üşkûfe çâderle zeyn olmuş
Yine urdı gül-i şayeste-i geşt ü güzâr oldu
- 15 İçüp cûş eylemişler der-selâf-ı erḡuvânîden
Bir iki dir iken gül-şende bûlbûller hezâr oldu
- 16 Ġazel-perdâz olup sünbül teber tavr-ı kâlenderle
O Torlak gûyiyâ Bektâşî-i zî iştihâr oldu
- 17 Görüp reng-i ruḡuñ güller çemende şerm-sâr oldu
Kadiñ vaşf eyleyince serve reşkinden çenâr oldu
- 18 Bu günler der-hevâ-yı sünbûlîsi ‘âlem-i âbîñ
Güneş-ruḡsâra ḡîsûlar seḡâb-ı müşg-bâr oldu
- 19 O şeş-ḡâne kadeḡ bârût-ı meyle sâḡiyâ dolsun
Dikildi tûḡ-ı şâhî ḡamla vâkt-i kâr-zâr oldu

- 20 Benim bu muḳtezâ-yı rûz-gâr-ı zûr-kârımdır
Zuhûr-ı haṭṭ ile pehnâ-ver-i dil pür-ğubâr oldu
- 21 Tarîḳ-i Gül-şenîde oldu bir abdâl dil-i sûzân
Nebîlâ lâleniñ dâğ-ı derûnı âşikâr oldu
- 22 Alup mir‘ât-ı ḳalbe naḳş ol seyyâh-i çâpük-rev
Bu şûretlerle der-pîş-i nigâhı her diyâr oldu
- 23 İdüp keḳküli der-dest ‘âlemi sencîde etdikde
O maḥdûm-ı sa‘âdet-mendden ümmîdvâr oldu
- 24 O maḥdûm-ı sa‘âdet-mend kim zîb-i ma‘ârifle
Cihâna zât-ı vâlâsı medâr-ı iftiḥâr oldu
- 25 O nûr-ı çeşm-i müftî-i güzîn-i ehl-i sünnet kim
Du‘âsı farz-ı ‘ayn-ı hem şığâr hem u kibâr oldu
- 26 Felek-pâye Hafîd-i ‘âtıfet-güster ki iḳbâli
Sipîhr-i câh-ı devlet üzre mihr-i tâb-dâr oldu
- 27 Veliyyü’n-ni‘met-i ehl-i hüner kim çarḥ-ı dûn-perver
Yemîn itmiş ki her bir bendesi şâhib-yesâr oldu
- 28 Eğer hem-bû-yı ḥüsn-i ḥulḳı olsaydı dinilmezdi
Hezârân cevri gülden âh u zâr ile nizâr oldu

- 29 Gören taşdîk ider ârâyış-i fazl u ma‘ ârifle
Tefavvuk eyleyüp akrâna zât-ı kâm-kâr oldu
- 30 İder elbet nigâh-ı lutfi te‘şîri zer-i hâliş
Olan ruḥ-sûde-i seng-i deri şâhib-‘ ayâr oldu
- 31 Ziyâ-yı mihr-i iḳbâl ile imdâd itse dinmezdi
Zuhûr-ı cünd-i şeble ‘ âlem-i pür-nûr-ı târ oldu
- 32 Olaydı behre-dâr-ı şems-i elṭâfı dimezlerdi
Yine nokşanı seyr it bedr-i pür-envâra ‘ âr oldu
- 33 Fûrûḡ-ı mihr-i ‘ âlem-tâb-ı iḳbâlin görüp fâik
Felek-ruḥsâra sây-ı dergehi leyl ü nehâr oldu
- 34 Şaçaklı eyleseydi esbine ger zülf-i Leylâyı
Dimez miydi gören Mecnûn-ı şeydâ hûş-yâr oldu
- 35 Cihân-şadrâ felek-ḳadrâ esmâ-yı devlete bedrâ
Hünerle mihr-i zâtın ‘ âleme pür-nev-nişâr oldu
- 36 Nesîm-i lutfunuñ feyzi bahâra ḡâlib olduğda
Nihâlistân-ı aşḫâb-ı emel pür-berg ü bâr oldu
- 37 Deḡil muḥtâc-ı şâhid muḳtezâ-yı iltifâtındır
Edâ-yı nev-be-nevle şûḥ-ı ṭab‘ ım şîve-kâr oldu

- 38 Benim fahriyyede Gül-gûn-ı tab‘ım toz koparmaz mı
Ki zîrâ ‘âdet-i vahy-âverân-ı rûz-gâr oldu
- 39 Benem zûr-âver-i Dûldül-süvâr-ı ‘arşa-i ma‘nî
Ki şemşîr-i yerâ‘am haşm-ı dûna zülfeķâr oldu
- 40 Gören kayd itmez oldu der-kenâr-ı şabr u ârâmı
Ne dem bîkr-i hayâlim zîb-i âġûş-ı kenâr oldu
- 41 Felekde bende ol deryâ nişâr-ı mevc-i feyzim kim
Şîmâh-ı Zöhreye dürr-i kelâmım gûş-vâr oldu
- 42 İdince hurde-kârı ‘işvede nâzende-i tab‘ım
Ser-â-ser rişte-i nâz-ı bütân begsüste-târ oldu
- 43 Cihân tahmîn-i kâbîn itmeden izhâr-ı ‘aciz eyler
Haridâr-ı ‘arûs-ı bîkr-i fikrim bî-şümâr oldu
- 44 Nebîlâ ġayri itnâb-ı suġandan ictinâb eyle
Du‘âya ref‘-i yed kıl kim zamân-ı ihtîşâr oldu
- 45 Dinildikçe ‘aķîb-i cemrede her sâl-i ferruġ-fâl
Yine feyzi rebî‘iñ müceb-i def‘-i hasâr oldu
- 46 Didikçe bûlbûl-i şeydâ şikâyetle olup ġuyâ
Aķıldı ġonce-i neşķüfteler hem-bezm-i ġâr oldu

- 47 Riyâz-ı ‘ömr ü câhı görmesün rûy-ı hazân aşlâ
Dine tâ kim yine hengâm gül-geşt-i bahâr oldu

98

MURABBA

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

I

- 1 Bir perî misin nesin insân mısın
2 Kız mısın bilsem ‘aceb oğlân mısın
3 Ân mı ey rûh-ı muşavver cân mısın
4 Kız mısın bilsem ‘aceb oğlân mısın

II

- 1 Rakş iderken hîrelendi çeşm-i ter
2 Böyle söyler cümle erbâb-ı nazâr
3 Evc-i hüsne yâ güneşdir yâ kamer
4 Kız mısın bilsem ‘aceb oğlân mısın

III

- 1 Vaḥşî tavşansın efendim neyleyim
2 Nakd-i cânımla vişaliñ peyleyim
3 Kaçma gel bir kerre vâkt eyleyim
4 Kız mısın bilsem ‘aceb oğlân mısın

IV

- 1 Rûh-ı Mecnûn itdi me'vâ perçemiñ
 2 Bu Nebîl-i zâr-âsâ perçemiñ
 3 Zann idermiş zülf-i Leylâ perçemiñ
 4 Kız mısın bilsem 'aceb oğlân mısın

99

ŞARKI⁹²

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

I

- 1 Benim devletli sulţânım
 2 Dile naķş olmuş 'unvânın
 3 Me'âl-ı râz-ı pinhânım
 4 Halâşa çeşme-i cânsın

II

- 1 O perçem tûğ-ı şâhîdir
 2 'Alem 'uşşâķın âhıdır
 3 Saña fitne sipâhîdir
 4 Diyâr-ı hüsne sulţânsın

III

- 1 O ruhsâr üzre kâküldür
 2 Güle peyveste sünbüldür
 3 Lebiñ hem-neş'e-i müldür
 4 Sen ol maţlûb-ı devrânsın

⁹² Bu şiir murabbadır.

IV

- 1 Nebîl-i zâr-efgende
- 2 Bâküp ağılarsa gül-şende
- 3 Saña lâzım gelür ẖande
- 4 Ki sen bir verd-i ẖandânsın

100

DİĞER⁹³

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün

I

- 1 Ger-den-i sîm üzre yekser
- 2 H̱âller kavş-ı mu' anber
- 3 Lebleriñ ḵand-ı mükerrer
- 4 Söyle ey rûh-ı muşavver
- 5 Vaşla dil bir şûret ister

II

- 1 'Âlemiñ şemsi ne lâzım
- 2 'Âşıka ol sîne lâzım
- 3 Tûtiye âyîne lâzım
- 4 Söyle ey rûh-ı muşavver
- 5 Vaşla dil bir şûret ister

⁹³ Bu bir muhammes-i mütekerrirdir.

III

- 1 Şem'e şan pervâne döndi
- 2 Bulmadı her yana döndi
- 3 Ḵalb-i bî-câna döndi
- 4 Söyle ey rûh-ı muşavver
- 5 Vaşla dil bir şûret ister

IV

- 1 Her kimi buldumsa buldum
- 2 Çâre-cû-yı vuşlat oldum
- 3 Ben Nebîl-âsâ yorulдум
- 4 Söyle ey rûh-ı muşavver
- 5 Vaşla dil bir şûret ister

101

DİĞER ⁹⁴

Müstef' ilâtün

I

- 1 Mihr-i feleksin
- 2 Devrân seniñdir
- 3 Reşk-i meleksin
- 4 Devrân seniñdir

⁹⁴ Bu şiir murabbadır.

II

- 1 Zülfîñ kemend it
- 2 Mecnûn-pesend it
- 3 Dünyâyı bend it
- 4 Devrân seniñdir

III

- 1 Ey mâh-ı tâbân
- 2 Bâ-re 'y-i mestân
- 3 Kakül perîşân
- 4 Devrân seniñdir

IV

- 1 Terk it nişesti
- 2 Al kôla mesti
- 3 Aç rakşa desti
- 4 Devrân seniñdir

V

- 1 Ol şûha hâlâ
- 2 Dirler Nebîlâ
- 3 Vir bâde câna
- 4 Devrân seniñdir

102

DİĞER⁹⁵

Mef' ûlü / Mefâ' îlü / Mefâ' îlü / Fe' ûlün

I

- 1 Zülfiñ görelî böyle perîşânım efendim
- 2 Öldürme beni başın içün cânım efendim
- 3 Ben mu' terîf-i cürm-i firâvânım efendim
- 4 Öldürme beni başın içün cânım efendim

II

- 1 Nev-restesin âlüfte-i ' ayş u şarab olma
- 2 Ğayri çekemem sâğar ile leb-be-leb olma
- 3 Luţf eyle ayağın öpeyim pür-ğazab olma
- 4 Öldürme beni başın içün cânım efendim

III

- 1 Ğamzeñle yine çeşmiñi iş' âra sebeb ne
- 2 Îmâ ideyor hançer-i hûn-hâra sebeb ne
- 3 Va' d itmiş idiñ vaşlıñı inkâra sebeb ne
- 4 Öldürme beni başın içün cânım efendim

IV

- 1 Bî-gâne revîşdir baña ta' zîr-i tegâfûl
- 2 Mânend-i Nebîl eyleme tekdîr-i tegâfûl
- 3 Şâyeste mi ğamzeñ çeke şemsîr-i tegâfûl
- 4 Öldürme beni başın içün cânım efendim

⁹⁵ Bu şiir murabbadır.

103

ŞARKI ⁹⁶

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

I

- 1 Çeşm-i şûh ile hasb-i hâl idelim
 2 ' Aceb ol yâriñ infî' âli mi var
 3 Deheninden şorup su 'âl idelim
 4 ' Aceb ol yâriñ infî' âli mi var

II

- 1 Elde peymâne mest-i nâz olmuş
 2 Yine peymân-şikest-i nâz olmuş
 3 Ğamze hançer be-dest-i nâz olmuş
 4 ' Aceb ol yâriñ infî' âli mi var

III

- 1 Esbiniñ naḥvet iki yanında
 2 Geçdi dest-i ğazab ' inânında
 3 Bir eli tîğ-ı ḥûn-feşânında
 4 ' Aceb ol yâriñ infî' âli mi var

IV

- 1 Zülfi rû-pûş-ı vech-i pâk itmiş
 2 Çok siyeh bahtı sîne-çâk itmiş
 3 Nâzı rûy-ı niyâzı ḥâk itmiş

⁹⁶ Bu şiir murabbadır.

4 ‘ Aceb ol yâriñ infî‘ âli mi var

V

1 Yine dûşında câme hâre midir
 2 Cevr-i gül dâ ’imâ hezâra mıdır
 3 Bu tegâfûl Nebîl-i zâra mıdır
 4 ‘ Aceb ol yâriñ infî‘ âli mi var

104

DİĞER

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Fe‘ûlün

I

1 Bu şeb hıfz olmamış vaşlñ serefden
 2 İder îma bu eṭvâr-ı perîşân
 3 Kolan ur durmadıñsa ol ṭarafdan
 4 Nedir başda o destâr-ı perîşân

II

1 Taḥayyül itme ey dil zülf-i yâri
 2 Yine hem-reng ider leyl ü nehârı
 3 Dökülsün gerden-i kâfûra bâri
 4 O gîsû-yı siyeh-târ-ı perîşân

III

1 Yorulmuş gamze-i ‘ işve-sipâhıñ
 2 Humâr-âlûde gâyetle nigâhıñ
 3 Nizâmı kalmamış zülf-i siyâhıñ
 4 Nedir sende bu efkâr-ı perîşân

IV

- 1 Baķup üftâde-gâna şefķat itmez
- 2 Dil-i zârımla meyl-i ülfet itmez
- 3 Benî âdemle hiç ünsiyyet itmez
- 4 Nebîlâ âh o mekkâr-ı perîşân

105

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

I

- 1 Kendini yoşma-kesim dayı-kıyâfet gösterir
- 2 Bir güzelde bu levendâne edâyı görmedim
- 3 Her revîşde ķaddi biñ ıavr-ı kıyâmet gösterir
- 4 Bir güzelde bu levendâne edâyı görmedim

II

- 1 Şîve ü nâz u cefâyı ĥadden aşdırmış yine
- 2 Şırmalı bir fermana giymiş yaraşdırmış yine
- 3 Nûr-ı vechi çeşm-i ĥûrşîdi ķamaşdırmış yine
- 4 Bir güzelde bu levendâne edâyı görmedim

III

- 1 Gül gül olmuş ruĥları keyf-i şarâb-ı âldan
- 2 Farkı yok dūşundaki gül şerbeti ol şâldan
- 3 Gitmiyor desti miyânında olan pinyâldan
- 4 Bir güzelde bu levendâne edâyı görmedim

IV

- 1 Dil Nebîlâ keyf-i yek peymânesinden havf ider
- 2 Cümle ‘ âlem ğamze-i bî-gânesinden havf ider
- 3 Rûh-ı Rüstem na‘ ra-i mestânesinden havf ider
- 4 Bir güzelde bu levendâne edâyı görmedim

106

DİĞER

Müstef ilün / Müstef ilün

I

- 1 Meşğûl-ı hâb ol verd-i ter
- 2 Ben söylerim ben diñlerim
- 3 Bülbül gibi şeb-tâ-seher
- 4 Ben söylerim ben diñlerim

II

- 1 Nuţkıyla itmez hişşe-yâb
- 2 Olsam da mecbûr-ı hîtâb
- 3 Yok mı ‘ aceb şâfi-cevâb
- 4 Ben söylerim ben diñlerim

III

- 1 Dil hasret ile ağlar
- 2 Cûy-ı sirişkim çağlar
- 3 ‘ Aks eyledikçe dağlar
- 4 Ben söylerim ben diñlerim

IV

- 1 Gûş itmez ol ğonce-femim
- 2 Şerh-i hikâyât-ı ğamım
- 3 Yokdur Nebîlâ hem-demim
- 4 Ben söylerim ben diñlerim

107

DİĞER (MURABBA)⁹⁷

Mef' ûlü / Mefâ' ilün/ Fe' ûlün

I

- 1 Tarh-efgen-i cevır olur o âfet
- 2 Ma' mûre-i dil harâb olunca
- 3 Mağv olur esâs-ı hüsn-ülfet
- 4 Resm-i keremi ' itâb olunca

II

- 1 Ey pîr-i muĝân şarâb yok mı
- 2 Ey rind-i cihân şarâb yok mı
- 3 Luţf eyle amân şarâb yok mı
- 4 Yakma ciĝerim kebâb olunca

⁹⁷ Bu şiir murabbadır.

III

- 1 Dolmuş hum-ı dil meğher ser-â-pâ
 2 Engûr-ı muhabbetiñle câna
 3 Pâ-kûb-ı gamıñ ider mi rüsvâ
 4 Eşkim aķarak şarâb olunca

IV

- 1 Me'mûl idemem vefâ-yı yâri
 2 Yâd eylemedi Nebîl-i zârı
 3 Ta' dâd-ı cefâdır iftiḥârı
 4 'Âşıkları bî-ḥesâb olunca

108

ĠAZELİYYÂT-I ḤARFÜ'L-ELİF

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Eğher bu âb-ı rûdan itse de feyz nümâ peydâ
 Gül-i tâ' âtin ey zahîd ider bûy-ı riyâ peydâ
 2 Şabâ zülf-i girih-gîrin 'aceb taḥrîk itmiş mi
 Yine baḥr-ı cünûn itmekde mevc-i câ-be-câ peydâ
 3 Nidem ol tıfl-ı nâzım meyl-i ḥâb eylese meclisde
 Hikâyât-ı niyâzımda olur ḥavf u recâ peydâ
 4 Ayağı yer basar mı sâlikânıñ farṭ-ı ḥâhişden
 Bu şuretle reh-i vuşlatda olmaz nakş-ı pâ peydâ

- 5 Asılsa Hakkı ızhâra uzatsa bahş-ı gîsûyı
Nebîlâ olsa bir Hallâc-ı Manşûru'l-livâ peydâ
- 6 Bu kûteh-pây-ı hâmeyle o zâta pey-rev oldu kim
İder Vaşşâf-ı devrân ile vaşfı intihâ peydâ

109⁹⁸

- Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün
- 1 Zi-reşk-i ' aks-i tû neng-i diğêr şevêd peydâ
Be-rû-yi âyine jeng-i diğêr şevêd peydâ
- 2 Çu tîregî-yi haşêş der reh-i hîyâl numûd
Der ân şitâb direng-i diğêr şevêd peydâ
- 3 Koned sirişk-i men ' aks-i ruh-i tu reng-â-reng
Zi-tâb-i bâde çu reng-i diğêr şevêd peydâ
- 4 Nuğûş-ı ' ışkêş ' ayân ber vücûd-ı şîr-dilân
Zi-bîşe nev' -i peleng-i diğêr şevêd peydâ
- 5 Şenîde-em ki men ân meh be-şayd-i mâhî reft
Zi-mevc-i eşk niheng-i diğêr şevêd peydâ

⁹⁸ 1. Senin yüzünün yansımasının kıskançlığından başka bir utanç ortaya çıkar, Ayna üzerinde başka bir pas ortaya çıkar. 2. Onun yüzündeki ince tüylerin siyahlığı hayal yolunda görününce , Bu acele gidişte, başka bir duraksama ortaya çıkar. 3. Şarabın yansımasından başka bir rengin ortaya çıkışı gibi, Gözyaşım senin yüzünün yansımasını rengârenk kılar. 4. Aslan yürekliğin varlığında onun aşkının nakışları aşıkardır, Ormandan başka bir kaplan türü ortaya çıkar. 5. Duydum ki o ay [yüzlü], balık avına gitmiş, Gözyaşı dalgasından bir başka timsah/balina ortaya çıkar. 6. Senin raksının kıvraklığıyla kalbin çarpıntısından, Dinle, bir başka çeng nağmesi ortaya çıkar 7. Onun her bakışının nişanı Nebil'in rüyasında, Gamzeden kalbe bir başka ok belirir.

- 6 Be-pîç-tâbî-yi rakş-i tû ez tepîden-i dil
Şinev ki nağme-i çeng-i diğêr şevêd peydâ
- 7 Nişân-i her nigeheş der hîyâl-i hâb-i Nebîl
Be-dil zi-ğamze hadeng-i diğêr şevêd peydâ

110

- Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün
- 1 Feleğîñ devr-i keçi reng-i nümûn oldı baña
Câm-ı pür-neş 'esi peymâne-i hûn oldı baña
- 2 Oldı ' aksile pür-ayîne-i şad-çâk-ı derûn
O bütûñ luţfı bu şûretle füzûn oldı baña
- 3 Hey 'et-i bâtınım ey şûh ' ayân olmadı mı
' Aks-i dâğ-ı dile bak zîb-i birûn oldı baña
- 4 Bezm-i dildârda devr iden ayağ-ı bâde
Haşm-ı çâpük kadem-i şabr u sükûn oldı baña
- 5 Eşer-i ' aşkı nebâtâtıda gördükde Nebîl
Lâleniñ sûz-ı dili dağ-ı derûn oldı baña

111

- Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün
- 1 Neş 'e kim şaf-şiken-i ceş-i melâl oldı baña
Berķ-i mey meş 'al-i şeh-râh-ı vişâl oldı baña

- 2 Ruḥlarıñ rengi sakız alı mı gül şerbeti mi
Pek açıqdan hele ey muğbeçe âl oldu baña
- 3 Şimdi taḥrîk-i şabâ-bâde-i pervâzımdır
Dildeki gâyet-i za‘ ifi per ü bâl oldu baña
- 4 Şadme-i bûs-ı taḥayyül mi ‘ aceb gül gül eden
Bûsezâr-ı ruḥı daḥi gülzâr-ı ḥayâl oldu baña
- 5 Kadd-i bâlâsını ta‘ rîfde lâl oldu Nebîl
Yine aḥvâl-i kıyâmet mi sû‘ âl oldu baña

112

- Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün
- 1 O perî rûyı mı gördüñ ‘ acabâ noldı saña
O ḥayâlâtı söyle baña noldı saña
- 2 Eylemem va‘ dimi pâ-mâl-ı tegâfûl dir idiñ
Şimdi ey nâsiḥ-i âyîn-i vefâ noldı saña
- 3 Pey-rev-i pîr mi pesmânde-i tedbîr misin
Tîr-i müjgân ile ey kadd-i dü-tâ noldı saña
- 4 Bûy-ı cânân ile terfîḥ-i fuâd eylemediñ
Kavlimiz bu idi ey bâd-ı şabâ noldı saña
- 5 Zülf ü rûyunda değıl ise Nebîlâ nazarıñ
Böyle âh itmez idiñ şubh u mesâ noldı saña

113

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Bilemem neyledi ol ğamze-i seffâk baña
Girye eylerdi bakup dîde-i nemnâk baña
- 2 Ey meh-i burc-ı sitem her gice ta' dâd iderim
Sensiz eğlence.....⁹⁹encüm-i eflâk baña
- 3 Dinse şahib-mâye ol şûh-ı cefâkâra sezâ
İşte bürhân-ı kavî sîne-i şad-çâk baña
- 4 Giryedir ğâyeti her ħande-i bî-ma' nîniñ
Yetişür kışşa-i pür-ħisse-i Dahhâk baña
- 5 Himmetim 'aşk ile şol rütbe bülend oldı Nebîl
Olsa şâyeste hümâ beste-i fitrâk baña

114

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Tutmayınca sen yasağı sâkiyâ
Meyde atmaz mı kapağı sâkiyâ
- 2 Şûfî hażm itmezse bu cünbişleri
Söyle gevşetsün kuşağı sâkiyâ

⁹⁹ Bu kısım Divan'da silik çıktığından okunamamıştır. Bkz. Ek 2.

- 3 Tîğ-ı ğamzeñdir niyâm-ı ruḥṣat it
Gel telef itme bu çağı sâkiyâ
- 4 Neş'eyi bezme yürüt iḳdâm ile
Bu ḥusûşa baş ayağı sâkiyâ
- 5 Câ-y-ı mihr olmaz mı burc-ı sünbüle
Perçemiñden çöz o bağı sâkiyâ
- 6 Zâhidi şıfra çıkar tenzîl idüp
Var anı burun aşığı sâkiyâ
- 7 Şu' le-i meyle Nebîl-âsâ bu şeb
Destime yandır çerâğı sâkiyâ

115

- Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
- 1 Sihâm-ı ğamze imdâd-ı kemân ister mi ister ya
Bu zaḥm-ı sîneye şekk ü gümân ister mi ister ya
- 2 Dehân-ı bî-vücûdundan nişân ister mi ister ya
İdenler maḥv-ı hestî nâm ü şân ister mi ister ya
- 3 İder dil-beste-i ğîsûsı evzâ'-ı şütür-gürbe
Heveskâr-ı cünûna imtiḥan ister mi ister ya

- 4 İder ‘aksiyle ülfet nâzir-i âyîne-yi ‘ibret
O ħahişkâr-ı vaĥdet hem-zebân ister mi ister ya
- 5 Nebîlâ vardı gûş-ı zöhreye âgâze-i nazmîñ
Hezâr-ı gülşen-i ma‘nî figân ister mi ister ya

116

ĤARFÜ’L-BÂ

Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün

- 1 Pîr-i rûşen zamîrdir mehtâb
Riştö-yî şeb-mesîrdir mehtâb
- 2 Zîr-i ĥükminde dir kalem ü şâm
Şâh-ı vâlâ-serîrdir mehtâb
- 3 Anda mâhîler ‘aks-i encümdir
Baĥr-ı pür-mevc-i şîrdir mehtâb
- 4 Pertev-i tîre-dili ki kesb iledir
Feyz-i mihr-i münîrdir mehtâb
- 5 Çıkdı mâhiyyeti beyâza mehiñ
Şan Nebîlâ debîrdir mehtâb

117

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Her şafâ-meşreble hem-demdir şarâb
Âb-rûy-ı meclis-i Cemdir şarâb

- 2 ‘Âlem-i âb istemez mi nâ-ḥudâ
Câm-ı keştî-i feraḥ-yemdir şarâb
- 3 Yıkdı yârı bir ayağ ile çelüp
Devr ider meydânda Rüstemdir şarâb
- 4 Tâb-ı mey gördüm ‘araḥ-rîz eyledi
Gül gibi ruḥsâra şebnemdir şarâb
- 5 Maḥv olur ekdâr-ı devrân ey Nebîl
Yâr ile bir başka ‘âlemdir şarâb

118

- Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün
- 1 Pîr hem zî şebâb ya‘ nî şarâb
Mûnis-i şeyḥ ü şâb ya‘ nî şarâb
- 2 Şevḳine teşne-leb hilâl-i kadeḥ
Şu‘ le-i aftâb ya‘ nî şarâb
- 3 Ḥân mân-sûz-ı şabr olur çakıcak
Berḳ-i pür-iltihâb ya‘ nî şarâb
- 4 Câm fışkiyye şu‘ le fevvâre
Âb ateş ḥabâb ya‘ nî şarâb

- 5 Dehen-i yâri cüst ü cûda Nebîl
Neş'e-yi cû-yı serâb ya' nî şarâb

119

- Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün
- 1 Verâ-yı perde de zevrağ süvâr ' âlem-i âb
İder usûl ile seyr-i Hîşâr ' âlem-i âb
- 2 Baṭ-ı şarâba muvâfîḡ ağır tûfeng midir
Nefs ile şayd olunurmuş şikâr ' âlem-i âb
- 3 Zuhûr-ı sebz-i ḡaṭıñla ' ayân olur sâḡî
Ṭarâvet-i çemen-i nevbahâr ' âlem-i âb
- 4 Hilâl-i câmda göster şu' â-yı şems-i meyi
Şeb-i şafâ ola reşk-i nehâr ' âlem-i âb
- 5 Oturdi fûlk-i mey-i neş'e-rîz olunca Nebîl
Sürütldi lengerini rûzgâr ' âlem-i âb

120

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Ol hilâl-ebrûyı maḡcûb-ı ' itâb itdik bu şeb
Devr-i ḡaṭda cünbişi pâ-der-rikâb itdik bu şeb
- 2 Dîdeler rûşen zuhûrı ' aynıdır rû'yâlarıñ
Ol meh-i ' işveyle ' azm-i câme-ḡâb itdik bu şeb

- 3 Himmetiñ taḥrîk idüp sâķî ayağ-ı neş'eyi
Mâhitâb-ı 'âlem-i âba şitâb itdik bu şeb
- 4 Âteş-i ruḥsârı yaḫdıkca nemek-rîz oldı eşk
Mürğ-i pür-şevķ-i nigâhı biz kebâb itdik bu şeb
- 5 Zâhidiñ yağın eritdik mum idince eyNebîl
Yumşadup¹⁰⁰ şurâḥ ile ḫarâb itdik bu şeb

121

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Uykuluk ey şûḥ sen nûş-ı şarâb itdiñ bu şeb
Dîde-i pür-intizârı ḫasm-ı ḫâb itdiñ bu şeb
- 2 Sâķiyâ 'aks-i leb-i gülgûn ile duḫt-ı reziñ
Ayağın müstağnî-i reng-i ḫızab itdin bu şeb
- 3 Şubḫ-ı vaşla rûşen îmâdır bu ey mihr-i münîr
Gerdeniñden ref'-i zülf-i müşg-i nâb itdiñ bu şeb
- 4 Şu' le-rîz-i neş'edir baḫr-ı meyiñ mâhîleri
Yandırup sâķi hilâli mâhitâb itdiñ bu şeb
- 5 Peyrev oldiñ varsa ol zât-ı lebîbe ey Nebîl
Meş'al-ı endîşeyi yaḫdıñ şitâb itdiñ bu şeb

¹⁰⁰ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 3.

122

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Evc-i şevke câm-ı mey şekl-i hilâl olmuş bu şeb
Ya' nî 'ıyd-ı rûza varan melâl olmuş bu şeb
- 2 Şaff-ı müjgânîñ hele mâbeynini bulmuş nigeñ
Hâbda birbirine girmiş kıtâl olmuş bu şeb
- 3 Cüst ü cû itmiş miyânîñ ' âlem-i ma' nâda dil
Şubha dek bahş-ı hayâl-ender-hayâl olmuş bu şeb
- 4 Pertev-endâz olıcak ruhsârı zîr-i turrada
Şu' le-yi mehtâb zıll-ı bî-me'âl olmuş bu şeb
- 5 Sînesin görmüş o zülf içre şafağ sanmış Nebîl
Hâl-i gerden kevkeb-i şubh-ı vişâl olmuş bu şeb

123

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Yâri mey âşufte-hâl itmiş bu şeb
Dil yine fikr-i muhâl itmiş bu şeb
- 2 Rağm idüp encüm-şümâr-ı hicrine
Müjde-i şubh u vişâl itmiş bu şeb

3 Bir ucı gerdende zâb-i dûş idüp
Tırrasın mânend-i şâl itmiş bu şeb

4 Zîver zâ'irce vuşlat bulup
Kevkeb-i bahtım sû'âl itmiş bu şeb

5 Ruḥşat-ı âğûş için yâre Nebîl
Hâle-i mâhı mişâl itmiş bu şeb

124

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

1 Şu' le-i mey kim fetîl-efrûz-ı zevk olmuş bu şeb
Ya' nî kândîl-i sebû leb-rîz-i şevk olmuş bu şeb

2 Turreler şebḥûn-ı ârâma çözülmüş gâlibâ
Ceyş-i müjgân ḥân mân-ı ḥâba sevḳ olmuş bu şeb

3 'Aks-i gerden serv-i sîmi gösterince sîneden
Cünbiş-i mehtâb ber-bâlâ-yı fevḳ olmuş bu şeb

4 Soñradan iḳdâm ile sâḳî yürütmüş neş'eyi
Ġâlibâ kesr-i ayağ esbâb-ı 'avḳ olmuş bu şeb

5 Şubḥa dek mürğ-i şeb-âvîz-i cemâl olsun Nebîl
Ol şikenc-i turre kim mânend-i tavḳ olmuş bu şeb

125

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 O meh kim meclis-i pertevde dîdâr olur her şeb
Felekde sanma böyle bedr-i pür-envâr olur her şeb
- 2 Nolur maḥv eylese mihr-i cemâliñ zulmet-i dehri
Niçün zülf-i siyâhıñ perde-i envâr olur her şeb
- 3 Naẓar bâzân-ı rû'yet 'ıyd ber-bâlâ-yı 'ıyd eyler
Hilâl-i bâde-i serşâr kim tekrâr olur her şeb
- 4 Münevvim olsa da efkâr-ı zülfi şubḥ-ı şâdıkda
Ḥayâl-i gerden-i sîm ile dil bîdâr olur her şeb
- 5 Nebîlâ hâle-i aḡûşa v'ad eylerse de girmez
O mâha 'arz-ı ḥâhiş müceb-i inkâr olur her şeb

126

ĠAZEL-İ FÂRİSÎ¹⁰¹

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Zi-şevḳ-i rûyeş âmed bû-yi feyz-i nevbahâr imşeb
Menem pervâne-i şem' fiğânem şod hezâr imşeb

¹⁰¹ 1. Bu gece yüzünün iştihakından ilkbahar kokusu geldi, bu gece mumun pervanesi benim, figanım bine vardı. 2. Parlayan yüzü sayesinde gecenin karanlığı büsbütün azaldı, bu gece [onun yüzü] ay'ı sönüklüğüyle gündüz yanan muma çevirir. 3. Yüzünün ışığından bakış ipiyle çekince, bu gece gözlerimdeki alevi andıran gözyaşları görünür hale geldi. 4. Senin boyunun arzusunda, karanlık korkusuna kapılmadım, bu gece yolumun meşalesi çınar ağaçları yakar. 5. Onun gönül çelen misk kokulu zülfünün kokusundan körkütük sarhoşum, Ey Nebil, bu gece başım mahmurluk bağından azat oldu

- 2 Heme târîkî-yi şeb kem şod ez-dîdâr-i rahşâneş
Koned ez-bî-fürûgi mâh râ şem^ç -i nehâr imşeb
- 3 Keşîdem men çu bâ târ-i nigh ez pertev-i rûyeş
Numâyân şod zi-çeşmânem sirişk-i şu^ç le-vâr imşeb
- 4 Nekerdem der hevâ-yi kıadd-i tû men bîm-i târîkî
Fürûzed meş^ç al-i râhem direhtân-i çînâr imşeb
- 5 Siyeh-mestem zî-bû-yi zukf-i muşkîn-i dil-avîzeş
Nebîlâ şod serem âzâde ez-ķayd-i ħumâr imşeb

127

ĤARFÜ'T-TÂ

Me^f ûlû / Me^{fâ} ûlû / Me^{fâ} ûlû / Fe^ç ûlûn

- 1 Her bir nighi gösterir âhû-yı muĥabbet
İzhâr-ı füsûn itse o câdû-yı muĥabbet
- 2 Yer eyledi hep mihri gönüllerde o mâhîñ
Eflâke çıkar na^ç re-i yâ ħû-yı muĥabbet
- 3 Zülf-i siyehiñ rûy-ı ^ç araķ-rîze dökülmüş
Bu gülşeni basmış yine şebbû-yı muĥabbet
- 4 Mürġ-i dil ilişdi o mehiñ Şâm-ı ĥatında
Gitdi ^ç Arabistâna piristû-yı muĥabbet

- 5 Perverde-i nâz olmalı destâr-ı niyâza
Şâyeste midir her gül-i hod-rû-yı muhabbet
- 6 Hatt-ı nev 'ayân oldu resen-bâz-ı hayâle
Kıl merdümek-i çeşmi terâzû-yı muhabbet
- 7 Pertevde olur hâle-i âgûşa Nebilâ
Ol meh olıcak zîver-i zânû-yı muhabbet

128

- Mef'ûlü / Mefâ'îlü / Mefâ'îlü / Fe'ûlün
- 1 Ol sîne-i billûrı hayâl eyle de âh it
Âyîne-i gerdûnı bu şûretle siyâh it
- 2 Teshîr ide tâ dîdesi dûş olduğu mülki
Ceyş-i fiteni gamze-i hûn-rîze sipâh it
- 3 Temkînini her fülke-i meşhûn ider efzûn
Mużtarda olursañ yine izhâr-ı refâh it
- 4 Dâl baħr-ı sirişke tutarak târ-ı nigâhı
Ey merdüm-i dîdem yûri ta' lîm-i şinâh it
- 5 Bağlandım olup zülfiñe serdâde-i teslîm
Mânend-i Nebîl 'aşkı taķrîre güvâh it

129

MÜSTEZÂD

Mef' ûlü / Mefâ' îlü / Mefâ' îlü / Fe' ûlün

Mef' ûlü / Fe' ûlün

- 1 Câ'm-ı meyi fevvâre-i pür-tâb-ı neşât it
Fıskiyye-i bezm-i Cemi ğark-âb-ı neşât it

Bârân-ı şehâb it

Bir 'âlem-i âb it

- 2 Devr itmede çün seba-i seyyâre kadehler
Bedr ile hilâl-ı meyi mehtâb-ı neşât it

Ol necm-i ferahlar

Pür-mevc ü ħabâb it

- 3 Khand-ı lebiñe maħrem idüp câ'm-ı şarâbı
Rindân-ı şafâ-meşrebe işrâb-ı neşât it

Terk it şeker-âbı

İcrâ-yı şebâb it

- 4 Fülk-i ğamı basdır yine tûfân-ı şafâya
Döndükçe ħabâb-ı meyi girdâb-ı neşât it

Söz yok bu hevâya

Hiç durma şitâb it

- 5 Burc-ı ferâhâ şems-i meyiñ seyrini göster
Devr-i felek-i bezmi sütünlâb-ı neşât it

Döndikçe o sâgar
Bu zevki hesâb it

- 6 Nûş-ı mey-i peyder-peyi tâ şubha yetişdir
Ruhsârıñı hırşîd-i şafak-tâb-ı neşât it

Hem bûse viriştir
Pür-renk hicâb it

- 7 Bülbül gibi cûş eyleyicek kulkul-ı mînâ
Ol gonçeyi verd-i ter-i şâd-âb-ı neşât it

Meclisde Nebîlâ
Sîr-âb-ı şarâb it

130

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 Sâki teşmîr idüp ayağı yürüt
Neş'eyi sâkiyâ bayağı yürüt

- 2 Sîneme dök o zülf-i ham-be-hamı
Sar bu dâğ üstine o bâğı yürüt

- 3 Hattıñı eyle sürme-i âvâz
Na' ra-yı âh için yasağı yürüt
- 4 Hüsnüñe ser-fürû idince raķîb
Çâğ-ı hûn-rîzidir bu çâğı yürüt
- 5 Gerçi abdâlı çok yürütmüş var
Sen Nebîlâ hûnerle tağı yürüt

131

HARFÜ'S-SE

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Söz bulunmaz la' l-i şekker-bârdan gel açma baḡs
Pek uzundur ṭurra-i ṭarrârdan gel açma baḡs
- 2 Anda zencîrin sürür zâhid müselsel söyleyüp
Devr-i zülfünde leb-i dil-dârdan gel açma baḡs
- 3 Yok hezârân gül gibi bûy âşinâ-yı vuşlatı
Gonçe-i la' lindeki esrârdan gel açma baḡs
- 4 Dest-ber-bâlâ-yı desti gösterir Cengîze de
El-amân ol gamze-i gaddârdan gel açma baḡs
- 5 Gerden-i endîşeye pîçîde eylersin Nebîlâ
Mâr-ı pîç-â-pîç-i zülf-i yârdan gel açma baḡs

132

ḤARFÜ'L-CÎM

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Baḥş-i la' liñ gibi muğlaḳ var mı müşküllerde hiç
Böyle yok kalmış dehen-beste mesâ'illerde hiç
- 2 Nice toz kopmış ayağ-ı Cemde bu meydânda
Ehl-i zevkiñ bir nişânı yok mı menzillerde hiç
- 3 Şimdi ey rakḳâs bildim şîve-i engüştîni
Kalmamış evvelki âheng-i şafâ zillerde hiç
- 4 Gülle müldeñ reng ü bû bülbüldeñ uçmuş fikr-i hû
Yok mu gûş u dimâğ ehl-i nazar dillerde hiç
- 5 Zât-ı lâzım ehl-i taklîdiñ olur mı sâyesi
Ben Nebîlâ irtifâ' ı görmedim zıllarda hiç

133

ḤARFÜ'L-ḤÂ

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Eşk olur târ-ı nigâhımda mücevher tesbîḥ
Yâr kim göstere der-kabza-yı ḥançer tesbîḥ
- 2 Rûz u şeb sanma ki beyhûde felek devr eyler
Mihr ü meh iki nişân-dâne-i aḥter tesbîḥ

- 3 Turma gözden geçirüp halini ta‘dâddadır
Dest-i endîşede şemm eyledim ‘anber tesbîh
- 4 Sînesin keşfe işâret ‘adet-i tekmesidir
Çeksin ol rûzı hisâb itmeğe ezber tesbîh
- 5 Rütbe-i kıysa Nebîlâ çekerek vaşl ider
‘Uğdedir rişte-i gîsûdaki muzmer tesbîh

134

HARFÜ’D-DÂL

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 ‘Înân-ı ihtiyârım gitdi elden herçi-bâd-âbâd
Kümeýt-i işîbârım gitdi elden herçi-bâd-âbâd
- 2 Çıkınca halka-yı gîsûsı engüşt-i niyâzımdan
Medâr-ı iftiharım gitdi elden herçi-bâd-âbâd
- 3 Hevâîdir fişeng-i âh dest-avîz olur çarha
Benimde yadigârım gitdi elden herçi-bâd-âbâd
- 4 Çenâr-âsâ açanlar rûzgâra dest-i ümmîdi
Dimez mi berg ü bârım gitdi elden herçi-bâd-âbâd
- 5 Nebîlâ ol hümâya şahbâz-ı himmeti saldım
Havalandım firârım gitdi elden herçi-bâd-âbâd

135

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Ol miyân kim rişte-i efkârdır mû koymuş ad
Sâye-i baht-ı siyâha ' aks-i gîsû koymuş ad
- 2 Aftâbı zîr-i gîsûya çeküp rû koymuş ad
Ortasından bedri şakç itmiş dü-ebrû koymuş ad
- 3 Reng-i gülle mâye itmiş dâye-i kudret müli
Harc idüp şekerle şire la' l-i dil-cû koymuş ad
- 4 Tâb-ı ruhsârı yakup itmiş bu sûretle siyâh
Kâfir-i âteş-pereste hâl-i hindû koymuş ad
- 5 Şâh-ı billûr işlemiş dilber nihâl-i kıddine
Kol salup bu feyzi hâk virdikde bâzû koymuş ad
- 6 Zülfi tohm-efşân olunca ol ruh-ı hûy-gerdeye
Jâle-i gülden yeşermiş hatt-ı şeb-bû koymuş ad
- 7 Geh mu' ammâ geh lugaz geh beyt geh matla' Nebîl
Lâyıkıyla zâde-i tab' a sühân-gû koymuş ad

136

NAZÎRE-İ ŞEVKET¹⁰²

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Çun miyân-ı bend-i û ez-târ-i taḥayyül bâftend
Câmehâ-yi her nigâheş ez-teğâful bâftend
- 2 Men siyeh-met-i hevâ ser-ḥalkâ-i 'ışk-ı tûem
Hırkaem ez-rişte-i efkâr-i kâkul bâftend
- 3 Ez-reg-i derd terest pîrâheneş râ târ u pûd
Naḳş-i û bâ sûzen-i müjgân-i bulbul bâftend
- 4 Kays şod ez-ḥoşk mağzî ser be-şahrâ-yi cünûn
Ḥayme-i leylî zî-bû-yi zülf-i sunbul bâftend
- 5 Çun tecessum kerd feyz-i 'âlem-i âbem Nebîl
Câme-i keyfem zi-mevc-i sâger-i mul bâftend

137

ḤARFÜ'R-RÂ

Meḥ' ûlü / Fâ' ilâtü / Meḥâ' ilü / Fâ' ilün

¹⁰² 1. Onun belindeki kemeri hayal ipinden dokudular, her bakışının elbisesini görmezden gelmekten dokudular. 2. Ben arzuların körkütük sarhoşu, senin aşkının baş halkasıyım, hırkamı kâkül düşüncelerinin ipinden dokudular. 3. Dert damarından dolayı gömleğinin dokuması ıslaktır, o gömleğin nakşını bülbülün kirpiğinden yapılan iğneyle dokudular. 4. Kays, ahmaklığından/burnu koku almadığından delilik çölüne yöneldi, Leyla'nın çadırını sümbül zülfün kokusuyla dokudular. 5. Nebil, beni sular âleminin feyzi cisimlendirdiği için, keyif elbisemi şarap kadehinin dalgasından dokudular.

- 1 İtdi hezâra gonçe- lebiñ reng-i nev-bahâr
Kuşluk zamânı itdirüp aheng-i nev-bahâr
- 2 Haṭṭ-ı zîr-i lebde hüsniñi pâ-der-rikâb ider
Aldı.....¹⁰³ ağzına şeb-reng-i nev-bahâr
- 3 Sûz u nighle ateş olur bir fetîlden
Her bir fişeng-i lâle-i dil-teng-i nev-bahâr
- 4 Oldı miyân-ı haṭṭda bu şeb şu' le-i ruḥı
Îmâ-yı şubḥ-ı vaśla şeb-âheng-i nev-bahâr
- 5 Derdest eylemiş yine çevgânın ey Nebîl
Sünbül midir bu gülşene serheng-i nev-bahâr

138

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Baña bâl ü per ver ey perverdigâr
Ol hümâ olsun şikârım âşikâr
- 2 Ey dil-i giryân gir yan âteşe
Nâr-ı gayretle çenâr olsun çenâr
- 3 Ol perî-şânın perîşân tırrası
Hûş-yârı eylemiş medd hûş-yâr

¹⁰³ Bu kısım Divan'da silik çıktığından okunamamıştır. Bkz. Ek 4.

- 4 Şeyhi bir şâbb eyledi meclisde şâbb
İhtiyârı itdiler bî-ihtiyâr
- 5 Ey hezâr-ı aşl hezâr ibrâm ile
Gûşı var ise gülün ol gûş-vâr
- 6 Sâhile düş var işin düşvâr ise
Der-kenâr itdim o şûhı der-kenâr
- 7 Sen Nebîl-âsâ ne işit hem ne bil
Der-diyâr oldu kararım der-diyâr

139

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Tîğ çekmiş ğamzedden bir hûn-feşândır çeşm-i yâr
Sanki mirrîh-i sipihr-i hüs ü ândır çeşm-i yâr
- 2 Merdüm-i zî-fehm anı gafletle îkâz eylemez
Hâbgâh-ı şûriş-i ahir zamândır çeşm-i yâr
- 3 Neş'e-i hışmı haţ-ı Bağdâdda izhâr ider
Bir Hülâgûdur ki mest ü bî-emândır çeşm-i yâr
- 4 Fitne mevkûf-ı rumûz-ı cünbiş-i müjgânıdır
Gerçi bir bimâr-ı bî-tâb u tüvândır çeşm-i yâr
- 5 Ey Nebîl ' atf-ı nigh gûyâ lisân-ı hâldir

Güft-i gûyî râz-ı ʿ aşka tercümândır çeşm-i yâr

140

Fâʿ ilâtün / Fâʿ ilâtün / Fâʿ ilâtün / Fâʿ ilün

- 1 Hınçer-i kîn ol miyân-ı nâzenine bestedir
Cevher-i cân rişte-i âh u enîne bestedir
- 2 Muḫzır-ı bî-mihr olur mı hîç şâyân-ı kabûl
İʿtibârı herkesin naḫş-ı nigîne bestedir
- 3 Zâhir itdikçe vücûdumda eşer-i maşş-ı nigâh
San gül-i şad-berg naḫl-ı yâsemîne bestedir
- 4 Cûş-ı baḫr-ı vuşlata bâdı nesîm âh ise
Ol temevvüc şîve-i çîn-i cebîne bestedir
- 5 İtdi çâr-ebrûsını sencîde mîzân-ı nîgeh
Târ-ı çeşm ol afitâb-ı çârümîne bestedir
- 6 Hâhişindendir ḫarîdârın revâc-ı maʿrifet
ʿArz-ı kâlâ-yı hüner bir âferîne bestedir
- 7 Sûz-ı dil-berle terennüm-sâz olur kil-k-i Nebîl
Nağme-i âhım bu şiʿr-i âteşîne bestedir

141

Mef' ûlû / Fâ' ilâtü / Mefâ' îlü / Fâ' ilün

- 1 Ol hâl-i lebiñe nokta-i terkîb-i neş'edir
Mazmûn-ı hattı bûs ile tergîb-i neş'edir
- 2 Hakkımda nutkı ol leb-i mey-gûn dilberin
Maḥmûr-ı bezm-i vaşlına tesrîb-i neş'edir
- 3 Câma nigâhı ehl-i nazar eylemez tehî
Maḫşad o durbîn ile takrîb-i neş'edir
- 4 Her bir kadeḫde müjde-i vaşl olma bûsesi
Bezm-i safâda şûret-i tertîb-i neş'edir
- 5 Nûş eyleyüp sunarsa o meh duḫter-i rezi
Zevk âşinâ-yı şevkine terḫîb-i neş'edir
- 6 Sâḫî meded piyâleyi der-peyi yürüt
Elbet ġarâz ayaḡile ta'ḫîb-i neş'edir
- 7 Gördüm Nebîl keyfiñ 'ademden zuhûrını
Ol hâl lebine nokta-i terkîb-i neş'edir

142

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Hattı-ı lebiñ kim sened-i neş'edir
Ġâyeti yok bir şaded-i neş'edir

- 2 Bülbul iden rind-i şafâ meşrebi
Gonçe-i zerrîn seped-i neş'edir
- 3 Hükûm olunur seyr-i hilâl-i meye
Halka-i 'işret raşad-ı neş'edir
- 4 Sâğara la' liñ ferağ-engîz olup
Mağşadı dâdu sited-i neş'edir
- 5 Gül gül ise ruğları meyden Nebîl
Bûseleri gül demed-i neş'edir

143

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Sırr-ı neş'e feyz-i tab'-ı çâlâkimdedir
Nüktesi zîr-i habâb-ı câm-ı evrâkimdedir
- 2 Dahle cehlinden ider tahrîk leb kısrî-mizâc
Lübb-i ma' nâ şîşe-i endîşe-i pâkimdedir
- 3 Câm-ı nazmımda nola ma' dûm ise reng-i humâr
Zevk-i bûs-i la' l-i dilber tıynet-i tâkimdedir
- 4 Zîb-i şadr-ı mû-şikâfânem ne lâzım kîl ü kâl
Sâye-i gîsûsı fevk-i sîne-i çâkimdedir
- 5 Vaşf-ı ruhsâr-ı gül-i şad-bergiñ itdikçe Nebîl

Farṭ-ı şermin̄den hezârân zîr-i ḥâşâkımdedir

144

Mef' ûlû / Fâ' ilâtü / Mefâ' îlü / Fâ' ilün

- 1 Bu feyz-i şevḳ o sâḳî saġar be-kefdedir
Gördüm hilâl-i neş'eyi burc-ı şerefededir
- 2 'Uşşâkı ḥabs-i âh idemez ḳayd-ı zülf ile
Sermâyeyi o ehl-i hevâ hep telefededir
- 3 Virmiş o yâr 'Amre yine ruḥsat-ı visâl
Zeyde-i taḳaddüm itse nola vâv ṭarafdadır
- 4 Sanma muḥabbetinden ider 'âşıkā nazar
Seyr it kemân-keşânı nigâhı hedefededir
- 5 Halkâ-begûş dâ'iresinden ne fâide
Sîlî-i mutribândan ol nâle defededir
- 6 İtmiş o şûḥa nev-hevesân ḳadrimi 'ayân
Şân-ı selef denâ'et-i tab'-ı ḥalefededir
- 7 Ma'dûm imiş dehânı Nebîlâ nedir cevâb
Hep güft ü gû o mes'ele-i muḥtelifededir

145

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Gâh tâbım âbı bilmem ḳandadır

- Gâh âbım tâbı bilmem kıandadır
- 2 Bildi kim bu ıztırâb-ı ‘aşkıdır
Ma‘ den-i sîm-âbı bilmem kıandadır
- 3 Cismi bir hırşîd kettân eyledi
Pertev-i mehtâbı bilmem kıandadır
- 4 Eşk-i hûn-efşân ile devr eylerim
Şîve-i dülâbı bilmem kıandadır
- 5 Hañçeriñ çeşmimdedir ey mû-miyân
Ben hayâl-i hâbı bilmem kıandadır
- 6 Hayret-i mir‘ ât-ı vechiñden midir
Şûret-i âdâbı bilmem kıandadır
- 7 Ben Nedîm-i bezm-i dil-dârım Nebîl
Mecma‘ -ı aḥbâbı bilmem kıandadır

146

- Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün
- 1 Sâķî-i câm-ı belâgat bezm-i takrîrimdedir
Neş‘e-yi rûḥ-ı harîri feyz-i tahrîrimdedir
- 2 Zîver-i dest-i beyândır şâne-i zülf-i hayâl
Ḥall-i eşkâl-i ma‘ ânî ḥüsn-i ta‘ bîrimdedir

- 3 Gevher eyler kîmyâ-yı ma‘ nevî sîm ü zeri
Dûde-i şems ü kamer terkîb-i iksîrimdedir
- 4 Menzilim dursun ğubâr-ı pâyme irmek muhâl
Rîşe-i perr-i hümâ-yı ma‘ rifet tîrimdedir
- 5 Zöhre dâmen der-miyândır aḥz-ı fenn-i ‘ işvede
Bikr-i fikrim ey Nebîl âġûş-ı tevkîrimdedir

147

- Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün
- 1 Nâşiyeñde var ise ikbâl kendin gösterir
Muḳtezâ-yı ser-nüvişt aḥvâl kendin gösterir
- 2 Kûdek-eṭvârı telâş-ı nâ-be-câ rüsvây ider
Setr iderken ‘ aybını eṭfâl kendin gösterir
- 3 Kaşdı bu dollâb ile ḥalkın gözin açmak mıdır
Şan‘ atıyle fahr idüp keḥḥâl kendin gösterir
- 4 Raġbet-i nâsı füzûn eyler sükût-ı ehl-i ḥâl
Ketme sa‘ y itdikçe şâḥib-mâl kendin gösterir
- 5 Zîb-i dûşı zâtını eyler mi şâyân-ı nazar
Gerçi kim feryâd idüp dellâl kendin gösterir
- 6 Vaşf-ı zâtı şûret-i ḥâli deġil mi herkesiñ

Kılsa âğâz-ı işâret lâl kendin gösterir

- 7 Hâkka lâzımdır ‘ubûdiyyetde sebkat ey Nebîl
Hidmete kim itse isti‘câl kendin gösterir

148

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Leblerinde bûse-yi in‘âm kendin gösterir
Şîşeden gûyâ mey-i gül-fâm kendin gösterir
- 2 Zıddıdır rûşen iden mâhiyyet-i eşbâbı hep
Pertev-i meh dehre her aḥşam kendin gösterir
- 3 Ketm olur mı yârden âmed- şod-ı râh-ı ḥayâl
Naḫş-ı pâ-yi ‘âşık-ı nâ-kâm kendin gösterir
- 4 Nâs ayaklanmaz mı taḥrîk-i yed-i himmet ile
Dest-i sâķide şafâdan câm kendin gösterir
- 5 Zülme amâde olur zâlim felek mesnedsede
Tîğîmı der-dest idüp behrâm kendin gösterir
- 6 Zann idermiş zîneti bî-mâye esbâb-ı kemâl
Sevb olur mı ‘ayb-pûş endâm kendin gösterir
- 7 Şeb-rev olsam fikr-i âğûş-ı miyân ile Nebîl
Havfla şûret bulup evhâm kendin gösterir

149

Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 Geçüp iden bizi pâ-mâl-ı nâz o mâh mıdır
İren niyâz ile eflâke dûd-ı âh mıdır
- 2 Beni de böyle siyeh-mest-i 'aşk iden görsem
Süzince çeşm-i kebûdı mı nigâh mıdır
- 3 Ne 'anber oldığın işbât için o bir dânem
'Aceb lebindeki ol çifte ben güvâh mıdır
- 4 Niçün su'âlîme leb-rîz-i hışm olur sâkî
Şarâb-ı la'lini nûş eylemek günâh mıdır
- 5 Bu rûzgârda sûdâ-gerân-ı zülfine kâr
Nebîl-i zâr gibi âh-ı şubhğâh mıdır
- 6 Bu tîğ-ı tab'-ı ziyâ-pâşle cenâb-ı Halîm
'Aceb ki mülket-i nazm içre pâdişâh mıdır

150

Mef' ülü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- 1 Üç hâli var ki fitne-i mülk-i şürûrdur
Gûyâ ruğunda nokta-i şekk-i sürûrdur
- 2 Atdı kemend-i zülfini şayd-ı felek için
Ğarrâ o meh ki server-i taht-ı gurûrdur

- 3 Seyr eyle dūr-bîn-i Cem-i ‘ âlem-i neşât
Ehl-i diliñ elindeki câm-ı billûrdur
- 4 Âb-ı hayât-ı la‘ l-i lebiñ cüst-cûdadır
Gûyâ haññ Sikender-i şâhib-zuhûrdur
- 5 Kırsa ‘ aceb mi şîşe-i kalbim benim o yâr
Târîh-i sâl çünki Nebilâ uğurludur

151

- Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün
- 1 O nev-res serv-ķadd başķa reviş tutmazsa müşkildir
Kıyâmet kopmadan ol bir işi tutmazsa müşkildir
- 2 Açılmışdır göñül ferzânesi menşûbe-i ‘ aşķa
Seni açmazdan ey şeh bu kiş tutmazsa müşkildir
- 3 Bu şûretde düşer mi kesr-i mir‘ ât-ı kulûb itmek
Benim bu pendim ol tûñ-meniş tutmazsa müşkildir
- 4 Çıķar tâ çarķa şâh-ı kibri ser-keşlikle ĥod-bîniñ
Dıraht-ı ‘ ömri bâr-ı ser-zeniş tutmazsa müşkildir
- 5 O derzî şûhını gördüm sökûldi câme-i şabrım
Nebilâ köhnedir gâyet dikiş tutmazsa müşkildir

152

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- 1 Ser-rişte-i recâ ola ھاﺗﯩﻦ keder gider
Ol vaқt bîm-i mâder ü ھاﻭﻑ-ı peder gider
- 2 Pes itdi vaşlı ھاﺩﺭﯨﻨﯩ ' anھا-yı himmetiñ
Pervâne ھاﺭﺏ-ı şem' e-vara bâl ü per gider
- 3 Peyveste olsa kaşları çîn-i cebînine
Tîr-i müjeyle sîneleri hep deler gider
- 4 İşmâm iderse ھاﻝ-ı lebiñ bûy-ı vuşlatı
Tâ Mâverâ-yı Hinde kadar bu ھاﺑﻪﺭ gider
- 5 Mecnûnı bu gidişle ھاﺳﺎﺑﺎ olmaz Nebîl
Dünyâyı zülfi beste-i yek-mû ider gider

153

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- 1 Her kim ki cüst cû-yı femiñde şitâb ider
Fikrinde san sebâhat-ı baھر-ı serâb ider
- 2 Âhım o meh şerâre-feşân-ı sipihr idüp
Cevv-i semâda mürğ-i hümâyı kebâb ider
- 3 Şâhâne zevk içün saña câmında gösterir
Târ-ı Cemi o muğbeçe şekl-i ھاﺑﺎﺏ ider

- 4 Dûnbâle-i şafâsı tebâşîr-i subh olur
Her şeb o mehle kim mey içün aftâb ider
- 5 Âfet-resân-ı hûş olup şeyh-i sâlike
Her şîvesi i' âde-i vâkt-i şebâb ider
- 6 Rindân gırre-i feleğe eylemez nazar
Şems-i meyi qarîn-i hilâl-ı şarâb ider
- 7 Rü'yâda şayd-ı mürğ-i hayâl eyler ey Nebîl
Şahbâz-ı çeşmi kim süzilüp meyl-i hâb ider

154

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Hâl-i siyeh kâle-i ruhsâridir
Gerdeni Bengâle-i ruhsâridir
- 2 Şu' leye pervâne şovuk tavr idüp
Bülbül-i bî-nâle-yi ruhsâridir
- 3 Pertev-i vechi yakup itmiş siyâh
Turreleri hâle-i ruhsâridir
- 4 Dâğ-ı derûna berq-i cihân-sûzda
Şu' le-i cevval-e-i ruhsâridir
- 5 Eyledi hoygerde Nebîlâ şarâb

Şanma ' arak jāle-i ruḥsârıdır

155

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Hıa mıdır nireng-i ruḥsârıñ mıdır
Nüşha-i Erjeng ruḥsârıñ mıdır
- 2 Her şikenci devr-i başı hûşdur
Turreler serheng-i ruḥsârıñ mıdır
- 3 Hâl bu hükm-i Karaḫûşî ile
Zîver-i evreng-i ruḥsârıñ mıdır
- 4 Şol eşer kim bûseden zâhir olur
Gonçe-i dil-teng-i ruḥsârıñ mıdır
- 5 Kuvvet-i nuḫ-ı hezârân çün Nebîl
Neş'e-yi gül-reng-i ruḥsârıñ mıdır

156

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- 1 Baḥs-ı vücûd-ı fem-i ' adem cüst ü cû mudır
Yok yok lisân-ı halkda bir güft ü gû mudır
- 2 Atdı o çâr ebrû beni dört yol ağzına
Bâ' iş zebân-dırâzlığıma çâr-sû mudır
- 3 Tahrik-i serle sünbül işâret ider baña

Şemm âşinâ-yı zülfine bû ser-fürû mudır

4 Yok vâ' ız âb ü tâb-ı beşâset yüzünde hiç
Dökdüklerin sirişke bedel âb-ı rû mudır

5 Kesr-i ayağ itmedi lagzîde ey Nebîl
Meclisde devr iden o kümeýt-i sebû mudır

157

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Karîn olmaz gönül pervâne-i ' aqla hirâsândır
Anıñ fânûs-ı şem' -i fikri ' aks-i zülf-i hûbândır

2 Tağarrüb-cûy-ı Hakkâ terk-i çirk-i mâ-sivâ ister
Olan cûyende-i germ-ülfet-i hâmmâm üryândır

3 Tekâpûdan tama' kâr olsa lâger ten gınâ gelmez
Hemîşe iddiğâr-ı tûşeye mûrân şitâbândır

4 Virir refât-ı dâniş kâmet-i insâna ârâyış
Hırâmî câme-i revnağ-tırâz-ı kadd-i cânândır

5 İder mecbûr devri âdemi şadra çeküp iğbâl
Sihâmîñ zîver-i âgûş-ı kıavs olduğı bürhândır

6 Kelâm-ı bî-edebdir ehl-i ' irfânın gelû-gîri
Kâbûl-i loğma-i huşka sebeb te'dîb-i dendândır

- 7 Taḥammülle Nebîlâ şîve-i ḳadd-i dil-âvîze
Miyân-ı yâr kim ḥayret-fezâ-yı mû-şikâfândır

158

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 Yâre lâzım olan bu nâz mıdır
Yoḥsa dil-beste-i niyâz mıdır
- 2 Râh-cûy-ı ḥakîḳatiñ 'acabâ
Menzil-i evveli mecâz mıdır
- 3 Zîr-i ebrûyı ḳible-gâh itmiş
Müje şaf-beste-i namâz mıdır
- 4 Gerdeni ḥâlden geçilmez imiş
Ḥâris-i ma'ber boḡâz mıdır
- 5 Varmıyor gûş-ı yâre âh Nebîl
Ḳâmeti serviden dırâz mıdır

159

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Gel ey rûḥ-ı muşavver nâz ile ibrâma şûret vir
Revân-ı Cem yine şâd oldu devr-i câma şûret vir
- 2 İder çirk-i ḥafî mir'ât-ı şıdkı zâhidâ pür-jeng
Dimem şevb-i riyâdan ḳâmet-i islâma şûret vir

- 3 Yazılsun kahramân-ı ğamzeniñ ‘uşşâka bî-dâdı
Bu çağ-ı ‘işvede Şehnâme-i eyyâma şûret vir
- 4 Şabâh oldu meded encüm şümâr-ı hicre rahm eyle
Gel ey meh perde-i zıll-ı hayâl-i şâmâ şûret vir
- 5 Eğer vakf-ı cünûn itdiñse mevķûfât-ı ‘aşkıñdan
Görürseñ kaydını dest-i dil-i nâ-kâma şûret vir
- 6 Sanup resm-i kıyâmet kâlib-ı bî-rûh olur Bihzâd
Hırâm-ı nâz ile ol kıadd-i serv-endâma şûret vir
- 7 Der-âgûş-ı miyânı mümteni‘dir ol büt-i nâzın
Nebîlâ bâri gel rüyâda bu evhâma şûret vir

160

- Mef‘ ûlü / Fâ‘ ilâtü / Mefâ‘ ilü / Fâ‘ ilün
- 1 Al çak bu câmı vir o civânım tutuşdurur
Kibrît-i mey fetîl-i figânım tutuşdurur
- 2 Sengi fenâr-ı cisme atup lu‘ b-ı nâzda
Nev-restedir o rûh-ı revânım tutuşdurur
- 3 Şûret-ger-i hayâl olamam perde-i dili
Şem‘ -i derûn-ı şu‘ le-feşânım tutuşdurur

4 Mehtâbı yakmasun bu hevâî fişenk ile
¹⁰⁴ meh âhı sûz-ı nihânım tutuşdurur

5 Âteş-zebân-ı nazmı ma' ânîde ey Nebîl
 Bu şî' r-i âteşîn-i beyânım tutuşdurur

161

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

1 Sanma kim leb-ber-leb-i peymâne-i hâmûşdur
 Maḥrem-i sırr-ı lebiñ mestâne-i hâmûşdur

2 Nuṭkı lâî hayret itmiş bir büt-i nev-restenin
 Dil uzatma sūsene bîgâne-i hâmûşdur

3 Bak zebân-ı şekve zâhir mi dil-i şad-çâkden
 Gûyiyâ zülfinde yârin şâne-i hâmûşdur

4 Sürme-i âvâz-ı ' uşşâk oldu esrâr-ı ḥaṭiñ
 Her biri ' âḳîl-nümâ dîvâne-i hâmûşdur

5 Mest-i gamzeñ keşf-i râz eyler lisân-ı ḥâl ile
 Gûşe-i çeşmiñ senin mey-ḥâne-i hâmûşdur

6 Yâr feryâd-ı dil-i zâra ser-â-pâ gûş iken
 Gül gibi şermende bir cânâne-i hâmûşdur

¹⁰⁴ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 5.

- 7 ¸ Andelibân¹⁰⁵perde-i nâmûsdur
Vâkıf-ı tavr-ı edeb pervâne-i hâmûşdur
- 8 Nakş olan Şehnâme-i dilde nigâh-ı mestidir
Pür-ıtarab bir meclis-i şâhâne-i hâmûşdur
- 9 Hâlvat-i der-encümendir hâl-i mihr ü meh Nebilâ
Kubbe-i eflâk hâlvat-hâne-i hâmûşdur
- 162
- Mef' ûlü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ûlün
- 1 Olmazsa nazar-bâz-ı hâkîkat gözi yokdur
Hûşîd olayım dirse müsâvî yüzi yokdur
- 2 Dilden silinüp gitdi gubâr-ı haţ-ı dilber
Şimdi o fezâlarda hevânın tozu yokdur
- 3 Yâkût gibi la' li ider def' -i harâret
Gördüm suyu pür-mevc-i leţâfet buzı yokdur
- 4 Teşrîfin eğer dîdemi itmezse nemek-rîz
Hiç bezm-i meyiñ tadı kebâbın tuzu yokdur
- 5 Cüz 'ice miyânında belî şübhesi vardır
Ammâ dehen-i tenge Nebîlin sözi yokdur

¹⁰⁵ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 6.

163

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 O ruhsâr üzre ' aks-i zülfi kim sîrâb-ı çeşmimdir
Miyân-ı gülde gûyâ sünbül-i şâdâb-ı çeşmimdir
- 2 Zârûrî döndi bakdı cûş-ı eşke ol felek-meşreb
Kesen râh-ı şitâbın şîve-i dollâb-ı çeşmimdir
- 3 Hayâliñ tıfl-ı nâzım san bu beğ kaşrında zevk eyler
Kebâbı saht-ı dildir bâdesi hûn-âb-ı çeşmimdir
- 4 Der-âgûş itmek ister mû-miyânıñ bezm-i ma' nâda
Bu bârîkî fikirim mâye-bağş-ı hâb-ı çeşmimdir
- 5 Fetîl almış bu şeb germiyyet-i bezmiñden ol mâhın
Nigâhım şu' le-i fevvâre-i pür-tâb-ı çeşmimdir
- 6 Şafâ-yı baħr-ı eşki merdüm-i sâhil-nişîn eyler
O mâhiñ ' aks-i rûyı şu' le-i mehtâb-ı çeşmimdir
- 7 Değil lâzım Nebîlâ gerçi girye ' âlem-i âba
Bu cûş-ı mâcerâ-yı sâbıkı işrâb-ı çeşmimdir

164

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 ' Arağ ol rû-yı âla lâzımdır

Güle gülşende jâle lâzımdır

2 Feleğîñ devri mihr ü mâh iledir
Bezme bir kac piyâle lâzımdır

3 Fi‘l-i gül dâ’imâ ta‘addîde
Bülbül-i zâra nâle lâzımdır

4 İstemez diş kirâsı bûs-ı lebi
Bezm-i vaşla nevâle lâzımdır

5 Zîb-i âgûşum oldı yâr Nebîl
Mâha elbette hâle lâzımdır

165

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

1 Felekden luţf uman ızhâr-ı noķşân-ı kemâl eyler
Müşârün bi‘l-benân itmek içün bedri hilâl eyler

2 Miyânın zîb-i âgûş-ı vişâl olmazsa ma‘nâda
Dil-i zârım şafâyı hülyâ-yı bî-me‘âl eyler

3 Mey-i müstâkbele gel şarf-ı himmet eyle ey şâķî
Humâr-ı neş‘e-i mâzî bizi şûrîde-hâl eyler

4 Dil-i gümgeşte mi taşhîh içün sormuş nigâhından
Niçün mesrûkî dilber düzd-i çâlâka su‘âl eyler

- 5 Nebîlâ şübheden hâlî değildir va' de-i vaşlı
Girerse duht-ı rez mâbeyne def' -i ihtimâl eyler

166

- Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün
- 1 Kânı zülf-i girih-gîrinden âzâd olduğım günler
.....¹⁰⁶bûs u şemme mu' tâd olduğım günler
- 2 Çalındı gûşuma sâz-ı emelden nağme-i vuşlat
Benim müstağnî-i aheng-i feryâd olduğım günler
- 3 Çıkarmışdı hevâ-yı zülfi başa tîşe-i ' aşkı
Benim hayret-fezâ-yı Kays u Ferhâd olduğım günler
- 4 Olup leb-ber-leb (ü) zânû-be-zânû sîne-ber-sîne
' Aceb hâtırda mı maḥsûd-ı zühhâd olduğım günler
- 5 Niyâz ırmış Nebîlâ pür-' araḥ keyf-i ayağımla
Hücûm-ı nâz ile muḥtâc-ı imdâd olduğım günler

167

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Her ne dem kim şem' -i meclisde o mâhım söndürür
Dilde sûz-ı iştiyâk-ı cângâhım söndürür

¹⁰⁶ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 7.

- 2 Keşret-i ‘aks-i nigeḥ billûrdan fânûs olur
Sanma kim mıṣbâḥ-ı ḥüsni bâd-ı âhım söndürür
- 3 Olmasam pervâne-i şem‘ -i cemâl-i devrden
Cünbiş-i bâl ü per-i baḥt-ı siyâhım söndürür
- 4 Hışm ile kaṭ‘ -ı zebân-ı şem‘ e mi emr itdi yâr
Ra‘ şeden mıkraḥ-ı dest-i iştibâhım söndürür
- 5 Çeşmi yummam ḥıfz için ol şem‘ -i nâzı ey Nebîl
Korkaram taḥrîk-i müjgân-ı nigâhım söndürür

168

- Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün
- 1 Çeşm-i şehbâza şikâr olmazdı böyle şîrler
Olmasa şaf-beste-i müjgân kazâ-te’şîrler
- 2 Pâyı çek serdâde-i teslîm olup bu râhdan
Pençe-gîr-i dest-i taḥdîr olamaz tedbîrler
- 3 Terk-i çirk-i mâ-sivâdır herkese encâm-ı kâr
Def‘ e elbet aḥzını mecbûr olur kef-gîrler
- 4 Fikr-i sırr-ı ḥaḳḳ ile mebhût olur şâfi-zamîr
Ḥâne-i âyînede ḥayrettedir taşvîrler
- 5 Zabı olunmaz ‘âlemiñ naḳş-ı ber-âbı gerçi kim
‘Ayn-ı câride ‘ayândır şûret-i zincîrler

- 6 Nev-civâne ser-fürû-yı ihtiyârı gam değil
İ‘ vicâc-ı kıddine eyler teessüf pîrler
- 7 Farı-ı hırşından tama‘ kârân meges-meşreb olur
Bir midir şahş-ı gürisne-çeşm ile dil-sîrler
- 8 Âhı girdâr-ı keçî bâlâ-rev eyler zâlimin
İttişâl ile alır meydân kemânın tîrler
- 9 Fıkr-i vaşlı zîb-i âgûş-ı hayâlimdir Nebîl
Şayd-gehde zîver-i fitrâk olur nâhçîrler

169

- Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün
- 1 Çeküp zülf-i siyâha bend iderken şefkatin söyler
Hevâ-yı nefsinin kaydında zâlim iffetin söyler
- 2 Olur muhtâc-ı zînet cevher-i zât olmasa elbet
Gören nev-devletân-ı ‘ aşrı zîb ü haşmetin söyler
- 3 Cezâsı ‘ âşık-ı şûrîdenin fıkr-i bülendidir
Kıyâmetden su’âl olsa o serv-i kâmetin söyler
- 4 Sırışkim mâcerâ-yı zülfî eyler gamzeñe işrâb
Gören çeşm-âşinâsın sergüzeşt-i ‘ izzetin söyler

- 5 Nebîlâ nîk ü bed temyîzi im'ân-ı nazardandır
Lisân-ı hâl ile girdârı şeyhin gılzetin söyler

170

- Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün
- 1 Zülf-i reyhânı ger olmazsa siper-gam yetişür
Tûğ-ı şâhî ise maşşûd o perçem yetişür
- 2 Gerçi ol mâh-ı cefâkâra el irmez ammâ
Âhdan böyle giderse ana süllem yetişür
- 3 Şimdi artırmadadır kâmeti kendince o yâr
Sanma kim gûşına feryâd-ı dem-â-dem yetişür
- 4 Bûy-ı mey dâhi tenük-zarf oluna kâfidir
Dehen-i gonçeye yek kaçtre-i şebnem yetişür
- 5 Çıkma âheng-i cefâ ile Hüseynîye meded
Baña ey vech-i hasen fikr-i muharrem yetişür
- 6 Gerçi şu inse de ayağına bintü'l-'inebiñ
Vakf-ı gam cümleden imdâda muqaddem yetişür
- 7 'Aks-ı zülf ü ruhı çeşmimde yer eylerse Nebîl
Gül ü sünbül yine bir şişede tev'em yetişür

171

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Her nedem ol gamze-i hûn-rîz şûr-engîz olur
Her müjeñ cây-ı gürîz-i fitne-i Cengîz olur
- 2 Hûnde-i yâre sebebdır nâle-i 'uşşâk-ı zâr
Gonçeler feryâd-ı bûlbûlden tebessüm-rîz olur
- 3 Nakş-ı takdîre bakın âzâde-serdir tîşeden
Vuşlât-ı Şîrîne lâıyk Hûsrev-i pervîz olur
- 4 İhtirâz-ı cevı-i 'uşşâka işâret yok mıdır
Bozma ey kâfir mugân âıînıdır perhîz olur
- 5 Boş bulunmam bûs-ı lebde serpilüp mest olsa yâr
Câm-ı ümmîdim Nebîl-âsâ hemân leb-rîz olur

172

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Gerçi bûs-ı femle dil mümtâz olur
Hatı-ı la' liñ sürme-i âvâz olur
- 2 Göz göre ol çeşm-i hâkık-gûlar dahî
Gamze-i şûhuñ gibi gammâz olur
- 3 Onda bir nâz eylemek lâzım saña
At onun cânâ niyâzıñ nâz olur

- 4 Sebz-i haṭṭı dâldır germiyyete
Ġâyeti feyz-i bahârîñ yaz olur
- 5 Ey Nebîl urmakda dem i' câzdan
Nâmı hâmem kim suhan-perdâz olur

173

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Şikenc-i zülfi vaşf ile ḥadîs-i¹⁰⁷ister
O leylî-meşreb 'uşşâkıñda âşâr-ı cünûn ister
- 2 Esâs-ı zulme ol mâh-ı felek tarh-efgen itmişse
Yine şakf-ı sipihre âh-ı 'âşıkdan sûtûn ister
- 3 Dil-i rûşende imdâd-ı çerâğ-ı 'ârızî olmaz
O nüzhet-gâh-ı 'aşka şu'le-i dâğ-ı derûn ister
- 4 Ayağın çeldi leb-rîz-i ḥaseddir şâhib 'irfâna
Felek her câm-ı ser-şâr-ı neşâtı ser-nigûn ister
- 5 Nebîlâ turresinde gösterir Hârût u Mârûtı
Nedem ol gamze-i sehâri ızhâr-ı füsûn ister

¹⁰⁷ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 8.

174

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Râh-1 vaşl-1 yârden 'âlem ser-â-ser bî-ḥaber
Nakş-1 pâ-y-1 Hızra bak bu yolda rehber bî-ḥaber
- 2 Kızdırırken pûte-i efkârı şevk-i şems ile
Naqd-i evkâtı geçürmiş kîmyâ-ger bî-ḥaber
- 3 Fikri çok işler keser zîr-i gılâf-ı sînede
Gerçi kendin gösterir zâhirde ḥançer bî-ḥaber
- 4 Haṭṭ-ı vechidir beyâz üzre şeref-rîz-i şudûr
İnşirâh-ı şadra vardır kıl-ı dilber bî-ḥaber
- 5 Kâlib-ı bî-rûḥ ider 'uşşâkı gitdikçe Nebîl
Gûyiyâ şuretden ol rûḥ-ı muşavver bî-ḥaber

175

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Olsa yek şemme-i sûz-ı dile mazhar micmer
Yanarak tûde-i hâkister olur her micmer
- 2 Başdırır bûy-ı meyi neş'e-i 'anber bu mudır
Bezmi devr eylese mânende-i sâgar micmer
- 3 'Ârızîdir idemez sûzişi altûn işini
Zâtın eylesen daḥi pûte-i zer-ger micmer

- 4 Elleri dûde kadar şarfda kudret mefkûd
İtse de dûdını çün halka-i ejder micmer
- 5 Feleğe çıktığın işmâmına uyandım âhîñ
Alıcak destine ol mâh-ı sitem-ger micmer
- 6 Sûzı germiyyet-i vuşlatla füzûn olmadadır
Dest-i i' zâzda oldıkça muvaqqar micmer
- 7 Hâline eşk-feşân oldu gül-âbdan Nebîl
Gördi kim kendüye hem-bû olur ekşer micmer

176

- Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün
- 1 Çifte köstekle durur belde o cevher hançer
Oynasa sîne-i bî-kîneyi ister hançer
- 2 Yolımı kesdi ber-i yâre gerüp sînesini
Çıkdı tâ bend-i girîbâna berâber hançer
- 3 Rûzgârı dokunup ' aklı kıl üstünde kodı
Bâr olup mûy-ı miyân-bendini şarşar hançer
- 4 Dikilüp kan tere batmaz mı olup lerzende
Görse ebrûsını hışm itdiği demler hançer
- 5 Cân mı kor tende Nebîl alsa dağî gönlüm ele

El virir göstere ol rûh-ı muşavver hançer

177

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Şûh-ı devrânsın ey mest-i mey-i naḥvet ü nâz
Neş'e-i cânsın ey mest-i mey-i naḥvet ü nâz
- 2 Teşne-i la' liñ olur beste-i zülf-i siyehiñ
Âb-ı hayvânsın ey mest-i mey-i naḥvet ü nâz
- 3 Mûceb-i ḥande-i gül girye-i bûlbûl mi ' aceb
Verd-i ḥandânsın ey mest-i mey-i naḥvet ü nâz
- 4 Çeşm-i maḥmûr niçün ḥaşm-ı dil-i merdümdür
Sende insânsın ey mest-i mey-i naḥvet ü nâz
- 5 Var mı mânend-i Nebîl olsa hezâr ehl-i niyâz
Bir gülistânsın ey mest-i mey-i naḥvet ü nâz

178

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Biz o nev-reste nihâli revîşinden bilürüz
Ne kıyâmet kopacaktır gelişinden bilürüz
- 2 Ne şeker çiymediğin söyleyişinden bilürüz
Maḥşadın lüknet-i tûtî-menişinden bilürüz
- 3 Naḥl-ı pür-berg-i emel ḥâmil-i bâr oldığını

Bâğ-bân-ı kâdirîñ perverişinden bilürüz

- 4 Bûs-ı sâķî iledir revnaķ-ı bâzâr-ı neşât
Bezm-i pür-neş`eyi dâd ü dihişinden bilürüz
- 5 Serimiz lâylık-ı seng-i sitem olduysa Nebîl
Biz o leylî revîşîñ serzenişinden bilürüz

179

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Biz ki sırr-ı lebiñi noķta-i femden bilürüz
Derk-i keyfiyyet-i eşyâyı `ademden bilürüz
- 2 Tıynet-i tâkde muzmer ise de bûy-ı şafâ
Neş`e-i câm-ı meyi himmet-i Cemden bilürüz
- 3 İstemez hîç tekellüf suĥan-ı râst-nümâ
Ehl-i kizbiñ sözini kayd-ı kâsemden bilürüz
- 4 Garazîñ fehm ideriz ĥâhiş-i ĥuld eylemeden
Zâhidâ biz seni aşĥâb-ı şikemden bilürüz
- 5 Sebeb-i vahşet-i yâr olmada takşîr-i niyâz
Biz Nebîlâ bunı noķşân-ı himemden bilürüz

180

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 O der-âgûş-ı miyân söylenmez

Üzilür rişte-i cân söylenmez

- 2 Ğonçe-i sırr-ı lebin şorma baña
Açma ol râz-ı nihân söylenmez
- 3 Daħi ser-mest-i ayağ omadı yâr
O zemînler bu zamân söylenmez
- 4 Sırr-ı mektûm-ı kemân-keş gibidir
Zahm-ı ebrû-yı bütân söylenmez
- 5 Ey Nebîl olma dehen-bâz-ı su'âl
Ârzû-yı dil amân söylenmez

181

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Sırr-ı hû kalbiñi mir'ât ide nî-reng olmaz
Ânda te'sîr-i nefesden eşer-i jeng olmaz
- 2 Hâl-i ruhsârına tercîh olunur bûs-ı lebi
Habb-ı 'anberde şafâ-yı mey-i gül-reng olmaz
- 3 Sûz-ı 'aşkıñla olur sînede âgâz-ı enîn
Defde tâb olıcak şîve-i aheng olmaz
- 4 Hüsn-i dildâra müsâvâtla ider hubb-ı derûn
Bâr eğer bulmasa bir mişlini hem-deng olmaz

- 5 Eyledi neş'e-i fikr-i lebi hâmuş Nebîl
Bezm-i taşvîrde feryâd-ı ney ü çeng olmaz

182

- Mef' ülü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün
- 1 Gitdi hevâ-yı zülf ile şabr u sükûnumuz
Tâ başdan aşdı mevce-i baħr-ı cünûnumuz
- 2 Düşinde çeşm-i bülbüli bir câme gösterir
Ol gül-bedende keşret-i 'aks-i 'uyûnumuz
- 3 'Aks eylemekle her büt-i bîgâne şûreti
Mir' âta döndi bu dil-i hayret füzûnumuz
- 4 Âgûşa Rüstemâne çekince o meh-veşi
Bükdi miyân-ı Zâl-i sipihri oyunumuz
- 5 Oldu Nebîl zîver-i nüzhet-geh-i hayâl
Her nev-şüküfte gonçe-i dâğ-ı derûnumuz
- 6 Himmet cihânda Hâzret-i Neş'etdedir didi
Sevķ eyleyüp o zâta bizi reh-nümûnumuz

183

HARFÜ'S-SÎN

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Yâr lutf itdikçe maħzûn olduğım görseydi Kays

Çıldırırdı böyle mecnûn olduğım görseydi Kays

- 2 Kayd-ı zülfi tîre-rûz itmezdi Leylânî anı
Beste-i gîsû-yı şeb-gûn olduğım görseydi Kays
- 3 Baş açık geşt itmeden pâyin çekerdi şerm ile
Bir külehle seyr-i hâmûn olduğım görseydi Kays
- 4 Yâre eylerdi açıktan gayreti ‘izz ü kusûr
Tîğ-ı gamzeñle ciğer hûn olduğım görseydi Kays
- 5 Zülf-i Leylâyı Nebîl eylerdi rû-pûş-ı habâb
Zulmet-i hicrinde memnûn olduğım görseydi Kays

184

Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün

- 1 Göñül çekmekdedir dâim bütân mânend-i mıkñâtıs
Virir şebnem-rübâlık mihre şân mânend-i mıkñâtıs
- 2 Hü mâ-yı devlet-i vaşlı çeküp zîb-i ser eylerdi
Olaydı Kaysa zülfiñ hırz-ı cân mânend-i mıkñâtıs
- 3 Bürûdet mâni‘ -i germiyyet-i cezb-i kulûb olmaz
O âhen-dilde var te ‘şîr-i ân mânend-i mıkñâtıs
- 4 Müjeñ kuţb-ı cenûb-ı hâle vardı zîr-i ebrûda
İder î mâ-yı kalbe her zamân mânend-i mıkñâtıs

- 5 Nebîlâ vâktidir nısf-ün-nehâr-ı hüsne kıl dikkât
İder hatt-ı zenaḥdanı ‘ayân mânend-i mıkânâtıs

185

ḤARFÜ’Ş-ŞÎN

Mef’ûlü / Mefâ’îlü / Mefâ’îlü / Fe’ûlün

- 1 Pür-âteş olup ol gül-i tersâ şeb-i âteş
Geymiş idi bir âteşî ḥârâ şeb-i âteş
- 2 Nokşânıñı tekmiîl ider pertev-i vechi
Doğdı günün ey mâh-ı şeb-ârâ şeb-i âteş
- 3 Püskürme fişeng oldu fem-i ejder-i şahbâ
Pür-şu’le olınca leb-i deryâ şeb-i âteş
- 4 Devr eyledi bâ-şu’le-i cevvalê-i sâgar
Ol mâha olup bezm-i şüreyyâ şeb-i âteş
- 5 Âgûş-ı şadefden ne şular atdı kenâra
Ol lülü-i lâlâyı Nebîlâ şeb-i âteş

186

Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün / Mefâ’îlün

- 1 Zebâna lüknet ol ruḥsâr-ı şevḳ-endâzdan düşmüş
Makâm-ı bûselikde şîve-i âgâzdan düşmüş
- 2 Dil-i bî-çâreniñ beş yaş iken ḳadri ‘ayân oldu

Miṣal-i ḳaṭre ḳeṣm-i dilber-i mümtâzdan düşmüş

- 3 Olur dert üstine ehl-i niyâzıñ zevḳi bî-şübhe
O çâr-ebrû-yı vahşî çâr-ṭâk nâzdan düşmüş
- 4 Bu şeb olmuş iken rû'yâda dil şâyeste-i vaşlıñ
Niçün bîdâr olup ol mesned-i i' zâzdan düşmüş
- 5 Suḥan-sencâna berk-i sebz-i dervîşânedir amma
Bu şî'r-i ter Nebîlâ devḥa-i i' câzdan düşmüş

187

Mef' ûlü / Mefâ' îlü / Mefâ' îlü / Fe' ûlün

- 1 Tîh-i gamı dil şanma ki iḳdâm ile geçmiş
İmdâd-ı ayağ-ı mey gül-fâm ile geçmiş
- 2 Sâḳî yine şeh-râh-ı şebistân-ı vişâli
Rindân bu şeb-i meş' ale-i câm ile geçmiş
- 3 Efsânede güldür diyerek maṭlab-ı bülbül
Dil tevriye-i vuşlatı îhâm ile geçmiş
- 4 Cûyende olup ḥâbda dil mîve-i vaşlı
Dün gice yine bu tama' -ı ḥam ile geçmiş
- 5 Meydân-ı tegazzülde Nebîl öñdül olanlar
Şeb-dîz-i hüner-güster-i aḳlâm ile geçmiş

188

ḤARFÜ'Z-ZÂD

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Pür-hevâ itmiş ḥabâbın 'aşk ile şahbâ-yı feyz
Gösterir mevc-i şafâ her kıtreyi deryâ-yı feyz
- 2 Uçmağa itmez tenezzül lâne-sâz-ı kurb olup
Bâl ü per kaydında olmaz mürğ-i bî-pervâ-yı feyz
- 3 Gaybden virsün ḥaber nuṭkı idüp keşf-i zamîr
Nükte-i la' linde muzmerdir nice ma' nâ-yı feyz
- 4 Şâhidân-ı 'işve-kârân ile zûr olmaz mı yâ
Şeyḥ Efendi eylese cem' iyyet-i da' vâ-yı feyz
- 5 Dest-ber-bâlâ-yı dest neş'e-i nazmım Nebîl
Der-kef-i endîşem oldu sâğar-ı mînâ-yı feyz

189

ḤARFÜ'Z-ZÂ

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 Devr-i ebvâb ider misin vâ' iz
Böyle sen der-beder misin vâ' iz
- 2 Vizr-i dünyâyı sen mi yüklendiñ
Şekl-i ademde ḥar mısın vâ' iz

- 3 Nâsa parmak hesâbı gösterdiñ
Dest-i redd-i kader misin vâ' ız
- 4 Dûzahı eyleyüp maḳarr-ı cihân
Ḥulde tenhâ gider misin vâ' ız
- 5 Gice ḳadr-i Nebîli pest itdiñ
Medd-i âh-ı seḫer misin vâ' ız

190

ḤARFÜ'L-ḲÂF

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Zülfîñ ey meh eḡer olursa penâh-ı ' âşık
Dokunur sünbüle-i çarḫa külah-ı ' âşık
- 2 Ser-nüvişti çıkarup zâhire ihrâc eyler
Zîr-i ḫaṭṭında nihân-ı baḫt-ı siyâh ' âşık
- 3 Yetişür Ḳaysa ḳadar silsilesin işbâta
Olsa ḡisûsı bu da' vâda güvâh-ı ' âşık
- 4 Medd ile sûz-ı derûn olsa fetîl-efrûzı
Ḥışn-ı eflâki döḡer gülle-i âh-ı ' âşık
- 5 Nice teşbîh olunur gerdeni billûra Nebîl
Şafvetinden görünür ' aks-ı nigâh-ı ' âşık

191

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Sırr-ı la' liñ dil-i kemterde kodı cilve-i ' aşk
Gevher-i neş'eyi sâğarda kodı cilve-i ' aşk
- 2 Şîve-i kıddine ta' lîk iderek vuşlatını
Fasl-ı da' vâmızı maḥşerde kodı cilve-i ' aşk
- 3 Teşne-i neş'e-i dîdârı bilüp ağzından
Çekdi şeyḥî leb-i kevşer kodı cilve-i ' aşk
- 4 Bezm-i dil-dârda tebdîl-i uşûl itdirerek
Perde-i âhı muḥayyerde kodı cilve-i ' aşk
- 5 Zülfini cünbiş-i reftârı perîşân itdi
Bu hevâyı ser-i ' ar' arda kodı cilve-i ' aşk
- 6 Yine bâlâ-ter idüp reng-i siyâh-ı âhım
Dile bir mâh-ı siyehçerde kodı cilve-i ' aşk
- 7 Şûretin buldı Nebîlâ yine müştâk-ı ḥayâl
Çözdirüp tûresini perde kodı cilve-i ' aşk
- 8 Nûr-ı şems ile görüp kadrini Mevlânânîñ
Fevk-i ḥûrşîd-i münevverde kodı cilve-i ' aşk

192

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Bahş-ı zülf-i pür-gümânın adı ‘ aşk
Kıl ile bu imtihânın adı ‘ aşk

- 2 Hükmi cârî feyzi sârî gün gibi
Ol Hıdv-i lâ-mekânın adı ‘ aşk

- 3 Âhdır mevķûf-ı hall-i nüktesi
Ol mu‘ ammâ-yı figânın adı ‘ aşk

- 4 Zîver-i Şeh-nâme-i hüsn itdiğın
Kahramân-ı bî-amânın adı ‘ aşk

- 5 Zıkr-i ism itme olur zâhir Nebîl
Dildeki sûz-ı nihânın adı ‘ aşk

193

ḤARFÜ’L-KÂF

Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün

- 1 Per olmuşdur hayâlinle dil-i bî-gîne-i şad-çâk
Hezârân gösterir bir şûreti âyîne-i şad-çâk
- 2 Yağardı cismini abdâl-ı ‘ aşkın sûziş-i hasret
Hevâyâ olsa mâni‘ hırķa-i peşmîne-i şad-çâk
- 3 Çıkardın zîr-i fesden yüz virüp zülf-i siyeh-kâra

O yüzden şâne olmuş ‘ âşık-ı dîrîne-i şad-çâk

4 Dil-i pür-şerhamızdan şeb-çirâğ-ı ‘ aşkı zâhirdir
Nümâyân itdi aḥir kendin ol gencîne-i şad-çâk

5 Nebîlâ dâmenin rû-pûş ider farṭ-ı ḥicâbından
Girîbân-çâk ‘ aşka gösterir resm sîne-i şad-çâk

194

Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün

1 Müjeñ mişâl-ı şufûf-ı sitîz olur giderek
O ğamze reh-zen-i semt-i gürîz olur giderek

2 Hırâm-ı kâmeti kim ‘ işve-rîz olur giderek
Muḳalled-i fiten resen-i ḥîz olur giderek

3 Alışdı çâk-ı girîbâna sîne-i ‘ uşşâk
Maḥall-i tecrübe-i tîğ-ı tîz olur giderek

4 Vişâlin ey meh-i ken‘ ân olur sükûna sebeb
Düşürme eşkimi gözden ‘ azîz olur giderek

5 O tıfla dâyesi lââyı söyledirse Nebîl
Dehân-ı tenge lafız-ı vecîz olur giderek

195

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

1 Şıdkını maḥv itmesün baḥt-ı siyâhı kimseniñ

Olmasun hem-reng-i şeb her şubh-gâhı kimseniñ

- 2 Dest-ber-bâlâ-yı destî Kıysa göstermek muhâl
Zülfîni mess itmedi dest-i nigâhı kimseniñ
- 3 Ol meh-i burc-ı leţâfet kim hevâdan nem kıpar
Çıkmasun habs-ı nefesden bir kez âhı kimseniñ
- 4 Dîdesinden ‘ aşkıımı inkâra yok cây-ı gürîz
Hîç olur mı hâzır u nâzır güvâhı kimsenîn
- 5 Nokta-i şekk-i vücûd-ı femde gûyâ haller
Gerçi kim yokdur Nebîlâ ıstibâhı kimseniñ

196

Mef’ ülü / Mefâ’ ilü / Mefâ’ ilü / Fe’ ülün

- 1 Eyler hüner-i ehl-i hasedi haşm-ı vücûduñ
Meslûb olur rahâtı aşhâb-ı nuķûduñ
- 2 Züvvârîñ ider âteşte yandığın işmâm
Sûzân olarak bûy-ı feşân oldığı ‘ ûduñ
- 3 Maţlûbı bulur zıkr ile cûyâ-yı haķîķat
Deryâya varır cûşîş ile gâyeti rûdun
- 4 İşbâta delîl olsa sezâ şıķlet-i cismi
Kurtuldığı dem çarķa şu‘ ûd itdiği dûduñ

- 5 Cemşîde ise secde-i mestân-ı harâbât
Bâkî mi değil fitne-i da‘vâsı ‘anûduñ
- 6 ‘Akl olmasa efkâr netîce viremez hîç
Keşret ile bî-ser olamaz nef‘î cünûduñ
- 7 Virmez mi Nebîlâ suhanın tab‘a güşâyış
Âgâzesi olmaz mı gıdâ rûha sürûduñ

197

- Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün
- 1 Nedir tefevvuķı bilmem o zülfü ebrûnuñ
Başar mı üstine bir kimse yerdeki rûnuñ
- 2 Aţarda turreşi ızhâr-ı dūd-ı âh itmez
Derûn-ı ‘anberi yakmaz mı gayreti bûnuñ
- 3 Yeter delîl baña ser-fürû-yı ser-keş için
Zarûri düşdiğı dâmân-ı yâre gîsûnuñ
- 4 Sebük-serânda olur mı vaķâr-ı ehl-i kemâl
Çıkar hevâya tehî keffesi terâzûnuñ
- 5 Nigâh görme dayanmaz miyân-ı yâr Nebîl
Füzûndur âteş ile ızdırâbı her mûnuñ

198

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 'Âkıbet ol kebk-i nâzı ben şikâr itsem gerek
Şevk-i şeh-bâz-ı niyâzı âşikâr itsem gerek
- 2 Zülfini itmiş penâh âhım hevâyı hatt ile
Üstine ebr-i bahârı müşg-bâr itsem gerek
- 3 Şîşe-i kalbim berây-ı vaz' ı ism alsun ele
Lâle-veş sînem yedinden dâğ-dâr itsem gerek
- 4 Dürr-nisâr oldum leb-i baħr-ı sirişke şu gibi
Ben hayâlin zîb-i âğûş-ı kenâr itsem gerek
- 5 Zîr-i gîsûda dehân-ı teng-i yâri bûs idüp
Ben ser-i haşma Nebîlâ dehri târ itsem gerek

199

ḤARFÜ'L-LÂM

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Şem' -i hüsn-i dilbere pervâne kim çeşmimdir ol
Gösteriş eyler dil-i sûzâna kim çeşmimdir ol
- 2 'Aks-i la' li ol perînin kaşr-ı yakut eyledi
Âba tarh olmuş o mînâ-ḥâne kim çeşmimdir ol
- 3 Bendin açmış kûyına gözden düşürmüş eşkimi

- Dâmenin nem-nâk ider dîvâne kim çeşmimdir ol
- 4 Dehri Tâtâr-ı nigeḡ gözden geçürmiş ser-be-ser
Zâtını bulmuş dūr-i yek-dâne kim çeşmimdir ol
- 5 Yol şanup sūy-ı vişâle merdüm-i ḡayret-zede
Daldı bir girdâb-ı ḡûn-efşâna kim çeşmimdir ol
- 6 Ol gül-endâmın ḡayâl-i ḡaddine gördüm sezâ
Çeşm-i bûlbûl bir muḡabbet-ḡâne kim çeşmimdir ol
- 7 Gonçe-i esrârdan işrâb-ı keyf eyler Nebîl
Şundı ‘aks-i la’li bir peymâne kim çeşmimdir ol
- 8 Eylemez işrâḡ-ı şems-i feyz ile ‘atf-ı nigâḡ
Nûr-ı ḡûrşîde meh-i devrâne kim çeşmimdir ol

200

- Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün
- 1 Görüp pervâneyi feryâdı müzdâd eylesün bûlbûl
Bu sūz-ı ‘aşḡı mumlandıkça mu‘tâd eylesün bûlbûl
- 2 Heves-kâr-ı neşâta bezm-i nûş-â-nûş-ı gülşende
Varup mestâne bir na‘rayla imdâd eylesün bûlbûl
- 3 Ururmuş verd-i derd ile ṭarîk-i gülşenîden dem
Zamîr-i gonçeyi keşf idüp irşâd eylesün bûlbûl

- 4 Açıldı berg-i gülden bâd-bân-ı keştî-i şahbâ
Hevâidir kenâr-ı cûda feryâd eylesün bülbül
- 5 Nebîlâ çeşm-i bülbül ola pâ-y-endâz-ı teşrîfi
Güle nevk-i müjeyle hâne bünyâd eylesün bülbül

201

- Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
- 1 Açarsam ağzımı ey gonçe-fem hâmûş olur bülbül
Yanımda hayretinden serçe-veş bir kuş olur bülbül
- 2 Kaтарыyla bahârı terk ider havf-ı şeh-i deyle
Şabâ kış kış idince âşiyân ber-dûş olur bülbül
- 3 Aşıldı şâh-ı nahl-ı verde gûş itdirmeğe derdin
Gülün gülşende gûyâ gûşına mengûş olur bülbül
- 4 Düşürmem lâyıķ-ı teşbîh-i deryâ-nûş-ı 'aşķım ben
Şarâb-ı jâle-i gülden düşüp ser-hoş olur bülbül
- 5 Çıkardı erba'îni başladı zikre Nebîl-âsâ
Mürîd-i gülşenîdir 'aşķ ile pür-cûş olur bülbül

202

- Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlâtün / Fâ'îlün
- 1 Haţtı sünnetlik karanfil hâli şeb-bû rûyî gül
Zülfini farz eyle sünbül hâli şeb-bû rûyî gül

- 2 Nokta-i şekki giderdi rûz-ı şeb feryâddan
Gördi teslîm itdi bülbül hâli şeb-bû rûyı gül
- 3 Bağlanup kalma şikenc-i turre-i dil-dârda
Gel bu bâğı kıl te'emmül hâli şeb-bû rûyı gül
- 4 Gûyiyâ gîsûları ser-pûş-ı bezm-i hüsni dir
La'lidir hem neş'e-i mül hâli şeb-bû rûyı gül
- 5 Muşhaf-ı hüsni den aç bülbül misin pervâne mi
Ey Nebîl eyle tefe'ül hâli şeb-bû rûyı gül

203

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 'Aks-i gerden şubh-ı meh-tâb olsa da mâni' değil
Gözlerim hasret-keş-i hâb olsa da mâni' değil
- 2 Olmasunda yâde zîb-i hâle-i âgûş o meh
Şem' -i bezm-efrûz-ı âdâb olsa da mâni' değil
- 3 Cûda göster şekl-i zincîri hevâdan bahş ile
Mâ-cerâ-yı zülfi işrâb olsa da mâni' değil
- 4 Darb-ı muṭrîb defe şeyḥi zâr fi'l-ṭanbûr olup
Sînesi pür-zahm-ı mızrâb olsa da mâni' değil
- 5 Pür-vaḳârım ıztırâbım maḥv ider ol sîm-ten

Kûhlar hem-hâl-i sîm-âb olsa da mâni‘ değil

6 Çek ‘arağ-rîz oldu la‘li görde rûh-ı neş’eyi
Dîdeler inbîk-i hûn-âb olsa da mâni‘ değil

7 Kesr-i mirât-ı kulûba ‘aksine dönmüş Nebîl
Yâre bu şûretle dollâb olsa da mâni‘ değil

204

Mef‘ ûlû / Fâ‘ ilâtü / Mefâ‘ ilü / Fâ‘ ilün

1 Açdı o şûhı ferve-i semmûrı neyleyim
Pür-şu‘le itdi gerden-i kâfûrı neyleyim

2 Âgâh itdi şûret-i sırr-ı zamîrden
Âyîne mi o sîne-i billûrı neyleyim

3 Vechinden atdı dûşına ne gîsûya el şunup
Gösterdi bûse rişte-i düstûrı neyleyim

4 Açmazdan şikâf-ı girîbânı gösterir
Îmâya ol defîne-i mestûrı neyleyim

5 Ol meh dökince zülf-i siych-târı ey Nebîl
Mağv itdi revnağ-ı şeb-i deycûrı neyleyim

205

ḤARFÜ'L-MÎM

Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün / Müstef' ilün

- 1 Açdı nesîm-i ruḥṣatı gonçe-i râzı neyleyim
İtdi resîde ḡâyeti nâz ü niyâzı neyleyim
- 2 Gerdeni zîr pençe-i zülf-i siyehdedir bu şeb
Seyr it o ser-keşi ele virdi boḡâzı neyleyim
- 3 Vaşlına kandıḡım gibi âhıña yandıḡım budur
Bi-eşer itdi dildeki sûz u güdâzı neyleyim
- 4 Teşne geçindiler selef ḥürmeti maḥv ider ḥalef
Zîr-i lebinde nükte-i ḥaṭ-ı cevâzı neyleyim
- 5 Serv gibi o mû-miyân düşdi Nebîl mest olup
Kıldı küsüste rişte-i fıkır-i dırâzı neyleyim

206

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- 1 Der-zîr-i turre ruḥṣat-ı dîdârı neyleyim
Hengâm-ı şebde mâh-ı pür-envârı neyleyim
- 2 İtmiş güşâde sîne-i billûrı tâ-be-nâf
Keşf eylemiş derîçe-i esrârı neyleyim
- 3 Şarf eyledim alınca bu şeb ruḥṣat-ı vişâl

Gencîne-i derûn-ı pür-efkârı neyleyim

- 4 Mestâne bûselikde qarâr eylemiş yine
Sâz-ı emelde nağme-i tekrârı neyleyim
- 5 Żabı olmayup dökülmede ruhsâr-ı âline
Yüz buldı gitdi zülf-i siyeh-târı neyleyim
- 6 Pâ-der-gil-i hicâb komuş servi dağda
İ'lân-ı 'işve itmede reftârı neyleyim
- 7 Şeb-tâ-seher zebâne-i bûseyle ey Nebîl
Aldı fetîli şu' le-i ruhsârı neyleyim

207

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Gördi noşsanımı yârim aña mı acıyayım
Yek tamâm eyledi kârım aña mı acıyayım
- 2 Şormağa kand-ı lebin vüs' at-ı imkân yokdur
Eriyüp gitse de vârim aña mı acıyayım
- 3 Haşm-ı meh-tâb şebim düşmen-i hûrşîd günüm
Tîredir neyl ü nehârım aña mı acıyayım
- 4 Hûn-ı dil sîm-i sirişke ne açık renk itdi
Kızıla çıkdı 'ayârım aña mı acıyayım

- 5 Câm-ı billûrda ki bâde-i gül-güne Nebîl
 ‘ Aks ider reng-i hûmârım aña mı acıyayım

208

- Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün
 1 Şu‘ leden bir nev-sütün gûyâ ki âhımdır benim
 Çarh-ı atlas lâciverdi bâr-gâhımdır benim
- 2 Lûle-i ser-çeşme-i kâfûr zann itmiş gören
 Gerdeninde ‘ aks-i te ‘şîr-i nigâhımdır benim
- 3 Bu edâlar serde kayd-ı zülfîni işmâmedir
 Sünbül-i bâğ-ı cefâ zîb-i külâhımdır benim
- 4 Bir taraftır sâye-i gîsûda ‘ âr ser-fürû
 Rûh-ı Mecnûn reh-nümâ-yı şâh-râhımdır benim
- 5 Farqdan kaldım şabâhü’l-hayr-ı vaşlı ey Nebîl
 Mânî‘ -i vuşlat bu âh-ı subh-gâhımdır benim

209

- Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün
 1 Temâşâ-yı lebiñle nûş-ı şahbâ-yı nigâh itsem
 Hâkâretle mey-i gül-rengi rüsvâ-yı nigâh itsem
- 2 Hüsünde kıl kadar nokşanı yok mizân-ı dikkatde
 Ser-â-pâ mû-yı cismi çeşm-i binâ-yı nigâh itsem

- 3 Görünmez dîdeme mânend-i zerre mihri gerdeniñ
O mâhı zîb-i âgûş-ı temennâ-yı nigâh itsem
- 4 Cevâb-ı gamze-i hûn-rîzden ‘aczim hüveydâdır
Eğer her bir müjem engûşt-i îmâ-yı nigâh itsem
- 5 Olur her târ-ı çeşmiñ şekli zincir oldığı zâhir
Berây-ı zülfi dilber meyli sevdâ-yı nigâh itsem
- 6 O mâhıñ bezmini garķ-âb ider fevvâre-i eşkim
Bu hasretle eğer ben sedd-i mecrâ-yı nigâh itsem
- 7 Olur zâhir sevâdı merdüm-i çeşm-i taḥassürde
Nebîlâ ḥâlini dâğ-ı süveydâ-yı nigâh itsem

210

- Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün
- 1 Kemer-i gayretini bende kuşandım bilürüm
Fikr-i âgûş-ı miyân ile dolandım bilürüm
- 2 Turre sermâye-i ‘aķla zarar ey serv-i revân
Bu hevâîliğı sayeñde kazandım bilürüm
- 3 Renk virmek gibidir nabżına dâ’ir şerbet
Elini açma kıızıl kıana boyandım bilürüm
- 4 ‘İşvesi ḥulfına ta’lîm-i zemîn itmededir

Bir zamân va‘ dine gerçekden inandım bilürüm

5 Zîr-i gîsûda ider şubh-ı vişâli imâ
Bûs idüp gerdeni gafletden uyandım bilürüm

6 Der-kenârında hâtı olsa daği kayd-ı hayât
Ben büyürsün diyü cânımdan usandım bilürüm

7 Destîne girmez ucu üstine pek dönme Nebîl
Fikr-i âgûş-ı miyân ile dolandım bilürüm

211

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

1 Bakup mirâta nâ-geh sîne-i cânâna beñzetdim
Girîbân-ı karârı çâk idüp dâmâna beñzetdim

2 Raķîbi fikr-i hâttıñ eyleyince ser-fürû-gerde
Sütûr içre yazılmış ser-nigûn şeytâna beñzetdim

3 Kimi maħmûr-ı firķat kimi ser-mest-i vişâliñdir
Bu bezmi sâķiyâ ben gerdiş-i devrâna beñzetdim

4 Sükûtun ba‘ zı yerde mûsikî-veş hûsni zâhirdir
Seni evvel görüşde zâhidâ insâna beñzetdim

5 Tıtuşdukda dehân-ı hâhişim bûs-ı tahayyûlden
Ruķ-ı yâri Nebîlâ şu‘le-i sûzâna beñzetdim

212

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Şu' le-i âhım bu şeb hem-şekl-i pervîn eyledim
Meclis-i mâhı felekde bende tezyîn eyledim
- 2 Parlayup pür-âteş olmuşken o şûh-ı kîne-cû
Cûşîş-i pey-der-peyi eşkimle teskîn eyledim
- 3 Cûy-ı şîr itdim taḥayyül ruhlarıñ endîşede
Ol şeker-ḥandeñle hem-pür-mevc-i şîrîn eyledim
- 4 Pençe-gîr-i cevri oldum dest-bürd-i ' aşk ile
Kûh-ı Elbruza yine ta' lîm-i temkîn eyledim
- 5 Re 's-i Kaysı lâne-i mürğ eylemiş ser-keşliḡi
Ben Nebîlâ ser-fürû-yı bîdi taḥsîn eyledim

213

Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 Ümîd-i va' d ile pür-iltihâbdır göñlüm
Mişâl-i teşne-i mevc-i sîr-âbdır göñlüm
- 2 Ayaḡıma koyamaz duḡt-ı rez benim şu daḡî
Şarâb ḥûn-ı sirişkim kebâbdır göñlüm
- 3 Telâşım eyledi zâhir vaḡâr sîmâyı
O sîm-ten ile hem-âheng-i ḥâbdır göñlüm

4 İlişme şahş-ı resen-bâz-ı zülfiñ olmuşdur
Alınca menzili pür-pîç ü tâbdır gönlüm

5 Cenâb-ı Mîr-i Sa‘ îde Nebîl pey-rev olup
Bu nev-zemînde pâ-der-riķâbdır gönlüm

214

- Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün
- 1 Yâr ile yek-dil olup mevsim-i vuşlat gönlüm
İkide bir ider i‘ lân-ı sefâhat gönlüm
- 2 Gerdeni vaşfına geldikde şafaķ zâhir olur
Kışşa-i zülfini kıldıkça hikâyet gönlüm
- 3 İbtîlâ-yı dili zıkr eylemeden maķşûdı her
Yine kendinden ider yâre şikâyet gönlüm
- 4 Kōkladın mı ne çiçekdi o hezâr ‘ uşşâķı
Ey zükâm-âver-i bûy-ı gül-i ülfet gönlüm
- 5 Sâķî-i bezm ‘ aceb ol şûh-ı siyeh-çerde midir
İçmeden oldu siyeh-mest-i muķabbet gönlüm
- 6 Rehber-i kenz-i hâfî oldu ğubâr-ı ķademi
Olalı bâdeye peymâ-yı ķanâ‘ at gönlüm
- 7 Bir ķalem şu ile icrâ-yı kemâl itdi Nebîl

Eyleyüp hâmeyi mîzâb-ı belâgat gönlüm

215

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

1 Kenz-i şad-çâk-ı dâğdır gönlüm

Pâre pâre çerâğdır gönlüm

2 İzn-i gül-geşte 'uğde-i zülfi

Çözme bî-kayd bâğdır gönlüm

3 Sâkiyâ duht-ı rez elin öpsün

Hâst-gâr-ı ayâğdır gönlüm

4 Fıkr-i la' liñle gitmesün hiçe

Bende bilmem sürâğdır gönlüm

5 Çıkdı bûy-âşinâ benimle Nebîl

Gerçi bir bî-dimâğdır gönlüm

216

ḤARFÜ'N-NÛN

Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

1 Olursa rişte-i gîsû-yı fikre beste-zebân

Dehen-güşâ olamaz naql-i ser-güzeşte zebân

2 Cihânda bî-ta' ab olmaz hünerle şıyt-ı kemâl

Kelâm ile nice mümtâz olur nişeste zebân

3 Dehen-güşâ olıcağ nutğa hâli şemm olunur

Sebeb değil midir ifşâ-yı sırr-ı meste zebân

4 Olaydı zülf-i siyeh-târı zâb-i dest-i hayâl
İderdi sünbül-i maẓmûnı deste deste zebân

5 İdince halkı terâzû-yı dîde sencîde
Virir cevâb-ı muvâfık bülend ü peste zebân

6 Virirdi cûşîş-i nev-cû-yı şîre mevc-i hayât
Tekellüm itse o nev-reste-i şikeste zebân

7 Vüfûr-ı ‘âkıl ile tahrîk-i leb idince Nebîl
İder rübûde-dil insânı berceste zebân

217

Mef’ ulü / Fâ’ ilâtü / Mefâ’ ilü / Fâ’ ilün

1 La’ liyle neş’-e-dâr idim eyvâh bir zamân
Ben münkir-i humâr idim eyvâh bir zamân

2 Ben zülfi sâyesinde o tûbâ-hırâmın âh
Mağbûte rûz-gâr idim eyvâh bir zamân

3 Sîm-âb-ı vücûda geldi benimle hem-ıztırâb
Bir şuda bir qarâr idim eyvâh bir zamân

4 Esrâr-ı leblerin şorup ağzın arar idim
Ümmîd-vâr-ı yâr idim eyvâh bir zamân

- 5 Pür-şerm iderdi bülbülü feryâdım ey Nebîl
Revnağ-dihi bahâr idim eyvâh bir zamân

218

- Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün
- 1 Olmaz şafâsı olsa tehî gonçe jâleden
Ümmîd-i neş'e eyleme bî-mey piyâleden
- 2 Hâl-i lebiñ ki dâğ-ı süveydâdır ' aşıkâ
Hâli olur mı sûz-ı derûn şinf-ı lâleden
- 3 Etrâf-ı şem' -i devlete fânûsdur hadem
Mâhıñ hiç infikâkı görülmüş mi hâleden
- 4 Var meşreb-i kerîmde ednâya ser-fürû
Baş kaldırır mı câma şurâhî isâleden
- 5 Şıytıñ hümâ gibi ola bâlâ-rev ol Nebîl
Nâm-âver olma hem-çü hezâr âh u nâleden

219

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Gerden-i hoy-gerdesin görmüş siych-semmûrdan
Nûş iden âb-ı hayâtı çeşme-i kâfûrdan
- 2 Hâtem-i la' liñ virir mühr-i Süleymândan nişân
Olmadan âzürde rûyuñ nağş-ı pâ-yı mûrdan

- 3 Derd-i ser îrâş ider pür-gû olan hâli derûn
 Hoş gelür tablîñ şadâ-yı cân-hırâşı dûrdan
- 4 Mâyesi şabr-ı gam-ı pâ-ķub-ı devrân olmasa
 Zâhir olmaz feyz-i neş'e şîre-i engûrdan
- 5 ‘ Aķla olmaz mı belâ-yı âsümânî ey Nebîl
 ‘ Aks-ı gîsûsı sevâd-ı sîne-i billûrdan

220

- Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün
- 1 İdüp kûtâh dest-i hâhişi zeyl-i temennâdan
 Olur âzâde-ser lâ-ķayd-ı pâ-bend-i müdârâdan
- 2 Girân-serlik olur ‘ârîz sebük-mağzân-ı iķbâle
 Değil mi derd-i ser zâhirdir ey keyf-i şahbâdan
- 3 Me’âl-i vaşlı itmişler haķ-ı nevden tirâşîde
 Olur her müşkil âsân nüşâ-i pâķ-i muhaşşâdan
- 4 Dil-i şad-ķâķ lâzım ģande-i yek-rûze-i dehre
 Bu ma‘nî oldı bûy-efşân gül-i şad-berg-i ra‘nâdan
- 5 Zamîr-i sâf sıkletden berîdir hem-ķü âyîne
 Değildir jeng-beste keşret-i ‘aks-i heyûlâdan
- 6 Olur târ-ı nîgeh inbîķ-i ruhsâr-ı ‘araķ-rîzi

Hezâr-ı pür-neşâtım câm-ı gül-reng-i temâşâdan

- 7 Keşâkeşle Nebîlâ ‘uğde-i âsân olur düşvâr
Gelür Kaysa terakkî şîve-i bî-câ-yı Leylâdan

221

- Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün
1 Pây-ı sa‘yî çekdi hâş seyr-i cemâl-i yârdan
Kaldı ‘âşık pâ-y-mâl-i mûr olup refîârdan
2 Gürg-i lûtfu bülend ü peste ehl-i pertevîñ
Zîr ü bâlâ feyz olur hûşîd-i pür-envârdan
3 Cins-i girdâr iledir nâsa mücâzât-ı ‘amel
‘Aynıdır nuṭṭuñ gelen ‘aks-i şadâ kûhsârdan
4 Ğaflet aḥz-ı feyze mânî‘dir dil-i âgâhdan
Hîşşe yok meşgûl-i hâba şoḥbet-i bîdârdan
5 ‘Aks-ı la’lîñ mâye-i keyf-i ḥam-ı endîşedir
Mest olup cûş eyledim peymâne-i efkârdan
6 Başa çıkdıñ nâsı pâ-mâl-ı hırâm-ı nâz idüp
Nîm göster şekl-i servi kûşe-i destârdan
7 Da‘vî-i fazl u kemâl itmek ‘abeşdir ey Nebîl
Hükm olur şûhî-i ṭab‘a şîve-i güftârdan

222

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Tâb-ı meyle rûyuñ ‘ arz it zülf-i ‘ anber-fâmdan
Meh çıkar tekmîl-i feyz-i mihr ile aḥşâmdan
- 2 Kuvvet-i dest-i niyâza bestedir feth-i merâm
Rište-i nâz-ı bütân begsüstedir ibrâmdan
- 3 Kalb-i seng-i yâre yer eyler iden maḥv-ı vücûd
Sikke-i mermerde kızmışdır geçenler nâmdan
- 4 ‘ Arz-ı sûz-ı iştîyâkla bestedir ülfet daḥî
Kim gider maḥv olsa germiyyet eğer ḥammâmdan
- 5 Hil‘ at-ı iḳbâle lâzımdır vücûd-ı ma‘ rifet
Zâhir olmaz ḥüsn-i câme şaḥş-ı bî-endâmdan
- 6 Kurbını derd-i serin görsün verâ-yı neş’ede
‘ Âlemi seyr eyleyenler dûr-bîn-i câmdan
- 7 Nâs olur elbet Nebîlâ peyrev-i dîn-i mülûk
‘ İffet-i maḥdûma istidlâl olur ḥuddâmdan

223

Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün

- 1 O mâhiñ sûz-ı zülfîn ‘ anber işmâm itdi dûdundan
Huşûşâ ḥalka ḥalka sû-yı eflâke şu‘ ûdundan

- 2 İder ‘uşşâkı ihyâ bir nefesle hâtem-i la‘lîñ
Faķaķ bir nâmın ihyâ itdi hâtem şît-i cûdundan
- 3 Hâyâl-i zülfidir sermâyesi sûda-ger-i ‘aşkıñ
Ziyân ister mi âdem kıl ķadar ümmîd-i sûdundan
- 4 Medâr-ı iftihâr-ı bî-hünerdir ‘arz-ı âlâyîş
‘Ayândır revnaķ-ı şarrâf ta‘dâd-ı nuķûdundan
- 5 Olur berķ-i taķarrüb sûz-ı ‘işmet-i mûceb-i ğayret
Su’âl itmek ‘abeş pervâneye maķv-ı vücûdundan
- 6 ‘İbâdet maķv idüp ķirk-i günehten nefsi pâk eyler
Şurâhî dahî tahfif-i harâm eyler sücûdundan
- 7 Saña ekşer Nebîlâ reşķ ider ehl-i ma‘ârifden
‘Ayândır ķadri nâsıñ rif‘at-ı şâne hasûdundan

224

- Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün
- 1 Olur mı zabt-ı hûşa bu devr-i teselsûlden
Görünse şûret-i zincir mevc-i neş’e-i mülden
- 2 Düşer mi pîç-i tâba beste-i zülf-i girihgîrin
Telâş-ı fikr-i keķ gitmez mi aşhâb-ı tevekkûlden
- 3 Teveccüh şeyhe lâzımdır mürîdi hâķden ref‘e

Bülend olmakda şânı şeb-neme mihriñ tenezzülden

4 Hevâyî-meşrebân muhtâc-ı feyz-i hâk-ı tıynetdir
Kenâra âb-ı rû dökmekdeyim mevc-i tezellülden

5 Nebîlâ çeşm-i bülbül şimdi fânûs-ı hayâlimdir
Çerâğım şevk-i ruhsâr ile yandı revğan-ı gülden

225

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Mey-i la'liñ güzâr itdikçe inbîk-i hayâlimden
.....¹⁰⁸şâf ider deryûze neş'e-i melâlimden
- 2 Didim pejmürde mi şemm-i nighden her gül-i nâzik
Alındı âl âl oldu o gül-rû bu su'âlimden
- 3 Hümâyı âşiyân-sâz itmeme âğûş-ı tahayyülde
Giderse fikr-i durâ-dûr-ı ümmîd-i muhâlimden
- 4 İdüp bûse şitâb ahşâma kalmağdan hâzer itdim
Sükût itdi o meh mazmûna hatta imtişâlimden
- 5 Hayâl-i hâma dest-i redd 'ayândır şâh-ı bâzûdan
Ümîd-i mîve-i bûs itsem ol nev-res nihâlimden
- 6 Gül-i handân olur her gonçe destâr-ı niyâzımda

¹⁰⁸ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 9.

Tebessüm-rîz-i nâz oldıkça îhâm-ı vişâlimden

- 7 Nebîlâ baħr olur her ҡatresi ğavvâş-ı efkâra
Tereşşûh itdi ma‘nî nükte-i şîrîn me‘âlimden

226

Mef‘ûlû / Fâ‘ilâtü / Mefâ‘îlû / Fâ‘ilün

- 1 Sehven ҡu‘ûdı fark idemezken kıyâmdan
Çek pâ-yı daħlî secde-i mest-i müdâmdan
- 2 Hem-cinsini nazarda haķâretle mûr ider
İġmâz-ı ‘ayn iden mütekebbir selâmdan
- 3 Rûh olıcaķ sükût-ı zarûr ile mużtarib
Müşkildir ehl-i lüknete ‘arz-ı merâmdan
- 4 Olmaz dıraħt-ı huşk-nümâdan ümîd bâr
Bî-mâye feyz alur mı ҡurı ihtîşâmdan
- 5 Sâķıtdır ehl-i câh belâ-yı lisân ile
Naġme ķarâr ider mi düşince maķâmdan
- 6 Pîş-i şaf-ı müjeñde ҡu‘ûd üzredir o ģâl
Evvel kıyâm ider mi cemâ‘at imâmdan
- 7 Şeftâlu-yı ruķı resen-i zülfe bestedir
Geçmez Nebîl şabr ile sevdâ-yı ģâmdan

227

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Şîve-i müstaķbeli fark itmeyenler hâlden
İltifâtı idemez temyîz istişkâlden
- 2 Suhte-i dil muztaribdir mû-yı âteş-dîde-veş
Pûte-i endîşe pür oldıkça kıl ü kâlden
- 3 Yâri hâlimden bilür hâlim dahî ol yâlden
Fehm iden innî ile lemmîyi istidlâlden
- 4 Şıķletinden âdemi hoşnûd ider ümmîd-i sûd
Gûş olunmuş mu şikâyet zümre-i hammâlden
- 5 Çeşm-i raġbetden suķuķum intiġâbıñdan mıdır
Hem-nişîn-i hâk olur seyr it düşen ġırbâlden
- 6 Şerm ile olmaz mı 'azlinde 'araķ-rîz-i ġumâr
Neş'e-yâb-ı 'ucb olan peymâne-i iķbâlden
- 7 Gûşa maġrem eylemez şâġib-başîret ey Nebîl
Çeşmdir derk iden îmâ-yı kelâmı lâlden

228

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Rengi ġayretle uçup sürġi-i ruhsârından
Gonçe-leb beste ķalur şive-i ġüftârından

- 2 Ney-şeker olur idi nuṭḡa gelû-yı tûṭî
Alsa bir feyz-i nefes lezzet-i âzârından
- 3 Göremem vech-i şebah mihr-i cihân-ârâda
Tuṭuşur nâr-ı nîgeh şu‘ le-i dîdârından
- 4 Dehre sermâye-i âşûb-ı kıyâmet olsun
Fîtneler kim dökilür cünbiş-i refâtârından
- 5 Farḡdan kalsa da rûz u şebi ḡayretle Nebîl
Geçemez va‘ de-i ferdâsı ile yârından

229

- Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün
- 1 Ḳadd-i bâlâsı yine mûcid-i refâtâr olsun
Servler reşk iderek şûret-i dîvâr olsun
- 2 Var hezârân bâş üstinde yer eyler ammâ
Dimem ol gonçeye ben zîver-i destâr olsun
- 3 Bir ḡaber yok mıdır esrâr-ı lebinden şoralım
Cevher-i cân gibi mektûm ise de var olsun
- 4 Bûselikden girelim nâz u niyâza ammâ
Hele tennî tene ten nağmesi tekrâr olsun
- 5 Tâb-ı dîdârı kebâb itdi Nebîl-i zârı

Meded ol zülf-i siyeh perde-i ruhsâr olsun

230

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Nazar-bâz olma güçdür âşikâra dîdeler rûşen
O şeh-bâz-ı nîgeh çıkmış şikâra dîdeler rûşen
- 2 Ğubâr-ı haţtı şimdi sürme-i âvâz-ı bülbüldür
Haber vir nergis-i pür-intizâra dîdeler rûşen
- 3 Çeker târ-ı nîgehle şâh-ı mârân merdüm-i çeşmi
Dolaşdıysa o zülf-i târ-mâra dîdeler rûşen
- 4 Görince rûh-ı Rüstem havfa düşmüş tîr-i müjgânın
Çeküp bir hû dimiş İsfendiyâra dîdeler rûşen
- 5 Nebîlâ rûzgâr-ı pür-ğubârın medhali yokdur
Bağılmazmış o mihr-i tâb-dâra dîdeler rûşen

231

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Fitneler berçide dâmendir kıyâm itdikçe sen
Kametiñ seyr-i kıyâmetdir hırâm itdikçe sen
- 2 Dîde-dûz-ı şâh-râh iltifât itdiñ beni
Kûşe-i çeşmiñle îmâ-yı selâm itdikçe sen
- 3 Aḡmer-i kânı göründi reng-i çeşm-i bülbüli

Gülgülî câmeyle ‘arz-ı ihtîşâm itdikçe sen

- 4 Dest-i sâķide ser-firâz eylediñ duĥt-ı rezi
Hîç ayaĥı yer başar mı meyl-i câm itdikçe sen
- 5 Mest iken böyle Nebîlâ ol tegâfûl pîşeye
Reşk iderdi rûĥ-ı Cem ‘arz-ı merâm itdikçe sen

232

ĠAZEL-İ MÜŞTEREK

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Ĥaĥt-ı la‘ liĥün didi ol nâzenin (Nûrî)
Olmasa zenbûr olmaz engübîn (Nebîl)
- 2 Reşk-i kâfûr-ı cinândır gerdeniñ (Nebîl)
Mâ’il-i çeşm-i siyâhıñ ĥûr-i ‘în (Nûrî)
- 3 Tîr-i müjġânın yetişdi câna dek (Nûrî)
Ey kemân-ebrû saña şad âferîn (Nebîl)
- 4 Dir gören ol çâr-ebrû dilberi (Nebîl)
İşte mihr-i âsümân-ı çârumîn (Nûrî)
- 5 Kıbleyi şaşırmazsun mı ‘âşıkı (Nûrî)
Çekmiş ebrûlar yine şemşîr-i kîn (Nebîl)
- 6 Âh-ı çeşmi düşmen-i îmândır (Nebîl)
Sen o kâfirden amân olma emîn (Nûrî)

- 7 Hem-‘ inân ‘azm eyleyüp Nûrî ile (Nûrî)
Müşterek bulduk Nebîlâ nev-zemîn (Nebîl)

233

NAZÎRE-İ KELÎM¹⁰⁹

- Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün
- 1 Eşk çun der pey-i ân şûh gorîzân ez-men
Çi ziyân dîd ‘aceb dîde-i giryân ez-men
- 2 Şû‘ le-i reng-i ruhet sùht figânem be-zebân
Sûziş-i nâle beyâmuht hezârân ez-men
- 3 Şod dilem cilvegeh-i sîrr-i leb-i mey-gûneş
Neş’e deryûze koned sâğher-i gerdân ez-men
- 4 Câ-yi mâhî neşevêd der teh-i âb ez cûşiş
În hûrûş er sitedî ey dil-i ‘ummân ez-men
- 5 Eşer-i sûz-i dilem dâğ-i süveydâyî meh est
Sûzişem dîd ki pervâne herâsân ez-men
- 6 Goftegû-yi men u ân şûh zebân-i hâlest

¹⁰⁹ 1. Gözyaşı, o şuh güzelin peşinden gidip benden kaçır, ağlayan göz acaba benden ne zarar görmüştür? 2. Yüzünün renginin alevi dilimdeki feryadı yakıtı, inleyiş yakıcılığını bülbüller benden öğrendi. 3. Şarap renkli dudağının sırrının cilvegâhı oldu gönlüm, dönmekte olan kadeh benden neşe dilenir. 4. Kaynayış/dalgalanış yüzünden balık suyun dibinde duramaz, ummanın kalbi eğer benden bu fokurdayışı alsaydı. 5. Yüreğimin yanık izi aya üzerindeki kara dağdır, yanışımı gördü de pervane benden korkar oldu. 6. Benimle o şuh güzelin sohbeti hal diliyledir, benden dolayı sırrın ağzı yırtılır. 7.?

Dehen-i râz şevved çâk girîbân ez-men

- 7 Beşnev îñ hâl-i Nebîl ey gul-i Ken' ân zi-Kelîm
Mî keşed hâr der îñ bâdiye dâmân ez men

234

ḤARFÜ'L-HÂ

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Değil ziynetle zâtı revnağ it âgûş-ı iqbâle
Olur mı zîb-i dûşî mûcib-i fahriye dellâle
- 2 Tehî şanma habâb-ı duht-ı rez dûşîzelikdendir
Olur havfindan ekşer tıfl-ı endek-sâle tebḥâle
- 3 Kârîn-i himye eyler nefsinî Kârûn-ı vaqt olsa
Bulanlar çâre derd-i ğayret-i akrân u emşâle
- 4 Yine farṭ-ı tam' adır şıḳlet-i ruḥânî-i ma' zûl
Ser-âzâd olması bâr-ı diğerdîr püşt-i ḥammâla
- 5 Zebânîñ cevher-i elfâzdır ârâyîş-i kâdri
Dehen mevḳûf-ı ekl ü şûrb olur ḥayvân gibi lâle
- 6 Bulur ḥalka-be-gûşân pertev-i maḥdûm ile rif' at
Olur hem-kâdr-i ḥalḥal olsa mehden dûr eğer hâle
- 7 Mu' ayyeb-cû ser-â-pâ çeşm olur gözden geçürmekde
Ḥatâ-pûşân Nebîlâ eylemez taḥsîn ğırbâle

235

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 Halka-i turrei el-ân dolaşur elden ele
Mühr-i engüşt-i Süleymân dolaşur elden ele
- 2 Oğudum hüsn-i haşı zîb-i ruh-ı âl olıcak
Nüşa-i nâdiredir şan dolaşur elden ele
- 3 Nâsîñ el çekdiğine yandığın işmâm iderek
Durmayup micmer-i sûzân dolaşur elden ele
- 4 Gerden-i sîme virir hâl-i siyeh rağbet-i tamm
Nuğre bâ-sikke-i şâhân dolaşur elden ele
- 5 Cevher-i zât-ı kürk zîver-i eşvâb değil
Seyfe ile nazar-ı ' uryân dolaşur elden ele
- 6 Dürr-i manzûm mıdır nükte-i mazmûn-ı haşı
Nazm olur sübhâ-i ' irfân dolaşur elden ele
- 7 Çâk olur şadr-ı ta' azzumda girîbân Nebîl
Bûs için kûşe-i dâmân dolaşur elden ele

236

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 Resîde olmağa bir cüz'i himmet kaldı dâmâna

- İlişmez mi nigâh-ı şefkati çâk-ı girîbâna
- 2 Ziyâsı mahv-ı sûz-ı ihtiyâc itdikçe pervâne
Olur dil-sûz-ı gayret reşk ile mışbâh-ı ihsâna
- 3 Değişmez pâ-y-ı humda neş 'esin evreng-i Cemşide
Sifâl-ı köhnedir tâc-ı seri fağfûr-ı rindâna
- 4 'Alîl olmak hadîş-üs-sinne sahtî-i felekdendir
Muğarrerdur gezendi loğma saht oldıkça dendâna
- 5 Seri kâra gelür mi mû-şikâfân olmadan mecrûh
Karîn-i zülf olunca sînesin şad-çâk ider şâna
- 6 Zârar vardır hayâtından hilâf-ı cinse her şınfîñ
Nefes-bâdî değil mi ıztırâb-ı şem' -i sûzâna
- 7 Nebîlâ dūd-ı âhım sünbülistân itdi eflâki
İderken hâlim işmâm ol meh-i kâkül-perîşâna

237

Mef' ûlü / Mefâ' îlü / Mefâ' îlü / Fe' ûlün

Mef' ûlü / Fe' ûlün

- 1 Bezm içre bu şeb başladı biñ âla piyâle
Bir renk ider âhîr o gül-i âla piyâle

Lâzım mı bu nâle

Al soñra hayâle

- 2 ‘ Arz itmeğe dil buldı zemîn dildeki dâğı
Almış idi sâķî ele çün lâle piyâle

Bûs itdi ayağı
Söz yok bu maķâle

- 3 Sûz-ı ģased itmez mi çenâr ehl-i riyâyı
Pür-germ ola bâ-âteş-i seyyâle piyâle

Ĥasmân-ı şafâyı
Kıldıkça isâle

- 4 Rindân-ı şafâ cümle ayaklanmağa başlar
‘ Azm eylese mülk-i gamı pâ-mâle piyâle

Bâ-neş’e-i sâğar
Bir tarz-ı ‘ ucâle

- 5 ‘ Aks-ı lebi kılsa meyi ģûy-gerde-i ģayret
Destinde olur bir gül-i pür-jâle piyâle

Pür-şerm ü ģacâlet
Gül-zâr-ı mişâle

- 6 Pervâne-i dil-sûĤte-i devri cihândır
Fânûs mıdır şu’le-i cevvăle piyâle

Bir sûz-ı nihândır

Mânende-i hâle

- 7 Nutkıñla şurâhîde Nebîlâ koma bâkî
 Kııl emrini işrâb idemez lâle piyâle

Bâ-himmet-i sâkî

Alsa dañi kâle

238

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

- 1 Bürûdet ile düşen endîşe-i encâmdan câma
 Keser içlik için mevc-i neşât câmdan câme
- 2 Tebâşîr-i zühûr-ı gerdene zülfinde vaqt ister
 Şabâhü’l-hayra hasretdir giren aḥşâmdan şâma
- 3 İlişdirdi o pervânem hevâ-yı mû-miyânında
 Düşermiş kumrî-i dil serv-i hoş-endâmdan dâma
- 4 Haṭ-ı sâgardır imzâ-yı lebiñle zîver-i destim
 Bulur ‘izz-i nüfûzu kadri naḳş-ı nâmdan nâma
- 5 Nebîlâ bâmına basmış o mâhıñ vaşfı nâhidiñ
 Urur ol şevk ile hûrşîd kendin bâmdan bâma

239

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 La' li bir gül-şeker ki hiç şorma
Ni' met-i mâ-ḥazar ki hiç şorma

- 2 Şekl-i âdemde bir perî didiler
Ya' nî bir ' işve-ger ki hiç şorma

- 3 Yâri yolda niyâzı sebkat ider
Nâz ile bir gider ki hiç şorma

- 4 Kanda ney kanda ney-şeker bilmem
Nuṭṭuñ eyler eşer ki hiç şorma

- 5 Ğayri söz yok dehân-ı yâre Nebîl
Câna cânlar kıatar ki hiç şorma

240

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 Mû-miyânın ḥayâle meyl itme
Zîr ü bâlâ su'âle meyl itme

- 2 Daḥi bâr-âver-i vişâl olamaz
Meded ol nev-nihâle meyl itme

- 3 Yine gül-penbe oldu ruḥsârîñ
Duḡt-ı rez gibi ele meyl itme

4 Çıkarır kıbleden seni âhîr
Tarf-ı ebrûda hûle meyl itme

5 Deste bî-mey piyâle olma Nebîl
Bedre bak sen hilâle meyl itme

241

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

- 1 Yine dûd-ı derûnı perde-i ruhsâr-ı mâh itme
İder kaç-ı -i 'alâka mâni' -i târ-ı nigâh itme
- 2 Fünûn-ı fitneyi ol tıfl-ı nâza çeşmi göstermiş
Füsûnda âfet-i devrân olur hiç ıstibâh itme
- 3 O çâr-ebrû maķâmın çarh-ı çârüm itdi mihr-âsâ
Yetişmez nâle-i âhenk niyâzı çâr-gâh itme
- 4 Dilimdir ol nişîmen kim hayâlîñ hâb-gâh itmiş
Müjeñ hıfz eylesün eṭrâfı pâ-mâl-ı sipâh itme
- 5 Nebîlâ kûy-ı yâre dilde bir nâ-refte yol buldum
Duyurma kimseye râh-ı nihânım şâh-râh itme

242

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 O haṭ-âver geliyor hâtırına
Eski demler geliyor hâtırına

2 Sînemi dâğ-ı ğamın zeyn itdi
‘ Arz-ı maḥzar geliyor ḥâtırına

3 Mûcid-i fitne midir ismi ‘ acce
O füsûn-ger geliyor ḥâtırına

4 Dönerek devrine bakmışdı felek
Âh u sâgar geliyor ḥâtırına

5 Yine mest oldı Nebîlâ dilber
Fikr-i diğér geliyor ḥâtırına

243

Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün / Mefâ‘îlün

1 Hevâ-yı sünbül-i zülf ile pür-çîn-i cebîn olsa
Yine baḥr-ı leṭâfet mevce-dâr-ı yâsemîn olsa

2 Alâmetdir tebâşîr-i şabâḥü’l-ḥayr-ı iḳbâle
İrince şubḥ-ı vaşla gerdeniñden bûse-çîn olsa

3 Çekerdik sîneye o mâh-ı evc-i ḥüsni elbette
Kemend-i âh eğer peyveste-i çarḥ-ı berîn olsa

4 Görürdük semt-i vaşlı şafvetinden ‘âlem-i âbın
O câm-ı pür-şafâ-yı mey ayaklı dûr-bîn olsa

5 ‘ Ayân olur Nebîlâ ka’bı pey-revlikde her şahşın

Bu vâdî-i taze gûyân-ı zamâna nev-zemîn olsa

244

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Hânçer-i bîdâdı ihrâc-ı niyâm itmiş yine
Fitne-i Cengîze 'arz-ı ihtîşâm itmiş yine
- 2 Hâşş idüp kendüye nâzı iltizâm itmiş yine
Bağ niyâzıñ hâline rüsvâ-yı 'âm itmiş yine
- 3 Serv-i ser-keşlikde görmüş ğâlibâ şâbit-ka-dem
Ol ka-d-i dil-keşle pâ-mâl-i hırâm itmiş yine
- 4 Tâli' iñ bîdâr ise efsâne-gûy-ı vuşlat ol
Mest olup dil-dâr âheng-i menâm itmiş yine
- 5 Bî-ta' ab menzil-res-i maşşûd olur elbet Nebîl
Ka'id-i taqâdre teslîm-i zimâm itmiş yine

245

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Eyle naẓar neşter-i müjgânına
Teşne geçer 'âşıkınıñ kanına
- 2 Böyle baş üstünde yer itmez idi
Zülfî eğer düşmese dâmânına
- 3 Kim gözine kesdirir ol âfeti
Bir naẓar it hânçer-i bürrânına

4 Pence-i bâz-ı nıgehinden göñül
Düşdi meded çâh-ı zenaḥdânına

5 Yoḳ dimedi bûs-ı deḥânın Nebîl
Söz mi var ol dilberin iz'ânına

246

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

1 Yâr meyl eyleyli eşk-i firâvânımıza
Ḳaṭre biñ nâz idiyor dîde-i giryânımıza

2 Görinür Yûsuf-ı güm-geşte-i maḳşûd o dem
Nûr-pâş olsa ruḥuñ külbe-i aḥzânımıza

3 Bedr olur himmet-i sâḳî ile bir anda hilâl
Nola reşk itse felek sâḡar-ı gerdânımıza

4 O gülüñ sûziş-i 'aşḳıyla hezârân-ı çemen
Olsa pervâne sezâ şu'le-i efgânımıza

5 Neş'e-rîz olmasa saḫil-res-i bezm olma muḫâl
Uḡrasa keştî-i mey mevsim-i tûfânımıza

6 Rûḫ-veş-i renk-i tecessüm cevelân eyler idi
Olsa taşvîr-i tebessüm leb-i cânânımıza

7 Biz o deryâ-dil olan ḳaṭre-nümâyız ki Nebîl

Naķş olur lafz-ı ķader mevce-i ‘irfânımıza

247

Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün

- 1 Didi ol mihr-i işve ‘aks-i zülfinden su’âlimde
Sevâd-ı zülfe der zîb-i ufuk ruhsâr-ı âlimde
- 2 Hilâl-i câmı rağmen bedr idüp hûrşide gösterdim
Görüp nokşân-ı mâhı vaķt-i keyf-i pür-kemâlimde
- 3 Olup âzürde-ten ‘atf-ı nigâh-ı çeşm-i raġbetden
Hayâl itmem ümîd-bârı ol nev-res nihâlimde
- 4 İdince mû-miyânı cılve âġûş-ı taᡥayyülde
Üzüldi rişte-i imkân efkâr-ı muᡥâlimde
- 5 Atıldı zîb-i şadr-ı vaşl iken çün tîr dûr oldum
Çıkup vaşf-ı kemân-ebrûsı fâl-ı ᡥasbiᡥâlimde
- 6 Çözölmüş ‘uķde-i ġîsûsı gördüm bezm-i ma‘ nâda
Açıldı sünböl-i ter şîşe-i çeşm-i ᡥayâlimde
- 7 Nebîlâ ᡤusrev ü endîşe bilmez kâr-ı Ferᡥâdı
Nedir bu cûş-ı ma’nâ nükte-i Şîrîn-meâlimde

248

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Baᡥş iderken zülfini gördüm o rûy-ı âlde

- Oldı güm mihr-i emel ser-pûş-ı kıl ü kâlde
- 2 Dest-ber-bâlâ-yı destî gösterir iflâs añâ
Kim ki çâpük-pâ olursa sebkat-i emşâlde
- 3 İtmede hem-seng-dâna şahş-ı nâ-dânı felek
Şırça gevherle müsâvîdir yed-i dellâlde
- 4 İstimâ'-ı şöhbete mevķûfdur redd-i cevâb
Behre yokdur lezzet-i gûş-ı sühândan lâle
- 5 Def'-i şafrâ-yı ğam eyler neş'e-i leymûn ile
Türş-rû ızhâr iden ağyârı istişkâlde
- 6 Evc-gîr-i rif' at-ı âheng makâmından düşer
Müste'âr ile qarârı nağme-i iķbâlde
- 7 Maşdar-ı fikr itme şarf-ı zihn idüp müstaķbeli
Rabť-ı kalb ile Nebîlâ haķķa sen her hâlde

249

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
- 1 Pertev-i hüsne sebeb zülf-i siyehdir dûşda
Ol mehiñ artar fûrûğı hâle-i âğûşda
- 2 Zâhidiñ sedd oldı gûşı penbe-i mînâ ile
Per-i dile aşammdır şûret-i hâmûşda

- 3 Foya virdi âb-ı gevher neş'e-i elmâs ile
Pür-^ç arak oldıkça¹¹⁰bezm-i nûş-â-nûşda
- 4 Müsta^ç iddânı ider şâhib-nefes tûfân-hurûş
Baħr olur muhtâc taħrîk-i nesîme cûşda
- 5 Pekde şâhib-hânenin destinde yok redd ü kabûl
Nefret itdiği suħan-ı rûhuñ yer eyler gûşda
- 6 Ehl-i hırşı ra^ç şe-i tama^ç maħrûm ider
Câm-ı lebrîz olmada rîzân yed-i ser-hûşda
- 7 Yok Nebîlâ kurbdan güm-râh-ı isti^ç dâda sûd
Hisse var mı istimâ^ç -ı gûşdan mengûşda

250

HARFÜ'L-YÂ

Fâ^ç ilâtün / Fâ^ç ilâtün / Fâ^ç ilâtün / Fâ^ç ilün

- 1 Gerçi kim üftâde-gânıñ hâk-i rehdîr her biri
Rûzgâra pâdişâh-ı Cem-sipehdîr her biri
- 2 Tâcdır her rind-i şahbâ nûşı Cemşîd itmeğe
Ol habâb-ı bâde kim şekl-i külehdîr her biri

¹¹⁰ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 10.

- 3 Ol felek-meşreb sebûyî câmdan dûr itmesün
Devr-i nûş-â-nûş-ı bezme mihr ü mehdîr her biri
- 4 Yâsemen muhtâc-ı reng ü lâleler mahrûm-ı bû
Ruğlarıñ müstağni-i vech-i şebehdir her biri
- 5 Bâz kalmış çeşmi meğr gamze-i yâre Nebîl
Nergisiñ şâyeste-i ‘atf-ı nighedir her biri

251

- Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün
- 1 Berây-ı bûse o şeh bî-nevâya yüz tıtdı
Meded ki devlet-i vuşlat gedâya yüz tıtdı
- 2 Atınca dûşına şad-nâz ile o turreleri
Küsûf-ı mihr-i ruğı incilâya yüz tıtdı
- 3 Hîsâb-ı bûse-i ruhsârın eyleyüp îmâ
Göñül o keşf-i zamîr iddiâyâ yüz tıtdı
- 4 Mehâsin-i ruğı ta‘ dâd olınca çıkdı yüze
Meta‘ -ı vaşlı bu yüzden bahâyâ yüz tıtdı
- 5 Tağassür-i gül-i şad-berg rû-yı âlî ile
Nebîl-i zâr o hezâr âşinâyâ yüz tıtdı

252

Mef' ûlû / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilû / Fâ' ilün

- 1 Ebnâ-yı dehre göster edâ-yı muhabbeti
.....¹¹¹itdiler kudemâ-yı muhabbeti
- 2 Bir zülfe ser-fürû mı ider rûzgârda
Kayd itdirir mi gayrî hevâ-yı muhabbeti
- 3 Ferhâd u Kays perde-i nâmûsı çâk idüp
Hep taşra çekdiler süfehâ-yı muhabbeti
- 4 Ey Türk-beççe Kaşamonudan mısın 'aceb
Zabı eylediñ bu eski sarây-ı muhabbeti
- 5 Sevdâ-yı turre siyle ser-efrâzım ey Nebîl
Eyler serimde cilve hümâ-yı muhabbeti

253

Mef' ûlû / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilû / Fâ' ilün

- 1 Ol gonce-zîb-i gül-bün-i hâr olmamış dağî
Gülşende 'andelîb-i hezâr olmamış dağî
- 2 Dil mîve-i vişâle idüp 'arz-ı iştihâ
Ol nev-nihâl-i 'işveye bâr olmamış dağî

¹¹¹ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 11.

- 3 Seyr eyleyüp ruḥında ḥaṭ-ı nev-demîdeyi
Fehm eyledim ki nısf-ı nehâr olmamış daḥi
- 4 Nâr-ı ḥased derûnuna te'sîr idüp yine
Zâhid niçün bezmde çenâr olmamış daḥi
- 5 Ruḥsârı zîr-i ṭurrede mestûr imiş Nebîl
Bu bâğ içinde rû-yı nigâr olmamış daḥi

254

- Mef' ûlû / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilû / Fâ' ilün
- 1 Ol nev-resîde lâla kucagındadır daḥi
Aşâr-ı şîr dâye dudağındadır daḥi
- 2 Fesden hücûm-ı ṭurresi târâc-ı ' aqladır
Ol bû-yı fitneler ki dimağındadır daḥi
- 3 Rengîn deĝil mi duḥt-ı reziñ elde cilvesi
Ḥinnâ-yı i' tibâr ayağındadır daḥi
- 4 Şem' -i niyâza bak ki fûrûzân olup yatur
Meşgûl-i ḥâb-ı nâz yatağındadır daḥi
- 5 Olsam hezâr-pâre Nebîl üstine sezâ
Bir goncedir o yâr budağındadır daḥi

255

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- 1 Nergis ayağ uzatdı mı sâğar çıkardı mı
Sûsen de dil uzatmağa hançer çıkardı mı

- 2 Açmazdan bu sîne-i pür-dâğı gösterüp
İsbât-ı müdde' âsına maḥzar çıkardı mı

- 3 İtmekde ârzû-yı şikâr evc-gîr-i nâz
' Âşık o şâh-bâza kebûter çıkardı mı

- 4 Gördün laṭîf-i ' âlem-i âbîñ hevâsını
Keşî-i mey açıldı mı lenger çıkardı mı

- 5 Ben câme ḥab-ı şabrı tıtuşdurdum ey Nebîl
Eşvâbı tâb-ı meyle o dilber çıkardı mı

256

Mef' ûlü / Mefâ' ilün / Fe' ûlün

- 1 Hüsni ruḥunuñ zevâli yok mı
Emr-i ḥaṭa imtişâli yok mı

- 2 Sıgmazsa söz ol dehân-ı tenge
Şorsak ' acebâ su'âli yok mı

- 3 Bîmâr mıdır o rütbe çeşmiñ
Îmâya daḥi mecâli yok mı

4 Herkesle Һarâmdır görüşmek
Bintü'l-^çinebiñ Һelâli yok mı

5 Şan mağribî-i defîne cûdur
Çâh-ı zenaҺında Һâlî yok mı

6 Sâķî ele al ayağı sende
Devr-i feleğîñ hilâlî yok mı

7 Gerçi baña va^ç di çok Nebîlâ
İncâzınıñ ihtimâlî yok mı

257

Mef^ç ûlü / Mefâ^ç îlün / Mef^ç ûlü / Mefâ^ç îlün

1 Hem-râz-ı dil ol çeşm-i mestâneyi gördüñ mi
Göz değdi baķar nergis bî-gâneyi gördüñ mi

2 Dîdâra fedâ itdi bâl ü peri.....¹¹²
Yaķdı beni ey Nebîl pervâneyi gördüñ mi

3 Ser-rişte ararmış dil el çekmeğе gîsûdan
Tutmaz bu işi ^çâķıl dîvâneyi gördüñ mi

4 Hem-şu^ç le-i yâķut it engüş-t-i muĥannâda
Tırnaķdan alur keyfi peymâneyi gördüñ mi

¹¹² Cümledeki bir kelime siliktir, sondaki kelime ise okunamamıştır. Bkz. Ek 12.

- 5 Zülfinde Nebîl-âsâ kaydın görür ey gâfil
Dendânını tîz itmiş ol şâneyi gördüñ mi
258
Mef' ulü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün
- 1 Âteşle hem-mizâcda olsa türâb-ı ney
Feyz-i hevâ-yı 'aşk iledir âb ü tâb-ı ney
- 2 Bilmez uşûli dönse daği üstine felek
Mevkûfdur simâ' a su'âl o cevâb-ı ney
- 3 Nâh-zen olma yâresine kec-nigâh idüp
Ney-zenleriñ elinden imiş ızırâb-ı ney
- 4 Yok bir nefes münâfese-i rûzgârda
Kendi deminde vaqt-i feraḥ iktisâb-ı ney
- 5 Fâş itme sırr-ı ḥaḳḳı gelû-gîr olursa da
Manşûra neyse böyle imiş hep ḥiṭâb-ı ney
- 6 Ol pür-dili hevâ-yı muḥabbet nefeslenür
Şanma tehî bu dâğları intiḥâb-ı ney
- 7 Seyr it miyânede ḳaşabü's-sabḳ olup Nebîl
Bel bağlamış maḥabbet-i pîre cenâb-ı ney

259

ḲİṬ' A¹¹³

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Fa' ülün

- 1 Bi-cürmin lâ tekün me'yûse 'afvin
Lienne'l-Ye 'se min zenbîn 'azîmin

- 2 Zuhûru hañîetî zâdet racâ'î
Feinnellâhe zû 'afvin Kerîmin

260

ḲİṬ' A¹¹⁴

- 1 Tebeyyene fi'l-ḥabîbi 'uzâru ḥaddin
Ve lâkin lâ yu'addu mine'l-ma'âyib

- 2 Baḳiye min inhivâi'ş-şâ'ri fi'l-ḥaddi
Ve hazâ Leyse min ğayri'z-zevâib

261

ḲİṬ' A¹¹⁵

- 1 Livaşfi 'izârikum yâ nûra 'aynî

¹¹³ 1. Affedilmemekten dolayı karamsarlığa düşme, çünkü karamsarlık büyük bir günahdır. 2. Hatamın ortaya çıkması umudumu artırdı. Çünkü Allah affedicidir.

¹¹⁴ Vezin bulunamamıştır. 1. Sevgilinin yüzünde ayva tüyü görüldü, fakat bu kusur değildir. 2. Perçemin aşağıya düşmesinden, saç yanak üzerinde kaldı. Bu durum bile onun yüzünü(yanağını) soluklaştırmadı.

¹¹⁵ Vezin bulunamamıştır. 1. Ey gözümün nuru, yanağının tasviri için bir şey buldum, sözüme kulak ver. 2. Sana ulaştığım bu karanlık gecede, güzelliğinin ufkunda başkası yok.

Vecedtu bedâheten fesma^ç maḳâlî

- 2 Li-leyleti vaşlikum hazâ sevâdu
Ve leyse'l-ğayru fî ufûḳî'l-cemâlî

262

ḲİṬ'Â BERÂÛ-I CÂÛ-GÂH-I DESTÂR-I HÛMÂÛÛN

Mef^ç ûlû / Mefâ^ç îlü / Mefâ^ç îlü / Fe^ç ûlûn

- 1 Ser-tâc-ı şehen-şâh-ı cihân Hân-ı Selîmiñ
Bezminde felek dalkavuḡı olsa sezâdır

- 2 Destâr-ı şehen-şâh ile bu câÛ-ı murabba^ç
Çün câÛ-geh-i mihr şeref bulsa sezâdır

263

DİĞER ḲİṬ'Â BERÂÛ-I CÂÛ-GÂH-I DESTÂR-I HÛMÂÛÛN

Mef^ç ûlû / Mefâ^ç îlü / Mefâ^ç îlü / Fe^ç ûlûn

- 1 Sultân Selîm Hân ki ser-firâz-ı şehândır
Ferş-i ḳademi atlas-ı çarḡ olsa sezâdır

- 2 Bu câÛ ki destâr-ı şehen-şâha maḥaldir
Baş eḡmese ^çâlemlere ḥaḳḳâ ki becâdır

264

ḲİṬ'Â BERÂÛ-I ÂÛÎNE

Mef^ç ûlû / Mefâ^ç îlü / Mefâ^ç îlü / Fe^ç ûlûn

- 1 Sünbül gibi ruḥsâra dök ol zûlf-i siyâhı
Pür-dûd ide rûÛ-ı feleḡi ^çâşıḳıñ âhı

- 2 Mümkin midir âh itmemek ey meh nazâr eyle
 Hayrân-ı cemâliñ olan âyîneye gâhî

265

KİT'A

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

- 1 'İyd olur 'âşık-ı şûrîdeye nısf-ı ramazân
 Za' f-ı şavm ile hilâl olsa o mâh-ı tâbân

- 2 Çaldı düzdîde nighle aya şûfiyye de yâr
 Kalb-i şûfî-i mürâyîde kalur mı imân

266

DİĞER

Me'f' ülü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- 1 Bir gonçe olsa zîb-i ser-i iftiḥârımız
 Pervâne-veş başında dönerdi hezârımız

- 2 Toḥm-ı gül-i emel çemen-i ḥaṭṭıñ içredir
 Fasl-ı bahâra olsa nola i' tibârımız

267

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Nûr-ı çeşmim câm-ı la' lüñ girye-nâk eyler beni
 Dîde-i maḥmûrî görsem 'ayn-ı tâk eyler beni

- 2 Ol civânũ derd-i cevri hâtıra virmez gubâr
Ey Nebîl âb-ı sirişkim pîr-i pâk eyler beni

268

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 H̱asret-i la' liñ ẖumâr-ı cândır
Çekdiğim ẖamyâze-i devrândır

- 2 Mâder-i bahtım H̱uda bîdâr ide
Mehd-i gamda tıfl-ı dil nâlândır

269

DİĞER

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 Olmadan dil şahında pâder-gil
Dest-gîr ol geçür o mihnetden
- 2 Teşne-i tafraya bu rûtbe kerem
Çok mıdır menba' -ı inâyetden

270

DİĞER

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

- 1 O şeh ser-ẖayl-i ẖubândır gören âdem çeker ẖasret
Alemdir ' işvede kaddi bütün ' âlem çeker ẖasret

- 2 O maḥbûb-ı girân-ḳadre nişâredir hem eşki
Terâzû-yı dü-çeşm-i ‘ âşık-ı pür-gam çeker ḥasret

271

DİĞER

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Olsa besdir duḥt-ı rez maḥrem baña
Ḥoş gelür tenhâ olan âlem baña

- 2 Dil-i şebistân vişâle ḥükm ider
Ḥalka-i gîsûsıdır ḥâtem baña

272

DİĞER

Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün

- 1 Sâḳiyâ kim ki seni bezm-i müheyyâda görür
Ġâyet-i neş’eyi ol vaḳt-i ḥumeyyâda görür
- 2 Bilmez üftâde-i maḥmûrı felek-meşreb olan
Hep görenler o mehi bezm-i şüreyyâda görür

273

DİĞER

Mef’ ûlü / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ûlün

- 1 Mâh-ı ruḥı pertev ile gerden
‘ Aks eyledi sîne sîne berden

- 2 Meh-tâb-ı boğaza idüp îmâ
Bağ doğdı gümüş-i serv didim ben

274

DİĞER

- Mef' ûlü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ûlün
1 Dil neş'e-i la' l-i leb-i dildârı ne bilsün
Hamîyâze-keş-i hasret o esrârı ne bilsün

- 2 Dil-dâde-i ruhsâra su'âl eyleme zülfi
Farğ eyleyemez rûzı şeb-i târı ne bilsün

275

DİĞER

- Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
1 La' lini şorsam o tâb-ı meyle sîrâb olsada
Nev-şüküfte gonçe-i gülzâr-ı âdâb olsa da
2 İstemem ben bâde kâfidir baña la' l-i lebi
Kim olur mâni' eğer ağyâra zehr-âb olsa

276

DİĞER

- 1 Zâhid göricek ol büt-i nâzı nâgâh
Oldı şaşırup kıbleyi kâfir billâh

- 2 Hâtm eyledi lâ-ilâhe ile sözi
Şığmaz hele î mânâ bu hâl illâllâh

277

DİĞER

Mefâ' ilün / Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 Sitemle baş-ı maḳâl itdi sen ne söylersin
Vişâli maḳz-ı ḥayâl itdi sen ne söylersin

- 2 Cevâbı ye's-i vişâl oldı sürme-i âvâz
Su'âli emr-i muḥâl itdi sen ne söylersin

278

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 La' li pür-şevḳ eyleyüp maḥsûd-ı mestân eyledi
Câm-ı ümîdim hemân leb-rîz-i iḥsân eyledi

- 2 Nerm idüp zûr-ı mey ol şaḥib-ḳırân-ı 'işveyi
Sîneye çekdim beni gûyâ Nerîmân eyledi

279

DİĞER

Mef' ûlü / Mefâ' îlü / Mefâ' îlü / Fe' ûlün

- 1 'Ahd itdim o yâra ideyim cânı fedâ
Perhîz idemem zehr-i gamından aşlâ

- 2 Feryâdına bakma ey tabîb benim
Terkîb-i feraḥ terk-i ʿ ilâc oldu baña

280

DİĞER

Mefʿ ûlü / Mefâʿ ilün / Feʿ ûlün

- 1 Yatmışdı firâş-ı nâz içinde
Efsâne didim niyâz içinde

- 2 Bir ḥâl ki oldu ḥâba vardı
Hem zevk hem ihtirâz içinde

281

DİĞER

Feʿ ilâtün / Mefâʿ ilün / Feʿ ilün

- 1 Pîr ider ehl-i ʿ aşkı bâr-ı cefâ
Tâzesin itme ihtiyâr-ı cefâ

- 2 Hem-çü peymâne kırdı peymânı
And içerken o tevbe-kâr-ı cefâ

282

DİĞER

Feʿ ilâtün / Feʿ ilâtün / Feʿ ilâtün / Feʿ ilün

- 1 ʿ Âlem-i âbı o kim her gice deryâda görür
Şûret-i neş ʿeyi şan ʿ âlem-i rü ʿyâda görür

- 2 Beste-i zülf-i siyeh itdi beni farğa gene
Bu cezâ-yı ‘ameli çok kişi dünyâda görür

283

DİĞER

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Zülfi içinde ruḥ-ı pür-jâlesi
Nûr-ı siyeh mi o mehiñ hâlesi

- 2 Eyle naẓar sîne-i pür-dâğıma
Âdem imiş gülşeniniñ lâlesi

284

DİĞER

Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ulün

- 1 Yine ibrâm ile ol şûḥı râm it
Miyânın zîb-i âgûş-ı merâm it

- 2 Ḥasendir resm-i istifsâr-ı ḥâtır
Nebîlâ zîver-i dûş-ı selâm it

285

DİĞER

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Nûr-ı ‘aynım geldi ḥaṭ bîdâr ol şimden gerü
Tûtiyâ-yı dîde-i aḡyâr ol şimden gerü

- 2 Yok yere olduñ nemek-rîz-i şarâb-ı la‘l-i yâr
Tuzlı şat biz gıtdık ey haţ var ol şimden gerü

286

DİĞER

Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün

- 1 Esdi nesîm-i zafer-i rûzgâr
Değdi raķîbe naţar-ı rûzgâr

- 2 ‘Âlim olan uçsada kâr eylemez
Câhil olur mu‘teber-i rûzgâr

287

DİĞER

Mefâ‘ ilün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ulün

- 1 Cemâlîñ şevķine sûzân olur şem‘
Ânîñ çün böyle nûr-efşân olur şem‘

- 2 Eğer bezmiñde bir kez dil uzatsa
Zebânın kesmeğē şâyân olur şem‘

288

DİĞER

Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilâtün / Fe‘ ilün

- 1 Haţ beyâz-ı ruķına âyet-i tebcîl yazar
Vech-i ta‘zîmini ‘âşıqlara taķbîl yazar

- 2 Nev-bahâr-ı hattıdır ‘âşıka nev-rûz-ı vişâl
Ya‘ ni hûrşîdi hamel burcuna tahvîl yazar

289

DİĞER

- Mef‘ ûlü / Mefâ‘ ilü / Mefâ‘ ilü / Fe‘ ûlün
1 Zühd ü verâ‘ ı bâde-i gül-gûna deġişdim
Dîvâneliġi ‘aql-ı Felâtûna deġişdim
2 Bî-bâk gezersem nola ferdâ-yı kıyâmet
Sâmânımı ol kâmet-i mevzûna deġişdim

290

DİĞER

- Mef‘ ûlü / Fâ‘ ilâtü / Mefâ‘ ilü / Fâ‘ ilün
1 Bak çevresinde hâl ile ol rû-yı âlede
Devr eyle Hind ile Yemeni al hayâle de
2 Kaşbaşdı ile ol mehi dil-dâdesi görüp
Dönmüş hilâl-i ġurreye deyr zîr-i hâlede

291

DİĞER

- Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilâtün / Fâ‘ ilün
1 Bir tarağda bezi yok âzâde
Elbet ol yâre olur dil-dâde

- 2 Âhîr itmez mi dil-firîb bizi
Rîş-ḥand ile Taraḫcı-zâde

292

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

- 1 Gülde vüs'at var iken dil-teng ider
Gonçeye bahş-ı lebiyle reng ider

- 2 Mülk-i fâsîñ zülfidir ser-askeri
Sünbûli divânına serheng ider

293

DİĞER

Mef' ulü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

- 1 Vâkıf olaydı ğamzesi zâr-ı nihânıma
Kaşd eylemezdi dîde-i ḥûn-rîzi cânıma

- 2 Doğmuş hilâl 'ıyd ile bir gurre-i vişâl
İşbât için bakın o hilâl-ebruvânıma

294

**EBYÂT-I MÛNÂSİBE BERÂ-Y-I KİTÂBE-İ BÂ-BAHÂ DER-
SARÂ-Y-I HÛMÂ-YÛN-I HAZRET-İ ŞEHEN-ŞÂHÎ**

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

Ferah-pûyân olup pîş ü pesinde şâh-ı gerdûnuñ

Koşup açsun der-i vâlâsını kaşır-ı hümâyûnuñ

295

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

Haşre dek olsun güşâde yâ ilâhe'l-âlemîn

Mağsem-i erzâkdır dervâze-i şâh-ı güzîn

296

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

Her güşâdende cihân gûyâ-yı bismillâhdır

Bu der-i vâlâ-yı Hân Maḥmûd-ı gerdûn-câhdır

297

DİĞER

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

İki gülmîḥdir mihr-i dıraḥşân mâh-ı tâbende

Bu der-gâh-ı bülende düşmek istersen felek sen de

298

DİĞER

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

Sürer evvel yüzin gerdûn geçüp 'ucb-ı nihânîden

Girerken der-geh-i Sulṭân Maḥmûd Hân-ı Şânîden

299

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

Gubâr-ı âsitânı rûz u şeb naķş-ı cibâh olsun

Felekde Һalka bu der-gâha ķurş-ı mihr ü mâh olsun

300

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

Derûn-ı bâbı şâh-ı 'âleme cây-ı neşât olsun

Nesîm-i nuşret anda meclis-ârâ-yı neşât olsun

301

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

Bu der-gâhıñ berîd-i nuşreti peyk-i nesîm olsun

Derûnunda feraĥ sultân-ı 'âlemle muķîm olsun

302

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

Sürüp yüz bâb-ı bâlâ-tâk-ı zerrîn ķavs-ı sultâna

Gözün üzre ķaşın var dir mi baķ eķvâr-ı devrâna

303

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
 Şehen-şâh-ı cihânîñ rif' atından bî-ḥaber dinmez
 Bu bâba intisâb itmiş şabâya der-beder dinmez

304

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
 Derûnı bu der-i zîbendeniñ pür-şevk ola dâ'im
 Şafâ-âyine-dârı perde-dârı zevk ola dâ'im

305

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fe'ûlün
 Bu ra' nâ-bâb açıldıkça gül-âsâ
 Olur gülmîḥi çeşm-i bülbül-âsâ

306

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
 Bu der-gâh-ı mu' allâ ḥâver-i ḥûrşîd-i şâhîdir
 Hilâlîñ zîr-i kıavs-ı tâk-ı vâlâsı penâhîdir

307

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
 Derûnun cây-ı tebrîk ide sultân-ı zafer-mu' tâd
 Bunuñ zîb-i aver bâb-ı bülendidir mübârek bâd

308

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
 Görüp bu keşret-i şân u şükûhı şorma lâzım mı
 Yüzüñ sür âsitân-ı pâdişâha durma lâzım mı

309

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
 Hümânın ola şeh-bâlı cenâhını bu der-gâhıñ
 Derûnı âşiyân-ı şevketidir şâh-ı Cem-câhıñ

310

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
 Bu bâb-ı dil-güşâdır kılîb-ı mergûb-ı şâhâne
 Derûnı cîlve-gâh-ı rûh-ı ' âlemdir mülûk-âne

311

DİĞER

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

Açıldıkça uşûl üzre şarîr-i bâb lâzımdır

Mağâm-ı pâdişehde perde-i âdâb lâzımdır

312

DİĞER

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

Açılınca der-i vâlâ her-gâh

Dir gören resmini mâşâllâh

313

DİĞER

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

Nebîl-âsâ penâhım der-geh-i sulţân-ı zî-şândır

Baña bu bâbda cins-i beşer reşk itse şâyândır

314

BERÂY-I KÎTÂBE-İ GERMÂBE-İ HAZRET-İ ZİLL-ULLÂHÎ

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

Bu hammâm-ı feraḥ-baḥş içre ḥalvet-âşinâlarla

Ola germ-ülfet-i şıḥḥat şeh-i ' âlem şafâlarla

315

DİĞER

Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilâtün / Fâilün

Mişli yok dinmek bu nev-germâbeye var dese de

Kubbe-i eflâke teşbîh eyledim bâr dese de

316

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

Bu nev-germâbenîñ her câmı çeşm-i âfitâb oldu

Felekler âb u tâbın gördü pür-germ-i hicâb oldu

317

DİĞER

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

Kudûm-i pâdişâh ile bu nev-hammâm öğünmez mi

Döküp germâbeler yüz şuyı taşlarla döğünmez mi

318

BERÂY-I KÎTÂBE-İ CÂM-GÂH-I HAZRET-İ PÂDİŞÂHÎ

Mefâ'îlün / Fe'îlâtün / Mefâ'îlün / Fe'îlün

Bu câme-kân-ı şafâ olduğu hüveydâdır

Bir âşinâ-yı feraḥ câm-gâh-ı vâlâdır

319

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
 Câme-kân-ı Hâzret-i Sultân Maḥmûd Hâna bak
 Hîdmete berçîde-dâmen zevk-i bî-pâyâna bak

320

DİĞER

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün
 Çıkınca burc-ı âbîden çü mihr-ârâmdan sonra
 Maḥarr-ı şâh olur bu câm-geh ḥammâmdan sonra

321

DİĞER

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün
 Bu feyz-i i' tidâle mihr-i enverden mi almış tâb
 Hevâsı istemez bu câme-kânîñ şıklet-i eşvâb

322

BERÂY-I KİBLE-NÜMÂ

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün
 Beyt-i Hâḡdan şaşırup kıbleyi dil olsa beri
 Ânı taḥvîlle 'ayân ile bu şekl-i teberî

323

DİĞER BERÂY-I KİBLE-NÜMÂ

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

Bu bir şekl-i teberdir ibreniñ gerçi hilâfıdır

Bulup hem kıbleyi hem irtifâ' ı kat' a kâfidir

324

MÜFREDÂT

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

Hem-sebât olmakda va' d-i vişâl ile nağş-ı ber-âb

Bûs-ı la' l-i tengiñ ümmîd eylemek mevc-i serâb

325

DİĞER

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

Sa' âdetle cefâ nâmında bir şâhib-vefâ geldi

Ânıñdır hâne-i dil söyle hoş geldi şafâ geldi

326

DİĞER

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

Düşer mi şâhid-i âmâle teklîf itme zühhâde

Çü yer da' vâyı ey sâkî riyâ düşmen dil âmâde

327

DİĞER

Mef' ulü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün
 Oldıkça kar topı o şârık ber-ser-i şitâ
 Buz gibi şom şovuk görünür peyker-i şitâ

328

DİĞER

Mef' ulü / Mefâ' ilü / Mefâ' ilü / Fe' ülün
 Muğbeçe-i hûrşîd-i felek manzara düşdi
 Gör duht-ı rezi şimdi münâsib ere düşdi

329

DİĞER

Mef' ulü / Mefâ' ilün / Fe' ülün
 Gûş eyle hevâ-yı zülf-i yâri
 Eylerse Hicâzda kararî

330

DİĞER

Mef' ulü / Mefâ' ilün / Fe' ülün
 İnşâfı a felek gubâra döndüm
 Âvâre-i rûzgâra döndüm

331

DİĞER

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün
 Leb-be-leb sîne-be-sîne beni gördikçe felek
 Reşk ile ıan yutar âk-i girîbân ederek

332

DİĞER

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün
 Hayâl-i gonce-i la'lûñle dil pür-hûndur sensiz
 Sirişkim bezm-i gamda bâde-i gül-gûndur sensiz

333

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
 Ol gözi bâdâm eşkim itdi hûn Fındıklıda
 Düñki gün Beykozda itmişdi bu gün Fındıklıda

334

DİĞER

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün
 Mişlini eşm-i cihân-bîn-i felek görmüş mi
 Şekl-i insânda 'aceb cins-i melek görmüş mi

339

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
 Pây-mâl olsa dil ol dildârdan itmez ferâğ
 Öyle mecnûn kayd-ı zülf-i yârdan itmez ferâğ

340

DİĞER

Mef' ûlû / Fâ' ilâtü / Mefâ' îlû / Fâ' ilün
 Eşkim o yâr dâmen-i şefkatle silmedi
 Gözden düşürdi kâdrimi eyvâh bilmedi

341

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
 Gözci konmuş mülk-i hüsnünde iki âhû saña
 Pâs-bân olmuş iki destinde tığ-ebrû saña

342

DİĞER

Mefâ' îlün / Mefâ' îlün / Mefâ' îlün / Mefâ' îlün
 Hâkâretle nazardan girye-i mazlûm cûş eyler
 Sirişkiñ kaçre-i nâ-çizini tûfân-hurûş eyler

343

DİĞER

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' îlü / Fâ' ilün

Nağş itse na' l-i esbin eğer kaçım üstine

Ol şeh-süvârîñ emri benim başım üstine

344

DİĞER

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' îlü / Fâ' ilün

Ser-tâ-ğadem humâr ile pür-intizâra gel

Sâkî ayağı al ele def' -i humâra gel

345

DİĞER

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün

Var ise ümmîd-i la' l-i tenginiñ dil-şâdıdır

Yoksa dil keyf-i meyiñ hasret-keş-i imdâdıdır

346

DİĞER¹¹⁶

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

Her ki der zülf-i to feryâd koned Mecnûn est

Şu' le-i âh-ı derûn bedreka-i hâmûn est¹¹⁷¹¹⁶ Vezin bulunamamıştır.¹¹⁷ Kim ki senin zülfünde feryad eder, o mecnundur. Yürekte gelen çektiği ahın kıvılcımı çöllerdeki rehberidir.

347

DİĞER

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

Ki hatırımı şormağa cânân gelür gider

Bu haste-i firâka hemân cân gelür gider

348

DİĞER

müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün / müstef' ilün

Âzâde dil noldı yine tûl-ı emel buldı yine

Bir zülfe bend oldı yine dîvânedir dîvânedir

349

DİĞER

Mef' ûlü / Mefâ' ilün / Fe' ûlün

Nâm-âver ider o şâh-ı hüsni

Katl ile rakîbiñ olsa ğâzî

350

DİĞER

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

Tuṭup öldür ki benim koşmasun ardımca rakîb

Pehlevânım bilürüm saña bu iş dîrâ-dûr

351

DİĞER

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

Gelse kaçbaşı ile bezmime ol mâh-liqâ

Gözün üstinde kaşın var diyemez kimse baña

352

DİĞER

Fe' ilâtün / Fe' ilâtün / Fe' ilün

Her ne dem 'aks-ı lebiñ câma düşer

Reng-i haclet mey-i gül-fâma düşer

353

BENÂM-I MEHMED NEBÎL (MUAMMÂLAR)

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

Dü sermâye gerek hadd-i fazîlet olmağa rûşen

Ne zamm itsem çıkar ismim benim ma' nâ-yı i' lâmdan

354

BENÂM-I MEHMED NÂİLÎ

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün

Olinca mühmil-i Aḥmedde şâne zülfe zîb-efzâ

Benimçün dir 'Arab kıadd-i dü-tâ fevķimde nâ-peydâ

355

BENÂM-I MEHMED ZEYNÎ

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün
 Esâs-ı ismden virdi haberger çıkça muhkemdir
 Görüp hem-zî anîdi bî-ser ü pâ itmek elzemdir

356

BENÂM-I NAQIYYE

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün
 Kâse-i nûnı itsün âmâde
 Bağ döküldi bağıyyeden bâde

357

BENÂM-I MEHMED BESÎM

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Fe' ulün
 Keşîde pâ-yı mağv ol medd-i âha
 Gümüşden aldım ismin bi'l-bedâhe

358

BENÂM-I MEHMED ÂRÎF

Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün / Mefâ' ilün
 Hünerle hamdına ser-dâde erbâb-ı ma' ârifdir

359

BERÂY-I MÎHR

Fâ' ilâtün / Fâ' ilâtün / Fâ' ilün
 Bâd-ı Tâceddîn Muhammed ser-firâz

360

TAḲSÎM¹¹⁸

Mef' ûlü / Fâ' ilâtü / Mefâ' ilü / Fâ' ilün

1 İn hane-i harâb ki yekser ez-ân-i men
Cunbuş-fezâ nezâret-i dunyâ ez-ân-i tû

2 İn bağhâ ki dâhil-i sûrest ez-ân-i men
Şahrâ vu kûh u deşt serâpâ ez-ân-i tû

3 Ân keştî-yi bozorg-i bed-endâm ez-ân-i men
Zevrakçe-i muşanna' -i bâbâ ez-ân-i tû

4 İn gevher-i şağîr ki seng est ez-ân-i men
Âvîze-i billûr-i mu' allâ ez-ân-i tû

5 Ân kînc-dâr oştör-i serkeş ez-ân-i men
İn dîg-i hoş şadâ-yi feraḥ-zâ ez-ân-i tû

6 Râzî şeved Nebîl ez-în devlet-i peder
Mulk-i cihân u şevket-i Dârâ ez-ân-i tû

¹¹⁸ 1.Baştan başa harap olan bu ev benim, güzelliklerle dolu dünyayı seyretmek senin olsun 2.Duvarların içindeki şu bahçeler benim, sahra, dağ ve ova baştan başa senin olsun 3.O kötü görünümlü büyük gemi benim, babanın süslü kayığı senin olsun 4.Şu taştan ibaret olan küçük cevher benim,yüce billur avize senin olsun 5.Şu öfkeli âsi deve benim, bu rahatlık artıran güzel sesli kazan senin olsun 6.Nebil babasının bu devletine/bahtına razı olur, dünya mülkü ve Dârâ saltanatı senin olsun

361

MEŞNEVÎ-İ DER-‘ARZ-I VEKÂYÎ

Mef' ulü / Mefâ' ilün / Fe' ulün

- 1 Ey hâme-i ter-zebân söyle
Vey nây-ı şeker-zebân söyle
- 2 Dâğ oldu gül-i bahâr-ı ma' nî
Bu gül-şene ol hezâr-ı ma' nî
- 3 Bir nuţk ile bî-mecâl olur mı
Bülbül güli görse lâl olur mı
- 4 Lâkin saña bir naşîhatım var
Tut gûşını başka şohbetim var
- 5 Gel eyleme hüsn-i yârdan bahş
Hatt geldi diyü bahârdan bahş
- 6 Gîsûlarına şakın dolaşma
Sevdâlı gönüllere ulaşma
- 7 Ebrûlarını idüp fesâne
Ok gibi atılma ol miyâne
- 8 Habt itdi beni amân o gözler
Müjgâna ilişdi cümle sözler

- 9 Sürh-i ruh-ı yâre olma meftûn
Rengile derûnun itme pür-hûn
- 10 La‘l-i leb-i yâre dil uzatma
Kâ‘ eyle zebânînî söz atma
- 11 Hıkkâ-dehenin görince daldıñ
Yok yok dime varsa lezzet aldıñ
- 12 Çâh-ı zekâna varup dolandıñ
Ol âbı görüpde yüzde şandıñ
- 13 Gel eyleme hatt-ı yâre dikkat
Gayri yetişür bu meşk-i hasret
- 14 Sîm gerdeni içün âh itme
‘Âlemleri simsiyâh itme
- 15 Âyîne mi ol beyâz sîne
Şûret bulur ‘aşkı sînesine
- 16 Baḥş idüp o kâmeti uzatma
Ahvâl-i kıyâmeti uzatma
- 17 Yetmez mi hevâ-yı mû-miyânı
Pek ince şenâ-yı mû-miyânı

- 18 Bu arzû-yı vişâl besdir
Bî-fâ'ide kîl ü kâl besdir
- 19 Terk eyleyelim bu dâstânı
Gel söyleşelim ğam-ı cihânı
- 20 Yok nuṭka benim mecâlîm aşlâ
Gelmez hele vaşfa ḥâlîm aşlâ
- 21 Ḥâlîmden eğer suâl olursa
Yâr.....¹¹⁹ḥasbiḥâl olursa
- 22 Lâl oldığîma sebeb kederdir
Bir ğamla ki firḳat pederdir
- 23 Ğam koymadı ṭâḳat-ı lisânım
Maḥv itdi liyâḳat-ı zebânım
- 24 Bu sözleri ḥâme gûş itdi
Bâz itdi dehânı cûş itdi
- 25 Aşâr-ı telezzüz cevâbı
Mest eyledi bu dil-i ḥarâbı
- 26 Didi pederîñ cihânda noldı

¹¹⁹ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 13.

- Müstağrak-ı lutf-ı devlet oldu
- 27 Hakkında nice ‘ inâyet oldu
Hem vak‘ a-nüvîs-i devlet oldu
- 28 İnşâya virirdi şî‘ ri revnağ
Olmaz mı şeker yâ şîre elyağ
- 29 Aşâr-ı veķâyî‘ i beyâna
Kilk-i hüneri alup benâna
- 30 Bir cild olunca ‘ arz iderdi
Evrâķ dolınca ‘ arz iderdi
- 31 Bir cild ķadar beyâza aldı
Merhûm olunca saña ķaldı
- 32 Var sende anı şitâb eyle
‘ Arz-ı şeh-i Cem-cenâb eyle
- 33 Ol şâh ki bendesi cihândır
İķbâline reşk iden şehândır
- 34 Sultân Selîm-i mülket-ârâ
Ol şâh-süvâr-ı şahın-ı heycâ
- 35 Hem maṭla‘ -ı nazm-ı devlet oldur
Dîvân-ṭırâz-ı şevket oldur

- 36 Endîşesi hep ‘ adâlet üzre
Devrinde cihân râhat üzre
- 37 Zâtıdır o maḥẓ-ı feyz-i Bârî
İlhâm iledir cemi‘ -i kârı
- 38 Envâ‘ -ı hünerle oldu mümtâz
Bir şeh olamaz o şâha enbâz
- 39 Aldıkça kemânı deste ol dem
Yâ Hakkını çekdi rûḥ-ı Rüstem
- 40 Herkes koşı aldı öñdül aldı
Sulṭân-ı cihân menzil aldı
- 41 Görseydi kemân-keşân-ı pîşîn
Bi’l-cümle hüner-verân-ı pîşîn
- 42 Reşk anları beste-dem iderdi
Menzillerini ‘ adem iderdi
- 43 Deste alıcak gehî tûfengi
Gökden düşirir şaff-ı külengi
- 44 Kırtulmaz idi qarîb ü dûrı
Alsaydı nişâna çeşm-i mûrı

- 45 İtdikçe tûfengi zâb-i destî
Kırşundur olan naşîb-i destî
- 46 Lâzım mı güvâh her birinde
Taş dikdi o şâh her birinde
- 47 Fârisliğı şorma vaşf olunmaz
Mişli o hûnerde hiç bulunmaz
- 48 Kimse o şehe muķâbil olmaz
Encümde mehe muķâbil olmaz
- 49 Çarh-ı feleğı iderdi lertzân
Mihr ü mehi itse gûy u çevgân
- 50 Gül-gûn-ı hayâle dizgin itme
Baķ baķ da bu hâle dizgin itme
- 51 Tab‘ ın bu hûnerde olur elbet
Fârisliğı mûceb-i fezâhet
- 52 Dünyâyı ider o şâh-ı ‘âlî
Dil-beste-i şîve-i hayâlî
- 53 Tab‘ ı idicek belâgat iş‘âr
Eş‘ârı ider letâfet iş‘âr

- 54 Tab‘ındaki cûşîş-i selâset
 Bir âb-ı revân ki pür-leţâfet
- 55 Vaşf-ı şehe ğayet olmaz aşlâ
 Deryâya nihâyet olmaz aşlâ
- 56 Ey pâdişeh-i serîr-i devlet
 Ve’y Hüsrev-i taht-gâh-ı şevket
- 57 Dil idi bahâra ıafra fermâ
 Pür-gû idim ‘andelîb-âsâ
- 58 Sûzân-ı gam-ı cihân oldum
 Pervâne-i bî-zebân oldum
- 59 ‘Atf-ı nîgeh-i ‘inâyet ister
 Bir ıafraya dil işâret ister
- 60 Luţfuñ ola reh-nümâ ıarîķe
 Ėayri bakılır mı hiç refiķe
- 61 Taıvîlden ictinâb lâzım
 Taşdı‘ olur buña mülâzım
- 62 Ey kîlk-i Nebîl ictinâb it
 Âheng-i du‘â-yı müstecâb it

- 63 İkbâli nazardan ola maḥfûz
Âsîb ü kederden ola maḥfûz
- 64 Eyyâmı şafâya ola maḥrûn
Elṭâf-ı Hudâya ola maḥrûn
- 65 Hem yaşda hezâr-sâle girsün
Tâ dâmen-i rüst-e-ḥîze irsün
- 66 Ta'ḳîb idüp berîd-i nuşret
Mesrûr ide nüvîd-i nuşret

362

TAḲRÎZ

Fe' ilâtün / Mefâ' ilün / Fe' ilün

- 1 Bu hünlerle Ḥafîd Efendidir
Pederîñ bâ' iş-i müfâḥareti
- 2 Şebnem-i ḳalb-i dehri celb itdi
Seyr it ol âfitâb-menzileti
- 3 Ḳaşabü's-sabḳ her 'ulûma Hudâ
Ḥâ'iz itmiş o zî-müsâbaḳatı
- 4 Nev-risâleyle teşne-i hünleri
İtdi sîr-âb-ı feyz-i ma'rifeti

- 5 Yazdı mâhiyyet-i miyâhı görüp
Kor mı iğmâz-ı ‘ayna merhameti
- 6 İtme şekk mâhî-i mürekkebdır
Baħr-ı ma‘ nıde nokta-i luğati
- 7 Âb-ı ħayvân sevâd-ı satrından
Gösterir çeşme mevc-i ‘âfiyeti
- 8 Beş vakıtde du‘ âsı vakf-ı zebân
Tutdı medħi bu mülk-i şeş ciheti
- 9 İde Ĥakk şu gibi ‘azîz Nebîl
Kulzüm-i ‘ilm o kân-ı Meħmedeti

363

TAQRÎZ-İ RİSÂLE-İ ĖALATÂT

- Fe‘ ilâtün / Mefâ‘ ilün / Fe‘ ilün
- 1 Ceddim ‘ Âşîr Efendimiz ki dili
‘İlm ile nüşha-i Dürer gibidir
- 2 Necl-i pâki Ĥafîd Efendi kim
Bu da metn-i Dürer Ėurer gibidir
- 3 Ya‘ nî maħdûm-ı zî ma‘ ârif kim
Fazl ile kenz-i pür-güher gibidir

- 4 ‘Aklı meş‘ al-1 fûrûz-râh-1 şavâb
Râyı mışbâh-1 şu‘ le-ver gibidir
- 5 Zâtı mecmû‘ a-yı Hâfîd midir
Kâlbî gencîne-i hûner gibidir
- 6 Geçdi akrânını ma‘ ârif ile
Cümleden şimdi pîş-ter gibidir
- 7 Pey-rev olmak zekâda ol zâta
‘Akla hiç şübhesiz zarar gibidir
- 8 Pençeleşmek hûnerde el-hâşıl
Hâric ez-kuvvet-i beşer gibidir
- 9 Hâmesi kân-1 kâd-1 dâniş olup
Mısr-1 ma‘ nîde ney-şeker gibidir
- 10 Ğalaţât-1 cihânı cem‘ itdi
Nâsa bir luţf-1 ser-be-ser gibidir
- 11 Ne ğalaţlar ki var şahîhinden
Ekşer-i halk bî-haber gibidir
- 12 Bu eşer fark-1 nîk ile bedde
Elde mîzân-1 hayr u şerr gibidir

- 13 Harf-be-harf oldu yâya dek tertîb
Ya' nî lâzımlı bir eşer gibidir
- 14 Elfi gûyâ hümâ-yı evc-i hüner
Uçmağa bâsı bâl ü per gibidir
- 15 Tâları tâk-ı bâğ-ı ma' nîdir
Şâlar engür-i dâne-ver gibidir
- 16 Cîm ile hâsıdır cemâl ü hüsn
Hûları hâl-i mu' teber gibidir
- 17 Dâlları dâl-ı vaşl-ı dilberdir
Zâlları zevk-i bî-keder gibidir
- 18 Zâyı gel bunda râdan evvel yaz
Kıymeti ağarınca zer gibidir
- 19 Sîni dendânın eyledi ser-tîz
Şîni üç dâneli şemer gibidir
- 20 Şâdları mîz-bân-ı ehl-i hulûş
Zâdları hân-ı mâ-ħazar gibidir
- 21 Tâları tabl-ı cenk-i maţlabdır
Zâları râyet-i zafer gibidir

- 22 ‘ Aynı nîsân ‘ aynıdır ğaynı
 ¹²⁰pür-raḥmet-i maṭar gibidir
- 23 Fâlar eflâk-i faẓl u dânişdir
 Ḳâf o eflâk içün ḳamer gibidir
- 24 Kâfi itdikde.....¹²¹berdûş
 Lâm etek devşirüp ḳaçar gibidir
- 25 Mîmi güzer-kerân-ı şaḥş-ı kemâl
 Kâse-i nûnı şan siper gibidir
- 26 Vâvı şâmil vişâl-i maḥbûba
 Hâlar ‘ uşşâḳa râh-ber gibidir
- 27 Lâm-elif girdi şekl-i mıḳrâza
 Zülf-i cânâna ber-naẓar gibidir
- 28 Yâları yây-ı tîr-i ma‘ nîdir
 Bu menâzilde kâr-ger gibidir
- 29 Anda te‘dîb-i tıfl-ı ma‘ nâya
 Noḳtalar ser-be-ser bûber gibidir
- 30 Naşbı üstünse fetḥeden ötrü

¹²⁰ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 14.

¹²¹ Bu kelime okunamamıştır. Bkz. Ek 14.

Kesreniñde murâdı cerr gibidir

31 Şeddesi şâne zülf-i dil-dâra
Cezm o zülf içre halkalar gibidir

32 Bu beyân-ı müfid ile haqqâ
Şan ma'âni-i muhtasar gibidir

33 Gel Nebîlâ bırak bu tatvîli
Vaqt-i da'vât-ı pür-eşer gibidir

34 Ber-çarâr olsun 'ömr ü ikbâli
Bu felek durma devr ider gibidir

35 Şadr-ı devletden olmasun münfek
Şadra haqqâ ki zîb ü fer gibidir

36 Nüşa-i zâtı anda hıfz olsun
Hıfz-ı haq zarf-ı müstakarr gibidir

364

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Besîma Yûsuf-istân-ı hüner bir zât fevtiyle
Sezâ Ya'kûb-veş ehl-i dil etmezse nazar 'aşra

2 Yazılsın medd-i tûfân-zâr-ı neyl-i eşk ile tarîh
Nebîl Beg kıldı Firdevsi mekân hâkim iken Mışra 1235

Sene 1235

ÖZET

AKTAŞ, YASEMİN, MEHMED NEBİL ve DİVANİ, YÜKSEK LİSANS TEZİ,
ANKARA 2010

18.yy'ın sonu ve 19. yy'ın başında yaşamış olan Mehmed Nebil Bey'in hayatı, edebi kişiliği ve Divan'ı tezimizin konusunu oluşturmaktadır.

Mehmed Nebil Bey'in doğum tarihi belli değildir. Mehmed Nebil, oldukça tanınmış, kültürlü bir aileye mensuptur. Babası şair Halil Nuri Bey'dir. Kızı ise 19. yy'da yaşamış olan meşhur kadın şairlerimizden Şeref Hanım'dır. Mehmed Nebil farklı kaynaklardaki bilgilere göre 1818 ya da 1820 tarihinde vefat etmiştir ve kabri de Mısır'dadır.

Tezimizin giriş kısmı üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde şairin hayatı yer almıştır. Daha sonra aile fertleri şairin yetişmesinde önemli görüldüğünden onlardan da ayrı bir başlık halinde bahsedildikten sonra edebi şahsiyetine geçilmiştir. Şair hakkındaki kaynaklar sınırlı olduğundan, ağırlıklı olarak Divan'ındaki kendi şiirlerinden yola çıkılarak saptamalar yapılmıştır. Dil ve üslup özelliklerinden bahsedildikten sonra Divan'daki deyim ve atasözlerine yer verilmiştir. Bu bölümümüzün temel amacı şairi edebiyat dünyasına tanıtmaktır.

İkinci bölümde Mehmed Nebil Divanı şekil ve muhteva yönünden incelenmiştir. Gerekli yerlerde tablolarla konu açıklanmıştır. Nazım şekilleri incelendikten sonra, Divan'daki kafiye ve rediflere yer verilmiştir. Muhteva bölümünde Divan'da yer alan konular ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde ise Mehmed Nebil Divanı metin kısmı yer almıştır.

Mehmed Nebil Divanı'nda 16 kaside, 151 gazel, 103 kıta, 9 murabba, 3 muhammes, 2 tahmis, 1 müseddes, 3 terakib-bend ve 1 adet de mesnevi bulunmaktadır.

Mehmed Nebil dini, tasavvufu, gündelik yaşamı ve beşeri aşkı ustalıklı birleştirebilmiş çok yönlü bir şairdir. Dili oldukça sade ve anlaşılır bir dildir.

Anahtar Sözcükler

- 1.Mehmed Nebil
- 2.Eski Türk Edebiyatı
- 3.Divan

ABSTRACT

AKTAŞ, YASEMİN, MEHMED NEBİL ve DİVANI, MASTER, ANKARA 2010

The subject of this treatise is Mehmed Nebil's life, literature and literary works. Nonetheless the exact birth date one not known, we know that he was born at the end of the 18th century. According to different sources he was died in the year of 1818-1820 at the Egypt. He was a member of a fairly famous and cultured family. His father was a poet Mr.Halil Nuri(Halil Nuri Bey). Also his daughter was a poet, Miss Şeref(Şeref Hanım).

The treatise consists of three chapters. In the first chapter Mehmed Nebil's life and family members take place. Also in the first chapter his literature is mentioned. Because of the sources about the poet are limited ascertainment is made in the light of his collected poems. After the mentioning about character of his language and style, proverb and expression in collected poems are held place. The aim of first chapter is to introduce the poet to literary set.

In the second chapter Mehmed Nebil's collected poems were analysed with the direction of shape and content. After analysing the shape of verse, rhymes are taken place.

In the third chapter Mehmed Nebil's collected poems text part is hold placed.

In Divan of Mehmed Nebil; there are 16 kaside, 151 gazel, 103 kıta, 9 murabba, 3 muhammes, 2 tahmis, 1 müseddes, 3 terkib-bend and 1 mesnevi.

Mehmed Nebil was a versatile poem, who can combined religion, mysticism, daily life and human love with a great skill.

Key Words

- 1.Mehmed Nebil
- 2.Old Turkish Literature
- 3.Poet's Collected Poems